

Klaipėdos universitetas
Sveikatos mokslų fakultetas

Į SVEIKĄ GYVENSENĄ
IR SKAIDRIĄ BŪTĮ
VYDŪNO KELIU

Vydūno tarptautinė mokslinė konferencija

Skirta Sveikatos mokslų fakulteto veiklos 20-mečiui paminėti

Konferencijos medžiaga

Klaipėda, 2019

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

Renginio organizatoriai ir leidinio sudarytojai:

prof. habil. (hp) dr. Dalia Marija Stančienė
doc. dr. Indrė Brasaitė
doc. dr. Valdas Rimkus
doc. dr. Dalia Jurgaitienė
lekt. dr. Egidijus Skarbalius
lekt. Jurgita Raišutienė
lekt. Viktorija Lukminaitė
lekt. Lina Gedrimė
asist. Asta Tutlienė
Tatjana Žuravliova
Monika Kasiliauskaitė
Vilija Lazarevičiūtė

Mokslinis komitetas:

Pirmininkas:

prof. habil. dr. Donata Kurpas, Vroclavo medicinos universitetas, Lenkija

Nariai:

doc. dr. Ludmila Marcinowicz, Bialystoko medicinos universitetas, Lenkija
doc. dr. Terezia Krcmeryova, Slovakijos medicinos universitetas Bratislavoje, Slovakija
prof. dr. Maria Kózka, Krokuvos Jogailos universitetas, Lenkija
dr. Lukáš Merz, Palacky University Olomouc, Čekija
dr. Saima Hinno, Tartu sveikatos priežiūros kolegija, Estija
dr. Kristaps Circenis, Rygos Stradino universitetas, Latvija
prof. dr. Arvydas Martinkėnas, Medicinos technologijų katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
prof. dr. Diana Šaparnienė, Rekreacijos ir turizmo katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
doc. dr. Aelita Skarbalienė, Slaugos katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
doc. dr. Asta Kiaunytė, Socialinio darbo katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
prof. dr. Daiva Mockevičienė, Holistinės medicinos ir reabilitacijos katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
doc. dr. Asta Budreikaitė, Kūno kultūros katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas
doc. dr. Sigutė Norkienė, Visuomenės sveikatos katedra, Sveikatos mokslų fakultetas, Klaipėdos universitetas

ISBN 978-609-481-029-9 (internetinis)

TURINYS

Įvadinis žodis	11
<i>Algimantas Kirkutis</i> Naujausios moksliniais faktais pagrįstos medicinos šakos pranašas – Vydūnas	13
<i>Truš Marija</i> Slaugos administratorių įgalinimas: iššūkiai ir galimybės	16
<i>Pačiauskaitė Ineta, Jurgutis Arnoldas</i> Nepasitenkinimo kūno įvaizdžiu rizikos veiksniai ir jų poveikis sveikatai: patirtis ir galimybės	17
<i>Augutis Juozas, Šiaudytis Vytautas</i> Vydūno idėjos – patikrintos laiko	18
<i>Avižonienė Genovaitė, Dumčius Mindaugas</i> Lietuvos ir Vokietijos 9–11 klasių mokinių sveikatos ugdymo kūno kultūros pamokoje analizė	19
<i>Bagdanavičiūtė Rūta</i> Vydūniškasis sąmoningumas: anapus interpretacijose paskendusio šiandienos žmogaus ir šliogeriškos hominido kritikos	20
<i>Bagdonavičius Vaclovas</i> Vydūno metų užmojai, pasiekimai, svarba	21
<i>Bagdonavičius Vaclovas</i> Vincas Kudirkos „Tautiška giesmė“ ir Vydūno „Lietuvių giesmė“: du Lietuvos himno variantai	22
<i>Balčienė Vita, Blaževičienė Aurelija</i> Slaugytojų nuomonė apie socialinių medijų naudojimą profesiniais tikslais	23
<i>Barzdžiukienė Elytė</i> Euritmijos metodo taikymas ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikų meninę saviraišką	24
<i>Bėta Gunta, Role Dita, Ēriksone Līga, Berloviene Dina</i> Interrelations in education process in the field of healthcare	25
<i>Blažė Lina, Blaževičienė Aurelija</i> Slaugytojų nuomonė apie bendravimą su pacientais	26
<i>Boltutienė Jurgita, Piekuvienė Vaida, Kasnauskaitė Agnė</i> Skirtingų kineziterapijos metodų poveikis pacientams, po kaklinės stuburo dalies tarpšlankstelinės disko išvaržos operacijos	27
<i>Bondareva Marina, Kreiviniene Brigita, Daukantienė Danutė</i> Užimtumo veiklų organizavimas dienos centre kaip žmonių su protine negalia gyvenimo kokybės užtikrinimo prielaida	28

<i>Cela Eva, Branceviča Evelīna</i> Assessment of malnutrition risk in patients with oncological disease and nutrition adjustment in pre-operational period	29
<i>Derkintienė Sigita</i> Paauglių kūno fizinės sandaros vertinimas ir teigiamo savivaizdžio ugdymo svarba	30
<i>Dvarionaitė Lijana</i> Teikiamų odontologinių paslaugų kokybės kriterijų svarbumas Klaipėdos miesto gyventojams	31
<i>Džežulskė Žydrūnė, Jurgaitienė Dalia</i> Nelegalių narkotikų vartojimo nustatymo testų taikymas mokyklose	32
<i>Ēriksone Līga, Bēta Gunta, Role Dīta, Berloviene Dina</i> The association between internet use and internet addiction among young adults	33
<i>Gedminienė Jurgita</i> Meilės Lietuvai skleidėjai. Vydūnas ir Vaižgantas	34
<i>Gedrimė Lina, Istomina-Fatkulina Natalja, Salanterė Sanna, Brasaitė Indrė</i> Patients' information needs before and after digestive tract surgery	35
<i>Gedvilė Asta, Ruplėnienė Raimonda</i> Skirtingų kineziterapijos metodikų poveikis 8-14 metų vaikams plokščiapėdystės korekcijai	36
<i>Genowska Agnieszka, Jamiolkowski Jacek, Abramowicz Paweł, Fryc Justyna, Konstantynowicz Jerzy</i> Major socio-demographic determinants of birth weight: a population-based study in Poland	37
<i>Genowska Agnieszka, Polak Maciej, Szafraniec Krystyna, Pająk Andrzej</i> Changes in mortality due to major causes in the group over 64 years old in Poland	38
<i>Gerikienė Vitalija</i> Slaugytojo profesinio pasitenkinimo priežastingumo svarba	39
<i>Grabauskas Edvinas, Raišutienė Jurgita</i> Lietuvos jūrų muziejaus rinkodaros ypatumai	40
<i>Grajauskas Lauras, Razmaitė Danguolė</i> Kai kurie veiksniai, galintys lemti kūno kultūros studijų programos studentų profesinės kompetencijos suvoktį: pilotinė studija	41
<i>Grinčenko Anastasija</i> Slaugytojų nuomonė, kaip motyvuoti visuomenę kuo dažniau važinėti dviračiais	42
<i>Gudauskaitė-Girčė Birutė, Kavaliauskienė Vanda</i> Budinčio globotojo kaip vaiko gerovę užtikrinančio asmens veiklos aspektai	43

<i>Ivanauskaitė Toma, Čižauskaitė Agnė</i> Pacientų patiriamas nerimas dėl chemoterapinio gydymo komplikacijų	44
<i>Iždonaitė-Medžiūnienė Inga, Griepėdytė Brigita</i> Sporto klubų lankytojų motyvacijos sportuoti raiška	45
<i>Iždonaitė-Medžiūnienė Inga, Zaleskytė Emilija</i> Kosmetinių procedūrų su vitaminu C poveikis šviesinant pigmentines dėmes	46
<i>Jančiauskas Rolandas</i> Vyresniųjų klasių mokinių žalingų įpročių sąsajos su jų agresyviu elgesiu	47
<i>Jankauskienė Jūratė, Jarušaitienė Dalia</i> Sveikatos veiksnių analizė Vydūno veikale „Sveikata, jaunumas, grožė“	48
<i>Jašmontaitė Justina, Dragunskaitė Samanta, Šniepienė Gražina</i> Eterinių aliejų naudojimas odos priežiūrai: literatūros analizė	49
<i>Jautakytė Asta, Raišutienė Jurgita</i> Lietuvos turizmo informacijos centrų internetinė rinkodara	50
<i>Jautakytė Rasa, Aleksienė Vilmantė</i> Muzikos terapija psichikos sutrikimų turintiems asmenims	51
<i>Jocys Žilvinas, Budreikaitė Asta, Tutlienė Asta</i> 13–17 metų paauglių fizinis aktyvumas sporto klube	52
<i>Jurgaitienė Jurgita, Brasaitė Indrė</i> Slaugytojų psichosocialinės darbo aplinkos veiksniai ir požiūris į pacientų saugą	53
<i>Jurkienė Inga, Bikuličienė Roberta</i> Skirtingų kineziterapijos programų poveikis liemens raumenų izometrinei ištvermei bei skausmui, esant juosmeninės stuburo dalies radikulopatijai	54
<i>Kaškevičiūtė Iveta, Šarkauskienė Asta</i> Jaunųjų paauglių olimpinių vertybių ugdymas neformalioju būdu	55
<i>Kavaliauskas Tomas</i> Vydūno santykis su vokiškumu ir Indija	56
<i>Kaveckaitė Gintarė, Mockevičienė Daiva</i> Į funkcinių tikslų orientuotos kineziterapijos taikymas vaikui turinčiam cerebrinį paralyžių	57
<i>Kazlauskaitė Ieva, Skarbalienė Aelita</i> Hospitalizuotų vaikų tėvų nuomonė apie sveikatos priežiūros paslaugų kokybę	58
<i>Kazlauskaitė Samanta, Rapolienė Lolita</i> Geoterminio vandens poveikis streso mažinimui	59

<i>Kernazickienė Ugnė, Blaževičienė Aurelija</i> Vadovavimo stiliaus ir organizacinės kultūros sąsajos slaugytojų požiūriu	60
<i>Kisieliūtė Barbora, Košytė Viktorija, Kuzborska Zyta, Jakavonytė-Akstinienė Agnė</i> Mamų žinios apie gimdos kaklelio vėžį ir vakcinaciją nuo jo	61
<i>Klimienė Asta, Razmuvienė Liuda, Klimas Ramutis</i> Fitonciniai augalai - tarp teorijos ir praktikos	62
<i>Klimienė Asta, Trakšėlys Kęstutis</i> Botanikos sodų vaidmuo visuomenės neformaliajam ekologiniam švietimui	63
<i>Kontautaitė Ieva, Kumetaiienė Jūratė</i> Požiūris į psichinę negalią kaip kitoniškumą: psichinių sutrikimų turintis žmogus ir visuomenė	64
<i>Kontrimienė Karolina, Drungilienė Danguolė</i> Slaugytojų požiūris į mirtį slaugant pacientus jų gyvenimo pabaigoje	65
<i>Krcmeryova Lucia, Krcmeryova Terezia</i> Health care and social media: what can we learn from the cases of Charlie Gard and Alfie Evans?	66
<i>Kreiviniienė Brigita, Kleiva Žilvinas, Vaišvilaitė Vaida</i> Development of Scientifically Proved Methods of Animal Assisted Therapy and its Integration to Holistic Concept	67
<i>Kudelova Anna, Koňošová Helena</i> Risk of recurrency in patients with complication of hypertension and risk factors of their relatives	68
<i>Kutaitytė-Macevičienė Aistė, Skarbaliienė Aelita</i> Vyresnio amžiaus žmonių su sveikata susijusios gyvenimo kokybės sąsajos su depresija	69
<i>Larionovas Andriejus</i> Vydūnas apie meilę	70
<i>Lazarevičiūtė Vilija</i> Klaipėdos vyresniųjų klasių mokinių narkotikų vartojimas ir jų demografinės charakteristikos	71
<i>Lenčiauskienė Daiva, Koncevičiūtė Vitalija</i> 65-70 metų senjorų fizinio pajėgumo pokyčių vertinimas	72
<i>Levickienė Lina, Pocienė Monika</i> Skirtingų kineziterapijos metodų poveikis funkciniam širdies rodikliams ir pajėgumui asmenims, patyrusiems miokardo infarktą	73
<i>Lygnugarienė Viktorija, Kiaunytė Asta</i> Socialinio darbuotojo profesinės dilemos vaiko globos sisteminėje pertvarkoje	74

<i>Maceinaitė Rūta, Šurkienė Genė</i> Klaipėdos bei Kauno mokyklų mokytojų dalyvavimas sveikatą stiprinančiame procese	75
<i>Maceinaitė Rūta, Žigaitė Kotryna, Lingienė Rolanda, Vytiienė Jolanta</i> Vilniaus miesto darželių darbuotojų pasirengimo teikti ikimokyklinio ugdymo paslaugas vertinimas	76
<i>Martynas Ramanauskas, Monika Pocienė</i> Skirtingų kinezioteipavimo metodikų poveikis kelio sąnario propriocepcijai sveikiems, fiziškai aktyviems vyrams	77
<i>Martinkėnaitė Laura, Kuskienė Milda</i> Slaugytojų patiriamo diskomforto kojose įtaka kasdienei veiklai	78
<i>Meščeriakova-Veliulienė Olga, Kalėdienė Ramunė, Kaselienė Snieguolė, Sauliūnė Skirmantė</i> Mirtingumo nuo pagrindinių mirties priežasčių netolygumų pagal šeimines padėtis pokyčiai 2001 – 2014 m. laikotarpyje	79
<i>Mikniūtė Dalia, Kavaliauskienė Vanda</i> Socialinio darbuotojo pagalba seniems ir pagyvenusio amžiaus asmenims, patiriantiems suaugusių, priklausomų nuo alkoholio vaikų smurtą	80
<i>Mikužienė Vaida, Mažionienė Asta</i> Profesinio perdegimo sindromo raiška slaugytojų tarpe	81
<i>Miliauskė Emilija, Budreikaitė Asta</i> I-IV gimnazijos klasių mokinių mitybos įpročiai	82
<i>Milienė Žibutė, Kavaliauskienė Vanda</i> Vaiko socialinė gerovė socialinio darbuotojo požiūriu	83
<i>Miniauskienė Dalia</i> Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pradžia ir motyvai	84
<i>Motiekaitytė Vida, Venckus Zenonas</i> Širdies ir kraujagyslių sistemos ligų gydymas Lietuvoje augančiais vaistiniais augalais	85
<i>Motuzaitė Aušra, Kiaunytė Asta</i> Socialinis darbas su šeima, globojančia neįgalų suaugusį asmenį: socialinių paslaugų teikimo perspektyva bendruomenėje	86
<i>Nikolajenko Edita, Rimkus Valdas</i> Socialinio darbuotojo motyvacija kaip efektyvaus profesinio funkcionavimo prielaida	87
<i>Norkienė Sigutė, Jatkauskienė Birutė</i> Neformalaus ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo galimybės universitete	88
<i>Olšauskas Algimantas Mečislovas, Urbonaitė Aurelija Algimanta</i> Žmonių ligas sukeliančių priežasčių valdymas	89

<i>Paulauskienė Simona, Kavaliauskienė Vanda</i> Profesionalios pagalbos poreikis šeimoje globojamo vaiko globėjui (rūpintojui): socialinių darbuotojų patirtis	90
<i>Pavlova Olga, Blaževičienė Aurelija, Brooks Beth A.</i> Slaugos personalo, priklausančio skirtingoms kohortoms, profesinio gyvenimo kokybės vertinimas	91
<i>Perminienė Rožė</i> Medicininį apžiūrų nepilnamečių apsvaigimui nustatyti rezultatų ypatumai 2014 – 2018 metais	92
<i>Pielikytė Greta, Vaškaitis Edgaras</i> Nacionalinės vandens turizmo trasos pritaikymas viešiesiems poreikiams: Neries upės atvejis	93
<i>Piešinitė Laura, Vaškaitis Edgaras</i> Fiziškai aktyvių turizmo kelionių rinkinių pasiūla ir paklausa Lietuvoje	94
<i>Plażewska–Żywko Lucyna, Gabryś Teresa, Malinowska –Lipień Iwona, Kózka Maria</i> The HCEU project supports the transparency and recognition of qualifications in the healthcare sector in Europe	95
<i>Platace Diana, Circenis Kristaps, Puzirevska Kristine, Kreile Amanda, Sedova Zanna, Millere Inga</i> Motivation and infection control in nurse practice	96
<i>Pociūtė Greta, Kontautienė Vytė, Zapalskienė Karolina</i> Studentų komunikacinės kompetencijos gebėjimai	97
<i>Radzevičienė Lina, Drungilienė Danguolė</i> Etiniai konfliktai intensyvioje slaugoje	98
<i>Rakauskienė Vitalija, Šopagienė Diana</i> Radiologijos technologų profesiniai rizikos veiksniai ir jų įvertinimas	99
<i>Raupienė Inga, Kavaliauskienė Vanda</i> Vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos aspektai	100
<i>Rynkevičiūtė Berta, Barauskaitė Jūratė</i> Aktyvaus laisvalaikio Smiltynėje pasiūla ir plėtros galimybės	101
<i>Role Dita</i> Interrelations of students’ competences and reliable professional activity	102
<i>Rubavičiūtė Rūta, Skarbalienė Aelita</i> Slaugos studentų patiriamas stresas ir jo įveikos strategijos	103
<i>Sega Aurelia, Zaremba Natalia, Wojnar-Gruszka Katarzyna, Podstawa Marcelina, Plażewska-Żywko Lucyna, Wojtan Stanisław, Kózka Maria</i> Nutritional problems of a geriatric patient in an intensive care unit – case study	104

<i>Serapinaitė Ieva, Vaškaitis Edgaras</i> „Active Trips“ e-rinkodaros galimybių atvejo studija	105
<i>Skarbalienė Aelita, Skarbalius Egidijus, Mikolajczak Moira</i> Emocinės kompetencijos profilis (PECl): emocinės kompetencijos įsivertinimo instrumento validavimas	106
<i>Skroblienė Ramunė, Kontautienė Vytė</i> Mokinių nuomonė apie jų fizinio aktyvumo motyvus kūno kultūros pamokose	107
<i>Stančienė Dalia Marija</i> Mokslo, meno ir doros samprata Vydūno filosofijoje	108
<i>Rita Staršelskienė, Dana Lukauskienė</i> Vydūniškosios pedagogikos įkvėpti: svarbiausias būties tikslas – žmoniškumas	109
<i>Stonkutė Diana, Dvarionaitė Lijana</i> Reklamos priemonės bei jų pasirinkimo galimybės odontologijos klinikoje	110
<i>Strelčiūnaitė Gabrielė, Raišutienė Jurgita</i> Ornitologinio turizmo plėtra Šilutės rajono savivaldybėje	111
<i>Strukčinskienė Birutė, Rauckiene-Michaelsson Alona, Tervydytė Dileta</i> Mita! apie savižudybes, visuomenės informuotumas ir savižudybių prevencija	112
<i>Stumbra Saulius</i> Popiežiaus Pranciškaus „žinia“ pasaulinės Ligonių dienos proga (2014-2019 m.). Asmens, visuomenės sveikatos kontekstas	113
<i>Šakytė Kristina, Čižauskaitė Agnė, Šimčikas Dainius, Gedrimė Lina, Skarbalienė Aelita</i> Moterų informuotumas apie rankos limfedemą	114
<i>Šniepienė Gražina, Jonuševičienė Judita, Žulpienė Loreta</i> Moterų kosmetikos gaminių vartojimo įpročiai: svarbūs faktoriai, susiję su nepageidaujama poveikiais	115
<i>Terlikowska Katarzyna Maria, Dobrzycka Bożena, Mackowiak-Matejczyk Beata, Kinalski Maciej, Terlikowski Sławomir Jerzy</i> Antioxidant vitamin serum levels in gynaecological cancers	116
<i>Terlikowska Katarzyna Maria, Dobrzycka Bożena, Terlikowski Robert, Sienkiewicz Anna, Kinalski Maciej, Terlikowski Sławomir Jerzy</i> Clinical value of preoperative serum markers of angiogenesis, inflammation, insulin resistance and obesity in type 1 endometrial cancer	117
<i>Trakšėlys Kęstutis, Martišauskienė Dalia</i> Socialinio darbuotojo padėjėjo rengimo našiam darbui aspektai: atvejo analizė	118
<i>Vikštrėma Elīna, Antoņēviča Lilija, Deklava Liāna</i> Patient safety and hospital acquired infections	119

<i>Vyšniauskas Gintautas</i> Individo sąmonės perspektyvos biotechnologijų bei dirbtinio intelekto tobulėjimo fone	120
<i>Wojnar-Gruszka Katarzyna, Krystera Monika, Płaszewska-Żywko Lucyna, Segą Aurelia, Podstawa Marcelina, Wojtan Stanisław, Nowak-Kózka Ilona, Kózka Maria</i> Coping strategies and the quality of life of patients after autologous and allogeneic hematopoietic stem cell transplantation	121
<i>Zablockis Vilimantas</i> Vydūno dvasinė jėga ir šiuolaikiniai mokslo įrodymai	122
<i>Zaburienė Jolanta, Kiaunytė Asta</i> Sisteminė vaiko globos pertvarka: socialinių darbuotojų lūkesčiai paramai	123
<i>Zavackienė Andželika, Gedrimė Lina, Didvalė Daiva, Skarbalienė Aelita</i> Slaugos profesijos prestižo nuomonės tyrimas Lietuvoje	124
<i>Zaveckienė Virginija, Dias Adelaide</i> Taikomų logoterapijos metodų ir pratimų veiksmingumas esant kalbos sklandumo ir rijimo funkcijos sutrikimui	125
<i>Žymaniūtė Indrė, Radzevičienė Eglė</i> Kineziterapijos poveikis asmens sergančio Achilo sausgyslės tendinopatija, apatinės galūnės funkcinėi būklei: atvejo analizė	126
<i>Žutautienė Rasa, Radišauskas Ričardas, Kirvaitienė Jolita</i> Gydytojų psichosocialinių darbo aplinkos veiksnių ir subjektyvios sveikatos įvertinimas	127

Mielieji bendražygiai,

Nepastebimai prabėgo dvidešimt metų. Tačiau jie nebuvo praleisti veltui. Per šiuos metus padarėme daug svarbių darbų diegiant mums paliktas Vilhelmo Storostos Vydūno idėjas į gyvenimą. Apie tai liudija prieš keletą savaičių įvykusio Klaipėdos universitete šalies vyriausybės vadovų ir net devynių didžiausių Lietuvos universitetų rektorių vizito metu išsakytos mintys. Šie garbingi žmonės pastebėjo, kad pasiektas labai svarbus lūžio taškas diegiant Vydūno propaguotas mintis į šalies sveikatos apsaugos sistemą. Susumavus pastarųjų metų pasiekimus padarytas labai geras startas ateities darbams siekiant tausoti ir stiprinti gyventojų sveikatą. Būtinai reikia plėsti jau padarytą Seimo narių ir akademinės bendruomenės, ypač Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto dėstytojų ir mokslininkų įdirbį. Taip kalbėjo LRV vadovas S.Skvernelis ir SAM A.Veryga kovo 1 d. Klaipėdos universitete įvykusio susitikime metu.

Dar Platonas yra pasakęs, kad pagrindinis Valstybės tikslas yra gerinti joje gyvenančių žmonių gyvenimo kokybę. Savaimė suprantama, kad be piliečių geros sveikatos to pasiekti neįmanoma. Sveikata įgyjama dviem būdais: gydant ligas arba ją tausojant ir stiprinant. Mažosios Lietuvos siela ir išmintis Vydūnas teigė, kad „Žymiai svarbiau sveikatą tausoti ir stiprinti negu ligas gydyti“. Deja, dauguma žmonių išminties balso negirdi, todėl jie plaukia pasroviui nekreipdami dėmesio į tai, kokios kokybės vartoja maistą, nesistengia aktyviai judėti ir skęsta kasdieninio streso jūroje. Tai sąlygoja iki tol neregėto mąsto sergamumo lėtinėmis ligomis augimą. Gyventojams teikiamos medicininės paslaugos dažniausia tik nuslopina ligų sukeltus simptomus nukeldamos problemas sprendimą į ateitį ir tuo tik pristabdo ligos progresavimą. Darosi akivaizdu, kad visuomenei reikalinga atnaujinta sveikatos apsaugos politika. Čia labai aiškia išryškėja valstybės ir jos vyriausybės misija ir pareiga nukreipti žmones teisingu sveikos gyvensenos keliu.

Jūra, miškas ir švari gamta yra pagrindiniai geros sveikatos šaltiniai. To daugiausia turime Vakarų Lietuvoje. Todėl, prieš 20 m. atrodžiusi filantropine idėja įkurti Klaipėdos universitete Sveikatos mokslų fakultetą, nežiūrint į didžiulį nepalaikymą ir skepticizmą tapo kūnu. Per šiuos metus fakultetas tapo stipriausiu visame universitete. Jame studijuoja daugiausia negu trečdalis viso Klaipėdos universiteto studentų. Čia gyva Vydūno dvasia ir jo sveikos gyvensenos idėjos. Universiteto dėstytojų ir studentų organizuojamuose kasmetiniuose Vydūno gimtadieniuose apsilanko tūkstančiai žmonių. Pastaruosius kelerius metus jie buvo rengiami didžiausioje Klaipėdoje arenoje. Į juos be miesto gyventojų atvyksta

daugybė svečių iš visos šalies ir užsienio. Todėl manau, kad labai logiška ir suprantama jog Premjero ir Sveikatos apsaugos ministro vizito metu įvykęs šalies akademinės bendruomenės forumas skirtas Seime parengtų Sveikatos tausojimo ir sustiprinimo gairių realizavimui taip pat buvo organizuotas Klaipėdos universitete. Šio forumo metu devynių svarbiausių šalies universitetų Rektoriai savo parašais patvirtino ketinimą kuo stipriausiai remti Vydūno propaguotų sveikos gyvensenos idėjų įgyvendinimą jų vadovaujamuose universitetuose.

LR Vyriausybės ir akademinės bendruomenės dėmesys buvo parodytas Vydūno gimtadienio ir Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto dvidešimtmečio išvakarėse labai įpareigoja Klaipėdos universiteto bendruomenę ir toliau nenuilstamai eiti Vydūno idėjų nušviestu keliu.

Prof. dr. Algimantas Kirkutis

NAUJAUSIOS MOKSLINIAIS FAKTAIS PAGRĮSTOS MEDICINOS ŠAKOS PRANAŠAS VYDŪNAS

prof. Algimantas Kirkutis

LR Seimo Sveikatos tausojimo ir stiprinimo pakomitečio Pirmininkas

Vydūno sąmoningumas ir išmintis bei jo sukaupta asmeninė patirtis yra labai svarbūs suvokiant šiuolaikinės sveikatos apsaugai iškilusius iššūkius.

Prieš šimtą metų tuberkuliozė, tuo metu liaudyje vadinama džiova, buvo nepagydoma liga, nuo kurios mirdavo tūkstančiai žmonių. Ši liga užklupo ir dar visai jauną Vydūną. Nors jo tėvai viską darė, ką galėjo. Tėvas sūnų buvo nuvežęs net pas garsiausius tuo metu pasaulyje Šveicarijos tuberkuliozės specialistus. Tačiau medikų patarimai ir gydymas nedavė efekto. Vydūnui iškilo išlikimo šiame pasaulyje klausimas. Kadangi Vakarų medicinos mokslo sukurti vaistai pasirodė nenaudingi, Vilhelmas nusprendė pasirinkti kitokį gydymą.

Jis tuo metu jau buvo pramokęs sanskrito kalbą, o jo tėvo, Tilžės gimnazijos dėstytojo bibliotekoje buvo sukaupta daug svarbių knygų. Šios knygos ir studijos Krokuvos ir Leipcigo universitetuose jam leido gilintis į senovės Rytų medicinos sukaupią patirtį. Sukauptos žinios atskleidė pagrindinius principus, kuriais skiriasi Vakarų ir Rytų medikų požiūris į ligą ir paciento vietą gydymo procese. Vakarai orientuojasi į ligos sukeltų išorinių simptomų šalinimą materialiu priemonių pagalba, o Rytai atiduoda prioritetą vidinių ligos atsiradimo priežasčių suvokimui ir jų pašalinimui panaudojant organizmo savigydos jėgų (imuninės sistemos) suaktyvinimą dvasinių ir gyvensenos pokyčių pagalba. Vakarai į pacientą žvelgia, kaip pasyvų gydomojo poveikio objektą, o Rytai ligonį laiko aktyviu sveikimo proceso dalyviu. Pasiremdamas senovės Indijos vedose, tiksliau Ajurvedos monoskriptuose, aprašytais gydymo metodais, Vydūnas pradėjo keisti savo mitybos, fizinio aktyvumo įpročius, ėmė daug dėmesio skirti meditavimui ir psichoemocinės būklės subalansavimui. Visa tai jam padėjo taip suaktyvinti savo imuninę sistemą, kad ji sugebėjo įveikti tuberkuliozės sukėlėjus. Nežiūrint į medikų nuosprendį, Vydūnas pasveiko ir nugyveno ilgą prasmingą gyvenimą. Ši patirtis jam leido suprasti, kad galima pasveikti nuo sunkių ligų ir be turinčių daug pašalinių poveikių vaistų. Todėl vėliau savo kūryboje jis iškelė Rytų ir Vakarų kultūrų sintezės problemą. Jis rašė: „Rytams iš Vakarų reikia mokytis veikliau įsisavinti materialų pasaulį, o Vakarams iš Rytų – perimti kontenpliuojantį dvasingumą“.

Šis pavyzdys mus moko, kad visapusiškas, natūralus požiūris į iškilusias sveikatos problemas gali padėti mums efektyviai spręsti net kartais iš pirmo žvilgsnio atrodančias neįveikiamas situacijas.

Natūralaus požiūrio į šiuolaikinę sveikatos apsaugos sistemą poreikis

Nežiūrint į nuolatos tobulėjančias medicinines paslaugas ir vaistų gausą, vis daugiau žmonių serga ligomis, kurios atsiranda dėl ydingo gyvenimo būdo, nesveikos mitybos ir neribotai augančio streso lygio. Šios ligos vadinamos lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis (LNL). Sergančiųjų šiomis ligomis skaičiaus augimo tempas toks didelis ir poveikis žmonijai toks milžiniškas, kad net Jungtinių Tautų Organizacija sušaukė specialią neeilinę Generalinę asamblėją „Lėtinių neinfekcinių ligų prevencija ir kontrolė“ (sesijos Nr. 65 A/RES/65/238). Susirinkę pasaulio valstybių lyderiai akcentavo neatidėliotinų priemonių kovai su LNL būtinumą, nes jos kelia realią grėsmę žmonijos išlikimui. Jeigu artimiausiu laiku nebus užkirstas kelias LNL, tai jau nuo 2030 metų šios ligos nusineš 52 milijonus gyvybių per metus. Tačiau netekčių demografija dar nėra pati baisiausia. Baisiau yra tai, kad nuo šių ligų miršta jauni darbingi žmonės, jos sukelia didžiulį nedarbingumą ir negalias bei blogina gyvenimo kokybę ir stabdo žmonijos progresą. Tapo akivaizdu, kad turi būti peržiūrima šių ligų gydymo strategija ir taktika. Nepakanka akcentuoti vien tik ligų gydymo ir jų sukeltų simptomų malšinimo svarbą. Nepašalinus ligas sukeliančių priežasčių tokia sveikatos politika

gali tik toliau didinti išlaidų sveikatos apsaugai našta. Sveikatos apsaugoje prioritetas turi būti teikiamas sveikatos tausojimui ir sustiprinimui prieš vartotojišką per daug medikalizuotą gydomąją mediciną.

Kas yra Gyvensenos medicina?

Gyvensenos medicina - nauja moksliniais faktais patvirtinta medicinos sritis, kuri padeda sustiprinti sveikatą ir atsikratyti lėtinių ligų sukeltų simptomų pasukant patologinio proceso eigą savaiminio pasveikimo linkme natūralaus požiūrio į biomedicina pagalba.

Prieš keletą metų grupė pasaulio sveikatos apsaugos lyderių, gyvenančių Šiaurės Amerikoje, atliko visą eilę mokslinių tyrimų. Jie įrodė, kad naudojant šviežią augalinės kilmės maistą, aktyviai judant ir suregulavus darbo ir poilsio režimą galima ženkliai sustiprinti organizmo atsparumą ligoms, o sergant lėtinėmis ligomis - pasukti jų eigą savaiminio pasveikimo linkme. Tai davė pagrindą naujos medicinos srities atsiradimui. Kadangi ji siejama su paciento gyvenimo būdo pokyčiais ją imta vadinti gyvensenos medicina (angl. Lifestyle Medicine). Gyvensenos medicinos (GM) praktika realizuojama išaiškinant pacientui jo sveikatą paveikusius žalingus rizikos veiksnius ir sukuriant reikalingas sąlygas juos pašalinti. Tai nauja biomedicininis moksliniais faktais pagrįsta medicinos šaka, kurioje didžiausias dėmesys yra skiriamas mitybos, fizinio aktyvumo ir streso valdymo bei kitų gyvensenos įgūdžių koregavimui. Šiam tikslui pasiekti GM specialisto suformuojama speciali, sudaroma individualiai kiekvienam ligoniui, programa iš ligonio sveikatos sustiprinimui ir gydymui reikalingų atskirų elementų paimtus iš klinikinės medicinos, reabilitacijos, visuomenės sveikatos, papildomosios ir alternatyvios medicinos bei biologijos, sociologijos, ekologijos mokslų. Tai atliekama siekiant sustiprinti organizmo imuninę sistemą ir tokiu būdu sužadinti organizmo savaiminį pasveikimą. Ši sparčiai besivystanti nauja medicinos sritis atveria galimybes originaliai pažvelgti į lėtinių neinfekcinių susirgimo prevencijos, gydymo ir reversijos klinikinę praktiką.

Skirtumai tarp tradicinės medicinos ir Gyvensenos medicinos:

<i>Tradicinė medicina</i>	<i>Gyvensenos medicina</i>
Pagrindinis dėmesys kreipiamas į ligos rizikos veiksnius ir jų sukeltų pasekmių pašalinimui	Pagrindinis dėmesys skiriamas ligas sukeliančių rizikos veiksnių atsiradimo priežasčių pašalinimui
Tikslas – ligos sukeltos patologijos valdymas, sumažinant varginančių simptomų poveikį	Tikslas – ligų prevencija, sustabdymas ir sumažinimas
Didelis dėmesys medicininei apžiūrai	Gydymas - holistinis;
Pacientas - pasyvus dalyvis	Pacientas - aktyvus dalyvis
Pacientui nereikia atlikti didelių pokyčių gyvenime	Pacientas turi keisti gyvenimo būdą
Gydymas - trumpalaikis	Gydymas - ilgalaikis
Atsakomybė daugiausiai tenka gydytojui	Atsakomybė didžiausia pacientui
Akcentuojama ligos diagnozė ir gydymas, medikamentai	Akcentuojama asmenybės tobulėjimas, švietimas ir kultūra, motyvacija gyventi sveikai
Dažniausiai ligų gydymui vartojami medikamentai. Jie turi dažnai pasireiškiantį šalutinį poveikį	Galima išvengti medikamentų vartojimo
Ryšys su medicinos specialistais	Apima ir kitus sveikatos priežiūros specialistus

Gyvenimo būdo medicina yra tarpdisciplininė vidaus ligų, psichosocialinės ir neuro-, visuomenės sveikatos ir aplinkos bei biologijos mokslų sritis. Pagrindiniai GM principai apima ligų prevencijos strategijas, kuriomis siekiama keisti paciento gyvenimo būdo įpročius, atsižvelgiant į pagrindines biologines ligų atsiradimo priežastis ir patofiziologiją, būdingą sunkiems somatiniams susirgimams (pvz.: sunkus sisteminis uždegimas, išreguluotas streso valdymas, medžiagų apykaitos sutrikimai ir kt.). GM yra pagalbinė gydymo forma, kuri padeda apjungti geriausius visuomenės sveikatos ir klinikinės medicinos aspektus.

Gyvensenos medicinos integravimas į mūsų šalies sveikatos apsaugos sistemą yra labai svarbus žingsnis, kuris glaudžiai susijęs su asmeniniu ir visuomenės požiūriu į medicininę praktiką ir gyvensenos įpročių keitimą. Be to, atkreipiamas dėmesys į tai, kad turi būti kiekvienam individui formuojama sveikatai palankesnė gyvenimo ir darbo aplinka.

Visuomeniniai Gyvensenos medicinos aspektai

Sveikesnio ir aktyvesnio gyvenimo skatinamas neturi būti paliekamas vien tik nevyriausybinėms ir visuomeninėms organizacijoms, bet reikia šias funkcijas deleguoti ir valstybinėms struktūroms. Sveika gyvensena turi tapti neatsiejama nacijos kultūros dalimi. Sveikatos srityje būtinas konstruktyvesnis dialogas su paslaugų ir gamybos pramonės atstovais. Būtina plėtoti sveikatos draudimo sistemą taip, kad jos akcentai pradėtų judėti nuo medicinines įstaigas teikiančių įmonių draudimo į asmens sveikatos draudimą.

Vertinant šalies klimatinės ypatybės, geografinę bei geopolitinę padėtį, turimus rekreacinius išteklius ir susiklosčiusias tradicijas galima teigti, kad Lietuva turi vertingą potencialą sveikatos tausojančios ir sveikatą stiprinančios veiklos bei gyvensenos medicinos, kaip pelningos pramoninės srities, plėtrai europiniu ir pasauliniu mastu. Tokios veiklos vystymas įgalintų sumažinti kurortų sezoniškumo problematiką, sukurtų daug naujų darbo vietų medicinos ir kitų paslaugų srityse. Saugių ir efektyvių natūralesnės GM priemonių bei metodų platesnis pritaikymas klinikinėje praktikoje leistų atsisakyti daugelio cheminių ir kitų agresyvių, sukeliančių komplikacijas bei brangių medicininių chirurginių paslaugų.

Šiuo straipsniu siekiama parodyti didžiojo Lietuvių tautos mąstytojo Vydūno išvalgų svarbą ir maujos, moksliniais faktais pagrįstos, medicinos srities - Gyvensenos medicinos - klinikinio panaudojimo praktines perspektyvas ir visuomeninę naudą.

SLAUGOS ADMINISTRATORIŲ ĮGALINIMAS: IŠŠŪKIAI IR GALIMYBĖS

Lekt. dokt. Marija Truš

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Šiuolaikinė sveikatos priežiūra yra veikiamą pokyčių ir reformų, todėl slaugos administratoriai susiduria su įvairaus pobūdžio iššūkiais. Jų vaidmuo tampa labiau vadybinis negu klinikinis. Slaugos atstovai yra įtraukiami į politiką, įstatymų kūrimą, profesines sąjungas su tikslu pakeisti sveikatos priežiūros sistemą. Todėl įgalinimas nustatomas kaip vienas iš veiksnių, leidžiančių slaugos administratoriams teikti veiksmingą priežiūrą jų vadybinio vaidmens kontekste. Be to, suprasti įgalinimo reiškinius galima per galią ir galios vykdymą, apibrėžiamą kaip gebėjimą sėkmingai veikti ir pasiekti numatytus tikslus. Įgalinimas laikomas pagrindiniu organizaciją formuojančiu elementu.

Tikslas – išanalizuoti slaugos administratorių įgalinimą.

Metodika. Buvo atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anketinės apklausos raštu metodą. Tyrime dalyvavo 193 slaugos administratoriai iš septynių Lietuvos ligoninių. Tyrimo duomenys apdoroti statistiškai SPSS 21 versijos programa. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų, paskelbtų Helsinkio deklaracijoje.

Rezultatai. Slaugos administratoriai patyrė vidutinio lygio struktūrinį įgalinimą, bet jautėsi stipriai psichologiškai įgalintais. Jų bendroji darbo skyriaus galia ir organizacijos galia buvo įvertintos vidutiniškai. Slaugos administratoriai turi tam tikrą lankstumą ir matomumą savo darbe, bet nebuvo įvertinti/skatunami. Jie pasitikėjo savo gebėjimais dirbti grupėje ir pareikšti savo nuomonę, bet mažiau pasitikėjo savo analitiniais ir matematiniais gebėjimais, bei nesijautė gebančiais pakeisti savo darbo pobūdį ligoninėje.

Išvados. Slaugos administratoriai kiekvieną dieną susiduria su pokyčiais ir iššūkiais, vertinant klininkines situacijas ir nustatant savo darbo skyriaus problemas. Pokyčių įgyvendinimas yra laikomas pagrindine veikla, skatinančia profesinės galios didinimą. Slaugos administratorių darbo turinio optimizavimas, parama, vaidmens aiškumas, motyvuojančios darbo aplinkos sukūrimas skatintų įgalinimo lygį ir pasitikėjimą savo gebėjimais.

Reikšminiai žodžiai: slaugos administratorius, psichologinis įgalinimas, struktūrinis įgalinimas

Literatūra:

Basaran S., Duygulu S. 2015. Turkish nurses' assessment of their power and the factors that affect it. *Journal of Nursing Management*, 23, p. 1039–1049.

Hughes K.A., Carryer J.B., White J. 2015. Structural positioning of nurse leaders and empowerment. *Journal of Clinical Nursing*, 24, p. 2125–2132.

Laschinger H.K.S., Nosko A., Wilk P., Finegan J. 2014. Effects of unit empowerment and perceived support for professional nursing practice on unit effectiveness and individual nurse well-being: a time-lagged study. *International Journal of Nursing Studies*, 51, p. 1615–1623.

Meng L., Jin Y., Guo J. 2016. Mediating and/or moderating roles of psychological empowerment. *Applied Nursing Research*, 30, p. 104–110.

Salmela S., Eriksson K., Fagerström L. 2013. Nurse leaders' perception of an approaching organizational change. *Qualitative Health Research*, 23(5), p. 689–699.

NEPASITENKINIMO KŪNO ĮVAIZDŽIU RIZIKOS VEIKSNIAI IR JŲ POVEIKIS SVEIKATAI BEI PSICHOSOCIALINIUI GYVENIMUI: PATIRTIS IR GALIMYBĖS

Ineta Pačiauskaitė, prof. dr. Arnoldas Jurgutis

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Šiuolaikinėje visuomenėje žmogaus kūno įvaizdis aptarinėjamas ir nagrinėjamas įvairiais aspektais, dažniausiai lyginant su paplitusiais kūno išvaizdos standartais. Rečiau aptariama, kaip tam tikrų standartų netenkinimas gali neigiamai paveikti asmens fizinę ir psichikos sveikatą, jo socialinį gyvenimą (savišvietą, laisvalaikį ar darbą). Žmogaus kūno išvaizda ir jo įvaizdis visuomenėje šiuo metu yra vienos aktualiausių sveikatos temų. Žiniasklaidos priemonėse, internete žmogaus kūno išvaizdai ir asmens įvaizdžiui skiriama daug dėmesio, vyrauja tam tikri kūno išvaizdos standartai, kurių neatitikimas gali turėti neigiamos įtakos asmens fizinei ir psichikos sveikatai bei jo socialiniam gyvenimui. Paauglių tarpe šių standartų neatitikimas siejamas su sveikatai žalinga elgsena: tiesioginis nepasitenkinimo kūnu ir sveikatai žalingos elgsenos - tabako ir alkoholio vartojimo, netinkamos mitybos, valgymo sutrikimų - ryšys.

Tikslas - nustatyti sąsajas tarp paauglių išvaizdos, kūno įvaizdžio problemų ir rizikingos sveikatai elgsenos.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anketinės apklausos raštu metodą bei antropometrinius respondentų matavimus. Tyrimas atliktas Klaipėdos apskrities bendrojo ugdymo įstaigose. Tiriamųjų kontingentas - Klaipėdos apskrities vidurinėsios* ir vėlyvosios** paauglystės stadijų respondentai. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Tyrimo rezultatais nustatyta, jog 34 proc. tyrime dalyvavusieji paaugliai nepatenkinti savo išvaizda. Daugiau nei pusė jų norėtų koreguoti savo išvaizdą pasitelkiant ne tik sveikatai naudingą elgseną, bet ir plastinę chirurgiją. Penktadalio dalyvavusiųjų tyrime nurodo socialinių kontaktų vengimą – kaip išdavą nepasitenkinimo savo išvaizda.

Išvados. Socialiniai tinklai, reklamos rinkodara, bendraminčių (draugų, kolegų) spaudimas atitikti tam tikrus visuomenėje vyraujančius kūno išvaizdos standartus įtakoja nepasitenkinimo savo išvaizda paplitimą paauglių tarpe. Šioms problemoms spręsti dažnai paaugliai pasitelkia žalingą sveikatai elgseną. Paauglių kūno įvaizdis susijęs su savigarba, tad būtina spręsti ne tik fizines, bet ir psichologines kūno išvaizdos ir dėl to kylančio nepasitenkinimo problemas.

Reikšminiai žodžiai: kūno įvaizdis, nepasitenkinimas

Literatūra:

Cash T. F., Hrabosky J. I. Treatment of body image disturbances. Handbook of Eating Disorders and Obesity .Ed. by J. K. Thompson. 2004.

Powel MR, Hendricks B. Body schema, gender, and other correlates in nonclinical populations. Genetic, Social and General Psychology Monographs. 1999; 125: 333-80.

Van den Berg P., Paxton S. J., Keery H., Wall M., Guo J., Neumark-Sztainer D. Body dissatisfaction and body comparison with media images in males and females. Body Image 2007; 4 (3): 257–268.

Bell B. T., Lawson R., Dittmar H. . The impact of thin models in music videos on adolescent girls' body dissatisfaction. Body Image2007; 4(3): 137-145.

Dittmar H., Barker, L., Bond R. Who is taking the rap? The impact of body ideals and Rap and Indie music videos on adolescent boys' body dissatisfaction. Paper presented at Appearance Matters, Bristol. 2010.

VYDŪNO IDĖJOS – PATIKRINTOS LAIKO

Akademikas prof. habil. dr. Juozas Augutis, doc. dr. Vytautas Šiaudytis

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuvos menų ir mokslo asociacija „Vydūno šviesa“

Vydūnas yra Vytauto Didžiojo universiteto Garbės Doktoras. Vydūno intelektas – tai grandis, jungianti Klaipėdos universitetą ir Vytauto Didžiojo universitetą. Lietuvoje iki šiol tik vienas Česlovas Milošas yra gavęs Nobelio premiją. Lietuvos žmonės nekantriai laukia kada sulauksime daugiau Nobelio premijos laureatų. Neskaitant Česlovo Milošo, per visą ligšiolinę Lietuvos istoriją arčiausiai prie tos premijos priartėjęs buvo Vydūnas. Mums gaila, kad fašistinėje Vokietijoje siautėjęs nacizmas sutrukdė jam gauti šią premiją.

Tikslas. Apžvelgti mūsų įdirbį Vydūnistikos srityje.

Metodika. Atlikta Vydūno veiklos analizė ir išvystytas bendradarbiavimas su KU, VDU, LSMU, Kintų muziejumi, Rambyno regioniniu parku ir kitomis organizacijomis.

Rezultatai. Artėjant Vydūno 150 metų jubiliejui mums pavyko išleisti knygą „Vydūno idėjų gyvastis“. Vydūno jubiliejaus proga buvo išleista knygą „Vydūno 150 metų jubiliejinis minėjimas“. Jubiliejus įkvėpė mus išleisti dar ir trečiąją knygą „Vydūnas – mūsų epochos šviesulys“. Taigi šioje mūsų išleistoje trilogijoje visapusiškai nušviesta Vydūno kūryba, sveikos gyvensenos principai ir jo veikla. Vydūnas kaip asmenybė, jo principai ir visas gyvenimas sudaro vientisą harmoningą visumą. Vydūnas ir šiandien gyvas visų mūsų atmintyje. Mes manome, kad Vydūno idėjos ir po trijų šimtų metų nuo Jo gimimo bus aktualios ir aktyviai analizuojamos bei propaguojamos.

Išvados. Užmegzti tiesioginiai ryšiai įkvepia mus visus tolimesniems Vydūnistikos tyrimams ir dar aktyvesniam bendradarbiavimui šioje srityje.

Klaipėdos universitetas

LMMA „Vydūno šviesa“

Vytauto Didžiojo universitetas

Trys vedantys Vydūnistikos tyrimo centrai Lietuvoje

Reikšminiai žodžiai: Vydūnistika, sveika gyvensena, moralė, dvasingumas.

Literatūra:

Augutis J., Šiaudytis V. 2017. *Vydūno idėjų gyvastis*. Kaunas: M. Čepulio firma. 224 p.

Šiaudytis V., Zablockis V. 2018. *Vydūno 150 metų jubiliejinis minėjimas*. Kaunas: M. Čepulio firma. 48 p.

Augutis J., Brėdikis J., Buragas V., Jankauskienė J., Kriščiūnas A., Makūnas V., Razbadauskas A., Ruškienė V., Ruzgienė S., Šiaudytis V., Tertelis J., Vaitkus V., Zablockis V. 2018. *Vydūnas – mūsų epochos šviesulys*. Kaunas: M. Čepulio firma. 224 p.

LIETUVOS IR VOKIETIJOS 9-11 KLASIŲ MOKINIŲ SVEIKATOS UGDYMO KŪNO KULTŪROS PAMOKOJE ANALIZĖ

Doc. dr. Genovaitė Avižonienė, Mindaugas Dumčius

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra
Lietuvos verslo kolegija, Rekreacijos ir turizmo katedra

Daugelio mokslininkų nuomone (Česėkaitė 2017, Jociūtė, Beržanskytė, 2016, Maciulevičienė 2015, Maciulevičiūtė, Rutkauskaitė 2017), vaikų sveikata prasta, ji sąlygojama mažo fizinio aktyvumo, nepakankamai sąmoningo ir motyvuoto tėvų, pedagogų ir vaikų požiūrio į ją. Mokykliniame amžiuje formuojasi ir elgesio rizikos veiksniai (rūkymas, alkoholio vartojimas, nesveika mityba), kurie didina tikimybę susirgti įvairiomis ligomis. Todėl vaikams per kūno kultūros pamokas sveikatos ugdymui turi būti skiriamas ypatingas dėmesys.

Tikslas - palyginti Klaipėdos „Aukuro“ ir „Karlo–Šmito–Rotlufo“ (Karl-Schmidt-Rottluff-Gymnasium) gimnazijų 9-11 klasių mokinių sveikatos ugdymą kūno kultūros pamokose.

Metodika. Buvo atliktas Klaipėdos „Aukuro“ ir „Karlo–Šmito–Rotlufo“ gimnazijų 9-11 klasių mokinių anketinė apklausa (2018 m. vasario – kovo mėn.). Tyrime dalyvavo 135 Klaipėdos „Aukuro“ gimnazijos 9-11 klasių mokiniai ir 144 „Karlo–Šmito–Rotlufo“ (Karl-Schmidt-Rottluff - Gymnasium) gimnazijos 9-11 klasių mokiniai.

Rezultatai. Esminį vaidmenį vaikų ir jaunimo sveikatos ugdymo procese vaidina fizinio lavinimo pamoka, o dar tiksliau - mokytojas. Mokytojas turėtų būti ne tik pratimų instruktorius, bet vedlys į nežinomą socialinių ir moralinių vertybių, susijusių su fizine kultūra, pasaulį. Be to, jis turi nukreipti savo veiksmus į auklėjimo procesą, sveikos gyvensenos formavimą, švietimą. Dauguma Klaipėdos „Aukuro“ gimnazistų teigė, kad kūno kultūra jiems nėra naudinga, bet blogiausia, apie ketvirtį mokinių kaip šito priežastį išskyrė - kūno kultūros mokytoją. Taip pat jie išskyrė ir tai, kad jie retai šneka apie sveiką gyvenseną per kūno kultūros pamokas ir, pagal gautus rezultatus paaiškėjo, kad rečiau sulaukia pedagogo priežiūros darant sportinius ar mankštos pratimus, tuo tarpu net 72 proc. „Karlo–Šmito–Rotlufo“ gimnazijos mokinių teigė dažnai kalbantys apie tai per kūno kultūros pamokas. Dalis abiejų šalių moksleivių nurodė, kad nemėgsta kūno kultūros mokytojo, o to pasėkoje mokiniai gali užsiblokuoti ir nepriimti jokios reikalingos informacijos iš jam nepatinkančio pedagogo.

Išvados. Pedagogai privalo ieškoti būdų, kaip tinkamai komunikuoti su savo mokiniais, dėti daugiau pastangų ir net keisti savo darbo metodus, norint ugdyti sveikos gyvensenos įgūdžius per kūno kultūros pamokas.

Reikšmingi žodžiai: mokytojas, kūno kultūros pamoka, sveika gyvensena

Literatūra:

- Emeljanovas A., Trinkūnienė L. 2011. Mokinių požiūris į pažangos ir pasiekimų vertinimą kūno kultūros pamokose. Filosofija. Sociologija, - ceol.com
- Kardelienė L., Trinkūnienė L., Kardelis K. 2013. Kūno kultūros mokytojo nuomonė apie ugdytinių asmenines savybes kaip pedagoginės sąveikos prielaidą. Sporto, - ceol.com
- Poteliūnienė S., Blauzdytis V., Juškelienė V. 2012. Lietuvos kūno kultūros mokytojų pasirengimas taikyti naujas mokinių fizinio ugdymo idėjas. Pedagogy Studies, - ceol.com
- Masiliauskas D. 2011. Kūno kultūros mokytojo profesinės ir mokinių dalykinės pozicijos sąsaja pamokoje. gs. elaba.lt

VYDŪNIŠKASIS SĄMONINGUMAS: ANAPUS INTERPRETACIJOSE PASKENDUSIO ŠIANDIENOS ŽMOGAUS IR ŠLIOGERIŠKOS HOMINIDO KRITIKOS

dr. Rūta Bagdanavičiūtė, Vytauto Didžiojo universitetas

Vydūnas savo filosofijoje išsaugo vertikalias struktūras, tiki, kad žmogus pajėgus išlavinti savyje glūdinčias dvasines galias, peržengti materialaus kūno ribas. Mąstytojas regi žmogų kaip būties centrą, atskaitos tašką, kartu esminę sociumo ląstelę, nuo kurios priklauso visas socialinis, tautinis, kultūrinis gyvenimas.

Tikslas – parodyti Vydūno sąmonės filosofiją kaip atsvarą interpretacijose paskendusio šių dienų žmogaus sampratai ir kartu A. Šliogerio hominizuoto šių dienų žmogaus, iškraipiančio būtį savo interpretacijomis, kritikai.

Metodika remiamasi lyginamuoju ir filosofinės refleksijos metodais.

Rezultatai. Sugretinus Vydūno sąmonės filosofiją su šiandienos interpretuojančio žmogaus samprata ir šliogeriška hominizuoto žmogaus kritika, matoma filosofinio pagrindo teigti, kad: Vydūno filosofija veriasi kaip opozicija šiandieniniam interpretacijų pasaulyje egzistuojančiam žmogui, praradusiam atskaitos taškus, sunkiai apčiuopiančiam savo likvidų tapatumą, savimoneį, taigi ir Vydūnui tokią svarbią humaniškąją esmę – „aš“ branduolį. Taip pat vydūniškas požiūris į žmogų skiriasi nuo *homo technologicus*, naujųjų medijų savaip pratęsiamo žmogaus, kuris yra pakliuvęs į paradokso spąstus: vykstant kone švietėjiškam technologijų progresui, internetui atvėrus galimybę žmogui lengvai disponuoti gausybe žinių apie viską, pats žmogus, kaip toks, jaučiasi netekęs kažkokios vidinės savo esmės. Tokiam nesaugiam žmogui, nebetikinčiam idealais ir dvasinėmis žmogaus galiomis, Vydūno dieviškojo žmogiškumo, arba žmogiškojo dvasingumo, idealas, viena vertus, atrodo nepasiekiamas, kita vertus, kita vertus, labai reikalingas.

Vydūno filosofija taip pat pasirodo skirtinga nuo Arvydo Šliogerio sampratos, nors A. Šliogeris, kritikuodamas hominizuotą žmogų, tarsi pratęsia Vydūno liniją. Tačiau vydūniškoji pozicija kreipia šią kritiką kita linkme. A. Šliogeris šią kritiką iš esmės susieja su kalbiškumu, kritikuoja žmogų, tą *homo loquens*, kaip hominidą, atitrūkusį nuo humaniškosios savo esmės, iškraipantį būties autentišką savo interpretacijomis. Baimindamasis tokios kalbiškume atsiveriančios destruktyvios laisvės, ragina transcenduoti kalbą, sudaužyti tą kalbos stiklą, per kurį matomi tik žmogiškų prasmų iškreipti būties atvaizdai, stengiantis prasiskverbti link *žodienos* nesuterštos betarpiškos būties.

Vydūnas, nors taip pat kaip A. Šliogeris siekia žmogiškosios būties, nesibaimina kalbos, neižvelgia joje hominizacijos grėsmės – jis žiūri į ją pozityviai kaip į išraišką. Filosofas nenuvertina kalbos, nes išvelgia, kad būtent per ją veriasi dvasinės žmogaus esmės. Vydūnas tiki kilnia žmogaus prigimtimi, prakilniu žmogiškumu, todėl jam svarbiausia yra pažadinti tą žmoguje glūdinčią dvasingumą. O žmogui pabudus sau, t. y. pasiekus atitinkamą dvasingumo, sąmoningo lygmenį, kalba neiškraipo – per ją skleidžiasi humaniška žmogaus esmė.

Toks Vydūno iškeliamas dvasingo, sąmoningo sau žmogaus idealas, besiskiriantis nuo A. Šliogerio hominizuoto žmogaus kritikos, pasirodo kaip iššūkis šiandienos interpretacijų labirintais klaidžiojančiam žmogui

Reikšminiai žodžiai: *Vydūnas, dvasingumas, žmogiškumas, interpretacijos, homo technologicus, Šliogeris, būtis, kalbiškumas, hominidas.*

Literatūra:

Vydūnas. 1991. Raštai II.

McLuhan M. 2003. *Kaip suprasti medijas*. Vilnius: Baltos lankos

Šliogeris A. 1988. *Daiktas ir menas*. Vilnius: Mintis.

Bauman Z. 2000. *Liquid Modernity*. Cmbridge: Polity press.

Zabarskaitė J. 2018. *Vydūnas ir kalba*. Gimtoji kalba.

VYDŪNO METŲ UŽMOJAI, PASIEKIMAI, SVARBA

Doc. dr. Vaclovas Bagdonavičius

Vydūno draugija, Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, primindamas visuomenei Vydūno darbų ir idėjų reikšmingumą ir svarbą, 2015 m. birželio 23 d. nutarimu 2018 metus paskelbė Vydūno metais. LR Ministro pirmininko pavedimu LR Kultūros ministras sudarė komisiją Vydūno 150-ųjų gimimo metinių minėjimo programos projektui parengti. Parengtą programą Vyriausybės patvirtino 2016 m. gegužės 25 d.

Tikslas – atskleisti Vyriausybės patvirtintos programos turinį ir parodyti, kaip ji buvo įgyvendinta.

Metodika – informacijos apie Programą ir jos vykdymą kaupimas ir apibendrinimas.

Rezultatai. Pagal Programą numatyta išleisti Vydūno rinkinius raštus, mokslinę monografiją, populiarią biografinę apybraižą, straipsnių rinkinį „Vydūnas Lietuvos ir užsienio mokslininkų akiratyje“, sukurti dokumentinę kino apybraižą, parengti išsamią bibliografiją, išleisti Mažosios Lietuvos enciklopedinis žinyną vokiečių k., Vydūno istoriosofinį veikalą vokiečių k. „Septyni šimtmečiai vokiečių ir lietuvių santykių“. Numatyta pastatyti Vydūno paminklą Klaipėdoje, paminklinį biustą Kaune, įrengti Vydūno skverą Pagėgiuose, rekreacinius takus Šilutėje ir Kintuose, pastatyti memorialinį suolelį. Įsipareigota Pagėgių savivaldybės viešajai bibliotekai suteikti Vydūno vardą, vieną Pamyro viršukalnę pavadinti Vydūno vardu, išleisti sukakčiai skirtus proginę monetą ir pašto ženklą, sukurti interaktyvų žemėlapi „Vydūno gyvenimo keliu“. Numatyta Šiaulių dramos teatre pastatyti Vydūno tragediją „Pasaulio gaisras“, surengti tarptautines konferencijas „Vydūnas: asmenybė, epocha, kontekstai“ (Šilutėje arba Klaipėdoje) ir „Išvysti kitaip“ (Vilniuje), surengti kelias dailės ir fotografijos parodas, tarptautinį ekslibrių konkursą, tarptautinį meno plenerą „Vydūno erdvė, laikas, ženklai“, respublikinius mokinių rašinių bei trumpametražio filmo konkursus. Programoje taip pat – Vydūnui skirta teatro diena Lietuvos dainų šventėje, tarptautinis vargonų muzikos festivalis Vilkyškiuose, chorines muzikos festivalis „Vydūno daina“ Šilutėje, Mažosios Lietuvos vaikų ir jaunimo chorų šventė ant Rambyno kalno. Didžioji tos programos dalis yra įgyvendinta arba baigiama įgyvendinti. Dar nebaigta, bet įgyvendinama leidybinė programos dalis, nauja medžiaga papildoma rengiamoji Vydūno bibliografija, už mėnesio kito bus baigtas statyti paminklas Klaipėdoje. Deja, liko nepastatytas ir kažin ar bus pastatytas spektaklis Šiaulių teatre. Per sukaktuvinius metus buvo padaryta gerokai daugiau negu numatyta programoje: pasirodė keli neplanuoti leidiniai (tarp jų – Vokietijoje išleistas straipsnių rinkinys „Vydūnas ir vokiečių kultūra“, R. Palijanskaitės monografija), Detmolde (Vokietija), Čikagoje (JAV) bei įvairiose Lietuvos vietose surengta keliolika minėjimų, konferencijų, koncertų, mėgėjų vaidinimų, knygų pristatymų, radijo laidų.

Išvada. Vydūno metai labai esmingai pasitarnavo jo gyvenimui, kūrybai ir veiklai pažinti, idėjinio palikimo aktualumui dabarčiai išryškinti. Ypač svarbus buvo dabartinio Lietuvos jaunimo sąlytis su didžiu mūsų tautoje užgimusiu XX a. europinio masto humanistu. Reikia tikėtis, kad tas sąlytis bus didžiai reikšmingas dvasiniam mūsų tautos atsinaujinimui. Tokio masto Vydūno pagerbimas yra didžiausias iš visų buvusių.

Reikšminiai žodžiai: Vydūnas, 150-mečio sukaktis, programa, renginiai.

VINCO KUDIRKOS „TAUTIŠKA GIESMĖ“ IR VYDŪNO „LIETUVIŲ GIESMĖ“: DU LIETUVOS HIMNO VARIANTAI

doc. dr. Vaclovas Bagdonavičius

Vydūno draugija, Vilnius

Į tautos, o vėliau į Lietuvos valstybės himną pretendavo keletas XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje sukurtų populiariais tapusių A.Baranausko, Maironio, G.Sauerweino poezijos kūrybinių, kuriems muziką pritaikė Č.Sasnauskas, J.Naujalis, S.Šimkus. Tačiau juos „nukonkuravo“ „Varpo“ dešimtmečiui (1898) paminėti skirta V.Kudirkos „Tautiška giesmė“. Ši giesmė tautos šviesuomenės himnu buvo pasirinkta greičiausiai dėl to, kad joje nesitenkinta vien praeities didybės ar savos šalies grožio garbinimu. Ji kvietė gimto krašto žmonių aktyviai veikti ir kurti naują Lietuvą, besirūpinančią dvasine ir materialine jo paties gerove, galinčią įsikomponuoti į besikeičiančią dinamišką pasaulį bei prisidėti prie tos kaitos.

Mažonoje Lietuvoje, praėjus dešimtmečiui po „Tautiškos giesmės“ paskelbimo, suskambo dar viena – Vydūno – „Lietuvių giesmė“, kuri Didžiojoje Lietuvoje nepaplito, bet nuo 1909 m. tapo neatsiejama Tilžės Lietuvių giedotojų draugijos, aktyviai veikusios Mažonoje Lietuvoje, repertuaro dalimi. Taip ji aidėjo po visą lietuviškąją Rytprūsių dalį.

Savo talpumu, lakoniškumu, struktūra, akcentuojamomis vertybėmis ji yra ypač artima „Tautiškai giesmei“. Tai lyg ir antrasis Lietuvos himno variantas, nors kaip toks ir neįsitvirtino.

Tikslas – palyginti „Tautiškoje giesmėje“ ir „Lietuvių giesmėje“ keliamas vertybes, nustatyti jų bendrumus ir skirtumus, išryškinti jų pateikimo struktūrinius ypatumus.

Metodika – tekstų analizė ir lyginimas.

Rezultatai. Tai, kas pasakyta „Tautiškoje giesmėje“, iš esmės yra perteikta ir „Lietuvių giesmėje“, tik savaip. Abi giesmės pabrėžia tautinio tapatumo svarbą, tautos ryšio su garbinga praeitimi reikšmę, ypatingai iškelia dorovinį imperatyvą, nesavanaudišką žmogaus atsidavimą tautai ir tarnystę kitų gerovei. Ypač akcentuojama tiesos, žinojimo šviesos svarba. Viena iš pačių reikšmingiausių vertybių abiejose giesmėse laikoma tautos žmonių vienybė, susitelkimas bendriems siekiams įgyvendinti.

Išvados. Abiejose giesmėse skiriasi kai kurie pasaulėžiūriniai niansai. V. Kudirkos kūryboje girdisi pozityvistinio nusiteikimo, religinio indiferentiškumo gaidelės. Vydūnas, tuo tarpu, ypač pabrėžia religinį momentą, nes žmogaus ir tautos būties tikslą jis regi ėjime Dievo link, gyvenimo ir darbų sėkmę sieja su Dievo palaima. V.Kudirka tokios palaimos lūkesčio nedeklaruoja, nes tiki paties žmogaus galiomis.

Reikšminiai žodžiai: V.Kudirka, Vydūnas, „Tautiška giesmė“, „Lietuvių giesmė“, himnas, vertybės.

Literatūra:

Kudirka V. 1989. Raštai, t. 1, Vilnius: Vaga, 716 p.

Vydūnas. 1909. Vydūnas. Lietuvos varpeliai, Tilžė: Rūta, 1909, 48 p.

SLAUGYTOJŲ NUOMONĖ APIE SOCIALINIŲ MEDIJŲ NAUDOJIMĄ PROFESINIAIS TIKSLAIS

Vita Balčienė, prof. dr. Aurelija Blaževičienė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Slaugos fakultetas, Slaugos ir rūpybos katedra

Socialinės medijos (SM) – internetinė erdvė, leidžianti jos vartotojams užmegzti ir palaikyti santykius, kurti dialogą tarpusavyje, suburti vienodų pomėgių bendruomenes. Profesiniuose kolektyvuose SM naudojamos kaip bendradarbiavimo priemonė mokymo/si skatinimui, darbo našumui didinti ir žinių valdymui. Uždarose bendruomenių grupėse dažnai dalinamasi ir asmenine informacija, todėl naudojantis SM svarbu laikytis moralės ir profesinės etikos principų.

Tikslas – išanalizuoti kokia yra slaugytojų nuomonė apie socialinių medijų naudojimą profesiniais tikslais.

Metodika. 2018 m. vasario mėn. kokybinio tyrimo metu, individualių, pusiau struktūruotų interviu pagalba apklaustos skirtingų profilių klinikose dirbančios slaugytojos. Respondentės – universitetinės ligoninės SM besinaudojančios slaugytojos, išreiškę sutikimą dalyvauti tyrime. Apklausa vykdyta gavus Bioetikos centro leidimą, informuotą asmens sutikimą ir laikantis mokslinių tyrimų etinių principų. Duomenų analizei taikyta kodavimas, grupavimas ir interpretacija.

Rezultatai. Tyrime dalyvavo 7 slaugytojos (moterys). Respondenčių amžiaus vidurkis – 37,6 metai, darbo stažo vidurkis – 15,9 metų. Visos nurodė besinaudojančios SM (100 proc.) asmeniškai ir bendrais internetiniais profiliais darbo kolektyvuose, dažniausiai Facebook ir Google+ (gmail, googlegroups).

Dažniausia slaugytojų vykdoma veikla internete – bendravimas su kolegomis, informacijos paieška ir sklaida. Prie SM slaugytojos jungiasi kasdien po keletą kartų, dažniausiai telefonu, labiausiai dominančios, su profesija susijusios sritys – slaugytojų forumai, informacija apie vaistus ir ligas, video medžiagos apie tam tikrų manipuliacijų atlikimą. Slaugytojų kolektyvų bendrose SM grupėse dalinamasi žinutėmis, nuotraukomis, darbo organizavimo informacija, diskutuojama pasitenkinimo darbu klausimais.

Išvalgos. Labiausiai slaugytojos patenkintos informacijos gausa SM ir naudojimosi galimybėmis, tačiau tyrimo metu išsakė neigiamą nuomonę dėl pasireiškiančio „negatyvo“ slaugytojų forumuose, kolegijų neetiško komentavimo ir abejonę dėl vadovų dalyvavimo internetinėse kolektyvų grupėse prasmės. Jų nuomone, slaugytojai negali atvirai išsakyti savo nuomonės, diskutuoti aktualiomis temomis nei tarpusavyje, nei su vadovais. Moralės ir profesinės etikos laikymasis bendraujant tarpusavyje ir didesnė vadovų iniciatyva paskatintų slaugytojas aktyviau dalyvauti bendrose SM grupėse.

Reikšminiai žodžiai: socialinės medijos, slaugytojų nuomonė, pasitenkinimas.

Literatūra:

Barry J., Hardiker N. R. 2012. Advancing Nursing Practice Through Social Media: A Global Perspective. Online J Issues Nurs, 17 (3):5.

Rolls K., Hansen M., Jackson D., Elliot D. 2016. How Health Care Professionals Use Social Media to Create Virtual Communities: An Integrative Review. J Med Internet Res. 18 (6): e166.

Vanzetta M., Dal Molin A., Vellone E., Alvaro R., Arrigoni C. 2016. Social media and nurse education: an integrative review of the literature. Ann Ig, 28 (3), p. 187-201.

EURITMIJOS METODO TAIKYMAS UGDANT IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ MENINĘ SAVIRAIŠKĄ

Elytė Barzdžiukienė

Klaipėdos universitetas, Socialinių ir Humanitarinių mokslų fakultetas, Pedagogikos katedra
Klaipėdos lopšelis – darželis „Sakalėlis“

Šiame straipsnyje pagrindžiamas netradicinis požiūris į vaikų (4-6 m.) dramine veiklą ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Atliekamas pedagoginis eksperimentas ir pademonstruojama, kaip per draminei veiklai skirtus užsiėmimus galima ugdyti vaikų euritmijos gebėjimus. Eksperimento pagrindas – euritmijos elementų taikymas kalbos, balso, kūno judesių meninės raiškos ugdymui, stiprinantys vaiko gebėjimą susikaupti, lavinantys koordinaciją ir ištvermę bei ritmo jautimo gebėjimus. Draminę veiklą suprantant kaip socialinį žaidimą, vaikai skatinami euritmijos judesiais išreikšti verbalizuotus vaizdinius bei sukuriamos sąlygos, kuriose vaikai gali manipuluoti savo kūnais erdvėje kaip įsivaizduojamais objektais. Tokios pratybos lemia vaiko poreikį ne tik draminei veiklai, bet ir euritmijos gebėjimų raiškai. Pedagoginiu eksperimentu iliustruojama, kaip galima lavinti vaikų gebėjimus suvokti, išreikšti ir vystyti muzikos melodijos, ritmo, dinamikos formos supratimą per fizinį judesį.

Tikslas: atskleisti ikimokyklinio amžiaus vaikų meninio ugdymo euritmijos priemonėmis galimybes.

Metodika: Mokslinės literatūros šaltinių analizė, sisteminimas, interpretacija, pedagoginis eksperimentas.

Euritmija - tai meno rūšis, jungianti į visumą kalbos, muzikos, judesio raiškos priemones. Ji harmonizuoja vaiko kūną ir dvasią. Tai vaiko sielos kalba, padedanti pajusti vidinę ir išorinę erdvę, jas valdyti. Euritmija lavina gebėjimą laisvai judėti ir atveria judesio grožį. Puoselėja jautrumą, dėmesį, vikrumą. Lavina klausą, ritmo ir melodijos pajautimą, moko išreikšti jausmus judesiu. Euritmija – tai judesio menas, kurį praėjusio šimtmečio pradžioje sukūrė Rudolfas Šteineris. Šiuolaikinėje visuomenėje, kurioje stinga vaikams judėjimo, vis didėja euritmijos terapinė reikšmė.

Išvados. Ikimokykliniame amžiuje euritmijos mokymas padeda pasiekti svarbių pedagoginių tikslų, padeda lavinti vaikų smulkiosios bei stambiosios motorikos įgūdžius, padeda ugdyti vaikų kalbos, balso, kūno judesių meninę raišką, skatina išraiškingą saviraišką. Sistemingai vedant euritmijos užsiėmimus, vaikai greitai išmoksta judesių ir euritmijos formų, gali lengvai patys jas atlikti, išmoksta pagrindinius temperamentus atitinkančių žvėrelių judesių, įvairių koncentracijos ir koordinacijos pratimų, padedančių įtvirtinti dešinės ir kairės pusių pojūtį. Euritmija jungia į visumą kalbos, muzikos, judesio raiškos priemones, padeda vaikui laisvai judėti ir atveria judesio grožį. Euritmijos priemonių (kamuoliukų, lazdelių, kaspinių, skarų ir kt.) pagalba mažamečiai vaikai išmoksta valdyti savo kūną, jausti muziką, išreikšti ką galvoja, jaučia, nori, panaudojant meninės raiškos kalbą.

Reikšminiai žodžiai: euritmija, judesio menas, saviraiška, meninė raiška, ugdymo menas.

Literatūra:

Burbienė A., Jurelienė R. 2012. *Gydomoji euritmija*. Vilnius: BSPB spaustuvė. p. 7-14.

Šteineris R. 2000. *Žmogiškosios esybės vystymasis*. Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centro 1-kla, ISBN 9986-816-09-2.

Šteineris R. 2012. *Žmogotyra*. Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centras, BSPB spaustuvė. 64, 66, 105 p. ISBN 978-9986-816-43-0.

Violet Oaklander. 2014. *Langas į vaiko pasaulį*. Vilnius: Žmogaus psichologijos studijos. ISBN 9789955998709.

Žilienė D. 1997. *Žmogaus slėpiniai ir pedagogika*. Vilnius: Valdorfo pedagogikos centro 1-kla. 98,112 p. ISBN 9986-816-00-9.

INTERRELATIONS IN EDUCATION PROCESS IN THE FIELD OF HEALTH-CARE

Gunta Bēta, Dita Role, Līga Ēriksone, Dina Berloviene RSU Liepāja Affiliate

Fundamental principles of health-care are focused both on the increase, maintenance and improvement of understanding and responsibility of individual persons, and issues about healthy lifestyle and shared responsibility. Professional activity, when educating patients, is focused in the skill of nurses to provide information to patients of any age, sex and field of illness (Pariel et al 2013), respecting the world views of persons. Nurses help the patients to understand the situation, identify the possibilities, improve the existing or provide new knowledge, develop specific skills of patients, etc. (Stacey et al 2014). Ideally, when making efficient interrelations, a nurse certifies the professional responsibility when respect, responsibility and reflexion dominates in the education process (Minott, 2008). The applied direction of the research prescribes to clarify the self-assessment of nurses practice in patients' educating, to identify the factors influencing the patients' educating work (Oyetunde, Akinmeye, 2015).

Methods. Questionnaire with 28 statements with assessment in 5-grade system according to Likert scale. Respondents are nurses (n=450), data processing program SSPS v. 19.0.

Results. Median indicators (M – Mean, M – Median) and standard deviation is determined for all statements and parameters. *Spearman's rank correlation test* is used in data processing to determine the correlation. Statistically significant results are established in the statements ensuring the cooperation: *I ask questions, but I don't have time to go deep in the problems, I use monological methods (I speak), I ask a patient what problems does he/she have, I listen carefully to patients' opinions, I'm the first to address patients encouraging them for a talk. During the educating process, I ensure the same level eye contact with the patient, I assess holistically the situation of patients, I apply the Feedback and I integrate Reflexion in the education process.* The nurses note that, irrespective of the investment of their educating work, *Patients are educated by the doctors. Deficit of nurses and Intense work* it noted as a factor affecting the educating process. The dominating time interval in patients' education time units is 6-10 minutes in 39.1% and time to 5 minutes in 18.3%.

Conclusions. The selection notes that there's no time to go deep in the problems to create efficient interpersonal relations which is evidenced by the result that a dialog is rarely applied that fails to ensure a cooperation and further development of educating interrelations.

The time invested in educating the patients is up to 10 minutes that is insufficient to implement a qualitative pedagogical process based on efficient interrelations. Consequently, the education of patients regulated by the legal and normative base for implementing nurses professional activity not always can transform in patients' educating process.

Keywords: interrelations, education of patients, nurse, patient

References:

- Minott, M. A. (2008). Valli's Typology Of Reflection And The Analysis Of Pre-Service Teachers'. *Reflective Journals. Australian Journal of Teacher Education*, 33(5).
- Oyetunde, M.O. and Akinmeye, A.J. (2015). Factors Influencing Practice of Patient Education among Nurses at the University College Hospital, Ibadan. *Open Journal of Nursing*, 5, 500-507. <http://dx.doi.org/10.4236/ojn.2015.55053>
- Pariel, S, Boissieres, A, Delamare, D, Belmin, (2013). Patient education in geriatrics: which specificities? *Presse Med, Feb; 42(2)* pp. 217 –223. DOI: 10.1016/j.lpm.2012.12.002
- Stacey D, Legare F, Col NF, Bennett C, Barry M, Eden K, Holmes Rovner M, Liewellyn-Thomas H, Lyddiatt A, Thomson R, Trevena L, Wu J. (2014). *Decision aids for people facing health treatment or screening decisions*. Cochrane database Syst.Rev.Jan 28

SLAUGYTOJŲ NUOMONĖ APIE BENDRAVIMĄ SU PACIENTAIS

Lina Blažė, prof. dr. Aurelija Blaževičienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Slaugos fakultetas, Slaugos ir rūpybos katedra

Veiksmingas slaugytojų bendravimas su pacientais yra svarbus veiksmingos sveikatos priežiūros pagrindas. Bendravimo procesas tarp slaugytojo ir pacientų yra susijęs su teikiamų paslaugų kokybe, geresniu pacientų aptarnavimu bei teigiamu emociniu klimatu sveikatos priežiūros įstaigoje. Slaugytojai sutinka, kad šiandieninė jų veikla nebegali apsiriboti medicinine pacientų priežiūra, o visas slaugymo procesas priklauso ir nuo jų bendravimo įgūdžių su pacientais.

Tyrimo tikslas – nustatyti slaugytojų nuomonę apie bendravimą su pacientais.

Metodika. 2018 m. vasario – kovo mėnesiais atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anketinės apklausos raštu metodą. Siekiant išanalizuoti slaugytojų bendravimą su pacientais slaugos procese, tyrimui buvo pasirinkti slaugytojai, dirbantys Kauno miesto gydymo įstaigoje. Duomenys ir gauti rezultatai buvo apdorojami naudojant Microsoft Word 2010 ir MS Excel 2010 programomis. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Tyrimo metu nustatyti pagrindiniai 6 veiksniai, kurie lemia slaugytojo ir paciento bendravimą slaugos procese. Vienas svarbiausių slaugytojo ir paciento bendravimo veiksnių yra tiriamųjų darbo patirtis, kuri trunka ne vienerius metus, parodanti jo pašaukimą ir atsidavimą pasirinktam darbui. Didelis slaugomų pacientų skaičius per dieną slaugytojams ne tik suteikia vis daugiau darbo patirties, bet ir padeda gilinti profesines žinias apie bendravimą su pacientais. Taip pat svarbus profesinis išsilavinimas ir savo darbo specifikos išmanymas, kuris vyksta kursuose ir/ar įvairiuose mokymuose bei nuolatinis žinių gilinimas ir profesinis tobulėjimas. Tiriamųjų nuomone, bendravimo svarba ir pacientų supratimas yra būtini tarp slaugytojo ir paciento siekiant gerų rezultatų slaugytojo darbe.

Išvados. Svarbiausi slaugytojo elgsenos veiksmai bendraujant su pacientu yra veido išraiška, balso tonas ir kūno kalba. Bendravimas su pacientu yra vienas svarbiausių veiklų slaugytojo darbe. Tam, kad bendravimas būtų efektyvus ir neprarastų savo svarbumo, slaugytojai turi turėti pakankamai profesinių žinių ir laiko. Labai svarbu, kad slaugytojas stengtųsi suprasti ir išklaustyti pacientą. Taip pat slaugytojas turėtų gerbti ir būti dėmesingu savo slaugomam pacientui.

Reikšminiai žodžiai: slaugytojų bendravimas, bendravimas su pacientu, slaugymo procesas.

Literatūra:

Arnold C.E., Boogs U. K. 2018. *Interpersonal Relationships*. Professional Communication Skills for Nurses. Seventh edition, p. 75.

Butėnas R, Žydzūnaitė V. 2013. *Vertybių refleksija slaugytojo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose*. Sveikatos mokslai 1 (23), p. 166-172.

Stončienė V., Šakienė L., Strielaitė L. 2017. *Slaugytojų edukacinės veiklos svarba pacientams, patyrusiems miokardo infarktą*. Slaugas. Mokslas ir praktika, No 3(243), p. 7-11.

SKIRTINGŲ KINEZITERAPIJOS METODŲ POVEIKIS PACIENTAMS, PO KAKLINĖS STUBURO DALIES TARPSLANKSTELINĖS DISKO IŠVARŽOS OPERACIJOS

Jurgita Boltutienė, Vaida Piekuvienė, Agnė Kasnauskaitė
Klaipėdos valstybinė kolegija, Palangos reabilitacinė ligoninė

Kaklo skausmo vienerių metų paplitimas svyruoja nuo 30 iki 50 proc. ir yra ketvirta pagrindinė priežastis, dėl kurios daugelį metų žmonės gyvena su negalia, o tai pabrėžia tyrimų reikšmę, siekiant nustatyti veiksmingas prevencijos ir gydymo strategijas. Daugelio žmonių gyvenimą ir darbą paveikia kaklinės stuburo dalies disko liga ar sužalojimas, tokia kaip išvarža ar spondiliolizė. Tai sukelia kaklo, rankų skausmus ir sutrikimus, kurie veikia fizinę ir psichinę žmogaus būklę. Kineziterapijos gydymo tikslai yra skausmo kontrolė, judesių amplitudžių didinimas, raumenų stiprinimas, stuburo biomechanikos gerinimas (Faour ir kt., 2017). Asmenys, patiriantys kaklo skausmus susiduria su prastėjančia gyvenimo kokybe ir nepilnavertiškumu. Atsiranda judėjimo, savirūpos ir kasdienio apsitarnavimo sutrikimai. Tikslinga, laiku pradėta taikyti reabilitacija sugrąžina sutrikusias funkcijas, mažina skausmą, lengvina ligos simptomus ir yra naudojama komplikacijų prevencijai.

Tikslas - įvertinti skirtingų kineziterapijos metodų poveikį pacientams, po kaklinės stuburo dalies tarpslankstelinės disko išvaržos operacijos.

Metodika.

Atliktas tyrimas su kiekybiniais duomenų rinkimo elementais, naudojant vizualinę skausmo skalę (VAS), plaštakos raumenų jėgos vertinimą (dinamometrija), kaklinės stuburo dalies mobilumo vertinimą (goniometrija). Buvo vertinami skausmo, rankų jėgos ir kaklinės stuburo dalies paslankumo pokyčiai. Tyrimo imtį sudarė 16 pacientų po stuburo kaklinės dalies tarpslankstelinės disko išvaržos operacijos. Buvo taikoma kriterinė patogioji netikimybinė atranka. Pirmajai grupei buvo taikoma kineziterapija salėje 1 kartą per dieną, o antrajai grupei-kineziterapija salėje ir skausmo malšinimo terapija (TENS). Tiriamųjų atrankos kriterijai - C5-6 tarpslankstelinio lygio disko išvarža. Duomenų analizės metodas – aprašomoji matematinė statistika. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Nustatyta, kad skausmas po kineziterapijos reikšmingai sumažėjo abiejuose tiriamųjų grupėse. Šiek tiek didesnis skausmo sumažėjimas (2 balais) nustatytas antroje grupėje. Statinė plaštakos raumenų jėga tyrimo pradžioje, prieš kineziterapijos užsiėmimus reikšmingai nesiskyrė abiejuose tiriamųjų grupėse. Tyrimo pabaigoje statinė plaštakos suspaudimo jėga (apie 2kg) buvo nustatyta antroje grupėje. Vertinant tyrimo rezultatus nustatyta, kad kaklinės stuburo dalies judesių amplitudės kito abiejuose tiriamųjų grupėse. Didesnės (iki 10 laipsnių) kaklo judesių amplitudžių pokyčiai nustatyti antroje grupėje.

Išvados. Nustatyta, jog grupėje, kurioje buvo taikoma kineziterapija ir skausmo malšinimo terapija skausmo, statinės plaštakos suspaudimo jėgos bei kaklo judesių amplitudžių rodikliai pagerėjo daugiau, nei grupėje, kurioje buvo taikoma tik kineziterapija.

Reikšminiai žodžiai: tarpslankstelinė disko išvarža, kineziterapija, elektrostimuliacija

Literatūra:

Deka P. ir kt., (2016). The combined efficacy of neural mobilization with transcutaneous electrical nerve stimulation (TENS) versus neural mobilization alone for the management of cervical radiculopathy. *Int J Physiother.* p.242-245.

Johnson M.I. (2016). Post-Surgical Pain: The Status of Evidence for the Use of Transcutaneous Electrical Nerve Stimulation (TENS). *Analgesia & Resuscitation: Current Research.* p.1-3.

Faour M, et al. (2017). Surgical and Functional Outcomes After Multilevel Cervical Fusion for Degenerative Disc Disease Compared With Fusion for Radiculopathy: A Study of Workers' Compensation Population. *01;42(9):700-706*

UŽIMTUMO VEIKLŲ ORGANIZAVIMAS DIENOS CENTRE KAIP ŽMONIŲ SU PROTINE NEGALIA GYVENIMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO PRIELAIDA

Marina Bondareva, doc. dr. Brigita Kreivinienė, Danutė Daukantienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Remiantis LR neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymu (įsigaliojo 2005-07-01), BĮ Neįgaliųjų dienos centras „Klaipėdos lakštutė“, teikdama socialines paslaugas žmonėms su negalia, siekia socialinių paslaugų kokybės pripažinimo ir sertifikavimo pagal EQUASS bei diegia socialinių paslaugų kokybės sistemos standartus. Ši įstaiga nuo 2017 m. rugsėjo 11 d. dalyvauja VšĮ Valakupių reabilitacijos centro vykdomame projekte „Socialinių paslaugų kokybės gerinimas, taikant EQUASS kokybės sistemą“. Siekiant tobulinti socialinių paslaugų kokybę, įvairovę ir jų teikimo organizavimą, yra reikalingas socialinių paslaugų – užimtumo veiklos kaip gyvenimo kokybės prielaidos tyrimas ir įvertinimas socialinio darbo aspektu. Įvertinus socialinių paslaugų – užimtumo veiklos teikimo procesus ir rezultata, būtų galima tobulinti teikiamų socialinių paslaugų kokybę ir pasiūlą.

Tyrimo tikslas – ištirti žmonių su negalia gyvenimo kokybės užtikrinimą per užimtumo veiklas dienos centre. Mokslinis tyrimas yra skirtas išsiaiškinti, kokios užimtumo veiklos bei koku būdu padeda žmonėms su psichikos sutrikimais palaikyti/atkurti jų gyvenimo kokybę. Tyrime planuojama apklausti ne tik klientus, tačiau ir darbuotojus, kurie organizuoja šias veiklas bei rasti bendrumus, padedančius įgyvendinti pokyčius. Planuojama, jog išsami vidaus psichosocialinė analizė bei parengtos rekomendacijos bus įdiegtos BĮ Neįgaliųjų centre „Klaipėdos lakštutė“.

Metodika. 2019 m. sausio – vasario mėn. atliktas kokybinis tyrimas, naudojant duomenų rinkimo metodą - atviro tipo pusiau struktūruotą interviu su žmonėmis su negalia ir socialiniais darbuotojais. Kokybinio tyrimo surinkta medžiaga buvo apdorota taikant naratyvinę analizę. Tyrimo metodinės priegijos: įgalinimo teorija, subjektyviosios ir objektyviosios gyvenimo kokybės konceptas, egzistencinė filosofija.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai atskleidė klientų ir socialinių darbuotojų suderinamumus bei situacijos skirtumus. Klientų interviu atskleidė, jog veiklos, jų pobūdis, teikimo dažnis ir kryptis labai įtakoja jų subjektyviosios gyvenimo kokybės suvokimą. Itin vertingi skirtingumai, kurie buvo atskleisti, kalbant su klientais, lankančiais centrą ilgiau nei 10 metų, bei tik pradedančiaisiais. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, išsiaiškinta kokie veiksniai turi įtakos žmonėms su negalia teikiamų paslaugų suvokiamai kokybei. Rezultatai taip pat atskleidė koks yra žmonių su negalia užimtumo veiklų poreikis, ką šios veiklos jiems reiškia, kaip šie užsiėmimai įtakoja žmonių subjektyviai suvokiamos gyvenimo kokybės pokyčius dienos centre. Tyrimo rezultatais nustatyta kiek ir kaip žmonėms su negalia socialinių paslaugų užimtumo veiklos efektyvumas ir veiksmingumas priklauso nuo paties neįgaliojo subjektyvaus požiūrio ir socialinių darbuotojų profesionalumo, objektyviųjų veiksmų.

Išvados. Nustatyta, jog dienos centro teikiamos paslaugos užtikrina gyvenimo kokybės lankytojų gerėjimą, jų įgalinimą, socialinių problemų mažėjimą, svarbiausių žmonių su negalia poreikių patenkinimą, neįgaliųjų aktyvumo didėjimą, centro pagalbą sprendžiant socialines problemas.

Reikšminiai žodžiai: žmonės su negalia, gyvenimo kokybė, užimtumo veikla.

Literatūra:

Vareikytė A., Kaziliūnas A., Guogis A. et.al. 2006. *Socialinių paslaugų tobulinimas Lietuvos savivaldybėse*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Merkys G., Brazienė R., Kondrotaitė G. 2008. *Subjektyvi gyvenimo kokybė kaip socialinis indikatorius: viešojo sektoriaus kontekstas*. Viešojo politika ir administravimas. Nr.23.

ASSESSMENT OF MALNUTRITION RISK IN PATIENTS WITH ONCOLOGICAL DISEASE AND NUTRITION ADJUSTMENT IN PRE-OPERATIONAL PERIOD

Eva Cela, Evelīna Branceviča

Department of Nursing and Midwifery, Faculty of Public Health and Social Welfare, Riga Stradiņš University; Pauls Stradiņš Clinical University Hospital

Nutritional deficiency is a common medical problem that affects 15–40% of cancer patients. It negatively impacts their quality of life and can compromise treatment completion. Oncological therapies, such as surgery, radiation therapy, and drug therapies are improving survival rates. However, all these treatments can play a role in the development of malnutrition and/or metabolic alterations in cancer patients, induced by the tumor or by its treatment. Nutritional assessment of cancer patients is necessary at the time of diagnosis and throughout treatment, so as to detect nutritional deficiencies. An accurate nutritional screening at the time of diagnosis and throughout the patient's treatment fosters better control of the disease. Several screening tools have proven to be useful for this purpose. Nevertheless, nutritional evaluation is not a routine practice in this clinical setting and procedures must be standardized.

Objectives: To evaluate the risk of malnutrition in patients with pre-surgical oncological disease and to determine whether or not early clinical therapy for this patient group is being targeted.

Methodology: The study was conducted in one of the university hospitals in Latvia. The study included 60 patients with gastrointestinal malignancies, irrespective of the stage of cancer, hospitalized for surgery, older than 18 years.

Instrumentation: Questionnaire «Nutritional Risk Screening – NRS 2002» (Kondrup, Allison, Elia, Vellas, Plauth, 2003); and authors' questionnaire «Nutrition corrections in pre-operative period». The study was conducted in accordance with the guidelines set out in the Helsinki Declaration and all procedures related to research.

Results: Data from the study suggest that 61.7% of gastrointestinal oncology patients are at risk of malnutrition, of whom only 27% have undergone early clinical therapy. This study can be used as a basis for further studies on the duration of hospitalization of patients, depending on the dietary adjustments made, which will be useful both for the economic assessment of the situation and the practice of doctors and nurses.

Keywords: risk of malnutrition, oncology, NRS 2002, pre-operative care, surgery, nutritional adjustments.

PAAUGLIŲ KŪNO FIZINĖS SANDAROS VERTINIMAS IR TEIGIAMO SAVIVAIZDŽIO UGDYMO SVARBA

Dr. Sigita Derkintienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Kūno savivaizdžio problemos yra sudėtingiausios paauglystėje, ypač aktualia pedagogine problema tampa mergaičių nepasitenkinimas kūno pokyčiais (Miškinytė, 2011). Kad paaugliai jaustųsi laimingi, gebėtų geriau prisitaikyti prie organizme vykstančių fiziologinių pokyčių būtina ugdyti teigiamą kūno savivaizdį (Pelegriani ir kt., 2010). Bręstančiai asmenybei reikia padėti susivokti savyje, taip pat siekti adekvačios kūno kultūros, išvengiant neigiamų sąsajų tarp besiformuojančio vyriškumo ir moteriško tapatumo dimensijų bei kūno savivaizdžio. Svarbu ugdyti teigiamą kūno savivaizdį, integraliai teikiant žinias apie tai kas glūdi prigimtyje ir kas veikia žmogaus kūną daroje su dvasia bei sveikata.

Tikslas – nustatyti 8 klasės paauglių kūno fizinės sandaros vertinimą ir jo ypatumus.

Metodika. Anketinė apklausa buvo atlikta 2012 m. m. kovo, balandžio ir gegužės mėnesiais. Buvo tiriami paaugliai – 8 klasių mokiniai. Paimta tikimybinė atsitiktinė mokinių imtis iš 24 bendrojo ugdymo mokyklų, esančių įvairiuose Lietuvos miestuose. Anoniminės anketinės apklausos metodu buvo apklausti 1347 8 klasės mokiniai: 674 berniukai ir 673 mergaitės. Imties sudarymo būdas – tikimybinis atsitiktinis. Tyrime naudota autorės parengta kūno savivaizdžio vertinimo anketa. Kiekybinei tyrimo duomenų analizei naudotas kompiuterinis statistinių programų paketas SPSS 20 (*Statistical Package for Social Sciences*).

Rezultatai. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad paaugliai yra labiau nepatenkinti šiais kūno fizinės sandaros komponentais: kūno apatinės dalies – sėdmenimis, klubais, kojomis, šlaunimis, blauzdomis; vidurinės dalies – pilvu, juosmeniu; viršutinės dalies – pečių juosta, rankomis, krūtine. Nustatyta, jog paaugliai labiau patenkinti individualiais morfologiniais ir funkciniais organizmo ypatumais, paveldėtais iš tėvų, t.y. savo veido oda, pėdomis, skruostais, ausimis, plaukais, smakru, lūpomis, akimis, kaklu. Minėti ypatumai priklauso nuo paauglių genotipo, kurių negalima koreguoti fizinių pratimų pagalba. Įvertinus pateiktus teiginius taikant *Friedman* kriterijų nustatyta, kad atsakymų skirtumai statistiškai reikšmingi ($\chi^2=16329,475$; $df=25$; $p=0,000$).

Išvados. Paaugliai nepatenkinti tomis kūno fizinės sandaros sritimis, kurios labiau priklauso nuo individo fenotipo ir dažniau patenkinti individualiais morfologiniais ir funkciniais organizmo ypatumais, priklausančiais nuo individo genotipo. Paaugliai nepatenkinti atskirų savo kūno dalių forma, dydžiu bei raumenų silpnumu. Atliktas tyrimas atskleidė, kad paauglių kūno savivaizdžio vertinimas yra neigiamas. Tai rodo, kad kūno savivaizdžio ugdymas paauglystėje yra aktuali pedagoginė problema, reikalaujanti tolimesnių mokslinių tyrimų.

Reikšminiai žodžiai: paaugliai, kūno fizinė sandara, teigiamas savivaizdis, ugdymas.

Literatūra:

- Miškinytė, A. 2011. *Požiūris į savo kūną sąsajos su asmenybės savybėmis ir subjektyvia gyvenimo kokybe*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (06S). Vilnius: VU.
- Pajaujienė, S., 2012. *Paauglių požiūris į savo kūną ir edukacinės programos poveikis jo koregavimui*. Daktaro disertacija. Kaunas: LSU.
- Pelegriani, A., Petroski, L. E. 2010. The association between body dissatisfaction and nutritional status in adolescents. *Human Movement*, 11(1), p. 51.

TEIKIAMŲ ODONTOLOGINIŲ PASLAUGŲ KOKYBĖS KRITERIJŲ SVARBUMAS KLAIPĖDOS MIESTO GYVENTOJAMS

Lijana Dvarionaitė

Klaipėdos valstybinė kolegija, Burnos priežiūros ir mitybos katedra

Sveikatos priežiūros, tame tarpe ir odontologijos, kokybės užtikrinimas ir gerinimas yra vienas iš sveikatos priežiūros reformos prioritetų (Kavaliauskienė, 2005). Pacientų nuomonė apie jų patirtį, naudojantis sveikatos priežiūros paslaugomis, tampa svarbiu sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo stebėsenos ir tobulinimo įrankiu (Jankauskienė, 2012), nes tik kokybiškos paslaugos lemia pacientų pasitenkinimą. Gerinti paslaugų kokybę turėtų būti svarbiausia paslaugų įmonės užduotis, todėl itin svarbu rasti būdus ir priemones, padedančias sumažinti paslaugos teikimo klaidas ir išlaikyti vartotojus per pozityvų paslaugų vertinimą (Žostautienė ir Čerkauskytė, 2007).

Tikslas. Įvertinti teikiamų odontologinių paslaugų kokybės kriterijų svarbumas Klaipėdos miesto gyventojams.

Metodika. Tyrimui naudotas svarbos ir paslaugų kokybės įvertinimo klausimynas (SERVQUAL). SERVQUAL klausimų blokus sudaro po 22 klausimus, kurie apima tokias paslaugų kokybės savybes, kaip apčiuopiamumas (1 - 5), patikimumas (6 – 10), jautrumas (11 – 13), užtikrintumas (14- 17) ir įsijautimas (18 – 22). Įvertinimui buvo panaudota 5 balų Likert'o skalė (1 („visiškai nesvarbu“), 2 („nesvarbu“), 3 („nei svarbu nei nesvarbu“), 4 („svarbu“), 5 („labai svarbu“)). Tyrime dalyvavo 5 Klaipėdos miesto odontologinių įstaigų pacientai. Iš viso apklausti 387 Klaipėdos miesto pacientai. Kiekybiniai duomenys buvo standartizuojami. Naudota „SPSS“ programos 17 versija. Pasirinktas reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$.

Rezultatai. Didžiausias lauktos ir patirtos kokybės skirtumas nustatytas vertinant užtikrintumo dimensijas. Nustatyta, kad tiriamieji vertindami odontologinių įstaigų teikiamų paslaugų kokybę didžiausius lūkesčius turėjo užtikrintumui ($m=4,68$), o mažiausius – įsijautimui ($m=4,25$). Vadinasi, pacientams gaunant odontologinę paslaugą svarbiausia saugumas paslaugų teikimo metu, pagarbus elgesys ir žinioms bei gebėjimai atsakant į klausimus. Paslaugų teikimas pacientams patogiu laiku, asmeninis dėmesys kiekvienam pacientui, interesų paisymas ir poreikių supratimas yra mažiau svarbūs vertinant odontologinių paslaugų kokybę. Didžiausias lauktos ir patirtos kokybės skirtumas nustatytas vertinant užtikrintumo dimensijas, kai pacientas tikisi gauti pasitikėjimą keliantį elgesį, jaustis saugiai paslaugų teikimo metu, pagarbaus elgesio iš darbuotojų ir pakankamų žinių, atsakant į įvairius klausimus. Sukurtas modelis gali padėti pagerinti teikiamų odontologinių paslaugų kokybę, kai dėmesys skiriamas personalui bei išteklių ir pajėgumų panaudojimui.

Išvados. Ištyrus teikiamų odontologinių paslaugų kokybę, pacientų nuomone, nustatyti didžiausi lauktos ir patirtos kokybės skirtumai, kurie gali turėti praktinę reikšmę, kuriant kokybiškas odontologines paslaugas. Tyrimo rezultatai gali būti praktiškai pritaikyti ir panaudoti paslaugos kokybei gerinti personalo bei išteklių ir pajėgumų panaudojimo lygmenyje. Tai būtų naudinga ne tik odontologines paslaugas teikiančioms įstaigoms, bet ir pacientams.

Reikšminiai žodžiai: Odontologinės paslaugos, paslaugų kokybė, gerinimo kryptys, SERVQUAL.

Literatūra. 1. Jankauskienė D., 2012. *Sveikatos priežiūros paslaugų kokybės vertinimo pacientų požiūriu palyginimas Lietuvoje ir kai kuriose Europos šalyse*. Sveikatos politika ir valdymas, Vilnius. 1(4). p. 84–101. 2. Nico, L.S.; Andrade, S.S.; Malta, D.C.; Pucca Júnior, G.A.; Peres, M.A. 2016. *Self-reported oral health in the Brazilian adult population: results of the 2013 National Health Survey*. Cien Saude Colet. Nr. 21(2). p. 389-398.

NELEGALIŲ NARKOTIKŲ NUSTATYMO TESTŲ TAIKYMAS MOKYKLOSE

Žydrūnė Džežulskė, doc. dr. Dalia Jurgaitienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

„Individualus mokinių testavimas dėl narkotikų vartojimo yra efektyvi priemonė, užkertanti kelią narkotikų vartojimui ir platinimui mokyklose“ – straipsnių tokiu ir panašiu pavadinimu galima surasti užsienio spaudoje. Be to, mokinių testavimo šalininkų argumentai dažniausiai yra šie: „Testavimas – tai priemonė, kuri „atbaidytų“ nuo narkotikų vartojimo daugelį mokinių“; „Testavimas – tai geras argumentas atsisakyti vartoti narkotikus, esant bendraamžių spaudimui“; „Testavimas – tai priemonė, kuri suteiktų mokytojams galimybę anksti pranešti tėvams apie narkotikus vartojantį mokinį“; „Testavimas padėtų išsiaiškinti mokyklose narkotikus platinančius mokinius“. Deja, šie argumentai dažnai „praslysta“ pro mūsų seimo ar savivaldybių tarybų narių ausis ir lieka neatsakyta į klausimą, kodėl vairuotojus dėl alkoholio ir narkotikų tikrinti galima, o mokinių mokyklose negalima, nors pavojus visuomenei ir vienu, ir kitu atveju yra didelis. Šio tyrimo metu nutarėme pačių mokinių paklausti, ką jie galvoja apie šlapimo, seilių, prakaito ir kitų testų panaudojimą mokinių patikrinimui, jei kyla įtarimas.

Tikslas – išsiaiškinti mokinių nuomonę apie nelegalių narkotikų vartojimo išaiškinimo testų taikymą mokyklose.

Metodika. Tyrimas (apklausa raštu) vyko 2019 m. sausio mėn. Varėnos mokyklose. Tyrimo imtis – visi vyresniųjų klasių mokiniai tą dieną dalyvavę pamokose. Apklausoje dalyvavo 250 mokinių, iš jų 39,2 proc. vaikinių ir 60,8 proc. merginų. Mokinių amžius nuo 15 iki 18 metų. Apklaustos duomenys suvesti į programą Microsoft EXCEL. Statistinis duomenų reikšmingumas patikrintas remiantis statistikos vadovėliuose pateiktomis formulėmis.

Rezultatai. Į klausimą „Ar pritariate mokinių patikrinimui (testavimui) mokykloje dėl narkotinių medžiagų vartojimo?“ tik 11,2 proc. mokinių atsakė „taip“, 16,6 proc. atsakė „ne“ ir net 71,3 proc. atsakė „nežinau“. Tuo tarpu 88,8 proc. mokinių pritarė transporto priemonių vairuotojų patikrinimui dėl narkotinių medžiagų, o 86,4 proc. dėl vairuotojų patikrinimų dėl alkoholio vartojimo. Be to, patikrinimams dėl alkoholio vartojimo mokykloje pritarė 72 proc. mokinių. Daugelis mokinių nesugebėjo paaiškinti, kodėl pritarė testavimui dėl alkoholio, bet nepritarė testavimui dėl narkotinių medžiagų mokyklose. Į klausimą „Ar tėvai turėtų tikrinti šlapimo testais savo vaikus, jei yra įtarimas?“ 54 proc. mokinių atsakė „taip“ 25,2 proc. atsakė „ne“, o 20,8 proc. atsakė „nežinau“. Tuo tarpu, kai taps suaugusiais ir turės savo vaikų, juos patikrinti esant įtarimui (šlapimo, seilių ir kt. narkotikų nustatymo testais) norėtų net 92,4 proc. mokinių.

Išvados. Apklaustos duomenys parodė, kad mokiniai apie narkotikų nustatymo testus (šlapime, kraujuje, seilėse ir kt.) yra girdėję, panaudotų juos savo vaikų patikrinimui ateityje, jei kiltų įtarimas, tačiau, ar jie gali būti naudojami mokyklose, kaip efektyvi prevencinė priemonė, neturi informacijos ir todėl neturi nuomonės.

Reikšminiai žodžiai: mokykla, mokiniai, narkotikų vartojimo nustatymo testai

Literatūra:

Narkotikų prevencijos patirtis užsienyje. Tarptautinės konferencijos medžiaga. Vilnius, 2004. Panikos padiktuota priemonė ar prevencijos įrankis. Narkotikų testai mokyklose. Versta iš Nordisk Alkohol – & Narkotikatidskrift. Vol.18.(1), psl.79-90.

Vaikų, vartojančių narkotines ir psichotropines medžiagas, vartojimo nustatymo organizavimas. Atmintinė ugdymo įstaigų darbuotojams ir jose dirbantiems visuomenės sveikatos specialistams. Vilnius: Valstybinis psichikos sveikatos centras, 2013.

THE ASSOCIATION BETWEEN INTERNET USE AND INTERNET ADDICTION AMONG YOUNG ADULTS

Līga Ēriksone, Gunta Bēta, Dita Role, Dina Berloviene
Rīga Stradiņš University, Liepāja Branch

One of the most used technologies in today's environment is Internet. Over the last 15 years, the number of Internet users has increased by 1000%, and at the same time, research on addictive Internet use has proliferated (Kuss et al, 2016). A virtually new tool, Internet has become a part of many peoples', mostly young everyday routine (Karapetsas et al, 2012). Internet is used for education, entertainment, social networking, and information sharing etc. Its problematic use is associated with various psychological symptoms. Internet addiction disorder is characterized by preoccupation with Internet, need to spend long periods online, and repeated attempts to reduce Internet use, suffering withdrawal symptoms when reducing Internet use, time management problems, environmental distress, deception regarding time spent online, and mood modification through Internet use (Young, 1999; Johansson, 2004; Gedam et al, 2017).

Methods: Research design - quantitative, descriptive cross-sectional study. The study analyzes data from two questionnaires. Author created questionnaire with 29 closed questions, divided into 4 blocks: general or socio-demographic information; information about the use of new technologies; Internet usage habits; emotional and physical health using Internet. The second questionnaire: Internet addiction test - IAQ (Internet Addiction Questionnaire by Dr. Kimberly S.Young). The questionnaire consists of 20 statements. Each item is rated on a 5-point Licert scale ranging from 0 to 5. The study included 100 young adults at age from 18 to 35 years of Liepaja (Latvia) data (n = 100). Internet addiction risk have been viewed in the context of Internet usage habits, age, gender, including cross – correlation. Data collected and statistically processed using the IBM SPSS 20.0 Statistics computer program and Microsoft Word 2010. The study was conducted in accordance with research ethics.

Results: Nowadays youth use different technologies, but a computer or mobile phone with Internet connection used all study participants, mainly as a work instrument. Significant part of young adults Internet use as an entertainment and information tool. Most of young adults (89%) use Internet several times a day, and women equally often as men. Approximately 1/3 of study participants admit that they use Internet more often and spend much more time on Internet than before.

Conclusions: Young adults use Internet for problem resolution, relaxation, mood improvement, stress reduction, but other part of young adults noting the negative effects of Internet use on personal and social life, which indicates the development of addiction. Only 7% of 24% consider themselves and their situation critically and recognise Internet addiction symptoms.

Keywords: *internet use, internet addiction, young adults, mental health*

References:

- Kuss, D. J., & Lopez-Fernandez, O. (2016). Internet addiction and problematic Internet use: A systematic review of clinical research. *World journal of psychiatry*, 6(1), 143-76.
- Karapetsas, A.V., Fotis, J.A., Zygouris, N.C. (2012). Adolescents and Internet Addiction: A research study of the occurrence. *Encephalo*, 49, 67 – 72.
- Gedam, S.R., Ghosh, S., Modi, L., Goyal, A., Mansharamani, H. (2017). Study of internet addiction: Prevalence, pattern, and psychopathology among health professional undergraduates. *Indian Journal of Social Psychiatry*, 33, 305-11.

MEILĖS LIETUVAI SKLEIDĖJAI. VYDŪNAS IR VAIŽGANTAS

Jurgita Gedminienė
Vydūno draugija, Šiauliai

Prisimenant Vydūno 60 metų sukaktį, kuri buvo švenčiama Juozo Tumo Vaižganto namuose 1928 metų kovo 22 dieną, svarbu paminėti, kad šios asmenybės susitiko neatsitiktinai. Vydūnas ir Vaižgantas buvo beveik vienmečiai ir seniai pažįstami, abu buvo labai populiarūs jaunimo tarpe. Vydūniškai kukliose bet vaižgantiškai nuoširdžiose vaišėse dalyvavo žymūs žmonės – prof. Mykolas Biržiška, Sofija Čiurlionienė, prelatas A. Dambrauskas-Jakštas, V. Mykolaitis-Putinas, Vincas Krėvė, dailininkas V. Bičiūnas. Taip pat ir namų šeimininkas Vaižgantas ir sukaktuvininkas Vydūnas. Ši šventė yra įamžinta fotografijoje bei amžininkų prisiminimuose, kunigo ir poeto Mykolo Vaitkaus atsiminimai: „Sofija Čiurlionienė viename mūsų „šeštadienių posėdy“ pareiškė, kad reikėtų suruošti pietus, į kuriuos būtų pakviesti vyresnieji mūsų rašytojai, nedidelis būrelis, kad Vydūnas jaustųsi intymiai: jis nemėgsta triukšmo. (...) reikšią pietus padaryti vydūniškai vegetariškus ir tai griežtai vydūniškai (žinoma, be svaiginamų gėralų). Pietūs nebuvo šnekūs. Nors Čiurlionienė ir stengė kurstyti šneką, nors ir Vaižgantas nevaižgantiškai nedrąsiai bandė jubiliatą kalbinti, šis atsiliepdavo vien asketiškai trumpai, ir vėl tylos angelai skraidė viršum mūsų nuodėmingų galvų...“

„Vaižgantas buvo teisingas, tiesus, dosnus, altruistiškas, nesigviešiantis turty, nesitaikstantis prie visuomenės konvencijų, tolerantiškas bet kokių pasaulėžiūrų ar politinių įsitikinimų žmonėms, atlaidus žmogiškoms silpnybėms ir reiklus sau, demokratiškas iš esmės – nuo buities iki viešojo gyvenimo“, rašė literatūrologė Vanda Zaborskaitė minint Vaižganto 120 gimimo sukakties metines, šie epitetai tiktų apibūdinti ir Vydūno asmenį. 2018 metais minint Vilhelmo Storostos – Vydūno 150 gimimo sukakties metines literatūrologė Viktorija Daujotytė-Pakerienė Vaižgantą ir Vydūną įvardijo Lietuvos tautos mokytojais, aktyviais kultūros veikėjais. Abu buvo tokie žmonės, apie kuriuos sakoma „pralenkę savo laiką“.

Išvada. Svarbiausias Vydūno bei Vaižganto veiklos įprasminimas – atgimstantis susidomėjimas istorinėmis asmenybėmis, pralenkusiomis laiką. Pažvelgus į savo istoriją, į savo kultūrą, į jos šviesulius, pajuntame, kas juos sieja tarpusavyje ir kas sieja juos su mumis. Tautos kultūros raidai turėjo ir turi įtakos Vydūno ir Vaižganto darbai bei asmenybės.

Reikšminiai žodžiai: Vydūnas, Vaižgantas, Lietuva, kultūros veikėjai.

Literatūra:

Neužmirštamasis Vaižgantas: atsiminimai, esė, laiškai (sud. Alfas Pakėnas). – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009. – 487 p.: iliustr. – ISBN 978-9986-39-619-2

Žurnalistikos enciklopedija. – Vilnius: Pradai, 1997. – 544 psl.

A. Merkelis *Juozas Tumas Vaižgantas: monografija* Kaunas 1934;

A. Vaitiekūnienė *Vaižgantas* Vilnius 1982;

<http://www.xn--altiniai-4wb.info/index/details/1089>

http://www.saltiniai.info/files/literatura/LG00/Vanda_Zaborskait%C4%97_Juozas_Tumas-Vai%C5%BEgantas.LG6901A.pdf

PATIENTS' INFORMATION NEEDS BEFORE AND AFTER DIGESTIVE TRACT SURGERY

Lina Gedrimė, prof. dr. Natalja Istomina-Fatkulina, prof. dr. Sanna Salanterä, assoc. prof. dr. Indrė Brasaitė

Department of Nursing Science, University of Turku, Finland
Faculty of Health Sciences, Klaipeda University
Klaipeda State University of Applied Sciences
Faculty of Medicine, Vilnius University

Information provided for patients is important for patients' empowerment and enablement because it helps to create supportive environment, to develop personal skills and to strengthen patient's sense of control and self-efficacy. It is important to notice that patients' needs are specific to their individual clinical situation and patients with different diseases have different desires for information about their disease and their treatment which may influence the way they manage their long-term disease.

Aim. The study sought to explore patients' information needs before or after digestive tract surgery in order to find ways to meet patients' needs.

Methods. Qualitative descriptive design was conducted. Adult patients, from three hospitals in Lithuania participated in individual interviews during hospitalization. Data were analyzed using content analysis.

Results. More than 25% of the participants had received information about their disease while approximately half of the participants had not received such information; 50% had received information about their treatment. With regard to nursing care, 25% described that they had received information while most participants had not been informed about nursing care. More than half of the sample thought it was important to be able to choose treatment and care and also wanted to be included in planning of treatment and care. Participants preferred written information even though some considered oral information to be enough. Participants did not think that they had received enough information about their treatment and nursing care. Taking into consideration the participants' education, it was found that the higher the patients' education, the greater the need to be included in treatment / nursing processes. Besides, the demand for information was more relevant for patients with higher education.

Conclusion. Many patients lack knowledge about their disease, treatment and nursing care. Patients express need of more information, orally and written, about management of symptoms and self-care at home after surgery. Thus, patients undergoing digestive tract surgery want to be involved in the process of decision-making solutions concerning their care and treatment.

Keywords: *patient, information needs, digestive tract surgery, nursing*

SKIRTINGŲ KINEZITERAPIJOS METODIKŲ POVEIKIS 8-14 METŲ VAIKAMS PLOKŠČIAPĖDYSTĖS KOREKCIJAI

Asta Gedvilė, Raimonda Ruplėnienė

Klaipėdos valstybinė kolegija Sveikatos mokslų fakultetas Grožio ir kineziterapijos katedra
Klaipėdos Medeinės mokykla

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Įvairių autorių duomenimis apie 1/3 visų gyventojų turi įvairaus laipsnio plokščią pėdą. Plokščiapėdytė – tai ne tik kosmetinis defektas, o sunkus luošinantis susirgimas, kurio galima išvengti, o išgydyti – labai sunku.

Tikslas. Įvertinti skirtingų kineziterapijos metodikų poveikį 8 – 14 metų vaikų plokščiapėdytės korekcijai.

Metodika. 2018 m. vasario - balandžio mėnesiais buvo atliktas tyrimas testavimo metodu Klaipėdos Medeinės mokykloje. Atlikti plantograminiai pėdų tyrimai, pusiausvyros mėginiai pagal Schimtz, raumenų jėgos vertinimai pagal Lovett. Tyrime dalyvavo 26 vaikai, iš jų 10 mergaičių ir 16 berniukų, kuriems buvo diagnozuota įvairaus laipsnio išilginė plokščiapėdytė. Tiriamųjų amžiaus tarpsnis 8-14 metų. Tyrimai atlikti laikantis etikos principu. Abiem grupėms buvo sudarytas priemonių planas ir užsiėmimų tvarkaraštis. Užsiėmimo trukmė 40 minučių. 10 minučių buvo atliekami kineziterapiniai pratimai pėdoms, pusiausvyros lavinimo pratimai, 25 minutės I grupei kūno kultūros lavinimo, o II grupei šokio judesio lavinimo užsiėmimai bei 5 minutės atsipalaidavimo pratimai.

Rezultatai. 8-14 metų vaikų plokščiapėdytės korekcijai teigiamą įtaką turėjo specialieji pratimai, kūno kultūros užsiėmimai ir šokio užsiėmimai, nes skirtingos programos stiprina skirtingas raumenų grupes, todėl užsiėmimai turi būti įvairūs.

Išvados. 1. Ištyrus moksleivių pėdų būklę prieš kineziterapiją matyti, kad visi tiriamieji turėjo pėdos deformacijų, po taikytos poveikio metodikos - specialūs pratimai ir kūno kultūra pėdų būklė gerėjo daugiau. 2. Nustatčius tiriamųjų pėdos lenkimo ir tiesimo raumenų jėgos kitimą gerėjo daugiau I grupės tiriamiesiems, kuriems buvo taikyta poveikio metodika - specialūs pratimai ir kūno kultūra. 3. Nustatčius vaikų pusiausvyros kitimą jis pagerėjo daugiau, II grupės tiriamiesiems, kuriems buvo taikyta poveikio metodika - specialūs pratimai ir šokiai.

Reikšminiai žodžiai: kineziterapija, poveikis, vaikai, plokščiapėdytė, pusiausvyra, korekcija, profilaktika.

Literatūra.

Cameron M.H., Monroe L.G. Physical rehabilitation: evidens-based examination, evaluation and intervention. Canada: Sounders Elsavier; 2007. p. 308-319.

Chang J., ir kt., Prevalence of flexible flatfoot in Taiwanese school-aged children in relation to obesity, gender and age. Eur J Pediatr. 2009.

Magee D.J. (2008). Ortopedic physical assessment.

Hinkley T, ir kt Preschoolers' physical activity, screen time, and compliance with recommendations. Med Sci Sports Exerc, 2012; 44(3): 458–465.

MAJOR SOCIO-DEMOGRAPHIC DETERMINANTS OF BIRTH WEIGHT: A POPULATION-BASED STUDY IN POLAND

*Agnieszka Genowska**, *Jacek Jamiołkowski***, *Paweł Abramowicz****, *Justyna Fryc*****,
*Jerzy Konstantynowicz****

*Department of Public Health, Medical University of Białystok, Białystok, Poland

**Department of Population Medicine and Civilization Diseases Prevention, Medical University of Białystok, Poland

***Department of Pediatrics, Rheumatology, Immunology and Metabolic Bone Diseases, Medical University of Białystok, Poland

**** Department of Rheumatology and Internal Medicine, Medical University of Białystok, Poland

Birth weight is regarded a critical parameter for the assessment of the neonatal health status, and therefore is one of the reliable measurable criteria in the clinical decision making. It has been also reported that neonatal size, including birth weight, may be indirectly associated with anthropometric and health characteristics in adulthood.

Aim. The objective of the study was to assess the relationship between parental socio-demographic characteristics and birth weight in an analysis of complete live births data-set in Poland within the years 2007 – 2016.

Material and Methods. This research was designed as a complete study. Information on birth weights recorded in Poland through 2007 to 2016 was based on the complete national registry (N = 3,904,235 live births) derived from the Central Statistical Office. This study was performed using individual data on parental socio-demographic characteristics and birth weight. Two models were applied to determine the influence of parental and newborn characteristic variables on birth weight. At the initial stage, the linear regression model was used, which was followed by the multivariate model.

Results The mean (\pm SD) birth weight in male neonates was 3423.9 ± 571.9 g, and the female birth weight was 3288.2 ± 540.9 g ($p < 0.001$). A significant non-linear correlation between maternal age and birth weight of the offspring was found. Multivariate regression analysis showed that newborns of unmarried mothers had birth weight lower by 50.8 g, compared to those born to married mothers. A significantly higher birth weight was associated with mother's residence: neonates born in rural areas had birth weight greater by 24.2 g in comparison to those in urban areas. Secondary and university education of the mothers was independently associated with a higher birth weight among their neonates compared to the primary education level (an increase by 70.5 vs 85.8 g, respectively). The educational background of fathers was half of the effect of that in mothers: paternal secondary and university educational level was associated with a higher birth weight compared with primary educational level (35.8 vs 41.1 g).

Conclusions This large-scale study provides evidence that birth weight is strongly associated with the gender of a newborn, maternal age, place of residence, marital status and a general level of parental educational background. These associations reflect multifactorial origin of birth weight, including possible effect of biological determinants in early antenatal period (sexual dimorphism), and also the role of certain important social and demographic correlates which confer potential utility for health policies.

CHANGES IN MORTALITY DUE TO MAJOR CAUSES IN THE GROUP OVER 64 YEARS OLD IN POLAND

*Agnieszka Genowska**, *Maciej Polak***, *Krystyna Szafraniec***, *Andrzej Pająk***

*Department of Public Health, Medical University of Białystok, Białystok, Poland

**Department of Epidemiology and Population Studies, Jagiellonian University Medical College, Krakow, Poland

The burden of death at the post-working age in Poland is currently much higher than in the EU-15 countries, the excess mortality rate in 2014 was 37% for men and 24% for women.

The aim of the study was to analyze trends of mortality due to cardiovascular and respiratory diseases, cancer and external causes in Poland, in the age group above 64 years by sex and place of residence.

Material and method. Information on mortality due to major causes of death in the age group over 64 in Poland in the years 2010-2014 obtained from the Central Statistical Office. The observed units were 66 sub-regions of Poland created on the basis of NUTS-3 classification used as a standard of the European Union. Joinpoint Regression was used to examine trends in standardized mortality rates. The results of the estimated trends were presented as Average Annual Percentage Change (AAPC) with a 95% confidence interval.

Results. Total mortality in the age group over 64 years significantly decreased on average by 2.1%/year in men and 2.0%/year in women. Similarly, although at a faster rate, mortality due to cardiovascular diseases decreased (mean 3.1%/year in men and 3.0%/year in women). In most sub-regions a decrease in cardiovascular mortality was observed in both sexes, but statistically significant changes were more pronounced in rural sub-regions. In both sexes a decrease in cancer mortality was observed and this change was less dynamic compared to cardiovascular diseases (mean 1.1%/year). There were no significant trends in mortality due to external causes and respiratory diseases.

Conclusions. Mortality among elderly people in Poland decreased in the years 2010-2014, but the dynamics of changes depended on the place of residence.

This study was funded by the National Science Centre decision number 2016/23/D/HS4/0188

SLAUGYTOJO PROFESINIO PASITENKINIMO PRIEŽASTINGUMO SVARBA

Vitalija Gerikienė

Šiaulių valstybinė kolegija, Klaipėdos valstybinė kolegija

Sveikatos priežiūros reformos ir aukštojo mokslo iššūkiai numato slaugai naujojo sveikatos profesionalizmo svarbą, profesinio savarankiškumo kompetenciją, sąlygojančią profesinę savivertę, kokybiškas slaugos paslaugas. Slaugytojų pasitenkinimas darbu – vienas iš sveikatos priežiūros paslaugų kokybės rodiklių, sąlygojantis teigiamą požiūrį į savo darbą, kokybišką paslaugą ir gali tapti grįžtamąja pasekme. Pasitenkinimo darbu pasekmės leidžia į pasitenkinimą darbu pažvelgti kaip į nenutrūkstamą procesą.

Tikslas – išanalizuoti slaugytojų pasitenkinimo darbu priežastis ir galimas pasekmes.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anoniminę anketinę apklausą. Statistinė duomenų analizė atlikta, naudojant duomenų kaupimo ir analizės SPSS programos 17 versijos programinį paketą. Atlikta vienmatė duomenų analizė. Tyrimo dalyviai – stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiantys bendrosios praktikos slaugytojai. Sudarant tyrimo imtį ir vykdant tyrimą buvo laikomasi geranoriškumo, savanoriškumo, informuotumo, konfidencialumo etikos principų.

Rezultatai. Dauguma tyrime dalyvavusių slaugytojų yra patenkinti profesiniais socialiniais ryšiais su vadovais, kolegomis, savo profesine veikla ir nepatenkinti profesiniais fiziniais bei ekonominiais veiksniais. Tyrime dalyvavusių slaugytojų pasitenkinimas darbu siejasi su jų pozityvia emocine būsena ir profesine saviverte ($p < 0,05$), profesiniu saugumu, o nepasitenkinimas darbu – su aukštu emociniu išsekimu, depersonalizacija ($p < 0,05$).

Išvados. Slaugytojo profesinė elgsena neatsiejama nuo jo pozityvios holistinės būsenos profesinėje veikloje, nuo sveikatos priežiūros organizacijos vidinės kultūros raiškos. Siekiant slaugos paslaugų kokybės būtina vertinti jas lemiančius veiksnius ir taikyti savalaikes mokslu grįstas intervencijas.

Reikšminiai žodžiai: slaugytojas, pasitenkinimas darbu, priežastingumas.

Literatūra:

Gandi J. C., Wai P.S., Karick H., Dagona Z.K. 2011. The role of stress and level of burnout in job performance among nurses. *Mental Health Family in Medicine*, 8(3), p. 181–194.

Kim G. O., Lim Y. J. 2015. Effects of Individual-organization Personality Agreement using Five-factor Model on Hospital Nurses' Job Satisfaction and Organizational Commitment. *J Korean Acad Nurs Adm*, 21 (2), p. 164–173. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.11111/jkana.2015.21.2.164>>

Lu H., Zhao Y., While A. 2019. Job satisfaction among hospital nurses: A literature review. *International Journal of Nursing Studies*. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2019.01.011>>

Queiros C., Carlotto M. S., Kaiseler M., Dias S., Pereira A. M. 2013. Predictors of burnout among nurses: An interactionist approach. *Psicothema*, 25 (3), p. 330–335. Prieiga per internetą: <<https://doi: 10.7334/psicothema2012.246>>

LIETUVOS JŪRŲ MUZIEJAUS RINKODAROS YPATUMAI

Edvinas Grabauskas, lekt. Jurgita Raišutienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Siekiant pritraukti daugiau lankytojų, kiekvienas muziejus stengiasi kuo tiksliau ir unikaliau suformuoti savo įvaizdį ir įvairiomis priemonėmis komunikuoti su tikslinėmis auditorijomis. Dėl šios priežasties kiekvienam muziejui, siekiančiam pritraukti daugiau lankytojų ir išlaikyti juos, būtina tikslinga rinkodara bei žinios, kaip ją tinkamai taikyti. Rinkodaros planavimo ir rinkodaros veiklos organizavimo gairėse (2018, p. 7) akcentuojama, kad informacija ne visada pasiekia vartotoją, nes trūksta rinkodaros vadybos profesionalumo, įgūdžių ir žinių planuojant bei įgyvendinant rinkodaros veiklą.

Tikslas – apžvelgus rinkodaros teorinius aspektus, išanalizuoti Lietuvos jūrų muziejaus (toliau LJM) rinkodaros ypatumus ir numatyti optimizavimo galimybes bei priemones.

Metodika. Siekiant atskleisti tyrimo tikslą ir užtikrinti tyrimo procesą, tyrimo eiga skirstoma į kelis (pagal tyrimo uždavinius) etapus. I tyrimo etape, dokumentų, statistinių duomenų analizės ir interviu metodais tiriama LJM komunikacijos rinkodara. II tyrimo etape - LJM interneto svetainėje pateiktos rinkodaros priemonės lyginamos bei analizuojamos su kitų panašių muziejų rinkodaros priemonėmis. III tyrimo etape, siekiant išsiaiškinti lankytojų nuomonę apie LJM rinkodaros situaciją, naudojamas anketinės apklausos metodas. Tyrimo duomenys apdorojami SPSS programa.

Rezultatai. Mokslinės literatūros analizės pagrindu argumentuota rinkodaros svarba muziejuose. LJM tikslingai atsižvelgia į įvairius rinkodaros principus: reklamą, pardavimo skatinimus, renginius, ryšius su visuomene, tiesioginę rinkodarą bei asmeninius pardavimus. Todėl LJM neatsilieka nuo pasaulyje lankomiausių muziejų ir tam daug įtakos turi tinkamai sukurta rinkodara bei jos priemonės, kuriomis perteikiama informacija bei komunikuojama su lankytojais.

Išvados. Lietuvoje, pagal kultūros ministerijos pateiktus statistikos duomenis, 2017 m. LJM buvo pats lankomiausias muziejus, jį aplankė 436 009 lankytojai. Todėl LJM, norėdamas išsilaikyti vienu lankomiausiu muziejumi Lietuvoje, nuolatos stebi tendencijas ir tobulėja rinkodaros srityje, norėdamas kuo tiksliau komunikuoti su lankytojų grupėmis, šiuo aspektu remiantis tyrimo rezultatais pateikiamos rekomendacijos.

Reikšminiai žodžiai: Lietuvos jūrų muziejus, rinkodara, rinkodaros komunikacija, rinkodaros priemonės.

Literatūra:

Bortkevičiūtė R. 2017. Lietuvos muziejų valdymas: kelias šiuolaikinio muziejaus link. [Interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. lapkričio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zurnalai.vu.lt/politologija/article/viewFile/11152/9577>>

Išoraitė M. 2014. *Integruotoji rinkodaros komunikacija: mokomoji priemonė*. Vilnius: Mūsų saulužė. 139 p. ISBN 9789955763208.

Kotler P., Lane Keller K. 2007. *Marketingo valdymo pagrindai*. Klaipėda: Logitema. 435 p. ISBN 9789955985266.

Rinkodaros planavimo ir rinkodaros veiklos organizavimo gairės. 2018. [Interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://museums.lt/wp-content/uploads/EKT-leidinys_Marketingo-gaires.pdf>

Virvilaitė R., Šeinauskienė B. 2016. *Marketingo valdymas* : mokomoji knyga. Kaunas : Technologija. 137 p. ISBN 9786090212851.

**KAI KURIE VEIKSNIAI, GALINTYS LEMTI KŪNO KULTŪROS STUDIJŲ
PROGRAMOS STUDENTŲ PROFESINĖS KOMPETENCIJOS SUVOKTĮ:
PILOTINĖ STUDIJA**

Doc. dr. Lauras Grajauskas, Danguolė Razmaitė
Šiaulių universitetas, Edukologijos institutas

Mokytojo profesijos kompetencijos ir jos suvokties tyrimams yra skiriamas nemažas dėmesys (Stenberg, Karlsson, Pitkaniemi & Maaranen, 2014). Dažniau nagrinėjama pradedančiųjų (Poteliūnienė, Šatikauskaitė, 2015), jau dirbančių kūno kultūros pedagogų profesinė kompetencija (Shoval, Erlich & Fejgin, 2010), o studentų, būsimųjų kūno kultūros pedagogų, profesinės kompetencijos ir jos suvokties tyrimams skiriama mažiau dėmesio. Kyla aktualus probleminis klausimas – ar *Kūno kultūros* studijų programos studentų profesinės kompetencijos suvokčiai (PKS) gali turėti įtaką tokie veiksniai kaip: sportinis meistriškumas ir sportinė/fizinio aktyvumo patirtis, akademiniai pasiekimai, ketinimas dirbti pagal specialybę, kursas?

Tikslas - nustatyti sąsają tarp kai kurių veiksnių, galinčių determinuoti kūno kultūros studentų profesinę kompetenciją ir jų profesinės kompetencijos suvokties.

Metodika. Savo profesinę kompetenciją įsivertino 90 Šiaulių universiteto studijų programos *Kūno kultūra* studentai. PKS vertinti naudotas klausimynas, sudarytas *Mokytojo profesijos kompetencijos aprašo* pagrindu ir apimantis aštuonias pedagogo profesinės kompetencijos sritis. Galimais determinantais pasirinkti: ketinimas dirbti pagal profesiją, baigus studijas, kursas, paskutiniojo semestro studijų dalykų įvertinimų vidurkis, sportiniai pasiekimai ir/ar fizinio aktyvumo lygis. Taikyta regresinė kintamųjų analizė. Duomenys apdoroti SPSS 16.0 kompiuterine programa. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Taikant regresinę analizę nustatytas dviejų veiksnių modelis ($R^2 = 0,213$, $F = 9,767$, $p < 0,001$) geriausiai prognozuojantis PKS. Tie veiksniai: ketinimas dirbti pagal profesiją, baigus studijas ($\beta = 0,355$, $p = 0,001$) ir sportiniai pasiekimai ir/ar fizinio aktyvumo lygis ($\beta = 0,240$, $p = 0,027$). Tokie veiksniai kaip studijų kursas ir paskutiniojo semestro studijų dalykų įvertinimų vidurkis mažiau siejosi su PKS.

Išvados. Kūno kultūros studijų programos studentų PKS geriausiai siejasi su ketinimu dirbti pagal pasirinktą profesiją ir sportiniais pasiekimais ir/ar fizinio aktyvumo lygiu.

Reikšminiai žodžiai: kūno kultūra, pedagogo profesinė kompetencija, profesinės kompetencijos suvoktis.

Literatūra:

Poteliūnienė S., Šatikauskaitė E. 2015. Pradedančiųjų kūno kultūros mokytojų profesinę adaptaciją mokykloje veikiantys veiksniai. *Sporto mokslas*, 2 (80), p.18-23.

Shoval E., Erlich I., Fejgin N. 2010. Mapping and interpreting novice physical education teachers' self-perceptions of strengths and difficulties. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 15 (1), p. 85-101.

Stenberg, K., Karlsson, L., Pitkaniemi, H., Maaranen, K. 2014. Beginning student teachers' teacher identities based on their practical theories. *European Journal of Teacher Education*, 37(2), p. 204–219.

SLAUGYTOJŲ NUOMONĖ, KAIP MOTYVUOTI VISUOMENĘ KUO DAŽNIAU VAŽINĖTIS DVIRAČIAIS

Anastasija Grinčenko

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas

Moksliniais tyrimais įrodyta, kad fizinis aktyvumas daro teigiamą poveikį sveikatai. Sumažėja rizika susirgti širdies ir kraujagyslių ligomis, insultu, 2 tipo cukriniu diabetu bei vėžiu. Pagal PSO sveikiems 18-64 metų amžiaus žmonėms rekomenduojama ne mažiau kaip 30 minučių vidutinio intensyvumo fizinės veiklos 5 dienas per savaitę arba ne mažiau kaip po 20 minučių labai intensyvios fizinės veiklos 3 dienas per savaitę ir daugiau vaikams. Dažnai žmonėms sunku priversti save nuvykti iki sporto salės ar atlikti pratimus namuose, todėl dviratis yra puiki išeitis stiprinti sveikatą. Važinėjimasis dviračiu gerina gyvenimo kokybę, gerina kognityvines funkcijas, mažina depresijos riziką, mažina aplinkos užterštumą bei triukšmą, be to padidėja socialinė komunikacija. Tačiau Lietuvoje kiekvieną dieną dviračiu važinėja tik mažas procentas gyventojų palyginus su kitomis Europos šalimis (Valintėlienė ir kt., 2012, Kosztin et al., 2017, Gotschi et al., 2015).

Tikslas - įvertinti slaugytojų nuomonę kaip motyvuoti visuomenę kuo dažniau važinėti dviračiais.

Metodika. 2019 m. sausio – vasario mėnesiais atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anketinę apklausą internetu. Tyriamųjų imtį sudarė įvairaus amžiaus, Lietuvoje gyvenantys slaugytojai. Tiriamieji anketą pildė savanoriškai laisvo laiko metu. Duomenims surinkti slaugytojams buvo pateikiamas autorės sudaryta elektroninė anketa. Anketą sudarė bendri sociodemografiniai klausimai bei specifiniai klausimai. Tyrimo duomenų analizė atlikta Microsoft Excel programa.

Tyrimas atliktas laikantis pagrindinių etikos principų: anonimiškumo, konfidencialumo, savanoriškumo, privatumo.

Rezultatai. Išanalizavus tyrimo duomenis, paaiškėjo, visuomenę motyvuojančius veiksnius kuo dažniau važinėti dviračiais, slaugytojai pažymėjo bendrus bei skirtingus priklausomai nuo amžiaus. Bendrus veiksnius visoms amžiaus grupėms slaugytojai įvardino: edukaciniai projektai apie dviračio naudą žmogaus organizmui, medikų asmeninis pavyzdys, nemokami su dviračiais susiję renginiai.

Išvados. Edukaciniai projektai apie dviračio naudą žmogaus organizmui, skatinimo sistemos priklausomai nuo žmonių amžiaus, medikų asmeninis pavyzdys, nemokami su dviračiais susiję renginiai, tokie veiksniai, slaugytojų nuomone padės motyvuoti visuomenę kuo dažniau važinėti dviračiais.

Reikšminiai žodžiai: slaugytojų nuomonė, motyvacija, visuomenė, važinėjimasis dviračiais

Literatūra:

Gotschi T., Garrard J., Giles-Corti B. 2015. Cycling as a Part of Daily Life: A Review of Health Perspectives. *Transport Reviews*, 36 (1), p. 45-71. ISSN 0144-1647.

Valantėlienė R., Varvuolienė, Kranauskas A. 2012. Lietuvos gyventojų fizinis aktyvumas vertinant GPAQ metodu. *Visuomenės sveikata*, 4 (59), p. 67-75. ISSN 1392-2696.

Kosztin N., Tozser J., Csernoch L., Balatoni I. 2017. Reasons and obstacles to cycling in opinions of residents of Debrecen, Hungary. *APSTRACT*, 11 (3), p. 53-60. ISSN 1789-7874.

Panther J., Ogilvie D. 2016. Cycling and Diabetes Prevention: Practice-Based Evidence for Public Health Action. *PLOS Medicine*, 13 (7), p. 1-3. ISSN 1549-1277.

Stewart G., Anokye N., Pokhrel S. 2015. What interventions increase commuter cycling? A systematic review. *BMJ Open*, 5, p. 1-p. ISSN 2044-6055.

Yang L., Sahlqvist S., McMinn A., Griffin S., Ogilvie D. 2010. Interventions to promote cycling: systematic review. *BMJ*, 1, p. 1-10. ISSN 0959-8138.

BUDINČIO GLOBOTOJO KAIP VAIKO GEROVĘ UŽTIKRINANČIO ASMENS VEIKLOS ASPEKTAI

Birutė Gudauskaitė-Girčė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Daugelį metų vaikų globos namų sistema yra kritikuojama dėl nuolatinio vaikų (likusių be tėvų globos) apgyvendinimo institucijose. Pastaruoju metu institucinėje globoje vyksta permainingos ir vaiko, paimto iš biologinės šeimos, laikinas apgyvendinimas užtikrinamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (nauja redakcija nuo 2018-07-01 paskelbta TAR 2017-10-10, i. k. 2017-16087) 43 straipsnyje nustatyta tvarka. Vaikas šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka gali būti laikinai apgyvendinamas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.264 straipsnio 5 dalyje nustatyta prioriteto tvarka pas Civilinio kodekso 3.264 straipsnio 5 dalies 4–7 punktuose nurodytus asmenis, jeigu jie įtraukti į savivaldybės vykdomosios institucijos patvirtintą sąrašą šeimų, šeimynų ar institucijų, galinčių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu. Čia prasideda budinties globotojo kaip vaiko gerovę užtikrinančio adresato veikla.

Tikslas: apibūdinti budinties globotojo kaip vaiko gerovę užtikrinančio asmens veiklos aspektus.

Metodika. Kokybinis tyrimas atliktas 2019 m. sausio–vasario mėn. Duomenys rinkti pusiau struktūruoto interviu metodu, apklausiant penkias budinties globotojų šeimas Šilalės, Klaipėdos, Tauragės ir Jurbarko rajonuose. Interviu duomenys buvo apdoroti pagal kokybiniam tyrimui keliamus reikalavimus.

Rezultatai. Išanalizavus tyrimo duomenis, galima teigti, kad budinties globotojas užtikrina geriausias globojamo vaiko interesus pagal būtinus penkis gebėjimus: užtikrina saugią aplinką ir fizinių poreikių tenkinimą, tenkina kitus vaiko poreikius ir kompensuoja raidos sutrikimus, užtikrina globojamo vaiko ryšį su jo biologine šeima, padeda vaikui užmegzti saugius ir patvarius ryšius, bendradarbiauja sprendžiant globojamo vaiko ir šeimos problemas.

Išvados. Budinties globotojas per savo santykį su globojamu vaiku, palaikydamas ir įvertindamas jo poreikius, suprasdamas ugdymo ir auklėjimo svarbą, kompensuodamas raidos sutrikimus, siekia užtikrinti vaiko gerovę.

Reikšminiai žodžiai: budinties globotojas, vaiko gerovė

Literatūra:

Kardelis K. 2002. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas. Judex.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas 1996 m. Nr. I-1234. Prieiga per internetą: < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26397/VnyvTygtoo>>

PACIENTŲ PATIRIAMAS NERIMAS DĖL CHEMOTERAPINIO GYDYMO KOMPLIKACIJŲ

Toma Ivanauskaitė, doc. dr Agnė Čižauskaitė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Onkologiniai susirgimai yra rimta ir pavojinga gyvybei liga, turinti įtakos fizinei ir emocinei pacientų ir jų artimųjų gerovei. PSO duomenimis, onkologinės ligos išlieka viena iš pirmaujančių sergamumo ir mirtingumo priežasčių. Pacientai susiduria su psichologinėmis ir fiziologinėmis problemomis. Nustatyta, kad nerimas yra lydimas depresijos sutrikimo, o onkologiniams pacientams, kuriems pasireiškia nerimas ir depresija, vargina sunkesni fiziologiniai sutrikimai, ilgesnį laiką užtrunka gydymas.

Tikslas - įvertinti pacientų patiriamą nerimą dėl chemoterapinio gydymo komplikacijų.

Metodika. Buvo sudarytos dvi tiriamųjų grupės (tiriamoji grupė ir kontrolinė grupė) po 30 tiriamųjų kiekvienoje grupėje. Visi tyrimo dalyviai pildė nerimo ir depresijos HAD klausimyną 2 kartus – po pirmo gydymo kurso ir prieš antrą kursą. Tiriamoji grupė papildomai tarp apklausų buvo apklausta telefonu, taikant Jungtinės Karalystės onkologinių slaugytojų asociacijos pacientų rūšiavimo klausimyną (UKONS). Tyrimo duomenys apdoroti Microsoft Word 2010 ir SPSS 21 kompiuterinėmis programomis. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Tiriamąjį kontingentą sudarė 60 pacientų, sergančių kraujo ar limfinės sistemos liga, kuriems buvo taikomas chemoterapinio gydymo pirmas kursas. Buvo išsiaiškintas jų amžius, lytis, išsilavinimas, gyvenamoji vieta ir šeimyninė padėtis. Tyrime dalyvavo 55,0 proc. vyrų ir 45,0 proc. moterų. Išanalizavus apklausos telefonu rezultatus pagal varginančių simptomų kiekį ir jų sunkumą nustatyta, kad beveik visus tiriamuosius po pirmo chemoterapinio gydymo vargino ne vienas, o nuo 2 iki 8 simptomų įvairaus sunkumo simptomų. Tyrimo rezultatai parodė, kad po pirmo chemoterapinio gydymo kurso tiriamuosius dažniausiai vargino viduriavimas, apetito praradimas, nuovargis, pykinimas, vėmimas.

Išvados. Tyrimo rezultatai parodė, kad pacientams, kuriems buvo taikyta apklausa telefonu, nerimo lygis sumažėjo. Tyrimo metu sužinojome, kad apklausa telefonu yra reikšmingas veiksnys, mažinantis pacientų nerimą.

Reikšminiai žodžiai: nerimas, onkologiniai pacientai, chemoterapija.

Literatūra:

Aslam M. S., Naveed S., Ahmed A., 2014. Side effects of chemotherapy in cancer patients and evaluation of patients opinion about starvation based differential chemotherapy. Journal of cancer therapy, Nr: 5, p. 817-822.

Miller K.D., Siegel R.L., Lin C., 2016. Cancer Treatment and Survivorship Statistic, 2016. America Cancer Society, 66(4), p. 271-289

Roe H., Lennan E., 2014. Role of nursing in the assessment and management of chemotherapy-related side effects in cancer patients. Dovepress, Nr:4, p. 103-115.

Underhill M.L., Chicks L., Berry D. L., 2015. A nurse – led evidence- based practice Project to monitor and improve the management of chemotherapy- induced nausea and vomiting. Clinical journal of oncology nursing, 19(1), p. 38-41.

SPORTO KLUBŲ LANKYTOJŲ MOTYVACIJOS SPORTUOTI RAIŠKA

Dr. Inga Iždonaitė-Medžiūnienė, Brigita Grikpėdytė

Socialinių mokslų kolegija

Pastaraisiais metais padaugėjo mokslininkų tiriančių motyvacijos raišką sporte, tai lėmė vis didėjantis žmonių susidomėjimas fiziniu aktyvumu ir sportu, nes sveikatingumas, sveika gyvensena, sveikatinimas tapo pagrindiniais raktiniais žodžiais labai greitai senstančioje visuomenėje. Laikantis pozityvios nuostatos dėl fizinio aktyvumo, atsiranda suvokimas, kad fizinis aktyvumas yra vertybė, tampanti stimulu sportuoti (Lebedžinskas, 2016). Motyvacija sportuojant kaip tyrimo objektas yra svarbi ir ją būtina tirti dėl keleto priežasčių. *Pirmoji*, ta, kad motyvacija turi didelį poveikį sportinio tobulėjimo tempui ir rezultatų siekimui. *Antroji* priežastis yra trenerio vaidmuo, dalyvavimas sportinėje veikloje ir kitos socialinės aplinkybės turinčios reikšmingo poveikio sportininkų motyvacijos raiškai (Grajauskas, Razmaitė, 2017). *Trečioji* – sveiko gyvenimo būdo propagavimas įgyvendinant pagrindines Pasaulinės sveikatos organizacijos nuostatas dėl sveikatingumo skatinimo ir prevencinės veiklos siekiant sveiko senėjimo. Šios priežastys lemia padidintą tyrėjų susidomėjimą sportuojančiųjų motyvacijos raiška.

Tikslas – atskleisti sporto klubų lankytojų motyvacijos sportuoti raišką.

Metodika. 2018 m. balandžio-gegužės mėnesiais atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant apklausos raštu metodą. Tyrimas atliktas Klaipėdos miesto sporto klube. Speciali klientų atranka nebuvo taikoma. Tyrimo instrumentas pateiktas visiems sporto klubo lankytojams prieš arba po sportinių užsiėmimų.

Rezultatai. Atlikto tyrimo rezultatai atskleidžia sportuojančiųjų sporto klubuose asmenų motyvacijos raišką, išskiriant veiksnius turinčius poveikio motyvacijai sportuoti su treneriais ir be jų. Tyrimo rezultatai gali būti perkeltami ir į kitų sporto klubų kontekstą. Tikėtina, kad didelių skirtumų neturėtų būti. Todėl šio tyrimo rezultatais gali pasinaudoti sporto klubų Klaipėdoje atstovai, kurie gali priimti tam tikrus svarbius sprendimus taip skatinant/didinant savo klientų motyvaciją sportuoti ir taip užtikrinti ne tik pastovų klientų srautą, bet ir prisidėti prie visuomenės sveikatingumo lygio gerinimo, sveiko senėjimo užtikrinimo, tam tikrų visuomenės narių įtraukimo į fizinę veiklą.

Išvados. Sportuojantiems vyrams ir moterims turi būti taikomos skirtingos motyvacinės priemonės dėl juos motyvuojančių skirtingų vidinių ir išorinių veiksnių. Pagrindinis vaidmuo sporto klubuose tenka treneriui, siekiant maksimalaus klientų pasitenkinimo sportavimu. Patvirtintas teiginys, kad treneris ir jo motyvacinė sistema turi poveikio sportuojančio asmens gyvenime.

Reikšminiai žodžiai: motyvacija sportuoti, sporto klubų lankytojų motyvacija, motyvacijos sportuoti raiška

Literatūra:

Garuckienė I., Karbočienė E., Grajauskas L., 2014, Vyrų ir moterų fizinio aktyvumo motyvacijos ypatumai. Jaunųjų mokslininkų darbai, Nr. 1 (41). P.8-11.

Razmaitė D., Grajauskas L., 2012, Laisvalaikio sportuojančiųjų moterų ir vyrų motyvacijos sportui raiška. Jaunųjų mokslininkų darbai, Nr. 5 (38). p.38-41.

Jankauskienė R., Pajaujienė S., Kairaitis R. 2005. Laisvalaikio sportuojančiųjų moterų savo svorio vertinimo adekvatumas amžiaus, sportavimo trukmės ir kūno masės aspektais. Visuomenės sveikata. Nr. 2.(29). p.53-57.

Klipatrick M., Herbert E., Bartholomew J. 2005. Collage Student's Motivation for Physical Activity: Differentiating Men's and Women's Motives for Sport Participation and Exercise. Journal of American Collage Health, VOL 54, No. 2.

KOSMETINIŲ PROCEDŪRŲ SU VITAMINU C POVEIKIS ŠVIESINANT PIGMENTINES DĖMĖS

Dr. Inga Išdonaitė-Medžiūnienė, Emilija Zaleskytė
Socialinių mokslų kolegija

Nepageidaujamos pigmentacijos problemos kaip pigmentinės dėmės, gali pasireikšti dėl daugelio priežasčių, visiems odoms tipams (Amerikos dermatologų asociacija, 2013). Pagrindinės priežastys yra UV spindulių poveikis, odos pažeidimai, alerginės reakcijos, medikamentai tokie kaip kontraceptinės tabletės, hormonų pakitimai, genetiniai bei aplinkos faktoriai (Bino, Duval, Bernerd, 2018).

Pigmentinės dėmės daugeliui žmonių sukelia ne tik estetinių, bet ir psichologinių problemų. Taip yra todėl, kad oda yra didžiausias ir pažeidžiamiausias žmogaus organas, o dėl tam tikrų odos pakitimų asmenys pradeda jausti diskomfortą, mažiau pasitiki savimi (Zawar, Agarwal, Vasudevan, 2015).

Pigmentacijos problemos sprendimo būdas pasireiškia paprastume. Jau nuo XX a. buvo atliekami tyrimai su askorbo rūgštimi (vitaminas C), kurie parodė vitamino C visapusišką naudą (Michaels, Frei, 2013). Vitamino C poveikis yra ypatingai vertinamas kosmetologijoje. Vitaminas C yra stiprus antioksidantas, kuris gali būti naudojamas siekiant koreguoti odos pakitimus (Telang, 2013). Atliekant kosmetines procedūras su vitaminu C yra skatinama medžiagų apykaita ląstelėse, taip iš jų greičiau pašalinamas melaninas. Pigmentinių dėmių pokyčiai dėl taikomo vitamino C yra aktualus atliekamo tyrimo aspektas.

Tikslas – atskleisti vitamino C procedūrų ciklo poveikį pigmentinėms dėmėms.

Metodika. 2018 m. balandžio-gegužės mėnesiais atliktas mišraus pobūdžio tyrimas, naudojant apklausos žodžiu ir stebėjimo (APM-100 odos diagnostikos duomenys) metodus. Tyrimo dalyviams ($n=1$) atrinkti taikyta kriterinė atranka pagal tokius kriterijus kaip: pigmentinių dėmių tamsumas ir kosmetinių priemonių bei procedūrų pigmentinėms dėmėms šviesinti ankstesnis netaikymas. Atlikto tyrimo duomenims analizuoti taikytas lyginamosios analizės metodas.

Rezultatai. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad pigmentinės dėmės pašviesėjo vizualiai, tai patvirtina ir odos būklės parametrų duomenys. Šiems pigmentinių dėmių pokyčiams poveikio turėjo ne tik kosmetinės procedūros su vitaminu C, bet taikytas veido odos su pigmentinėmis dėmėmis priežiūros planas bei parinktos kosmetinės priemonės su vitaminu C.

Išvados. Nustatyta, kad 5 kosmetinių procedūrų su vitaminu C ciklas bei kasdien suplanuota veido odos su pigmentinėmis dėmėmis priežiūra pašviesino pigmentines dėmes.

Reikšminiai žodžiai: vitaminas C, kosmetinės procedūros su vitaminu C, pigmentinės dėmės, vitamino C poveikis pigmentinėms dėmėms

Literatūra:

Amerikos dermatologų asociacija. (2013) Variety of options available to treat pigmentation problems. [Žiūrėta 2019 m. vasario 8 d.]. Prieiga internetu: <https://www.aad.org/media/news-releases/variety-of-options-available-to-treat-pigmentation-problems>.

Bino, S. D., Duval, C., Bernerd, F. (2018). Clinical and Biological Characterization of Skin Pigmentation Diversity and Its Consequences on UV Impact. *International Journal of Molecular Science*. No. 19 (9), pg. 2668.

Michaels, J. A., Frei, B. (2013). Myths, Artifacts, and Fatal Flaws: Identifying Limitations and Opportunities in Vitamin C Research. *Nutrients*. No. 5 (12), pg. 5161–5192.

Telang, P. S. (2013). Vitamin C in dermatology. *Indian Dermatology Online Journal*. No. 4 (2), pg. 143–146.

Zawar, V. P., Agarwal, M., Vasudevan, B. (2015). Treatment of Postinflammatory Pigmentation Due to Acne with Q-Switched Neodymium-Doped Yttrium Aluminum Garnet In 78 Indian Cases. *Journal of Cutaneous and Aesthetic Surgery*. No. 8 (4), pg. 222–226.

VYRESNIŲJŲ KLASIŲ MOKINIŲ ŽALINGŲ ĮPROČIŲ SĄSAJOS SU JŲ AGRESYVIU ELGESIU

Dr. Rolandas Jančiauskas

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Pasak A. Baltkojytės ir kt. 2012, sveikatai nepalankus elgesys dažnai siejasi su paauglių agresyvumu, kur vaikinų sveikatai nepalankaus elgesio rodikliai yra reikšmingai aukštesni nei merginų (Janaruskaitė, Zajančauskaitė-Staskevičienė, 2015). K. A. King et al. 2014 teigimu, paauglių rūkymas, alkoholinių gėrimų ir narkotikų vartojimas yra daugelio šalių visuotinai pripažinta problema, kuri tampriai susijusi su mokinių patiriamomis patyčiomis mokyklose.

Tikslas – ištirti sportuojančių ir nesportuojančių vyresniųjų klasių mokinių žalingus įpročius bei jų sąsajas su agresyviu elgesiu.

Metodika. Tiriamųjų imtis buvo sudaryta remiantis netikimybine, patogiaja tiksline atranka. Tiriamųjų imtį sudarė N=68 Klaipėdos „Žemynos“ gimnazijos vyresniųjų klasių mokiniai. Tyrimo metodai: *teoriniai* (mokslinės literatūros analizė), *empiriniai* (apklausa raštu naudojantis ASEBA klausimynu), *statistinė duomenų analizė*.

Rezultatai. Tyrimo metu nustatyta, kad dauguma vyresniųjų klasių mokinių niekada be tėvų leidimo nevartojo alkoholio, nerūkė, nekramtė ar neuostė tabako bei nevartojo alkoholio, narkotikų arba vaistų nemedicininiais tikslais. Tačiau tyrimo metu paaiškėjo, kad vyresniųjų klasių nesportuojančių (M=9,47; SD=4,42) mokinių agresija buvo aukštesnio lygio nei sportuojančių (M=8,27; SD=4,18) jų bendraamžių ($t(50)=14,132, p=0,000$).

Išvados. Tyrimo metu nustatyta, kad dauguma vyresniųjų klasių mokinių be tėvų leidimo niekada nevartojo alkoholio, tačiau kartais vartojo alkoholį 28,6 proc. sportuojančių merginų. Daugumos paauglių teigimu, jie niekada nerūkė, nekramtė ir neuostė tabako, tačiau 28,6 proc. nesportuojančių vaikinų dažnai ir 16,2 proc. sportuojančių vaikinų bei 20,0 proc. nesportuojančių merginų kartais rūkė, kramtė ar uostė tabaką ir buvo agresyvesni, nei jų bendraamžiai. Dauguma mokinių niekada nevartojo alkoholio, narkotikų arba vaistų nemedicininiais tikslais, tačiau 28,6 proc. nesportuojančių vaikinų nurodė, kad kartais vartojo alkoholį, narkotikus arba vaistus nemedicininiais tikslais bei buvo linkę agresyviai elgtis.

Reikšminiai žodžiai: vyresniųjų klasių mokiniai, žalingi įpročiai, agresyvus elgesys, patyčios.

Literatūra:

Baltkojytė A., Šumskas L., Sauliūnė S., Sakalauskaitė, Z. 2012. Kauno ir Šiaulių miesto devintų klasių mokinių gyvenimo ypatumai. Visuomenės sveikata, 2(57), 94-102.

Janaruskaitė G., Zajančauskaitė-Staskevičienė L. 2015. 16–18 metų paauglių sveikatai nepalankaus elgesio sąsajos su agresyvumu ir kompensaciniais sveikatos įsitikinimais. Visuomenės sveikata, 4(71), 110-116.

King K. A, Vidourek R. A, Merianos A. L. 2014. School violent victimization and recent alcohol use and episodic heavy drinking among youth. The Journal of School Nursing, 30(3), 187-195.

SVEIKATOS VEIKSNIŲ ANALIZĖ VYDŪNO VEIKALE „SVEIKATA, JAUNUMAS, GROŽĖ”

prof. dr. Jūratė Jankauskienė, dr. Dalia Jarušaitienė
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas

Savo veikale „Sveikata, jaunumas, grožė” Vydūnas sako: „Nėra žmogui grožės be sveikatos. O jaunumas jau savaime yra sveikata ir grožė”. Autorius pateikia sveikos gyvensenos veiksmus, kurie yra pagrįsti jo paties praktika. Savo patarimus jis rašė remdamasis ne vien patyrimais, bet ir vedų studijomis, daugybe mokslininkų straipsniais.

Tikslas - išanalizuoti sveikatos veiksmus Vydūno veikale „Sveikata, jaunumas, grožė”.

Metodika. Atlikta sveikatos veiksmų analizė.

Rezultatai. Knygoje „Sveikata. Jaunumas. Grožė” didysis sveikatos propaguotojas nurodo, kad „kūno gyvenimo bylai” labai svarbūs kvėpavimas ir mitimas (mityba). Vydūnas pamoko, kad kvėpuojant reikia įtraukti kuo daugiau oro, tada organizmas apsirūpina deguonimi. Anot mąstytojo, be oro žmogus negali gyventi nė valandėlės. Reikia giliai kvėpuoti, mokėti įkvėpti ir iškvėpti. Vydūno manymu, žmogaus mityboje svarbūs: kūnui suteikimas maisto, jo suvartojimas bei nereikalingų medžiagų pašalinimas. Akcentuojama, kad žmogaus kūnas gyvena pagal gamtos dėsnius. Nurodo, kad reikia valgyti tai, ką suteikia gamta kiekvienais metų laikais. Vydūnas laikėsi nuostatos, kad „labai svarbu sveikatai, kad kūne būtų daugiau šarmų negu rūgščių. Visi grūdai įneša į kūną daugiau rūgščių, visi žalumai, lapai – daugiau bazių. Mėsa, kiaušiniai, taukai gamina kūne daug rūgščių”. Veikale pabrėžiama vandens gėrimo svarba žmogaus organizmui, rekomenduojama prieš valgį išgerti tyro vandens ar kitų skysčių. Vydūnas nurodo, kad norėdami būti sveiki, gražūs ir jauni, žmonės turi rūpintis ir kūno apsaugimu (tuštinimusi), nes vėliau maistas žarnose užsisitovi ir pūva, įvairūs toksinai patenka į kraują. Vydūnas daro išvadą, kad „kurs rūpinasi sveiku kūno apsaugimu, tas žymiai jaunėja ir grožėja”. Vydūnas pabrėžia, kad svarbus sveikatos veiksnys yra judėjimas, ir ne tik fizinis. Jis nurodo, kad žmogus turi gyventi protingai ir išmintingai. Žmogus visą savo gyvenimą turi stiprinti savo dvasinį pradą. Žmogaus siela turi būti sveika, kuri įveiktų bet kokią negalią. Norint išsaugoti sveikatą, reikia negriauti jos, atsisakant žalingų įpročių, netenkinant geidulių bei malonumų, laikantis poilsio ir darbo režimo. Vydūnas teigia, kad skleisdamas savąjį žmoniškumą, žmogus tampa išmintingu, tauriu, sveiku, gražiu ir jaunatvišku. Taigi savo veikale „Sveikata, jaunumas, grožė” sveikos gyvensenos pradininkas bei puoselėtojas pabrėžia, kad sveikata ir yra jaunystės esmė, o kai esi sveikas, tada ir jautiesi jaunatvišku.

Išvados. Knygoje „Sveikata, jaunumas, grožė” Vydūnas analizuoja sveikatą lemiančius veiksmus, sveikatos principus, mitybos, kvėpavimo, judėjimo, jausmų ir minčių darnos svarbą, sveikatos naikinimo priežastis, dvasinio prado stiprinimą ir sveikatos tausojimą.

Reikšminiai žodžiai: Vydūnas, sveikatos veiksniai

Literatūra:

Bagdonavičius, V. (2009). Mažosios Lietuvos enciklopedija, t. 4, Vilnius.

Palijanskaitė R. (2017) Ar reikalingos Lietuvai Vydūno sveikatingumo idėjos?

VLmedicina.lt.

Vydūnas (1990) Raštai. I tomas. Vilnius: Mintis.

Vydūnas (1991) Sveikata, jaunumas, grožė. Gimdymo slėpiniai. Kaunas: Farmacija.

Vydūnas (1991) Raštai. II tomas. Vilnius: Mintis.

Vydūnas (2006). Žvilgis į gyvenimo gelmes. Gyvenimas – kelionė tobuluman. Klaipėda:

Vydūno draugija.

ETERINIŲ ALIEJŲ NAUDOJIMAS ODOS PRIEŽIŪRAI: LITRERATŪROS ANALIZĖ

Justina Jašmontaitė, Samanta Dragunskaitė, doc. dr. Gražina Šniepienė
Klaipėdos valstybinė kolegija, Sveikatos mokslų fakultetas
Kineziterapijos ir grožio terapijos katedra

Pastaruoju metu ypač susidomėta alternatyviaja medicina. Vienas iš jos metodų – aromaterapija. Žmonės linkę taikyti šį metodą sprendžiant daugelį savo sveikatos sutrikimų, įskaitant ir odos ligas bei priežiūrą. Tačiau eteriniai aliejai – pagrindiniai aromaterapijos preparatai – ne visada veikia taip, kaip tikisi vartotojai, kurie linkę remtis internetu, socialinių tinklų informacija, o ne gydytojų ar aromaterapijos specialistų nurodymais. Išaugusi eterinių aliejų paklausa lėmė tai, jog žmonės pradėjo pirkti juos iš nepatikimų gamintojų ar pardavėjų, kurie dažnai į grynus eterinius aliejus prideda sintetinių medžiagų. Tai gali sukelti nepageidaujamų poveikių.

Tikslas – išanalizuoti mokslinę literatūrą apie eterinių aliejų naudojimą odos priežiūrai.

Metodika. Atlikta literatūros šaltinių apžvalga, analizuoti 2010–2018 m. moksliniai straipsniai. Mokslinių straipsnių paieška atlikta Pubmed (Medline), Taylor & Francis, Google scholar duomenų bazėse.

Rezultatai. Išanalizavus mokslinę literatūrą, nustatyta, kad eteriniai aliejai yra koncentruoti kompleksiški junginiai, kurie dėl lipofininių savybių pasižymi gera skvarba pro odos barjerą. Eterinius aliejus sudaro dvi pagrindinės cheminių junginių grupės: terpenai (monoterpenų ir seskviterpenų junginiai - terpenoidai) ir fenilpropano dariniai. Eteriniai aliejai pasižymi antimikrobinėmis savybėmis, kurias lemia jų sudėtyje esantys alkoholiai, esteriai bei oksidai, taip pat antioksidacinis poveikiu dėl fenolių junginių bei priešuždegiminiu poveikiu, kurį lemia aldehidai ir seskviterpenai. Eteriniai aliejai naudojami odos infekcijų, sunkiai gyjančių žaizdų, randų, pūslelinių gydymui, taip pat acnės, hematomų, neštuminių ruožų, celiulito atvejais. Eteriniai aliejai gali sukelti odos sudirginimą, alergijas, fototoksines reakcijas.

Išvados. Eteriniai aliejai yra sudėtingos cheminės struktūros dariniai, kurie pasižymi vietiniu antimikrobininiu, priešuždegiminiu ir antioksidaciniu poveikiu odai. Vartojami savavališkai ir dideliais kiekiais gali sukelti nepageidaujamų reakcijų. Eterinius aliejus naudoti saugu, jeigu jie išigyjami iš patikimų gamintojų bei yra paisoma gydytojų bei aromaterapijos specialistų rekomendacijų.

Reikšminiai žodžiai: eteriniai aliejai, aromaterapija, odos priežiūra.

Literatūra:

Babar Ali, Naser Ali Al-Wabel, Saiba Shams, Aftab Ahamad, Shah Alam Khan, Firoz Anwar. 2015. Essential oils used in aromatherapy: A systemic review. *Asian Pacific Journal of Tropical Biomedicine*, 5(8), p. 601 - 611.

Maii M. Nagy, Dalia A. Al-Mahdy, Omnia M. Abd El Aziz, Ahmed M. Kandil, Mona A. Tantawy & Taha S.M. El Alfy. 2018. Chemical Composition and Antiviral Activity of Essential Oils from Citrus reshni hort. ex Tanaka (Cleopatra mandarin) Cultivated in Egypt. *Journal of Essential Oil Bearing Plants*, 21(1), p. 264 - 272.

Sonam Chouhan, Kanika Sharma and Sanjay Guleria. 2017. Antimicrobial Activity of Some Essential Oils — Present Status and Future Perspectives. *Medicines*, 4, p. 58.

LIETUVOS TURIZMO INFORMACIJOS CENTRŲ (TIC) INTERNETINĖS RINKODAROS PRIEMONĖS

Asta Jautakytė, lekt. Jurgita Raišutienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Pasak J. Stojanovic (2014), naujos technologijos, kartu su internetu, atnešė puikius pokyčius turizmo pramonei. Turizmo paslaugų srityje, šiuolaikinės technologijos palengvina kelionės tikslo pasirinkimą potencialiems turistams, pasiūlydamos galimybę išbandyti ir pamatyti paslaugą, ar vietovę, prieš kelionę. Kaip teigiama Lietuvos turizmo rinkodaros 2016-2020 m. strategijoje, internetas – labiausiai paplitęs būdas organizuoti atostogas, ir jo naudojimas nuolat auga. Turizmo informacijos centrų (TIC) pagrindinė funkcija – paslaugų vartotojui suteikti visą reikalingą informaciją. Turizmo rinkodaros strategijoje (2016-2020 m.) pabrėžiama, kad konkurencija turizme vis auga ir kiekviena vietovė stengiasi pritraukti kuo daugiau turistų ir, kad sėkmė šiame sektoriuje lydės tuos, kurie greičiau reaguos į rinkos pokyčius, labiau tenkins keliautojų poreikius bei aiškiai išskirs turistinės vietovės ypatumus bei privalumus. Elektroninės paslaugos gali būti esminis ilgalaikio pranašumo dalykas skaitmeninių technologijų laikais, jos tampa vis svarbesnės įmonėms, kurios nori išlaikyti ir pritraukti naujų klientų (Vaškaitis, Armaitienė, 2013).

Tikslas - remiantis teoriniais rinkodaros aspektais, ištirti internetinės rinkodaros priemones, taikomas Lietuvos TIC bei pateikti rekomendacijas situacijos gerinimui.

Metodika. Siekiant atskleisti išsikeltą tyrimo tikslą, tyrimo eiga skirstoma į kelis etapus. I etapas – siekiant apžvelgti Lietuvos TIC ir juose vykdomą rinkodarą naudojamas dokumentų ir statistinių duomenų analizės metodas. II tyrimo etape, siekiant palyginti TIC naudojamas internetines rinkodaros priemones ir nustatyti daromas klaidas, analizuojamos visos 58 Lietuvos TIC internetinės svetainės bei socialiniai tinklai. III tyrimo etape naudojamas anketinės apklausos metodas, siekiant išsiaiškinti TIC paslaugų vartotojų nuomonę apie naudojamas internetines rinkodaros priemones. IV tyrimo etape taikomas gautų skirtingų tyrimų rezultatų lyginimas. Tyrimo duomenys apdorojami SPSS programa.

Rezultatai. Mokslinės literatūros analizės pagrindu argumentuota internetinės rinkodaros ir jos priemonių taikymo reikšmė. Skirtingi tiksliniai tyrimo metodai leido nustatyti Lietuvos TIC internetinės rinkodaros ypatumus bei paslaugų vartotojų nuomonę šiuo klausimu.

Išvados. Nustatyta, kad Lietuvos turizmo informacijos centrai nepakankamai efektyviai naudoja internetinės rinkodaros priemones. Internetinės svetainės bei socialiniai tinklai yra svarbios internetinės rinkodaros priemonės, lengviausiai prieinamos socialinės medijos elementai, vieni iš pagrindinių būdų pasiekti vartotoją. Tačiau ne visuose Lietuvos TIC ir šios priemonės išnaudojamos efektyviai, šiuo aspektu, remiantis tyrimo rezultatais, pateikiamos rekomendacijos.

Reikšminiai žodžiai: turizmo informacijos centas, internetinė rinkodara, internetinės rinkodaros priemonės.

Literatūra:

Dzemyda I., Jurgaitytė G. *Elektroninė rinkodara plėtojant tarptautinio turizmo paslaugas*. 2014.

Kiškis, M. 2009. Mažų ir vidutinių įmonių tiesioginės elektroninės rinkodaros galimybės. *Intelektinė ekonomika*, 2 (6), 61-72.

Parker, R. D.; Smith, R. K.; Sears, D. 2012. Summary brief exploring international differences in internet tourism marketing: New England vs. Atlantic Canada, *Academy of Marketing Studies Journal* 16(2): 65–78.

Pranulis V., Dikčius V. 2012. *Rinkodaros tyrimai : teorija ir praktika*. Vilnius. UDK 339.138 (075.8).

MUZIKOS TERAPIJA PSICHIKOS SUTRIKIMŲ TURINTIEMS ASMENIMS

doc. dr. Rasa Jautakytė, prof. dr. Vilmantė Aleksienė

Klaipėdos universitetas

Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Lietuva

Muzikos terapija, kaip veiksminga psichosocialinės reabilitacijos priemonė, taikoma įvairių sutrikimų turintiems asmenims. Psichiatrijoje ši terapija papildo depresijos, šizofrenijos, nerimo, psichosomatinių ligų gydymo programas.

Tikslas - išanalizuoti į resursus orientuotos muzikos terapijos ypatumus.

Metodika. Mokslinės literatūros analizė.

Rezultatai. Muzikos terapijos taikymas psichiatrijoje turi tam tikrus ypatumus, specifinius tikslus ir rekomenduojamus metodus. Tačiau visais atvejais pagrindinis muzikos terapijos tikslas - patenkinti kliento ar grupės poreikius (Edwards, 2016). Lietuvos įstaigose dažniausiai taikoma receptyvioji relaksacinė muzikos terapija, kurios pagrindinis tikslas – padėti atsipalaiduoti ir valdyti stresą, pozityviai keisti nuotaiką, emocijas būsenas. Tačiau nemažiau svarbu yra stiprinti pacientų sveikimo motyvaciją, savigarbą ir pasitikėjimą savimi, savęs supratimą bei socialines sąveikas. Į resursus orientuotos muzikos terapijos (R. Rolvsjord, 2004, 2010) intervencijų tikslas - teigiamų paciento mąstymo, įsitikinimų, elgesio ir bendravimo pokyčių puoselėjimas per pozityvią muzikinę - emocinę patirtį, iškeliant ir išryškinant asmeninius ir socialinius paciento sveikimo resursus. Muzikinio išgyvenimo dėka tarp terapeuto ir paciento atsiranda ryšys, kuris padeda sukaupti paciento atstatomąsias jėgas ir tikėjimą terapeuto gydančiąja galia. Psichoterapinis ryšys yra vienas pagrindinių psichoterapinių priemonių, atliekantis gydomąją funkciją.

Išvados. Tokios krypties muzikos terapijos svarbus veiksnys yra terapeuto ir paciento bendradarbiavimas, grįstas pagarba paciento muzikinei patirčiai, interesams bei lūkesčiams. Iš paciento pusės tai įgalina pasitikėjimą, atsiskleidimą ir teigiamų išgyvenimų patyrimą; iš terapeuto – vidinius resursus pastiprinančios aktyvios muzikinės veiklos ir klausomų muzikos kūrinių parinkimą.

Reikšminiai žodžiai: psichikos sutrikimų turintys pacientai, terapeuto ir paciento bendradarbiavimas, įgalinimas, į resursus orientuota muzikos terapija.

Literatūra

Bunt, L., Stige, B. (2014). *Music Therapy an Art Beyond the Words*. NY: Routledge.

Grocke D, Bloch S, Castle D, Thompson G, Newton R, Stewart S, Gold C. Group music therapy for severe mental illness: a randomized embedded-experimental mixed methods study. *Acta Psychiatrica Scandinavica*.130: 144–153

Edwards, J., (2016). *The Oxford Handbook Of Music Therapy*. UK: Oxford University Press

Hanser, S. (2016). *Integrative Health through Music Therapy*. London: Palgrave Macmillan.

Rolvsjord, R. (2004). Therapy as Empowerment. *Nordic Journal of Music Therapy* 13(2), 99 – 111.

Rolvsjord, R. (2010). *Resource-Oriented Music Therapy in Mental Health Care*. Gilsum, NH: Barcelona Publishers.

13-17 METŲ PAAUGLIŲ FIZINIS AKTYVUMAS SPORTO KLUBE

Žilvinas Jocys, doc. dr. Asta Budreikaitė, asist. Asta Tutlienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Šiuolaikinėse fizinio aktyvumo rekomendacijose akcentuojama, kad paaugliai, siekiant stiprinti jų sveikatą ir mažinti įvairių lėtinių ligų riziką, turėtų būti fiziškai aktyvūs kiekvieną dieną vieną valandą ar daugiau. Didžiausias fizinio aktyvumo smukimas yra 13–18 metų amžiaus tarpsniu. Fizinis aktyvumas yra geros sveikatos, socialinės ir ekonominės gerovės sąlyga. Jis priklauso nuo amžiaus, lyties, sveikatos būklės, savijautos ir pomėgių. Sportas ir fizinė veikla yra itin svarbūs veiksniai kiekvieno žmogaus gyvenime.

Tikslas – ištirti 13-17 metų paauglių lankančių sporto klubą fizinį aktyvumą.

Metodika. Anketinė apklausa vyko 2018 m. rugpjūčio mėn. Tyrimas vyko Klaipėdos sporto centre „Šansas“. Tyrimui atlikti buvo pasirinkti paaugliai, kurių amžius 13-17 metų. Iš viso tyrime dalyvavo 80 paauglių. Gauti tyrimo duomenys apdoroti Microsoft Word 2010.

Rezultatai. Ankstyvojo etapo (12-14 metų) paaugliai t. y. tyrimo dalyviai (46,1%) pasižymėjo puikia sveikata bei lengvai geba naudotis šiuolaikinėmis programėlėmis. Pereinamojo etapo (15-16 metų) paaugliai labiausiai renkasi jėgos, fitneso ir kultūrizmo sporto treniruotes. Vėlyvojo etapo (17 metų) paaugliai yra labiau aktyviai sportuojantys bei lankantys sporto klubą ne iš pareigos, o dėl savanoriško apsisprendimo ir didelio noro sportuoti bei būti aktyviems.

Išvados. Nustatyta, kad mūsų tiriamieji 13-17 metų paaugliai, lankantys sporto klubą „Šansas“ yra aktyvus, turi motyvaciją sportuoti ne tik laisvalaikiu, bet ir kasdien. Paaugliai suvokia fizinio aktyvumo svarbą ir daromą teigiamą įtaką žmogaus sveikatai bei neturi rimtų sveikatos negalavimų todėl, nesiskundžia bloga sveikata.

Reikšminiai žodžiai: fizinis aktyvumas, sporto klubas

Literatūra:

- Adaškevičienė E. 2004. Vaikų fizinės sveikatos ir kūno kultūros ugdymas. Klaipėda: KU.
- Armonienė J., Lamanauskas V. 2011. Fizinis aktyvumas kaip sveikatą sąlygojantis veiksnys: Sallis, J.F., Prochaska, J.J., Taylor, W.C. 2000. A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 32 (5): 963 – 975.
- World Health Organization. 2003. Development of a WHO global strategy on diet, physical activity and health: European regional consultation. Denmark: WHO.

SLAUGYTOJŲ PSICHOSOCIALINĖS DARBO APLINKOS VEIKSNIAI IR POŽIŪRIS Į PACIENTŲ SAUGĄ

Jurgita Jurgaitienė, doc. dr. Indrė Brasaitė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Psichosocialiniai darbo aplinkos veiksniai sąlygoja pasitenkinimą darbu, darbo kokybę bei pacientų priežiūrą. Veikiant neigiamoms psichosocialiniams darbo aplinkos veiksniams didėja klaidų rizika, nelaimingų atsitikimų darbe, silpnėja paskata dirbti. Siekiant užtikrinti saugią pacientų priežiūrą yra svarbus teigiamas požiūris į pacientų saugą. Teigiamas požiūris į saugą yra susijęs su nepageidaujamų reiškinų mažinimu, pasitenkinimu darbu, efektyvesniu komandiniu darbu. Tyrimuose psichosocialinės darbo aplinkos veiksniai ir požiūris į pacientų saugą dažniausiai analizuojamos kaip dvi atskiros sritys.

Tikslas – išanalizuoti slaugytojų psichosocialinės darbo aplinkos veiksnius ir požiūrį į pacientų saugą.

Metodika. 2018m. spalio – gruodžio mėnesiais atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anketinės apklausos raštu metodą. Tyrimui naudotas Kopenhagos psichosocialinis klausimynas II (*angl. The second version of the Copenhagen Psychosocial Questionnaire - COPSQ II*) ir Požiūrio į saugą klausimynas (*angl. Safety Attitudes Questionnaire – SAQ*). Tyrimas atliktas Klaipėdos miesto sveikatos priežiūros įstaigose, teikiančiose daugiaprofilines paslaugas. Tyrimo populiaciją sudarė 332 slaugytojai. Duomenų analizei naudotas statistinis programų paketas „SPSS 17.0.1 for Windows“. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Psichosocialiniai darbo aplinkos veiksniai - darbo tempas, emociniai reikalavimai, socialinis vadovų palaikymas, teisingumo ir pagarbos trūkumas, nepakankamas slaugytojo darbo vertinimas slaugytojų įvardijami kaip pagrindiniai streso šaltiniai. Slaugytojų požiūris į pacientų saugos dimensijas yra teigiamas, tai susiję su pasitenkinimu darbu ir komandinio darbo aplinka. Slaugytojų požiūris į pacientų saugą tiesiogiai susijęs su visais psichosocialinės darbo aplinkos veiksniais išskyrus darbo tempą ir paskirtu darbo kiekiu.

Išvados. Psichosocialiniai darbo aplinkos veiksniai slaugytojų darbe turi įtakos emocinei būsenai, sukelia pervargimą, o tai mažina slaugytojų motyvaciją gerai dirbti ir sukelia stresą. Darbo reikalavimai - turi būti optimalūs ir adekvatūs, kad būtų galima dirbti kiekvienam priimtiniu darbo tempu ir pakaktų laiko visoms pavestoms užduotims atlikti. Tinkamas darbo laiko ir krūvio paskirstymas skatina teigiamą požiūrį į darbą, o tai sumažina darbuotojų klaidų tikimybę, ko pasėkoje užtikrinama geresnė ir saugesnė pacientų priežiūra.

Reikšminiai žodžiai: psichosocialinė darbo aplinka, darbo aplinkos veiksniai, stresas, pacientų sauga, požiūris į pacientų saugą, pacientų saugos kultūra.

Literatūra:

Bulajic M., Bezic H., Plavec D. 2017. Factors associated with the differences in the Safety attitudes questionnaire 2006 short form Assessment of the management of Croatian Hospitals. *Business excellence*, 11(2), p. 9 – 21.

Žutautienė R., Radišauskas R., Ustinavičienė R., Kirvaitienė J. 2014. Gydytojų psichosocialinių darbo aplinkos veiksnių ir subjektyvios sveikatos įvertinimas. *Visuomenės sveikata*, 24(3), p. 23-26.

SKIRTINGŲ KINEZITERAPIJOS PROGRAMŲ POVEIKIS LIEMENS RAUMENŲ IZOMETRINEI IŠTVERMEI BEI SKAUSMUI, ESANT JUOSMENINĖS STUBURO DALIES RADIKULOPATIJAI

Inga Jurkienė, Roberta Bikuličienė

Klaipėdos valstybinė kolegija, Sveikatos mokslų fakultetas, kineziterapijos ir grožio terapijos katedra

Nugaros skausmas pagal skausmo lokalizaciją užima antrąją vietą po galvos skausmo (1). Asmenys, jaučiantys juosmeninės nugaros dalies skausmą, patiria ne tik fizinius negalavimus, bet ir finansinius, moralinius nuostolius, susijusius su darbingumo praradimu ir psichologiniu stresu. Įvairių tyrimų duomenimis, įrodytas kompleksinio reabilitacijos priemonių taikymo efektyvumas, esant radikulopatijai (2). Šiuo tyrimu svarbu buvo išsiaiškinti, kuri kineziterapijos programa – kineziterapija salėje, kartu taikant vertikaliųjų vonių procedūras ar atliekant kineziterapijos procedūras tik salėje - efektyvesnė, gydant juosmeninės stuburo dalies radikulopatiją.

Tikslas - įvertinti skirtingų kineziterapijos programų poveikį liemens raumenų izometrinei ištvėrmei bei skausmui, esant juosmeninės stuburo dalies radikulopatijai.

Metodika. Tyrime dalyvavo 20 tiriamųjų (dvi grupės po 10 tiriamųjų). Tiriamieji - Klaipėdos Jūrininkų ligoninės pacientai, turintys juosmeninės dalies radikulopatiją. I-os grupės tiriamieji kineziterapiją atliko salėje ir papildomai buvo taikyta vertikaliųjų vonių procedūra, II-os grupės tiriamieji atliko kineziterapijos procedūras salėje. Skausmo intensyvumas buvo vertinamas, naudojant vizualinę analogų skalę, izometrinė liemens raumenų ištvėrmė matuojama, naudojant Magee testą.

Rezultatai. Vertinant tyrimo rezultatus, stebimas didesnis skausmo sumažėjimas pirmoje grupėje. Izometrinė liemens raumenų ištvėrmė taip pat buvo didesnė pirmoje grupėje, tačiau rezultatų skirtumai tarp pirmos ir antros grupės tiriamųjų buvo neįreikšmingi.

Išvados. Kineziterapija salėje, kartu taikant vertikaliųjų vonių procedūras yra efektyvesnė nei atliekant kineziterapiją salėje be vertikaliųjų vonių procedūrų, mažinant skausmą bei didinant liemens raumenų izometrinę ištvėrmę, esant juosmeninės stuburo dalies radikulopatijai.

Reikšminiai žodžiai: kineziterapija, vertikaliųjų vonių, radikulopatija, skausmas

Literatūra:

Hong, H. J., Kim, D. H., Shin, H. H., Huh, B. (2014). *Assessment of depression, anxiety, sleep disturbance, and quality of life in patients with chronic low back pain in Korea*. Korean J Anesthesiol. 2014 Jun; 66(6): 444–450.

Hahne, A. J., Ford, J. J., Hinman, R.S, Taylor, N.F, Surkitt, L.D., Walters, A.G., McMeeken, J.M. (2011). *Outcomes and adverse events from physiotherapy functional restoration for lumbar disc herniation with associated radiculopathy*. Journal, Disability and Rehabilitation, Volume 33, 2011 - Issue 17-18. Pages 1537-1547.

JAUNŪJŲ PAAUGLIŲ OLIMPINIŲ VERTYBIŲ UGDYMAS NEFORMALIUOJU BŪDU

Iveta Kaškevičiūtė, Asta Šarkauskienė
Klaipėdos universitetas, Kūno kultūros katedra

Mūsų visuomenė ženkliai keičiasi. Kaip pabrėžia A. Čiužas ir kt. 2005, pastebimas atsakomybės jausmo nykimas, darosi nebeaiškios padorumo ir nuosmukio sąvokos. P. Schiller, T. Bryant (2004) pažymi, kad jaunosios kartos vertybių įsisąmoninimas laikomas svarbiausia asmenybės sėkmingo ugdymo prielaida. Viena iš priemonių, padedančių ugdyti jaunimą aktyviais piliečiais, mąstančiais, kūrybingais visuomenės nariais, pasirengusiais mokytis visą gyvenimą ir prisidėti prie visuomenės tobulėjimo, gali būti olimpinio ugdymo, kuris puoselėja vertybių interiorizaciją, programų įgyvendinimas (Naul, 2008). Olimpiniis ugdymas skatina kurti žmonijos gyvenseną, pagrįstą olimpinėmis vertybėmis: meistriško siekimo, kilniu elgesiu, džiaugsmu dėl įdėtų pastangų, kūno, dvasios ir proto darna, pagarba kitiems ir kitokiems (Karoblis, Neseckienė, Gudiškis, 2015).

Tikslas - nustatyti neformaliojo ugdymo įtaką jaunųjų paauglių olimpinių vertybių ugdymuisi.

Metodika. Tyrimas atliktas 2017 m. vasario – kovo mėnesiais Klaipėdos miesto bendrojo ugdymo mokyklose. Tyrimo imtis buvo 204 jaunieji paaugliai, 62,7% respondentų dalyvavo neformaliajame fiziniame ugdyme (NFU). Tyrime buvo taikytas anketinės apklausos metodas. Analizuojant demografinius duomenis bei jaunųjų paauglių Olimpinių vertybių žinias, gebėjimus ir nuostatas buvo paskaičiuoti procentiniai dažniai. NFU dalyvaujančių ir nedalyvaujančių mokinių rezultatų palyginimui buvo taikytas Mann-Whitney U kriterijus. Rezultatų skirtumai buvo vertinami kaip statistiškai reikšmingi, kai $p \leq 0,05$. Duomenų analizė atlikta naudojant SPSS Statistics (20 versija) programą.

Rezultatai. Geriausiai iš(si)ugdytos yra Olimpinės vertybės *Tobulumas* ir *Pagarba*, kur žinių, gebėjimų bei nuostatų lygis varijuoja nuo vidutinio iki aukšto. Atkreiptinas dėmesys į respondentų atsakymus apie Olimpinę vertybę *Kilnus elgesys*: jaunųjų paauglių žinios apie šią vertybę yra aukšto lygio, gebėjimai – labai aukšto, tačiau nuostatos, kurios sąlygos jų poelgius tam tikrose situacijose, labai žemo lygio.

Išvados. NFU yra reikšmingas ugdant jaunųjų paauglių Olimpines vertybes. NFU dalyvaujančių jaunųjų paauglių žinios apie olimpinę vertybę *Draugystė*, žinios ir gebėjimai - *Džiaugsmas dėl įdėtų pastangų* bei olimpinės vertybės *Tobulumas* gebėjimai buvo statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) geresni nei NFU nedalyvaujančių 5–6 klasių mokinių. Olimpinės vertybės *Kilnus elgesys* nuostatos, kurios projektuoja tam tikrą reakciją į įvykius ir žmones, statistikai reikšmingai pozityvesnės ($p < 0,05$) buvo NFU nedalyvaujančių jaunųjų paauglių.

Reikšminiai žodžiai: jaunieji paaugliai, neformalusis ugdymas, olimpinės vertybės.

Literatūra:

Čiužas A. ir kt. 2005. Akademinis jaunimas: gyvenimo būdas ir vertybės. Vilnius: leidykla. ISBN: 9955516909.

Karoblis P., Neseckienė I., Gudiškis A. ir kt. 2015. Olimpizmas mokykloje. Vilnius: LTOK.

Naul R. 2008. Olympic education. Maidenhead: Meyer and Meyer.

Schiller P., Bryant T. 2004. Vertybių knyga: supažindinkime vaikus su 16 svarbiausių vertybių. Kaunas: Šviesa.

VYDŪNO SANTYKIS SU VOKIŠKUMU IR INDIJA

Tomas Kavaliauskas

Vytauto Didžiojo universitetas

Vydūno intelektualinio palikimo puoselėjimas gali būti naudingas ne tik kultūriniam-filosofiniam lygmenyje, bet ir politiniam ugdant lietuvišką savimonę germaniškame kontekste. Vydūnas, regis, nebuvo germaniškosios kultūros vėliavnešys, veikiau jis buvo lietuviybės ir jos sąmoningumo saugotojas esant germaniškai kultūrai jo gyvenamojoje aplinkoje, tačiau jam pačiam pažįstant ir gerbiant vokišką kultūrą. Tačiau dar svarbiau suprasti, kad Vydūnas peržengė kultūrinį lygmenį ir atsigreždamas į Rytus, konkrečiai į Indiją, ieškojo kelio į žmogaus dvasingumą, netgi dieviškumą.

Tikslas. Ištirti Vydūno santykį su germaniška kultūra, lietuviybės puoselėjimo formas ir Indijos kultūros įtaką.

Metodas. Lyginamoji analizė, kultūrologinė prieiga.

Rezultatai. Tai, kad Vydūnas 1895 m. įkūrė Tilžės giedotojų draugiją ir kad buvo veiklus Rytų Prūsijos lietuvių ir Klaipėdos krašto draugijų bei organizacijų narys, o 1931 m. įkurtos Prūsų lietuvių draugijų tarybos pirmininkas, įterpia Vydūną į tautinę savimonę puoselėjusių intelektualų sąrašą. Jeigu lietuviybės išsaugojimo impulsai ir knygnešystės iniciatyvos atėjo iš Mažosios Lietuvos, visuomet galima svarstyti kiek tai susiję su protestantiškąja bažnyčia, kuri Liuterio dvasioje skatino nacionalines kalbas – juk Biblija turi būti prieinama gimtąja kalba; tačiau taip svarstant Vydūno tyrimuose galima ir suklysti, nes reikia turėti omenyje, kad „Vokietijoje buvo nuosekliai vykdoma tautinių mažumų asimiliavimo politika, pagrįsta Reicho kanclerio Oto fon Bismarko idėja, – viena imperija, viena kalba (*Ein Reich, eine Sprache*). Matydamas tautos išnykimo, nutautėjimo grėsmę, Vydūnas visą gyvenimą paskiria lietuvių, pirmiausia gyvenusių Mažajoje Lietuvoje, tautinės savimonės žaditimui ir ugdymui” [Bagdonavičius]. Tad būtent lietuvių tautinę savimonę Vydūnas saugojo germaniškos kultūros įtakoje, ką svarbu įvertinti niuansuotai, o ne kategoriškai, nes Vydūno santykiai su vokiškumu ir Vokietija yra daugialypiai.

Anot Bagdonavičiaus, „pats Vydūnas savo santykį su vokiškumu ir požiūrį į jį taip nusako: „Jaugau į šį pasaulį. Lietuviškumas mane lydėjo su visu žmonišku taurumu. Bet vokiškumas man vėrė akis gyvenimui suprasti ir man teikė visas savo kultūros duokles, savo žmoniškumo apraiškas, kad galėjau be sustojimo prie jų žadinti ir auginti esmines savo jėgas. <...> Matau ir vokiškumo reikšmę žmonijai, kuri tikrai nėra menka. Tautų tarpe ji yra net viena žymiausiųjų.<...> Tai pastebėdamas, negaliu vokiečiams būt neteisingas, nors jų daug man padaryta to, kas labai buvo skaudu.”

Kita vertus, tai, kad „Vydūną žavėjo indų mokėjimas kovoti dėl savo teisių nenaudojant prievartos” ir tai, kad „jis manė, kad neišnykti gali padėti tik tautos ištvermė, orumas, jos narių atsakomybė,” [Gyvenimo guru] kas yra Mahatmos Gandhi politinė moralė, rodo, jog Vydūno lietuviybės puoselėjimas turėjo Indiją siekiančius tolius ir kitokią dvasinį įkvėpimą nei germaniškasis protestantizmas.

Išvada. Vydūnui Vakarami pasirodė kaip jusliški, o štai Rytuose matė įkvėpimą dvasingumui. Reikia turėti omenyje, kad galutinis tikslas – tai „sąmoningėjimas Dievuje“, o tai ir yra „žmoniškumo reikšmė gyvenime“ (Vydūnas).

Reikšminiai žodžiai: protestantizmas, Mahatma Gandhi, vokiškumas, lietuviybė, paveldas, kultūra.

Literatūra:

V. Bagdonavičius. 2019. Knyga apie Vydūno ryšius su vokiečių kultūra. Alkas.lt
Guru Gyvenime. Prieiga: <http://www.gyvenimoguru.lt/genialios-mintys/Vydunas/>
Vydūnas. 1992. Raštai III. Vilnius: Mintis, p. 407.

Į FUNKCINIŲ TIKSLĄ ORIENTUOTOS KINEZITERAPIJOS TAIKYMAS VAIKUI TURINČIAM CEREBRINIŲ PARALYZIŲ

Gintarė Kaveckaitė, prof. dr. Daiva Mockevičienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Holistinės medicinos ir reabilitacijos
katedra

Cerebrinis paralyžius – tai lėtinė nervų sistemos liga, prasidedanti kūdikystėje ir besitęsianti visą gyvenimą. Jis išsivysto dėl galvos smegenų pažeidimo iki gimimo, gimdymo metu arba po gimimo. Pagrindinis cerebrinio paralyžiaus požymis – judesių raidos sutrikimas. Liga sukelia inervacijos sutrikimus, kas lemia pakitusį raumenų tonusą, sutrinka judesių kontroliavimas ir koordinavimas. Refleksų integracija padeda išprovokuoti jutimų sistemos aktyvumą, formuoti motorinėms funkcijoms, jų planavimui, tobulinimui.

Tikslas. Įvertinti vaiko, turinčio cerebrinį paralyžių (forma - diskinezinė), kūno judesių funkcijų kaitą, taikant kineziterapiją.

Metodika. Atvejo analizė. Tyrimo metu buvo atliktas testavimas vaikui turinčiam cerebrinį paralyžių (diskinezinė forma), atliekant kūno judesių funkcijos vertinimą (GMFM) prieš tyrimą ir po jo ir pataloginių refleksų vertinimas. Išmatuotas raumenų tonusas pagal modifikuotą Ashworth skalę. Nustatytas funkcinio mobilumo lygis. Visi matavimai atliktityrimo pradžioje ir po tyrimo. Tyrimas atitiko etikos keliamus reikalavimus.

Rezultatai. Taikant refleksų integraciją pagerėjo tiriamojo fizinė būklė, kūno judesių funkcijos. Tiriamasis išmoko imdamas kamuoliuką, pastovėti 4s atsistojęs be atramos, eiti su vaikštyne įveikdamas kliūtis. Taip pat pagerėjo koordinacija.

Išvados.

1. Nustatyta, kad refleksų integracija ir kineziterapija turėjo teigiamą poveikį raumenų tonusui, pusiausvyrai ir koordinacijai.
2. Palyginus kūno judesių funkcijos tyrimus prieš ir po tyrimo, nustatyta, kad testo rezultatai pakito keliais balais, todėl galima teigti, jog refleksų integracija įtakoja kūno judesių funkcijas.

Reikšminiai žodžiai: cerebrinis paralyžius, refleksų integracija, diskinezinė forma.

Literatūra:

Drazdienė N., Grikiene J., Jakavonytė-Akstinienė A. ir kt. 2014. Vaikų ligos ir slauga. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

Masgutova S. 2012. MNRI® Reflex integration and learning. Published by Svetlana Masgutova Educational Institute® for Neuro-sensory-Motor and reflex Integraytion, LLC.

Prasauskienė A. 2017. Neįgalių vaikų ortopedinės komplikacijos ir jų prevencija. Kaunas: Kopa. Ritesh T. 2017. Symptom Recognition and Diagnosis of Cerebral Palsy in Nepal. [interaktyvus] Volume 47, Issue 6, pp 1739–1748. [žiūrėta 2018m. vasario 15d.] <https://link.springer.com/article/10.1007/s10803-017-3090-8>

HOSPITALIZUOTŲ VAIKŲ TĖVŲ NUOMONĖ APIE SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGŲ KOKYBĘ

Ieva Kazlauskaitė, doc. dr. Aelita Skarbalienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Sveikata ir jos priežiūra yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių (Mikaliūkštienė ir kt. 2018). Kokybės vertinimas ir valdymas šiandien yra viena svarbiausių sveikatos priežiūros temų (Jankauskienė, 2016). Kokybės esmė yra vartotojo lūkesčių ir poreikių patenkinimas (Ismail, Yunan, 2016). Visuomenė ir pacientai, būdami geriau informuoti apie sveikatos priežiūros paslaugas ir galimybes, reikalauja ir tikisi geresnės kokybės medicinos paslaugų. Nuolat besikeičiant kliento poreikiams įstaigos privalo aktyviai įgyvendinti pokyčius savo veikloje (Mikaliūkštienė ir kt. 2018).

Tikslas - išanalizuoti hospitalizuotų vaikų tėvų nuomonę apie sveikatos priežiūros paslaugų kokybę.

Metodika. Atliktas tyrimas sudarytas iš dviejų dalių: mokslinės literatūros analizės ir kiekybinio tyrimo – anketinės apklausos. Tyrimui naudotas Europos Picker instituto modifikuotas klausimynas stacionare gydytiems pacientams. Klausimynas adaptuotas Lietuvai. Imtį sudarė: 149 respondentai atrinkti patogiosios atrankos metodu. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Didžiosios daugumos tėvų nuomonė apie sveikatos priežiūros paslaugų kokybę apamai yra gera. 14,1 proc. respondentų sveikatos priežiūros paslaugų kokybę apamai vertino patenkinamai. Dauguos respondentų (84,6 proc.) nuomone, jų vaikų sveikatos būklė buvo geresnė išvykstant iš ligoninės nei atvykus į ją. Ketinimas rekomenduoti gydymo įstaigą šeimos nariams ir artimiesiems rodo, kad asmuo teigiamai vertina jam suteiktą sveikatos priežiūrą. Iš apklausos duomenų matyti, kad 80,5 proc. respondentų rekomenduotų savo artimiesiems šią ligoninę, kurioje gydėsi jų vaikai. Nerekomenduojančių ligoninės kitiems nebuvo.

Sudarytas regresinis modelis rodo, kad pagalbinių patalpų švara, gautos informacijos aiškumas, galimybė šeimos nariams pasikalbėti su gydytoju ir pagarba vaikui yra veiksniai lemiantys suteiktą vaikui sveikatos priežiūrą vertinti teigiamai.

Sudarytas regresinis modelis rodo, kad hospitalizacija skubos tvarka, privatumas, gautos informacijos pakankamumas, galimybė šeimos nariams pasikalbėti su gydytoju ir pagarba vaikui gali būti veiksniais lemiančiais teigiamai vertinti vaiko sveikatos būklės pokytį išvykstant iš ligoninės.

Sudarytas regresinis modelis rodo, kad privatumas, galimybė šeimos nariams pasikalbėti su gydytoju, savalaikis tyrimų atlikimas ir pagarba vaikui yra veiksniai lemiantys gydymo įstaigos rekomendavimą artimiesiems.

Išvados. Hospitalizuotų vaikų tėvų nuomonė apie suteiktą sveikatos priežiūros paslaugų kokybę yra gera.

Reikšminiai žodžiai: sveikatos priežiūros kokybė, tėvų nuomonė, hospitalizuoti vaikai

Literatūra:

Ismail A., Yunan Y. S. M. 2016. Service quality as a predictor of customer satisfaction and customer loyalty. LogForum 12 (4), p. 269-283.

Jankauskienė D. 2016. Ligonų sveikatos priežiūros kokybės rodiklių vertinimo modelis. Sveikatos politika ir valdymas, 1(9) p. 42-68.

Mikaliūkštienė A., Baltokaitė L., Kalibatienė D. 2018. Sveikatos priežiūros paslaugų kokybės vertinimas kardiologijos centre: pacientų požiūris. Sveikatos mokslai / health sciences, 28(5), p. 32 – 40.

GEOTERMINIO VANDENS POVEIKIS STRESO MAŽINIMUI

Samanta Kazlauskaitė, lekt. dr. Lolita Rapolienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Pagrindinis geoterminio vandens privalumas slypi jo terapinėse bei gydomosiose savybėse. Buvo atlikta balneoterapijos mokslinių tyrimų, kurie patvirtino, kad geoterminis vanduo turi efektą gydant įvairias ligas, skausmo mažinimui. Be šių savybių geoterminis vanduo vertinamas dėl suteikiamų malonių pojūčių, taip pat naudojamas psichinei sveikatai gerinti, atsipalaidavimui, streso prevencijai.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti skirtingos mineralizacijos geoterminio vandens poveikį streso mažinimui.

Metodologija. Tyrime atsitiktinės atrankos būdu buvo suformuotos 4 grupės po 50 dalyvių: 3 skirtingų mineralizacijų vonių grupės (20, 40, 60 g/l bendros mineralizacijos vandens), 1 kontrolinė grupė (be gydymo), viso 10 procedūrų, kiekviena po 20 min kasdien 2 savaites 36°C temperatūroje. Dalyviai atliko procedūras nenutraukdami savo įprastinės veiklos. Kontrolinės grupės dalyviams nebuvo skiriamos jokios procedūros.

Rezultatai. Pagal streso simptomų skaičiaus daugiausia simptomų sumažėjo 20 g/l geoterminio vandens grupėje, 40 g/l ir 60 g/l poveikis buvo panašus. BDSS skalės pagalba skaičiuotam bendram streso simptomų skaičiui patikimus teigiamus pokyčius po kurso ir visus 3 sekimo mėnesius davė visos hidroterapijos procedūros, stipriausiai - 20 g/l vanduo, o kontrolinėje grupėje pokyčių nebuvo. Streso simptomų stiprumas visus 3 mėnesius buvo patikimai sumažėjęs 20 g/l ir 40 g/l grupėse, stipriausiai - 20 g/l. Simptomų valdymas gerėjo 20, 40 grupėse, o ilgiausiai išliko 40 g/l grupėje. Po kurso stresas patikimai mažėjo visose grupėse. Stipriausias poveikis stresui po kurso gautas po 20 g/l ir 40 g/l vandens vonių. Po 1 mėn. antistresinis efektas didėjo ir išliko iki 3 mėn. visose hidroterapijos grupėse. Stipriausias efektas po mėnesio pasiektas 40 g/l grupėje. Kontrolinėje grupėje gauti mažiausiai teigiami streso pokyčiai, o po 3 mėn. - nepatikimi.

Išvados. Skirtingos mineralizacijos geoterminis vanduo turi teigiamą poveikį streso mažinimui. Efektyviausias streso simptomų skaičiaus sumažėjime buvo 20 g/l koncentracijos vanduo. Simptomų valdymas gerėjo 20 g/l, 40 g/l vandens grupėse, o ilgiausiai išliko 40 g/l koncentracijos vandenyje. Po kurso stresas patikimai mažėjo visose grupėse.

Literatūra:

Baysal E., Leblebicioğlu H., Khorshidb L., Sarı D. 2018. Why individuals choose balneotherapy and benefit from this kind of treatment. *Complementary Therapies in Clinical Practice*. 32, p. 1.

Huang A., Seite S., Adar T. 2018. The use of balneotherapy in dermatology. *Clinics in dermatology*. 36 (3), p. 363-368.

UAB Savvin. 2012. Geoterminio vandens pritaikymas gydymo tikslais. p. 24.

VADOVAVIMO STILIAUS IR ORGANIZACINĖS KULTŪROS ŠĄSAJOS SLAUGYTOJŲ POŽIŪRIU

Ugnė Kernazickienė, prof. dr. Aurelija Blaževičienė

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Slaugos ir rūpybos katedra

Vadovavimas ir organizacinė kultūra laikomos dviem svarbiausiais organizaciniais elementais, kad organizacijos galėtų sėkmingai konkuruoti ir gauti tvarų pranašumą. Vienas iš pagrindinių veiksnių, veikiančių organizacijos gyvenimo kokybę, mikroklimatą, rezultatus yra vadovavimas. Sveikatos priežiūros srityje tyrimais buvo nustatyta, kad organizacinė kultūra atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant kokybiškų paslaugų teikimą sektoriuose, įskaitant slaugą, pacientų ir darbuotojų saugą, pasitenkinimą darbu ir personalo mainus, taip pat sistemingą valdymo procedūrų tobulinimą.

Tikslas - įvertinti sąsajas tarp vadovavimo stiliaus ir organizacinės kultūros.

Metodika. 2017 m. lapkričio – 2018 m. vasario mėnesiais atliktas kiekybinis tyrimas LSMUL Kauno klinikose. Tyrimui naudota standartizuota Stellar Leadership anketa ir Organizacinės kultūros klausimynas. Tyrimo dalyvavo 280 slaugytojų. Atsako dažnis - 85 proc. Tyrimo duomenys apdoroti SPSS Statistics 25 programos paketu.

Rezultatai. Tyrimas atskleidė, jog siekiant išsiaiškinti sąsajas tarp vadovavimo stiliaus ir organizacinės kultūros nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p < 0.05$). Vidutinio stiprumo statistiškai reikšmingas ryšys yra tarp Demokratinio valdymo stiliaus ir Adchokratinės organizacinės kultūros ($r = 0,559$). Taip pat, vidutinio stiprumo statistiškai reikšmingas ryšys nustatytas tarp Delegacinio valdymo stiliaus ir Rinkos organizacinės kultūros ($r = 0,457$). Tuo tarpu Autokratinis valdymo stilius turėjo silpną ryšį su Rinkos kultūra ($r = 0,197$).

Išvada. Demokratinis valdymo stilius turi statistiškai patikimą teigiamą ryšį su visais organizacinės kultūros tipais (Adchokratinė, Rinkos, Hierachinė, Klano), iš kurių labiausiai koreliuoja su Adchokratinės organizacinės kultūros tipu.

Reikšminiai žodžiai: vadovavimo stilius, organizacinė kultūra, sąsajos, slaugytojų nuomonė, sveikatos priežiūros įstaiga.

Literatūra:

Hansen M. Cultivating change: the relationship between organizational culture, leadership style and communication style with organizational change [master's theses]. [JAV]: Marquette University, 2009. 1-67.

Roussel L., Thomas P. L., Ratliffe F. Leadership theory and applications for nurse leaders. Jones and Barlett publishers, 2014; Nr.2: 26-47.

Haller K., Berends W., Skillin P. Organizational culture and nursing practice: the magnet recognition program® as a framework for positive change. Revista medica clínica las condes, 2018. Nr. 29 (3): 328-335.

MAMŲ ŽINIOS APIE GIMDOS KAKLELIO VĖŽĮ IR VAKCINACIJĄ NUO JO

Barbora Kisieliiūtė, Viktorija Košytė,

doc. dr. Zyta Kuzborska, lektorė dr. Agnė Jakavonytė-Akstinienė
Vilniaus Kolegija, Sveikatos priežiūros fakultetas, Slaugos katedra

Lietuvoje 2018 m. gimdos kaklelio vėžiu (GKV) susirgo 18,9 proc. moterų, o tarp onkologinių susirgimų ši liga yra 3-4 vietoje. Svarbi yra šio susirgimo vakcinacija, kuri nuo 2016 m. rugsėjo mėn. įsigaliojo Lietuvoje ir nuo ŽPV infekcijos nemokamai skiepijamos nuo 11 metų mergaitės.

Tikslas. Įvertinti mamų žinias apie gimdos kaklelio vėžį ir vakcinaciją.

Metodai. Kiekybinis tyrimas atliktas laikantis etikos principų 2017 m. vasario-balandžio mėn. ir 2018 m. vasario-kovo mėn. trijose Lietuvos pirminės sveikatos priežiūros centruose. Duomenų rinkimui naudota anketa. Atlikta duomenų statistinė analizė su „SPSS Windows 20.0“ ir „Excel 2010“ programomis.

Rezultatai. Tyrime dalyvavo 75 moterys, kurių amžiaus vidurkis $33,56 \pm 6,13$ metai. Savo žinias, 5 balais įvertino ketvirtadalis ($n=20$) tiriamųjų, o 6 ir 7 balais - dešimtadalis ($n=10$). Du trečdaliai ($n=45$) tiriamųjų teigia, kad gimdos kaklelio vėžio atsiradimui turi įtakos ilgalaikis rūkymas, trečdalis ($n=21$) priežasties nežinojo, o dešimtadalis ($n=9$) - nesutiko su teiginiu ($p=0,008$). Pusė tiriamųjų ($n=40$) nurodo, kad GKV atsiradimą įtakoja anamnezėje vežiniai susirgimai, trečdalis ($n=26$) iš jų nežinojo teisingo atsakymo ($p=0,004$). Du trečdaliai tiriamųjų ($n=47$) pritaria teiginiui, kad GKV atsiradimą įtakoja nusilpusi imuninė sistema, o penktadalis ($n=16$) nesutinka su šiuo teiginiu, teisingo atsakymo nežinojo dešimtadalis ($n=10$) ($p=0,008$). Du trečdaliai tiriamųjų ($n=45$) sutinka, kad GKV atsiradimui turi įtakos ŽPV susirgimas, du ketvirtadaliai ($n=28$) - nesutiko su šiuo teiginiu ($p=0,009$). Penktadalis ($n=16$) tiriamųjų nurodo, kad GKV atsiradimui turi įtakos trys ir daugiau nėštumų atvejų, ketvirtadalis ($n=20$) nežino teisingo atsakymo, o nesutinka su teiginiu pusė ($n=36$), ($p=0,001$). Heteroseksualinius ir homoseksualinius santykių įtaka GKV atsiradimui nurodo penktadalis ($n=16$) tiriamųjų, pusė ($n=39$) - nesutinka, o ketvirtadalis ($n=20$) nežinojo teisingo atsakymo, ($p=0,007$). ŽPV vakcinacijos laikotarpius žino pusė ($n=39$) tiriamųjų ir planuoja skiepyti savo dukrą; apie dviejų vakcinacijos dozių būtinumą nurodo penktadalis ($n=31$) tiriamųjų, ($p=0,000$).

Išvados. Nustatyta, kad ketvirtadalis tiriamųjų žinias vertina 5 balais, dešimtadalis - 6 ir 7 balais. Daugiau nei pusė respondentų žino įtakojančius GKV atsiradimo veiksnius: anamnezėje vežiniai susirgimai, nusilpusi imuninė sistema, susirgimas ŽPV, heteroseksualiniai ir homoseksualiniai santykiai.

Reikšminiai žodžiai: gimdos kaklelio vėžys, vakcinacija, žmogaus papildomos virusas

Literatūra:

International Agency for Research on Cancer, World Health Organization. 2019. *Globocan 2018: Lithuania*. p. 1-2. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://gco.iarc.fr/today/data/factsheets/populations/440-lithuania-fact-sheets.pdf>>

World Health Organization. 2017. Human papillomavirus vaccines: WHO position paper. *Weekly epidemiological record*. 92, p. 244.

FITONCIDINIAI AUGALAI – TARP TEORIJOS IR PRAKTIKOS

dr. (HP) Asta Klimienė, Liuda Razmuvienė, prof. habil. dr. Ramutis Klimas

Klaipėdos universitetas, Botanikos sodas

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Medicinos technologijų katedra

Fitoncidaais vadinami lakūs junginiai, kuriuos išskiria kvepiantys augalai. Todėl vaistingieji augalai, skleidžiantys stiprų aromatą, dar yra vadinami fitoncidiniais augalais. Manoma, kad tokių augalų skleidžiamas aromatas gali atbaidyti skraidančius ir ropojančius daržo augalų kenkėjus bei įtakoti jų populiacijų reguliavimą, o tuo pačiu – gerinti produkcijos kokybę daržininkystės ūkiuose. Naudojant cheminius preparatus, ilgainiui kenkėjai adaptuojasi prie jų, dalis tokių medžiagų lieka augaluose. Be to, cheminių pesticidų naudojimas tiesiogiai susijęs ir su biologinės įvairovės saugojimu. Iki šiol Lietuvoje dėl įvairių nuomonių nėra taikoma praktika daržo augalų kenkėjų bei ligų kontrolei naudoti fitoncidinius (fitosanitarinius) augalus. Ypač tai aktualu būtų ekologiniams, biodinaminiais ir kitiems ūkiams, suinteresuotiems gaminti sveikesnę produkciją.

Tikslas – vertinti labiau paplitusių daugiamečių vaistingųjų augalų, turinčių fitoncidinių savybių, galimybes panaudoti ir daržovių apsaugai nuo kenkėjų.

Metodika. Dešimtyje šalies ūkių 2018 - 2019 m. vykdomas eksperimentas. Pasirinktuose ūkiuose įrengiami kopūstų, morkų, svogūnų bandomieji laukeliai, jie apsodinami vaistinės balzamitos, pipirmėtės, paprastojo čiobrelio ir paprastojo raudonėlio sodinukais. Stebimi daržovių būklės ir derliaus kokybės skirtumai, atsparumas kenkėjams ir ligoms, daržovėms augant tarp minėtų rūšių fitoncidinių augalų. Be to, palyginimui, įrengiami dar du laukeliai, kur viename augančios daržovės apdorojamos įprastomis cheminėmis priemonėmis, kitame – nenaudojamos jokios augalų apsaugos priemonės (kontrolinis laukelis).

Rezultatai. Didžiausias kenkėjų kiekis rastas kontroliniuose laukeliuose. Didžioji dalis pavasario sezono kenkėjų buvo spragės. Vasarą ant morkų ir svogūnų daugiausia buvo rasta tripsų, amarų, skruzdėlių, o ant kopūstų – spragių ir baltasparnių. Preliminariais tyrimo duomenimis, fitoncidiniai augalai labiausiai apsaugojo daržo augalus jų dygimo metu ir pirmoje vegetacijos fazėje. Mažiausiai į kenkėjų buvimą įtakėjo paprastasis čiobrelis (jo prigijimas taip pat buvo prasčiausias – siekė apie 70 proc., todėl reikėjo atsodinti).

Išvada. Daržo augalus tikslinga auginti greta daugiamečių fitoncidinių augalų - kaip alternatyvios ekologinės apsaugos priemonės nuo kenkėjų.

Reikšminiai žodžiai: vaistingieji - fitoncidiniai augalai, daržo augalai, kenkėjai, ekologija

Literatūra:

Duka R., Ardelean D. 2010. Phytoncides and phytoalexins – vegetal antibiotics. *Journal Medical Aradean*, XIII (3), p. 19-25. ISSN 1224 -3744.

Klimienė, A., Vainorienė, R., Grišaitė, A. 2010. Vaistinių ir prieskoninių augalų auginimo perspektyvos užmiesčio sodybose. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3 (19), p.180-184. ISSN 1648-9098.

Ragažinskienė, O. 2004. Vaistinių augalų kolekcijos – biologinės įvairovės dalis. *Lietuvos botanikos sodų veikla ir plėtros problemos*, p. 53 -55.

Rausch, A., Lotz, B. 2005. *Vaistinių ir prieskoninių augalų enciklopedija*. Mūsų knyga, 299 p. ISBN 978-9955-573-68-5.

Žalioji knyga. 2010. *Lietuvos kaimo ateitis*. Vilnius: LAEI, 33p. ISBN 978-9955-481-18-8.

BOTANIKOS SODŲ VAIDMUO VISUOMENĖS NEFORMALIAM EKOLOGINIAM ŠVIETIMUI

prof. dr. Asta Klimienė, dr. Kęstutis Trakšėlys
Klaipėdos universitetas, Botanikos sodas

2015 metais LR Švietimo ir mokslo ministras pasirašė įsakymą dėl Ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymo. Šio ugdymo tikslas- ugdyti brandžią, turinčią esminių ekologijos ir aplinkos technologijų žinių, gebėjimų, vertybinių nuostatų asmenybę, gebančią savarankiškai pasirinkti tinkamas elgesio strategijas, prognozuoti savo veiklos padarinius aplinkai ir aktyviai veikti, siekiant aplinkos išsaugojimo. Taip pat įsakyme suformuoti ir ambicingi uždaviniai tokie kaip: sudaryti sąlygas mokiniams nuosekliai įgyti integralių ekologijos ir aplinkos technologijų žinių, gebėjimų, kurių reikia ekologinėms problemoms spręsti, tapti atsakingais piliečiais, kuriančiais ir puoselėjančiais aplinką; kurti lanksčios infrastruktūros mokyklą, ugdymo procesą organizuojant universaliose, daugiavilkiškose mokyklose ir (arba) mokslo ir edukologinius tyrimus atliekančių ir verslo partnerių mokymosi erdvėse, įgalinančiose ugdyti praktinius sveikos aplinkos kūrimo ir puoselėjimo gebėjimus; sudaryti lanksčias sąlygas tarpdalykinei integracijai ir patirtiniam mokymuisi, siekiant mokymosi ir gyvenimo darnos, ugdymo procesą siejant su situaciniu ugdymu, problemų analize ir sprendimu bendradarbiaujant; ugdyti tvirtas mokinio sveikos gyvensenos ir aplinkos puoselėjimo bei kūrimo vertybines nuostatas, kurios įvairiomis aktyvios veiklos formomis reikštųsi prasmingoje Žemės išsaugojimo ateities kartoms veikloje. Ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymas grindžiamas Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme įtvirtintais švietimo sistemos principais. Tad šio įsakymo tikslą ir uždavinius visiškai gali įgyvendinti ir universitetų Botanikos sodai, kurių vieną iš misijų ir yra - organizuoti ir vykdyti edukacines veiklas, taip prisidedant prie vaikų ir suaugusiųjų žinių įgalinimą apie ekologiją ir aplinkos tausojimą.

Tikslas-išryškinti Botanikos sodų vaidmenį visuomenės neformaliam ekologiniam švietimui.

Metodika. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, kuri laiduoja Botanikos sodų misijos ir funkcijų išryškinimą, ekologinio švietimo ir aplinkos apsaugos prasmę, ekologinio švietimo pasitelkiant neformalųjį ugdymą galimybes ir problemas.

Rezultatai. Atlikus mokslinės literatūros ir dokumentų analizę nustatyta, kad Botanikos sodai vykdydami savo funkcijas tiesiogiai prisideda prie tausojančio, atsakingo, draugiško asmenybės santykio su supančiu pasauliu, darnaus ryšio su gamta; praktinių gebėjimų ugdymas vykdomas natūralioje gamtoje (miškai, pievos, vietos prie vandens telkinių, gamtos draustiniai ir pan.), žmogaus sukurtose aplinkose (parkai, botanikos ir kiti sodai, medelynai) bei gamtos mokslų tyrimams, ekologijos ir aplinkos technologijų bandymams skirtose erdvėse (laboratorijos, tyrimų bazės, verslo slėniai) ir kitose erdvėse; ugdomi mokinių praktiniai gebėjimai ir atsakomybė spręsti ekologines problemas.

Išvados. Paskutiniu metu Botanikos sodai plečia savo funkcijas ir vis labiau koncentruojasi į visuomenės poreikius bei institucijos socialinį vaidmenį. Veiksmingas ir efektyvus Botanikos sodų funkcijų įgalinimas neformaliame suaugusiųjų ir vaikų švietime leidžia įgalinti žinias apie ekologiją bei aplikosaugą. Taip pat Botanikos sodai gali dar labiau prisidėti prie ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymo siekiant darnios asmenybės, kuri pasižymi giliomis ekologijos ir aplinkos technologijų žiniomis, išplėtotais praktiniais gebėjimais, suformuotomis vertybinėmis nuostatomis.

Reikšminiai žodžiai: Botanikos sodai, neformalus švietimas, visuomenė

Literatūra:

- Cullen J. and Wyse Jackson D. 2008. A checklist of the families and genera of vascular plants in cultivation in botanic gardens. Botanic Gardens Conservation International, Richmond, UK.
- Gee K. 1995. Wonder web', Museums Journal 95, 1995, (3): 19.
- Juknys R. 2010. Atsinaujinančių energijos išteklių plėtros galimybės darnaus vystymosi kontekste. Darnaus vystymosi strategija ir praktika. Mokslo darbai. 1(4), p. 4-10.
- Mildažienė V. 2011. Naujoji botanikos sodų vadyba ir ekologinis švietimas VDU Kauno botanikos sode. Pranešimas. Respublikinė mokslinė – praktinė konferencija „Ekologinis ugdymas darnaus vystymosi kelyje“. Kaunas, p.12-01.

POŽIŪRIS Į PSICHINĘ NEGALIĄ KAIP KITONIŠKUMĄ: PSICHINIŲ SUTRIKIMŲ TURINTIS ŽMOGUS IR VISUOMENĖ

Ieva Kontautaitė, Jūratė Kumetaitienė

Vilniaus universitetas, Skandinavistikos centras

Visuomenėje visada egzistavo tam tikra žmogaus būties norma, o visi už normos ribų buvo identifikuojami kaip „Kiti“ (Clapton, Fitzgerald, 2012). Tai kuria tam tikros visuomenės dalies izoliaciją. Kalbėti apie žmones su psichine negalia - „vis dar yra didelė stigma“, nes visuomenė „negali atskirti įgimtų intelekto sutrikimų nuo neįgimtų psichikos sveikatos sutrikimų, kuriuos galima suvaldyti, ir ligos“ (Dragan, Merkevičienė, 2007). Tam, kad visuomenė priimtų, ji pirmiausia turi suprasti, todėl kalbėti apie psichinę negalią yra būtina.

Tikslas – atskleisti požiūrį į negalią kaip kitoniškumą remiantis Ingvar'o Ambjornsen'o knygų serija apie Elingą (pirmoji dalis „Vaizdas į rojų“).

Metodika. Požiūris į psichinę negalią kaip kitoniškumą atskleistas sisteminant filosofijos, edukologijos bei biologijos mokslų literatūros šaltinius bei taikant turinio analizės metodą.

Rezultatai. Žmonės su psichikos negalia visuomenė dažnai sieja su nusikalstama veikla, nors pagrindo tam trūksta (Clapton, Fitzgerald, 2012). Dėl tokios stigmatizacijos žmonės su psichine negalia dažnai nesikreipia pagalbos į specialistus, bijoma pasmerkimo, galimybės prarasti darbą. Moderniuoju istorijos laikotarpiu (XIX a. pr.) visuomenės sąmonėje „luošumas“ išnyko, atsirado „negalia“ (Clapton, Fitzgerald, 2012), tačiau tuo pačiu buvo nubrėžtos tam tikros ribos neįgaliesiems - jie tapo visiškai priklausomi nuo kitų pagalbos. Todėl išlieka požiūris, jog žmonėms su negalia pirmiausiai reikalingas gailestis ir labdara.

I. Ambjornsen'o „Vaizdas į rojų“ herojus Elingas yra vyras su psichine negalia. Jam trūksta savarankiškumo, būdingas polinkis į impulsyvų elgesį, prastesnis orientavimasis socialinėje aplinkoje. Labiausiai diskutuotinas Elingo bruožas – pavojingumas. Svarstoma, ar Elingą laikyti visuomenės normų auka, ar neprognozuojamu ligoniu, kuriam reikia pagalbos. Pasak T. Dragan ir kt. (2007), žmogaus su psichine negalia pavojingumas yra visuomenės suformuotas mitas: daug didesnė rizika, kad toks asmuo nusižudys arba taps smurto auka nei nuskriaus kitą. Vis dėlto pripažįstama, jog dauguma asmenų su psichikos sutrikimais yra „užsidarę, įsibaiminę ir nejaukiai jaučiasi bendraudami su aplinkiniais“, pabrėžiama, jog yra situacijų, kai žmonės, turintys psichinę negalią, gali tapti pavojingi. Svarbiausia atpažinti tokias situacijas, žinoti, kaip jas valdyti. Galimybė mokytis gyventi savarankiškai Elingui padeda įsilieti į visuomenę bei kontroliuoti savo gyvenimą. Tai keičia negalios sampratą: įtvirtinamas suvokimas, kad negalia pirmiausia yra „sąveikos tarp asmenų sutrikimų ir socialinės aplinkos rezultatas“, o žmonės su negalia yra visateisiai visuomenės nariai.

Išvados. Vaiko, suaugusiojo ar seno žmogaus negalia yra šansas kitiems žmonėms ir visuomenei priimti savo pačių pažeidžiamumą, priminti esminį kiekvieno žmogaus poreikį būti priimtam ir gerbiamam ne už savo pasiekimus, bet tiesiog už tai, kad esi. Šis supratimas išvaduoja nuo baimės ir mažina žmonių su įvairiomis negaliomis izoliaciją. Elingo istorija atskleidžia, jog su reikiama pagalba ir galimybe mokytis gyventi savarankiškai įmanoma vadinamųjų „Kitokių“ integracija į visuomenę. Ilgą laiką egzistavusi stigmatizaciją kurianti visuomenė keičiasi į visuomenę, kuri stengiasi suprasti, o norvegų prozininko I. Ambjornsen'o „Vaizdas į rojų“ ženkliai prisideda prie tokio požiūrio visuomenėje formavimosi.

Reikšminiai žodžiai: psichinė negalia, požiūris, kitoniškumas.

Literatūra:

Ambjornsen I. 1993. Utsikt til paradiset. J. W. Cappelens Forlag a:s.

Clapton J., Fitzgerald J. 2012. The History of Disability: A History of ‘Otherness’.

SLAUGYTOJŲ POŽIŪRIS Į MIRTĮ SLAUGANT PACIENTUS JŲ GYVENIMO PABAIGOJE

Karolina Kontrimienė, prof.dr. Danguolė Drungilienė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Mirties tema bus aktuali visada tol, kol bus gyvybė žemėje. Ji neaplenkia mūsų, bet kuriame gyvenimo tarpsnyje. Ir kai žmogus stovi prie amžinybės slenksčio, jam reikalinga aplinkinių parama, paguoda, juk mirties akivaizdoje kiekvienas jaučia baimę, nerimą, nežinomybę.

Nors Lietuvoje atlikta daugybė tyrimų, skirtų ligų slaugos ypatumams nagrinėti, tačiau mažai kalbama apie profesionalios pagalbos mirštančiajam aspektus. Svarbu nuolat tyrinėti medikų požiūrį į mirtį, kad būtų galima kuo daugiau sužinoti apie jų patiriamus jausmus, taikomos pagalbos modelius, turimus įgūdžius ir lūkesčius. (Reinke et al., 2010). Medikai gali pakeisti požiūrį į mirštančiųjų slaugą, įgydami žinių ir stengdamiesi suvokti mirtį kaip natūralią gyvenimo dalį (Matuizienė, 2011).

Suteikti reikiamą priežiūrą mirštančiam pacientui – didžiulis iššūkis. Slaugytojai tampa pacientų stiprių jausmų taikiniu, nes pacientai jaučiasi priklausomi nuo slaugytojų, todėl slaugytojams tenka išgyventi prieštarigus jausmus – ne tik pacientų jausmus bet ir savuosius išgyventi. Kadangi slaugytojai yra pagrindiniai asmenys, kurie gali sumažinti pacientų emocines problemas, tačiau neretai jų bendravimas įvardijamas kaip paviršutinis.

Tikslas: Ištirti slaugytojų požiūrį į mirtį slaugant pacientus jų gyvenimo pabaigoje.

Metodika: mokslinės literatūros analizė, kiekybinis tyrimas – anketinė apklausa.

Rezultatai: 91,84 proc. Slaugytojų pakanka žinių apie mirtį. 53,21 proc. požiūris į mirtį yra kaip į sunkų ir neišvengiamą įvykį. 68,42 proc. Slaugytojų mano kad pacientai turėtų būti gydomi atskirai nuo kitų. 94,73 proc. turėtų padėti pacientui – artimieji, 76,60 proc. slaugytojams sunku psichologiškai, 63,74 proc. fiziškai ir dvasiškai. 68,42 proc. tokie pacientai sukelia fizinius simptomus - nemigą. 49,12 proc. psichologinius pergyvenimus – stresą. 59,06 proc. reakcija į pacientų mirtį yra darbo neišvengiamybė

Išvada: Daugiau nei pusei slaugytojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, pakanka žinių apie mirtį, bet požiūris į mirtį yra neigiamas. Slaugytojai turi slaugos problemų su mirštančiu pacientu, sunku psichologiškai, fiziškai ir dvasiškai, susiduria su socialiniais sunkumais.

Raktiniai žodžiai: mirtis, mirštantys pacientai, mirštančiųjų pacientų slauga, paliatyvi pagalba.

HEALTH CARE AND SOCIAL MEDIA: WHAT CAN WE LEARN FROM THE CASES OF CHARLIE GARD AND ALFIE EVANS?

Lucia Krcmeryova, Terezia Krcmeryova

Comenius University in Bratislava, Faculty of Medicine

Slovak Medical University in Bratislava, Faculty of Nursing and Professional Health Studies

The recent cases of Charlie Gard and Alfie Evans have gained significant media coverage, attracting heated responses from the general public as well as public figures such as Donald Trump or Pope Francis. Social media platforms like Facebook, Twitter, or Instagram were flooded by posts that showed discontent with the work of doctors at Great Ormond Street Hospital and Alder Hey Children's Hospital under the hashtags of #Charliesarmy or #savealfieevans. Moreover, in the case of Charlie Gard, the public did not only comment constantly on the medical proceedings but also provided direct funding towards experimental treatment. The raised sum of 1.3 million pounds constituted additional pressure on the medical team to act according to the public's opinion.

Results and Discussion: Even though public scrutiny of the health care professionals' work did occur in the past, never has the ordinary man had such direct voice in commenting medical interventions on a patient who is not their relative. Unlike professional commentaries from scientific journals or from consulting colleagues, social media commentaries are not rooted in medical knowledge but in value-based judgements, emotional impulses, and group mentality. Unlike other media coverage, they spread faster, allow for personal comments, spark wider reactions, and are therefore generally more difficult to ignore.

The pressure, moreover, is not only on the individual but also on the wider medical community. Concepts of distributive justice and resource allocation are challenged as social media campaigns are based on subjective factors such as appeals to personal connection or community support and are rooted in personal sympathy towards either some characteristic of the particular patient or the cause he or she represents. Cases of Charlie and Alfie drew outstanding attention due to their framing as pro-life issues and attracted more sympathy due to the young age of the patients. While the use of social media campaigns and crowdfunding sites cannot be deemed intrinsically unethical, attention must be paid to the potential widening of gaps in resource distribution that stems from personal preferences and targeting of emotions that is inherently present in the personal nature of social media accounts.

Conclusion: It is apparent that health professionals of the new era cannot escape new pressures caused by the use of social media. Therefore, in order to successfully navigate it, it is essential that they become aware of this new social context and its ethical implications.

Keywords: Charlie Gard, Alfie Evans, Social media, Crowdfunding, Resource Allocation, Distributive justice, Health professional, Societal pressure, Ethical implications

References:

Dressler G., Dressler S. "Ethical implications of medical crowdfunding: the case of Charlie Gard" [2018] 44 Journal of Medical Ethics 453-457

Snyder S., et al. "Appealing to the crowd: ethical justifications in Canadian medical crowdfunding campaigns" [2017] 43 Journal of Medical Ethics 364-367

DEVELOPMENT OF SCIENTIFICALLY PROVED METHODS OF ANIMAL ASSISTED THERAPY AND ITS INTEGRATION TO HOLISTIC CONCEPT

Assoc. prof. dr. Brigita Kreiviniene, VMD Žilvinas Kleiva, Vaida Vaišvilaitė
Klaipėda University, Lithuanian Sea Museum, Lithuania

The positive effects on human health of animal (dolphin, canine, equine) assisted therapy have been known since ancient times. In order to create evidence based and research based methodology of animal-assisted therapy, Lithuanian Sea Museum is looking for new approaches and opportunities. Nowadays, animal welfare has become increasingly important: including not only regulating the housing conditions but also promoting natural behavior and socialization of animals.

Aim. To develop methodology of animal (dolphin, canine, and equine) assisted therapy for nervous system diseases and psychiatric and behavioral disorders, as well as for welfare of animal participating in therapeutic process.

Methods. Lithuanian Sea Museum together with Kurtuvėnai Regional Park Directorate has launched a scientific health-biotechnology project “Development of Scientifically Proved Methods of Animal Assisted Therapy and Its Integration to Holistic Concept”, No. 01.2.1-LVPA-V-835-01-0008 co-financed by the Structural Funds of the European Union. This scientific research will be conducted over the period 2019-2021; the research will involve children and adults with mental and behavioural disorders as well as nervous system diseases.

Expected results: Three multidisciplinary research groups collaborating with foreign scientists are working on this project: Vilnius University, Klaipėda University and Public Enterprise “Vaiko raida” (“Child’s Development”). It is expected that all conducted scientific research must comply with the requirements of the European Union and Frascati guidelines. This research will bring an implementation of programmes of animal-assisted therapy based on science and developed methods. In addition, assurance of welfare of the animal participating in the therapeutic process and implementation of assessment of its welfare in Lithuania.

Conclusions:

1. After implementation of the project, it is expected that meta-analysis of all existing scientific databases will be carried out in the aspects of animal assisted (dolphin, equine and canine) therapeutic effect and welfare of the animal assisting in the therapeutic process.
2. A valid scientific research will be carried out on the premises of dolphin-assisted therapy, canine-assisted therapy and hippotherapy. The sensory, motor and psycho-emotional/ psycho-social effect on children and adults with mental and behavioural disorders as well as nervous system diseases will be investigated. Welfare of the animals assisting in the therapy process will be investigated, an instrument to assess their welfare will be designed.
3. The developed methods will enable employing the animal-assisted therapy more extensively, while applying it together with the principles of conventional medicine.

Keywords: animal assisted therapy, welfare of animals

RISK OF RECURRENCE IN PATIENTS WITH COMPLICATION OF HYPERTENSION AND RISK FACTORS OF THEIR RELATIVES

Anna Kudelova, Helena Koňošová,

Nursing home care agency SANAS Topolcany; Fakulty of Nursing and Professional Health Studies, Slovak Medical University in Bratislava, Slovakia

High blood pressure (BP) is a major global health risk, affecting 1 billion people worldwide (1). The prevalence of arterial hypertension in the Slovak Republic is about 41.7% in the population aged 25-64 years (survey of the Slovak Hypertension Society) with a marked increase in older age categories. However, awareness of hypertension was low, with a total of 65.6% of patients with AH-confirming not knowing about their illness (2).

The purpose of this study was to evaluate global risk of home care patients with manifesting complications of hypertension as well as to evaluate global risk of first-degree relatives of these patients in order to start adequate education of every family member at risk.

Methods: Prospective analytic study used questionnaire method, and clinical and biochemical records. Respondents were 100 patients with complication of hypertension in care of Nursing home care agency SANAS Topolcany and other Nursing home care agencies in Slovakia (group A) and 50 first-degree relatives of patients with complications of hypertension which are or which were in the care of Nursing home care agency SANAS Topolcany (group B).

Results: In the first part of study we found that only 1% of patients and only 1% of relatives had no observed modifiable risk factor. 5 and more risk factors were present in 20% of patients and in 24% of relatives. 77% - majority of patients with complication of hypertension are in high risk of recurrence of complication of hypertension was confirmed ($p < 0,05$). 68% - majority of first-degree relatives in families of patients with complications of hypertension had high and mild added risk of cardiovascular disease was confirmed ($p < 0,05$).

Conclusions: Our work confirms that majority of patients with complication of hypertension in home nursing care is in high risk of recurrence of complication of hypertension. Because of lack of education of these patients and their first-degree relatives, is necessary to improve education and to engage home care nurses who have the ideal possibility to educate families directly.

Keywords: hypertension, risk factor, nursing home care, education of the patients.

References:

WORLD HEALTH ORGANIZATION. 2013. A global brief on hypertension. Raised blood pressure. https://www.who.int/gho/ncd/risk_factors/blood_pressure_prevalence_text/en/
Sniňák M. 2005. *Artériová hypertenzia. Súčasné klinické trendy*. Košice: Typo Press, 2005. 284 pp. ISBN 80-89089-39-9

VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONIŲ SU SVEIKATA SUSIJUSI GYVENIMO KOKYBĖS SĄSAJOS SU DEPRESIJA

Aistė Kutaitytė-Macevičienė, doc. dr. Aelita Skarbalienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Žmogaus psichinė ir socialinė būklė yra gyvenimo kokybės dalis. Vyresnio amžiaus žmonių grupė yra specifiška, todėl jų funkcijų vertinimas taip pat yra pakankamai sudėtingas (Bikulčius, 2014). Pažymėtina, kad senyvo amžiaus depresija tampa viena iš svarbių sveikatos problemų pasaulyje (Chen ir kt., 2016). Mokslinėje literatūroje yra išskiriami įvairūs pagyvenusių ir senyvo amžiaus žmonių depresijos rizikos veiksniai: nuo lėtinių ligų (Vink ir kt., 2008, Gellis ir kt., 2014) iki išsilavinimo (Comijs ir kt., 2011; Chen ir kt., 2012). Dėl šių veiksnių gausos depresiją vyresniame amžiuje yra sudėtinga diagnozuoti. Nors depresijos našta senatvėje yra didelė, tačiau trūksta žinių apie jos priežastis ir intervencijas, kurios galėtų užkirsti kelią depresijai vyresnio amžiaus žmonių tarpe ir pagerintų jų gyvenimo kokybę (Croezen ir kt., 2015).

Tikslas - įvertinti ir nustatyti vyresnio amžiaus žmonių su sveikata susijusios gyvenimo kokybės sąsajas su depresija.

Metodika. Kiekybinio tyrimo atliekama anketinė apklausa panaudojant du klausimynus SF-36 klausimyną gyvenimo kokybės vertinimui ir norint išsiaiškinti vyresnio amžiaus žmonių psichinę būklę naudota geriatrinės depresijos skalės ir skirta emocinės būklės įvertinimui. Tyrimas atliktas Lietuvos miestų gydymo įstaigose - Panevėžio ir Rokiškio - bei šių miestų kaimo vietovėse esančių gydymo įstaigose.

Išvados. Yra pateikiama įvairių teorijų, aiškinančių senėjimo procesus ir jų poveikį žmogui (pasitraukimo, tęstinumo, aktyvumo, vaidmenų, stratifikacijos, amžiaus integracijos, modernizacijos teorijos).

Psichinė vyresnio amžiaus žmogaus sveikata atsispindi per jo patiriamas emocijas. Nustatyta, kad nerimas, baimė, neuropsichiatriniai sutrikimai (delyras, demencijos, depresija, Parkinsono liga), rūkymas, alkoholio vartojimas, moteriškoji lytis, ekonominės paramos stoka neigiamai veikia vyresnio amžiaus žmonių psichinę sveikatą ir su ja susijusią gyvenimo kokybę.

Socialinių poreikių patenkinimas yra neatskiriama vyresnio amžiaus žmonių gyvenimo dalis. Vyresnio amžiaus žmonės dėl kintančio savo statuso, socialinių ryšių mažėjimo patiria vienatvę ir socialinę izoliaciją, kuri neigiamai atsiliepia jų socialinei sveikatai ir gyvenimo kokybei. Prasta socialinė parama arba jos nebuvimas yra siejama su mažesniais gyvenimo kokybės įverčiais.

Reikšminiai žodžiai: gyvenimo kokybė, depresija, vyresnio amžiaus žmonės, sveikata

Literatūra:

Bikulčius R. 2014. Skalių ir tesų taikymas vertinant fizine, psichinė bei funkcinę senyvo amžiaus būklę. Gerontologija, 15(1), p. 54–63.

Chen I.P. et al. 2016. Validation of the Patient Health Questionnaire for Depression Screening Among the Elderly Patients in Taiwan. Validation of the Patient Health Questionnaire for Depression Screening Among the Elderly Patients in Taiwan, 10, p. 193-197.

Vink D. et al. 2008. Risk factors for anxiety and depression in the elderly: A review Journal of Affective Disorders. 2008. 106, p. 29–44.

Gellis Z.D. et al. 2014. Depressive disorders in older adults. Council on social work education.

Comijs H.C. et al. The Netherlands study of depression in older persons (NESDO); a prospective cohort study. BMC Research Notes, 4, p. 1-10.

Chen S. et al. 2012. Prevalence and natural course of late-life depression in China primary care: A population based study from an urban community, 141 (1), p. 86-93.

Croezen S. et al. 2015. Social Participation and Depression in Old Age: A Fixed-Effects Analysis in 10 European Countries. American Journal of Epidemiology, 182 (2), p. 168-176.

VYDŪNAS APIE MEILĘ

Andriejus Larionovas

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Sveikatos tyrimų ir inovacijų mokslo centras

Vydūnui meilė - tai nepaprastas ir nepaaiškinamas jausmas. Jis pabrėžia, kad vyrai ir moterys meilę skirtingai įsivaizduoja: vyrams tai dažniausiai geismas, o moterims – įsimylėjimas. Toks požiūris, pasak Vydūno, išreiškia meilės nepažinimą. Meilę žmonės retai sutinka, dažniausiai tenkinasi tik įgeidžiais ar įsimylėjimais; „Įsigeidęs ar įsimylėjęs nori kitą sau turėti, nori iš jo naudos, malonumo, pasimėgavimo.“ (1, p. 24). Susipažinęs su Franzo Hartmanno (1838–1912), vokiečių teosofo, gydytojo darbais, Vydūnas skelbė, kad „meilė yra suvokta vienovė su būtimi, Didžiojo Slėpinio veikianti jėga. Žmonės skirtingi: vieni visai pasinėrę į kūno gyvenimą, kiti į sielos, o dar kiti – į minčių.“ (3, p. 57).

Tikslas. Atskleisti Vydūno meilės sampratą.

Metodika. Atliktas interpretacinis, lyginamasis tekstų tyrimas.

Rezultatai. Vydūnas meilę analizuoja dviejose plotmėse: jis ragina suvokti esminį aistros skirtumą nuo meilės. Tyrinėdamas dvasinę žmogaus sferą, meilę jis priskiria sielai, o geismus – kūnui. Sielos esmė yra sąmonė, kuriai turinį žmogus pripildo „pasinaudodamas laiko ir erdvės saikais.“ (2, p. 42), eidamas per įvairias būsenas. Šį procesą Vydūnas vadina žmogaus kilimu iš nesąmoningumo į sąmoningumą. Tačiau sąmonę Vydūnas supranta ne tik kaip žmogišką, bet ir kaip kosminę, apimančią visą pasaulį. Pasaulis ir sąmonė nėra dvi skirtingos realybės, bet yra vieningos būties pasireiškimo būdai. Tokiu būdu, teigia Vydūnas, „Žmogus su savo asmenybine gausa tegali būti kilęs iš visatos gausumo.“ (2, p. 71). O tai reiškia, kad žmogaus „dvasios-sielos gimtinė tegali būti tos visatos dvasiškumas, o žmogaus protas – atspindis pasaulio protingumo, o nuotaikos, geidavimo gyvumas tegali kilti iš jį atitinkančios srities.“ (2, p. 71). Todėl Vydūnas meilės ištakų ragina ieškoti *vienybės sąmonėje*. Vienybė pirmiausia turi būti jaučiama su tuo, iš kurio žmogaus asmenybės esmė – siela yra kilusi, su tuo, kas yra žmogaus tėvynė. Per šią vienybę galima susiliesti su kitu žmogumi, kuris taipogi jaučiasi vieningas su visumos Šaltiniu – Dievu. Tik Jame (Dievuje) galima pirmoji vienybė su mylimuoju arba mylimąją. Nėra kito kelio. Ir tik tos vienybės sąmonė, jos pajautimas yra tikroji meilė. Todėl tokia aukštoji meilė laimina ir apgaubia žmones šventumu, apšviečia tėvų ir vaikų, brolių ir seserų, vyro ir moters bendravimą kaip asmenybių vystymosi pagrindą – teigė filosofas.

Išvados. Vydūno požiūris į meilę atskleidžia, tai ko labai trūksta šiuolaikinėje mūsų visuomenėje, kada svarbiausias žmogaus siekis tampa patirti akimirkos pasitenkinimą, nesvarbu ar tai būtų aukštesnės pozicijos užėmimas visuomenės hierarchijoje, ar vyro ir moters sueitis. Tokios hedonistinės meilės priešybę visatos harmonijai išryškina Vydūnas.

Literatūra:

Vydūnas, 2018. Gimdymo slėpiniai. Vilnius: Vydūno draugija. 168 p. ISBN 978-609-815-814-4

Vydūnas, 1936. Sąmonė. Tilžė: Rūta. 199 p. ISBN 978-609-419-154-1

Vosyliūtė A., 2012. Vydūnas: individualumas, šeima, aplinka. Lyčių studijos ir tyrimai, 10, p. 54–59. ISSN 1822–6310

KLAIPĖDOS VYRESNIŲJŲ KLASIŲ MOKINIŲ NARKOTIKŲ VARTOJIMAS IR JŲ DEMOGRAFINĖS CHARAKTERISTIKOS

Vilija Lazarevičiūtė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Ryšium su Lietuvos gyventojų migracija, keičiasi kaimo ir miesto gyventojų sudėtis, o tai savaime keičia ir žalingų įpročių paplitimą juose tarp mokinių.

Tikslas. Įvertinti Klaipėdos vyresniųjų klasių mokinių narkotikų vartojimą ir palyginti pagal respondentų demografines charakteristikas.

Metodika. Tyrimas (apklausa raštu) vyko 2018 m. sausio mėn. Klaipėdos Vytauto Didžiojo ir Žemynos gimnazijose. Tyrimui buvo pasirinkta anketa, sudaryta pagal tarptautinio ESPAD tyrimo pavyzdį. Tyrime dalyvavo 485 mokiniai, iš jų 209 vaikinai ir 276 merginos. Mokinių amžius nuo 15 iki 18 metų. Kadangi ESPAD klausimynas labai platus, šįkart apsiribojome tuo, kad pateikėme tik apklausoje dalyvavusių mokinių demografines charakteristikas ir analizavome, kaip tai susiję su narkotikų vartojimu.

Rezultatai. Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad dažniausiai abiejų lyčių mokiniai per paskutinius 12 mėn. ar per paskutines 30 d. vartojo kanapių produktus, be to, vaikinai statistiškai reikšmingai dažniau negu merginos. Ypač dažnai per paskutines 30 d. buvo vartojamas alkoholis ir marihuana tuo pačiu metu. Be to, tarp respondentų per paskutines 30 d. daugiausiai buvo vartojamas ekstazis – 3,8 proc. vaikinų ir 2,6 proc. merginų, amfetaminai – 2,9 proc. vaikinų ir 1,5 proc. merginų, kokainas – 2,4 proc. vaikinų ir 1,1 proc. merginų. Likusių narkotinių medžiagų vartojimas buvo šiek tiek mažesnis. Lyginant respondentus pagal amžių, matyti, kad patys jauniausi (t.y. 15 metų amžiaus) narkotikus vartoja dažniausiai, antroje vietoje – 16 ir 17 m respondentai, trečioje – 18- mečiai. Ši išvada netinka, kai kalbama apie raminamuosius ir migdomuosius vaistus, tarp jų ir vartojimą šių vaistų su alkoholiu, o taip pat, kai kalbama apie kanapių produktų vartojimą tuo pačiu metu vartojant alkoholį. Čia į pirmą vietą pretenduoja vyriausi apklausos dalyviai (t.y. 18 m. amžiaus) respondentai. Lyginant marihuanos (hašišo) vartojimą tarp miesto ir kaimo gyventojų taip pat statistiškai reikšmingų skirtumų nerasta, nors atrodytų, kad kaimo gyventojai šiuos narkotikus vartoja dažniau. Per savo gyvenimą kanapių produktus vartojo – 4,3 proc. miesto gyventojų ir 8,6 proc. kaimo gyventojų, per paskutinius 12 mėn. – 2,8 miesto gyventojų ir 4 proc. kaimo gyventojų, per paskutines 30 d. – 1,4 proc. miesto gyventojų ir 2,7 proc. kaimo gyventojų. Kitų nelegalių narkotikų mokinių vartojimo įpročiai taip pat neatskleidė reikšmingų skirtumų tarp miesto ir kaimo gyventojų.

Išvados. Nelegalių narkotikų vartojimas tarp Klaipėdos vyresniųjų klasių mokinių yra paplitusi ir rimta problema. Nors narkotikus vartoja nedidelis procentas mokinių, bet tarp jų yra abiejų lyčių atstovų, nepriklausomai nuo amžiaus ir gyvenamosios vietos.

Reikšminiai žodžiai: mokiniai, suskirstymas pagal lytį, amžių, gyvenamąją vietą, nelegalių narkotikų vartojimas

Literatūra: ESPAD Report 2015. Results from the European school survey project on alcohol and other drugs. The ESPAD group, Luxembourg, 2015; 39-87. 2. Zaborskis A, Šmigelskas K, Vaičiūnas T, Veryga A, Žemaitienė N, Mocevičienė R. Lietuvos mokinių gyvensena. 2014 m. HBSC tyrimas, 2016; 1–54.

65-70 METŲ SENJORŲ FIZINIO PAJĖGUMO POKYČIŲ VERTINIMAS

Daiva Lenčiauskienė, Vitalija Koncevičiūtė

Klaipėdos valstybinė kolegija

Senėjimas dažnai siejamas su fiziologinių funkcijų mažėjimu. Tarp 25 ir 65 metų amžiaus per dešimtmetį, pikinis deguonies suvartojimas sumažėja $5 \text{ ml} \times \text{kg}^{-1} \times \text{min}^{-1}$, o lankstumas 7 proc. Virš 65 metų mažėja raumenų susitraukimo koordinacija, blogėja pusiausvyra, reakcija ir judesių laikas (Rose D., 2018). Fizinio pajėgumo lavinimo programos gali sumažinti šiuos nuosmukius ir užkirsti kelią fizinio savarankiškumo apribojimui (Taylor A., et al., 2008).

Tikslas. Įvertinti 65-70 metų senjorų fizinio pajėgumo pokyčius.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas laikantis etikos principų. Buvo vertinti senjorų viršutinės ir apatinės kūno dalies lankstumo pokyčiai atliekant "Apley kasimosi" ir „Pėdos pirštų siekimo testus, aerobinio darbingumo pokyčiai „2 minučių step testu“, neuroraumeninės kontrolės pokyčiai „8 pėdų stotis ir eiti“ testu. Tyrimo imtį sudarė 20 senjorų, kurie atrinkti naudojant kriterinę patogiają netikimybinę atranką. Tiriamųjų atrankos kriterijai: 65 -70 metų asmenys, mobilūs ir gebantys atlikti visas užduotis. Duomenų analizės metodas – aprašomoji matematinė statistika. Tiriamesiems taikyta kineziterapija salėje 2 k./d. po 30 min., 5 k./savaitę. Kineziterapijos programą sudarė: judesio amplitudę, aerobinę ištvermę, pusiausvyrą ir kordinaciją lavinantys pratimai.

Rezultatai. Prieš kineziterapiją 15 proc. senjorų nustatytas sumažėjęs apatinės kūno dalies lankstumas. Po kineziterapijos 5 proc. senjorų išliko sumažėjęs kairės kojos lankstumas. Prieš kineziterapiją 35 proc. senjorų nustatytas sumažėjęs kairės rankos ir 40 proc. senjorų dešinės rankos lankstumas. Po kineziterapijos kairės rankos lankstumo deficitas pašalintas 10 proc., o dešinės rankos 5 proc. senjorų. Prieš kineziterapiją 70 proc. senjorų nustatyti neuroraumeninės kontrolės pakenkimai. Po kineziterapijos taikymo neuroraumeninės kontrolės pakenkimai pašalinti 15 proc. senjorų. Prieš KT 60 proc. senjorų nustatyti aerobinio darbingumo sumažėjimas. Po kineziterapijos taikymo aerobinio darbingumo pokyčiai neregistruoti.

Išvados. 1. Prieš kineziterapiją beveik trečdaliui senjorų nustatytas viršutinių galūnių ir septintadaliui apatinių galūnių paslankumo sumažėjimas. Po kineziterapijos daliai senjorų viršutinių ir apatinių galūnių paslankumas padidėjo. 2. Prieš kineziterapiją daugiau negu pusė senjorų buvo sumažėjęs aerobinis darbingumas ir neuroraumeninė kontrolė. Po kineziterapijos aerobinio darbingumo pokyčių nepastebėta, neuroraumeninė kontrolė normalizavosi nedidelei daliai senjorų.

Reikšminiai žodžiai: *senjorai, neuroraumeninė kontrolė, aerobinis darbingumas, apatinės ir viršutinės kūno dalies lankstumas*

Literatūra.

1. Rose Debra J. (2018). *Physical Activity Instruction of Older Adults, 2 E.* Human Kinetics. 68p.- ISBN-13:978-1450431064
2. Taylor Albert W., Johnson Michel J. (2008). *Physiology of Exercise and Healthy Aging.* Human Kinetics.19p.- ISBN-10:0736058389

SKIRTINGŲ KINEZITERAPIJOS METODŲ POVEIKIS FUNKCINIAMS ŠIRDIES RODIKLIAMS IR PAJĖGUMUI ASMENIMS, PATYRUSIEMS MIOKARDO INFARKTĄ

Lina Levickienė, Monika Pocienė

Klaipėdos valstybinė kolegija, Sveikatos mokslų fakultetas, Kineziterapijos ir grožio terapijos katedra, Lietuva

Sergamumas širdies ir kraujagyslių sistemos (ŠKS) ligomis vis dar išlieka dažniausias, o amžius vis labiau jaunėja. Miokardo infarktas, kaip viena iš ŠKS ligų, yra viena iš 10 pirmaujančių patologijų, kurios baigtis yra mirtis. 2017 m. Lietuvoje nuo patirto miokardo infarkto mirė 1145 žmonės ir tai yra dažniausiai asmenys, vyresni nei 55 metų amžiaus (Higienos instituto Sveikatos informacijos centras). Fizinės veiklos nauda širdies ir kraujagyslių ligų prevencijai ir simptomų mažinimui po patirto širdies smūgio yra gerai žinoma ir patvirtinta gausybės tyrimų rezultatais. Naujausių tyrimų duomenimis, fiziškai aktyvūs pacientai, patyrę miokardo infarktą, turi perpus mažesnę mirties tikimybę, lyginant su pasyviais pacientais (Ernstsen ir kt., 2016).

Tikslas: įvertinti skirtingų kineziterapijos metodų poveikį fiziniam pajėgumui, arterinio kraujo spaudimo bei širdies susitraukimų dažnio pokyčiams asmenims, patyrusiems miokardo infarktą. **Metodika.** Tyrimu įgyvendinti, buvo atliktas šešių minučių ėjimo testas, Borgo skalės vertinimas, matuojamas pulsas ir arterinis kraujo spaudimas. Gauti duomenys apdoroti naudojant matematikos skaičiuoklę „Microsoft Office Excel-2010“. Tyrime dalyvavo 30 LSMU elgesio medicinos instituto klinikos pacientų, patyrusių miokardo infarktą, kurių amžius 50-70 metų. Tiriamieji buvo suskirstyti į dvi grupes po 15 tiriamųjų: pirmajai grupei kineziterapijos užsiėmimų metu taikyta aerobinė treniruotė, antrajai - galūnių raumenų stiprinimo pratimai, derinami su kvėpavimu. Visiems tiriamiesiems intervencija taikyta 10 kartų po 30 minučių. **Rezultatai.** Vertinant šešių minučių ėjimo rezultatus 16,3 metrais didesnis pokytis po taikytos intervencijos gautas aerobinės treniruotės grupei, nors šios grupės nueito atstumo rezultatai prieš tyrimą buvo kiek mažesni lyginant su kita grupe. Palyginus Borgo skalės abiejų grupių rezultatus matyti, kad prieš intervencijos taikymą, didesnis nuovargis buvo jaučiamas pirmoje grupėje, o po tyrimo atvirkščiai, didesnis nuovargis prieš fizinį krūvį jaučiamas antroje grupėje, kuriai taikyti jėgos pratimai. Lyginant Borgo skalės rezultatus po fizinio krūvio, nustatyta, kad tiek prieš intervenciją, tiek po jos I grupės tiriamieji jautė mažesnę bendrą organizmo nuovargį ir/ar dusulį, nei II grupės. Lyginant pulso rezultatų pokytį po taikytų intervencijų pastebėta, kad jis labiau sumažėjo II grupei, nors prieš KT ir buvo daug didesnis nei I grupės vidurkis. AKS rezultatai parodė, kad sistolinis AKS labiau sumažėjo aerobinę treniruotę gavusiems tiriamiesiems, o distolinis abiem grupėm kito nežymiai. **Išvados.** Tiriamiesiems, kuriems taikyta aerobinė treniruotė AKS ir ramybės pulsas sumažėjo, tačiau AKS labiau kito jėgos treniruotę gavusiems tiriamiesiems, o sistolinis AKS Aerobinę treniruotę. Pagal 6 minučių testo rezultatus nueitas atstumas padidėjo abiem grupėm, bet aerobiniai grupei ženkliai daugiau. Borgo rezultatai parodė, kad nuovargis ir dusulys mažėjo abiejose grupėse, tačiau I grupėje simptomai buvo mažesni.

Reikšminiai žodžiai: miokardo infarktas, kineziterapija, fizinis pajėgumas

Literatūra:

Ernstsen L., Rangul V., Nauman J., Nes B.M., Dalen H., Krokstad S., Lavie C.J., Blair S.N., Wisløff U. (2016). Protective Effect of Regular Physical Activity on Depression After Myocardial Infarction. *The American journal of medicine*, 129 (1), p. 82-88.

Higienos instituto Sveikatos informacijos centras (2018). Mirties priežastys 2017. Vilnius, (p. 15).

SOCIALINIO DARBUOTOJO PROFESINĖS DILEMOS VAIKO GLOBOS SISTEMINĖJE PERTVARKOJE

Viktorija Lygnugarienė, doc. dr. Asta Kiaunytė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Siekiant laipsniškai pereiti nuo institucinės prie bendruomenėje ir šeimoje teikiamos globos reikalingas ne tik laikas, ištekliai, politinis pagrindas, valdžios institucijų, bet ir socialinių darbuotojų, dirbančių vaiko globos sistemoje, pasirengimas ir įsitraukimas. Socialiniai darbuotojai atlieka svarbų vaidmenį vertindami vaiko, šeimos poreikius ir kitas aplinkybes, planuodami prevenciją ir intervenciją. Deinstitutionalizacijos proceso metu vykstanti socialinė transformacija daro įtaką socialinio darbuotojo profesinei veiklai, nes keičiasi darbo veiklos kontekstas – aplinka, kurioje jis veikia. Vaiko globos sistemai deinstitutionalizuojantis socialinis darbuotojas neišvengiamai susiduria su profesinėmis dilemomis – kyla būtinybė pasirinkti iš dviejų prieštaringų etinių sprendimų. Svarbu suprasti, kaip atlikti profesinę veiklą vaiko globos sistemoje, siekiant užtikrinti vaiko gerovę spartinant perėjimo nuo institucinės prie šeimoje teikiamos globos. Tyrimo klausimas – kokias profesines dilemas patiria socialinis darbuotojas nuolat veikiamas besikeičiančios ir tuo pačiu metu vis dar inertiškos vaiko globos sistemos.

Tikslas – atskleisti socialinių darbuotojų profesinių dilemų raišką vaiko globos sisteminės pertvarkos kontekste.

Metodika. 2019 m. sausio - vasario mėnesiais atliktas kokybinis tyrimas, naudojant pusiau struktūruoto interviu metodą. Tyrimo populiaciją sudarė vaiko globos sistemoje dirbantys socialiniai darbuotojai Klaipėdos mieste, Šilutės ir Kretingos rajonuose. Duomenys apdoroti pagal kokybiniam tyrimui keliamus reikalavimus. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Išanalizavus tyrimo duomenis, nustatyta, kad nacionaliniuose dokumentuose išdėstyti pertvarkos siekiai ir pasiūlymai yra racionalūs ir reikšmingi, tačiau nepaisant teigiamų pokyčių, socialiniams darbuotojams kyla įvairių sunkumų juos įgyvendinant praktikoje. Pasak W. Bridges'o (2009)¹, pokytis yra išorinis situacijos pasikeitimas, tai – nauja padėtis, nauja struktūra, nauja komanda, naujos procedūros. Socialinių darbuotojų situacijų analizė, jų subjektyvių išgyvenimų ir patyrimų refleksija atskleidžia santykį tarp elgsenos modelių sprendžiant konfliktus ir emocinių reakcijų dėl pokyčių profesinėje veikloje. Socialinio darbuotojo profesinė realybė kupina konfliktų, profesinių dilemų ir jų sprendimo variacijų, kylančių dėl teisinių, profesinių ir asmeninių veiksnių sąveikos.

Išvados. Vidinis socialinio darbuotojo persiorientavimas, susijęs su naujų požiūrių suvokimu, naujomis vertybėmis, stiprina gebėjimą pokyčių aplinkybėmis pereiti iš prieštaravimų ir konfliktų etapo į naujos organizacinės struktūros ir profesinio tapatumo formavimosi etapą pripažįstant, priimant ir sprendžiant profesinius iššūkius.

Reikšminiai žodžiai: vaiko globa, deinstitutionalizacija, socialinio darbuotojo profesinės dilemos.

Literatūra:

Kiaunytė A., Ruškus J. 2010. Pokyčius patiriančių socialinių darbuotojų emocinės reakcijos ir elgsenos modeliai. Filosofija. Sociologija. T 21, Nr. 3. Lietuvos mokslų akademijos leidykla, p. 268-276.

Rimkus V. 2015. Neapibrėžtumo aspektai socialiniame darbe. Tiltai, 1, p. 99-111.

KLAIPĖDOS BEI KAUNO MOKYKLŲ MOKYTOJŲ DALYVAVIMAS SVEIKATĄ STIPRINANČIAME PROCESU

Rūta Maceinaitė, prof. dr. Genė Šurkienė

Vilniaus universitetas, Medicinos fakultetas, Sveikatos mokslų institutas, Visuomenės sveikatos katedra

Sveikatos stiprinimas suteikiama daugiau galimybių rūpintis savo sveikata ir ją gerinti. Mokykla - tai pati tinkamiausia vieta šiam procesui, nes vaikai didelę laiko dalį praleidžia būtent mokykloje. Norint, kad sveikatos stiprinimas pagerintų vaikų sveikatą, būtina, kad visa mokyklos bendruomenė (vaikai, tėvai ir mokytojai) būtų partneriai, formuojantys pagrindinius jų sveikatos pagrindus ir gyvenimo įgūdžius, skatinančius sveiką gyvenimą. Neabejotina, kad tik tada, kai bus užtikrinta mokytojų įtrauktis į sveikatos stiprinimą, bus galima tikėtis geriausių rezultatų. Informacijos apie mokytojų dalyvavimą sveikatos stiprinimo veikloje stoka lėmė tyrimo tikslą.

Tikslas. Įvertinti Klaipėdos bei Kauno mokyklų mokytojų dalyvavimą sveikatą stiprinančiame procese.

Metodika. Atliktas momentinis tyrimas, kurio metu apklausti 289 mokytojai iš 8 Kauno bei Klaipėdos mokyklų. Analizė atlikta naudojantis Stata12, WinPepi programomis. Apskaičiuoti paplitimo įverčiai, 95% pasikliautiniai intervalai (PI). Naudotas Pirsono chi kvadrato testas, sudaryti logistinės regresijos modeliai. Skirtumas laikytas statistiškai reikšmingu kai $p \leq 0,05$. Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. 68,2% (95% PI: 62,6; 73,3) mokytojų dalyvavo sveikatos stiprinimo veikloje. Dalyvavimo šansą reikšmingai didino darbas sveikatą stiprinančioje mokykloje ($\bar{S}S=4,43$ (95% PI: 2,55; 7,70)) bei dėstymas tokius dalykus kaip kūno kultūra, dailė, technologijos ($\bar{S}S=2,48$ (95% PI: 21,23; 5,01)). Daugiausia sveikatos stiprinimo veikloje dalyvaujančių mokytojų dalyvavimo renginiuose (69,5% (95% PI: 62,8; 77,2)) bei padėjo juos organizuoti 55,8% (95% PI: 48,9; 62,6). 55,3% (95% PI: 48,4; 62,1) mokytojų savo dalyvavimą įvertino gerai arba labai gerai. 86,5% (250) (95% PI: 45,9; 54,7) mokytojų teigė integravę sveikatos klausimus į dėstomo dalyko programą. Daugiausia (77,9% 95% PI: 62,6; 73,3) respondentų teigė, kad sveikatos ugdymas jų mokykloje apima tabako alkoholio ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevenciją.

Išvados. Sveikatos stiprinimo procese dalyvavo beveik 70% mokytojų, dalyvavimas reikšmingai susijęs su mokyklos statusu bei dėstomu dalyku. Labiausiai paplitę dalyvavimo būdai yra dalyvavimas renginiuose ir pagalba juos organizuojant. Daugiausia respondentų dalyvavimą įvertino gerai arba labai gerai. Didžioji dalis mokytojų yra integravę sveikatos klausimus į dėstomo dalyko programą.

Reikšminiai žodžiai: sveikatos stiprinimas, mokytojai, pedagogai, mokyklos bendruomenė, sveikatą stiprinančios mokyklos

Literatūra:

1. The Odense Statement: Our ABC for equity, education and health. 2013, 1. Prieiga internete: <https://www.childsafetyeurope.org/archives/news/2014/info/the-odense-statement.pdf>
2. World Health Organisation. The Ottawa Charter for Health Promotion. Prieiga internete: <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en>
3. Mokyklų pripažinimo sveikatą stiprinančiomis mokyklomis tvarkos aprašas. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.303088/RtHIUzUHVq>

VILNIAUS MIESTO DARŽELIŲ DARBUOTOJŲ PASIRENGIMO TEIKTI IKIMOKYKLINIO UGDYMO PASLAUGAS VERTINIMAS

Rūta Maceinaitė, Kotryna Žigaitė, Rolanda Lingienė, Jolanta Vytienė

Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos Vilniaus departamentas

Ikimokyklinio ugdymo įstaiga – tai aplinka, kurioje vaikai praleidžia didelę laiko dalį, dažnai joje ne tik mokosi ar žaidžia, bet ir maitinasi, miega. Svarbu tai, kad aplinka, kurioje vaikai būna, lemia net 20% jų sveikatos. Vilniuje 2017 metais net 82,9% 1 – 6 metų amžiaus vaikų buvo ugdomi darželiuose. Akivaizdu, kad sostinės darželių aplinka, taip pat ir juose dirbantys darbuotojai daro didelę įtaką vaikų sveikatai. Darželiuose turėtų dirbti reikiamas skaičius tinkamos kvalifikacijos darbuotojų, jie turėtų būti reikiamu periodiškumu tikrintis sveikatą bei būti įgiję žinių higienos bei pirmos pagalbos teikimo klausimais. Nors informacija apie darželių darbuotojų pasirengimą yra itin svarbi, tačiau tyrimų, kurių metu būtų gvildinama minėta problema, Lietuvoje stokojama.

Tikslas: Įvertinti Vilniaus miesto darželių darbuotojų pasirengimą teikti ikimokyklinio ugdymo paslaugas.

Metodika: 2018 m. rugsėjo, spalio mėnesiais atliktas 101 ikimokyklinio ugdymo įstaigos saugos sveikatai vertinimas. Imtis sudaryta orientuojantis į tuos darželius, kurie galimai vykdo veiklą nesaugiomis sąlygomis (taip buvo įtraukti leidimų-higienos pasų (LHP) neturintys darželiai). Naudotos SPSS, WinPepi statistinės programos. Apskaičiuoti paplitimo įverčiai, 95% PI, naudotas χ^2 testas. Skirtumas laikytas statistiškai reikšmingu kai $p \leq 0,05$. Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai: 81,2% patikrintų darželių darbuotojų skaičius bei jų kvalifikacija atitiko reikalavimus. Darželių, kuriuose dirbo reikiamas skaičius kvalifikuotų darbuotojų, buvo reikšmingai daugiau tarp savivaldybės darželių nei tarp privačių darželių (96,7% ir 57,5% ($p < 0,0001$)). Tokių darželių taip pat buvo daugiau tarp LHP neturinčių darželių (89,0% ir 47,4% ($p < 0,0001$)). 21,8% darželių dirbo darbuotojai, kurie nebuvo pasitikrinę savo sveikatos. Tokie darželiai sudarė 9,8% savivaldybės ir 40% privačių darželių ($p < 0,0001$). 73,3% darželių visi darbuotojai buvo įgiję reikiamų žinių higienos ir pirmosios pagalbos klausimais. 90,2% savivaldybės darželių ir 47,5% privačių steigėjų darželių visi darbuotojai turėjo higienos įgūdžių pažymėjimus ($< 0,0001$). Darželių, kuriuose visi darbuotojai buvo įgiję žinių pirmosios pagalbos teikimo klausimais, buvo reikšmingi daugiau tarp savivaldybės nei tarp privačių įstaigų (85,2% ir 55,0% ($p = 0,001$)).

Išvados: Darbuotojų sveikatos tikrinimasis reikiamu periodiškumu, jų žinios buvo reikšmingai susiję su darželio steigėju. Darbuotojų skaičiaus bei jų tinkama kvalifikacija taip pat reikšmingai susijęs su darželio steigėju bei LHP turėjimu.

Reikšminiai žodžiai: darželis, ikimokyklinis ugdymas, priešmokyklinis ugdymas, pedagogas.

Literatūra:

Lalonde M. A New Perspective on the Health of Canadians. Ottawa, 1974.

Lietuvos higienos norma HN 75:2016 Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“.

Lietuvos statistikos departamento internetinis puslapis <https://www.stat.gov.lt/>

SKIRTINGŲ KINEZIOTEIPAVIMO METODIKŲ POVEIKIS KELIO SĄNARIO PROPRIOCEPCIJAI SVEIKIEMS, FIZIŠKAI NEAKTYVIEMS VYRAMS

Ramanauskas Martynas, Pocienė Monika

Klaipėdos valstybinė kolegija, Sveikatos mokslų fakultetas, Kineziterapijos ir Grožio terapijos katedra, Lietuva

Žinoma, kad prasta propriocepcija susijusi su padidėjusia judamojo aparato traumų tikimybe. Atliktos vos kelios mokslinės studijos, pagrindžiančios, kad kinezioteipavimas keičia odos sensorinį grįžtamąjį ryšį bei pačią propriocepciją. Tačiau, mokslinių tyrimų, kuriuose dėmesys koncentruojamas į tai, kaip skirtingos kinezioteipavimo metodikos keičia kelio sąnario propriocepciją, iki šiol nebuvo atlikta.

Tikslas. Ištirti, kaip skirtingos kinezioteipavimo metodikos įtakoja kelio sąnario propriocepciją.

Metodika. Tyrime savanoriškai dalyvavo 12 sveikų, fiziškai neaktyvių vyrų, kurie buvo informuoti apie tyrimo tikslus ir eigą. Tiriamųjų amžiaus vidurkis $23,58 \pm 2,15$ metų, ūgis – $184 \pm 5,10$ cm, svoris – $90,50 \pm 10,37$ kg, KMI - $26,70 \pm 3,30$, dominuojanti koja – dešinė.

Tiriamieji buvo supažindinami su tyrimo eiga, pasirenkama dominuojanti koja – dešinė, 45 laipsnių kampo atkartojimo tyrimas atliekamas su Biodex System Pro 3 izokinetiniu dinamometru. Nustatoma pradinė kojos padėtis 90 laipsnių blauzdos lenkimas. Prašoma tiriamojo aktyviai tiesti blauzdą iki to momento, kol dinamometras užfiksuoja padėtį ties 45 laipsniais. Raginama, kad tiriamasis šią padėtį išimintų kuo geriau, tam skiriama 10 sekundžių. Vėliau tiriamasis pats aktyviai atkartoja 45 laipsnių kampą nematydamas. Galiausiai, pastarasis tyrimo etapas buvo pakartotas, kai tiriamajam pritaikyta raumeninė kinezioteipavimo technika (KT1), o vėliau raištinė technika (KT2). Aktyvaus 45 laipsnių kampo atkartojimo užduotis nematant atliekama tiriamajam uždengus akis specialiu raiščiu, kad tiriamasis negautų vaizdinės grįžtamosios informacijos. Tyrimo duomenys apdoroti SPSS 21 kompiuterine programa. Tyrimo metu skaičiuoti šie statistiniai parametrai: aritmetinis vidurkis, standartinis nuokrypis, konstantinės klaidos laipsniais (KKL). Tyrimų statistinėje analizėje vertinant rezultatų patikimumą pasirenkamas reikšmingumo lygmuo $p = 0,05$. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Atliekant aktyvaus 45 laipsnių kampo atkartojimo (nematant) užduotį, nustatytas konstantinių klaidų (laipsniais) (KKL) statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$) skirtumas tarp užduoties atlikimo be kinezioteipo ($-2,7 \pm -6,45$) ir tarp užduoties atlikimo su raištine kinezioteipavimo technika ($-0,4 \pm 3,21$). Kitais atvejais, statistiškai reikšmingų skirtumų nepastebėta ($p > 0,05$).

Išvados.

Aktyvaus 45 laipsnių kampo atkartojimas blauzdos tiesimo metu statistiškai reikšmingai pagerėjo panaudojus raištinę kelio sąnario kinezioteipavimo techniką.

Reikšminiai žodžiai: kinezioteipavimas, propriocepcija, traumų prevencija

Literatūra:

Cho H.Y., Kim E.H., Kim J., et al. 2015. Kinesio taping improves pain, range of motion, and proprioception in older patients with knee osteoarthritis: A randomized controlled trial. *Am J Phys Med Rehabil.* 94(3), p. 192-20.

Torres, R., Trindade, R., Gonçalves, R.S. 2016. The effect of kinesiology tape on knee proprioception in healthy subjects. *Journal of Bodywork & Movement Therapies*, 20 (4), p. 857–862.

SLAUGYTOJŲ PATIRIAMO DISKOMFORTO KOJOSE ĮTAKA KASDIENEI VEIKLAI

Laura Martinkėnaitė, lektorė Milda Kuskiene

Vilniaus kolegija, Sveikatos priežiūros fakultetas, Slaugos katedra

Lėtinės kojų venų ligos yra vienos dažniausiai tarp suaugusiųjų nustatomų ligų. D. Triponienės teigimu, jomis serga kas antras suaugęs žmogus. Šias ligas lemia ne tik paveldimumas, bet ir dauguma žinomų rizikos veiksnių. Svarbiausias jų – ilgalaikė statinė kūno padėtis: stovėjimas, sėdėjimas ir ilgalaikis vaikščiojimas. Gydomo įstaigų slaugytojos dėl darbo pobūdžio priskiriamos didelės rizikos sirgti lėtinėmis kojų venų ligomis asmenų grupei.

Moksliniai tyrimai atskleidžia, kad lėtinės venų ligos pirmiausia pasireiškia kojų nuovargiu, maudimu, pabrinkimu. Dėl su liga susijusių simptomų, prasto kojų estetinio vaizdo blogėja sergančių lėtinėmis kojų venų ligomis asmenų fizinė, psichologinė bei socialinė sveikata.

Tikslas – iširti slaugytojų patiriamo diskomforto kojose įtaką kasdienei veiklai.

Metodika. 2019 m. sausio–vasario mėnesiais atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anketinės apklausos raštu metodą. Tyrimas atliktas vienoje Lietuvos ligoninių. Tirtos terapinio ir chirurginio skyrių slaugytojos savanoriškai sutikusios dalyvauti tyrime. Slaugytojos anketas pildė laisvu nuo darbo metu. Tyrimo duomenys apdoroti „Microsoft Office Excel 2007“, „Microsoft Word 2007“ ir „SPSS 17.0“ kompiuterio programomis. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Atlikto tyrimo duomenimis, dauguma slaugytojų patiria diskomfortą kojose, tai prastina jų fizinę, psichinę ir socialinę sveikatą, turi neigiamos įtakos kasdienei veiklai.

Išvados. Diskomfortas kojose, prastinant kasdienę veiklą, yra daugumos slaugytojų problema. Tai lemia ilgalaikė statinė kūno padėtis ir ilgalaikis vaikščiojimas. Siekdamos sumažinti diskomfortą kojose, slaugytojos imasi įvairių priemonių.

Reikšminiai žodžiai: slaugytojos, diskomfortas kojose, kasdienė veikla.

Literatūra:

Brasiūnas V. 2005. Kojų paviršinių venų išsiplėtimas, gydymas ir profilaktika. „Farmacija ir laikas“, (2), p. 46–48.

Polinskaja T., Žuravliova T., Žiliukas G., Brasaitė I. 2015. Pacientų požiūris į kojų venų varikozės prevenciją. „Visuomenės sveikata“, (1), p. 76 – 80.

Robertson L. A., Evans C. J., Lee A. J., Allan P. L., Ruckley C. V., Fowkes F. G. R. 2014. Incidence and Risk Factors for Venous Reflux in the General Population: Edinburgh Vein Study. *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*, 48 (2), p. 208–214.

Sharif Nia H., Chan Y. H., Haghdoost A. A., Soleimani M. A., Beheshti Z., Bahrami N. 2015. Varicose veins of the legs among nurses: Occupational and demographic characteristics. *International Journal of Nursing Practice*, 21, p. 313–320.

MIRTINGUMO NUO PAGRINDINIŲ MIRTIES PRIEŽASČIŲ NETOLYGUMŲ PAGAL ŠEIMINĘ PADĖTĮ POKYČIAI 2001 – 2014 M. LAIKOTARPYJE

Olga Meščeriakova-Veliulienė, Ramunė Kalėdienė, Snieguolė Kaselienė, Skirmantė Sauliūnė
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Sveikatos vadybos katedra

Ryšys tarp šeiminių padėties ir gyventojų sveikatos buvo pastebėtas jau praėjusiam amžiuje. Lietuvoje ir kitose šalyse atlikti tyrimai rodo, kad susituokę gyventojai yra sveikesni bei jų mirtingumas mažesnis. Šeiminiai mirtingumo netolygumų pokyčiai Lietuvoje 2001 – 2014 m. laikotarpiu nebuvo vertinti.

Tikslas – įvertinti mirtingumo nuo pagrindinių mirties priežasčių netolygumų pagal šeimines padėties pokyčius 2001 – 2014 m. laikotarpiu.

Metodika. Duomenys gauti sugretinus 2001 ir 2011 m. Lietuvos gyventojų ir būsto surašymo duomenis, mirties atvejus ir emigracijos įrašus. Tyrimas apėmė vyresnius nei 30 m. amžiaus gyventojus 2001 – 2014 m., mirusius nuo pagrindinių mirties priežasčių: širdies ir kraujagyslių ligų (ŠKL) (I00 – I99), piktybinių navikų (PN) (C00 – C97), nelaimingų atsitikimų ir traumų (NAAT) (V01 – Y98) bei virškinimo sistemos ligų (VSL) (K00 – K93). Mirtingumo rodikliai pagal šeimines padėties (susituokę ir nesusituokę (nevedę/netekėjusios; našliai/-ės; išsituokę/-usios)), apskaičiuoti 100 000 asmens stebėjimo metų ir standartizuoti pagal amžių tiesioginės standartizacijos metodu. Mirtingumo netolygumams įvertinti buvo skaičiuota santykinė rizika (nesusituokę/susituokę) ir jos 95 proc. pasikliautinis intervalas. Santykinės rizikos pokyčiams įvertinti atlikta tiesinė regresinė analizė.

Rezultatai. *Mirtingumo nuo ŠKL netolygumų pokyčiai:* susituokę vyrai mirė nuo 1,61 (2001 m.) iki 1,92 (2014 m.) kartų dažniau nei nesusituokę (santykinė rizika kasmet didėjo vidutiniškai po 1,48 proc. per metus, $p < 0,05$), o nesusituokusios moterys mirė nuo 1,23 (2001 m.) iki 1,51 (2014 m.) kartų dažniau nei susituokusios (santykinė rizika kasmet didėjo vidutiniškai po 1,67 proc., $p < 0,05$). *Mirtingumo nuo PN netolygumų pokyčiai:* nesusituokę vyrai mirė nuo 1,08 (2001 m.) iki 1,31 (2014 m.) kartų dažniau (vidutinis metinis santykinės rizikos pokytis 1,66 proc., $p < 0,05$), o moterys - nuo 1,07 (2001 m.) iki 1,33 (2014 m.) kartų dažniau (vidutinis metinis santykinės rizikos pokytis 1,5 proc., $p < 0,05$) nei susituokę. *Mirtingumo nuo NAAT netolygumų pokyčiai:* nesusituokę vyrai mirė nuo 2,77 (2001 m.) iki 3,59 (2014 m.) kartų dažniau nei susituokę (santykinė rizika kasmet didėjo vidutiniškai po 3,28 proc., $p < 0,05$), moterų mirtingumo nuo NAAT netolygumų pokyčiai buvo statistiškai nereikšmingi ($p > 0,05$). *Mirtingumo nuo VSL netolygumai* per tiriamąjį laikotarpį reikšmingai nepakito ($p > 0,05$).

Išvada. Nors Lietuvoje didelis dėmesys yra skiriamas sveikatos netolygumų mažinimui, mirtingumo netolygumai iki šių dienų išlieka aktualiausia problema. Tyrimas atskleidė didėjančius mirtingumo nuo ŠKL ir PN netolygumus bei ypatingai sparčiai augančius vyrų mirtingumo nuo NAAT netolygumus tarp skirtingos šeiminių padėties gyventojų, todėl būtina ieškoti priežasčių, nulėmusių šių netolygumų didėjimą bei siūlyti kryptingas prevencines priemones, ypatingą dėmesį skiriant nevedusių gyventojų mirtingumo mažinimui.

Reikšminiai žodžiai: Mirtingumas, netolygumai, pagrindinės mirties priežastys, šeimines padėtis.

SOCIALINIO DARBUOTOJO PAGALBA SENIEMS IR PAGYVENUSIO AMŽIAUS ASMENIMS, PATIRIANTIEMS SUAUGUSIŲ, PRIKLAUSOMŲ NUO ALKOHOLIO VAIKŲ, SMURTĄ

Dalia Mikniūtė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Vadovaujantis Statistikos departamento duomenimis, smurtas artimoje aplinkoje kaip socialinis fenomenas, viena aktualiausių šių dienų problemų. Smurto reiškinio tematika yra labai įvairi. Smurto artimoje aplinkoje problematiką savo darbuose analizuoja L. Narkauskaitė, K. Smirnova (2011), M. Gustainienė (2005), D. Petrauskaitė (2010) ir kt. Nors smurto problema yra aktualizuojama, iki šiol išsamesnių teorinių ir empirinių tyrimų smurto prieš seno ir pagyvenusio amžiaus asmenis iš suaugusių, priklausomų nuo alkoholio vaikų tema yra mažai tyrinėta. Smurtas artimoje aplinkoje yra vienas iš socialinio darbo objektų, todėl yra tikslinga rinkti informaciją, analizuoti, bendrinti ir interpretuoti tam, kad būtų galima priimti tinkamus sprendimus ir teikti reikiamą pagalbą seno ir pagyvenusio amžiaus asmenims, patiriantiems suaugusių, priklausomų nuo alkoholio vaikų smurtą.

Tikslas - atskleisti socialinio darbuotojo pagalbos pobūdį seno ir pagyvenusio amžiaus asmenims, patiriantiems suaugusių, priklausomų nuo alkoholio vaikų smurtą.

Metodika. 2018 m. lapkričio - 2019 m. sausio mėnesiais atliktas kokybinis tyrimas. Tyrimas atliktas Telšių krizių centre. Tyrime dalyvavo septyni socialiniai darbuotojai, teikiantys pagalbą seno ir pagyvenusio amžiaus asmenims, patiriantiems suaugusių, priklausomų nuo alkoholio vaikų smurtą. Kokybinis tyrimas realizuotas atliekant pusiau struktūruotą interviu. Gauti duomenys apdoroti pagal turinio analizės metodo reikalavimus.

Rezultatai. Išanalizavus tyrimo duomenis, nustatyta, kad socialinio darbuotojo pagalba seniems ir pagyvensiems asmenims, patiriantiems suaugusių, nuo alkoholio priklausančių asmenų smurtą, pasireiškia senų ir pagyvenusių asmenų informavimu, konsultavimu, emociniu palaikymu, tarpininkavimu, įgalinimu ir smurtą patyrusio asmens nukreipimu į kitas institucijas, skirtomis teikti specializuotą pagalbą, patyrus smurtą.

Išvados. Socialinio darbuotojo pagalba seniems ir pagyvenusio amžiaus asmenims, patiriantiems suaugusių, priklausomų nuo alkoholio vaikų smurtą yra grindžiama galiojančiais Lietuvos Respublikos įstatymais. Nustatyta, kad vienas iš svarbiausių pagalbos seniems ir pagyvensiems asmenims, patiriantiems smurtą nuo suaugusių, priklausomų nuo alkoholio vaikų, būdų yra spręsti jų gydymo nuo šios priklausomybės būtinybę. Pasigendama tarpinstitucinio bendradarbiavimo, teikiant savalaikę pagalbą seniems ir pagyvensiems asmenims, patiriantiems smurtą nuo suaugusių priklausomų nuo alkoholio vaikų.

Reikšminiai žodžiai: socialinio darbuotojo pagalba, priklausomybė nuo alkoholio, seno ir pagyvenusio amžiaus asmenys, patiriantys smurtą

Literatūra:

Gustainienė, M. 2005. Smurto prieš moteris priežastys ir prevencija. Sociologija. Mintis ir veiksmas. Vilnius, p. 110-121.

Lietuvos statistikos departamentas. [Žiūrėta 2018 sausio 10 d.]. Prieiga per internetą:

< <https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=23542> >

Narkauskaitė L., Smirnova K. 2011. Smurtas prieš pagyvenusius žmones. *Smurto paplitimas ir jo prevencija Lietuvoje*. Vilnius, p. 45-46.

Petrauskaitė D. 2010. Smurtas šeimoje. Vilnius.

PROFESINIO PERDEGIMO SINDROMO RAIŠKA SLAUGYTOJŲ TARPE

Vaida Mikužienė, doc. dr. Asta Mažionienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Sveikatos priežiūros darbuotojai dėl didelės fizinės ir psichologinės įtampos pasižymi didesne profesinio perdegimo rizika. Lietuvoje vis daugiau gaunama pranešimų apie sveikatos priežiūros darbuotojų emocinį išsekimą, abejingumą slaugomiems pacientams.

Tikslas: nustatyti profesinio perdegimo sindromo komponentų raišką slaugytojų tarpe.

Metodika. 2018 m. gruodžio mėn. atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant Ch. Maslach ir S. E. Jackson (1981; 2016) „*Maslach Burnout Inventory*” (MBI) klausimyną. Profesinį perdegimą sudarantys kintamieji transformuoti į tris skales: emocinio išsekimo, depersonalizacijos ir asmeninių pasiekimų. Visų trijų skalių vidinio suderinamumo Cronbach Alfa koeficientai buvo pakankamai aukšti – nuo 0,774 iki 0,923. Tyrimo duomenims apdoroti naudoti metodai: *One-Way ANOVA* (F), *Kruskal'o-Wallis'o* (χ^2) testas, *Chi-kvadrato* (c^2) kriterijus, *Pearson'o* (r) ir *Spearman'o* (r) koreliacijos koeficientai. Statistinių hipotezių reikšmingumo lygmuo, kai $p < 0,05$. Tyrimo imtis – 337 respondentai. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, kad 30,3 proc. tyrime dalyvavusių slaugytojų pasireiškė aukšto lygio emocinis išsekimas. Aukšto lygio asmeninių pasiekimų sumažėjimas nustatytas 28,2 proc. slaugytojų. Depersonalizacijos komponento pasireiškimas aukštu lygiu nustatytas tik 4,8 proc. slaugytojų. Nustatyti statistiškai reikšmingi ryšiai tarp slaugytojų amžiaus ir emocinio išsekimo ($r = -0,22$ $p < 0,001$) bei depersonalizacijos komponento pasireiškimo ($r = -0,14$ $p = 0,013$) – jaunesnio amžiaus slaugytojai dažniau buvo emociškai išsekę, jiems dažniau pasireiškė aukštesnis depersonalizacijos pasireiškimo lygis nei vyresnio amžiaus slaugytojams. Slaugytojams su aukštu lygiu išsilavinimu dažniau stebėtas aukštesnis emocinio išsekimo ($r = 0,23$ $p < 0,001$) ir depersonalizacijos komponento ($r = 0,13$ $p = 0,017$) išreikštumas nei slaugytojams su aukštesniu lygiu išsilavinimu. Nustatyti statistiškai reikšmingi neigiami ryšiai tarp darbo stažo ir perdegimo sindromo komponentų parodė, kad didesnis emocinis išsekimas ($r = -0,15$ $p = 0,005$), aukštesnis depersonalizacijos išreikštumas ($r = -0,12$ $p = 0,022$) ir asmeninių pasiekimų sumažėjimas ($r = -0,16$ $p = 0,004$) dažniau stebėtas tarp slaugytojų su mažesne darbine patirtimi nei tarp slaugytojų su didesne patirtimi. Tarp dirbančių tik naktinėje pamainoje buvo žymiai daugiau slaugytojų su aukštu depersonalizacijos lygiu nei tarp dirbančių dirbančių paromis ar dieninėje pamainoje ($p = 0,025$); tarp dirbančių tik naktinėje pamainoje žymiai dažniau stebėtas ir ryškesnis asmeninių pasiekimų sumažėjimas ($p = 0,015$).

Išvados. Trečdaliui tyrime dalyvavusių slaugytojų pasireiškė aukšto lygio emocinis išsekimas bei asmeninių pasiekimų (produktyvumo) sumažėjimas. Jaunesnio amžiaus slaugytojams statistiškai reikšmingai dažniau pasireiškė emocinis išsekimas nei vyresnio amžiaus slaugytojams. Slaugytojams su aukštu lygiu išsilavinimu būdingas aukštesnis emocinio išsekimo išreikštumas nei slaugytojams su aukštesniu lygiu išsilavinimu. Didesnis emocinis išsekimas ir asmeninių pasiekimų sumažėjimas labiau pasireiškė tarp slaugytojų su mažesne darbine patirtimi nei tarp slaugytojų su didesne patirtimi. Didžiąją dalį tyrime dalyvavusių slaugytojų nustatytas žemo lygio depersonalizacijos komponento išreikštumas.

Reikšminiai žodžiai: profesinis perdegimas, perdegimo sindromas, slaugytojas.

Literatūra:

Bakker A. B., Costa P. L. 2014. Chronic job burnout and daily functioning: A theoretical analysis. *Burnout Research*. [1], p. 112-119.

Jonikienė G., Grigaliūnienė V. 2014. Slaugytojų patiriamų stresogeninių įvykių ir profesinio perdegimo sąsajos. *Slauga mokslas ir praktika* 6 [210], p.4-5.

Ziedelis A., Pajarskienė B. 2018. Slaugytojų profesinio perdegimo individualios darbo aplinkos priežastys. *Literatūros apžvalga. Visuomenės sveikata*. 2 [81], p. 12-19.

I-IV GIMNAZIJOS KLASIŲ MOKINIŲ MITYBOS ĮPROČIAI

Emilija Miliauskė, doc. dr. Asta Budreikaitė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Sveika mityba yra vienas iš didžiausių įtaką žmogaus sveikatai bei savijautai lemiančių veiksnių. Tinkama mityba aprūpina organizmą reikiamu energijos kiekiu. Jei stinga tam tikrų maistinių medžiagų, mažėja organizmo atsparumas ir darbingumas, greičiau susergama. Nepaisant minėtų veiksnių sveika mityba moksleiviams nėra itin reikšminga. Nemaža dalis moksleivių renkasi gana kaloringus, tačiau menkaverčius, t. y. nerekomenduojamus, maisto produktus, o paauglių skaičius, kurie turi viršsvorį ar nutukimą, nuolat auga. Vyresniame amžiuje dėl to kyla rimtų sveikatos problemų, tokių kaip kraujotakos sistemos ligos, antro tipo diabetas ir kt. Atsižvelgiant į tai, jaunų žmonių mitybos ypatumų tyrimai yra aktualūs tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygmeniu.

Tikslas – nustatyti I-IV gimnazijos klasių mokinių mitybos įpročius.

Metodika. Tyrime dalyvavo 502 mokiniai, kurių amžius nuo 15 iki 18 metų. Respondentai pildė anketas, kurias sudarė klausimai apie kasdienes mitybos įpročius. Gautų duomenų analizei atlikti taikyta statistinės duomenų analizės programa SPSS Statistics 20.0. Rezultatai vertinti pasitelkus aprašomąją ir palyginamąją analizę. Skirtumas buvo laikomas statistiškai reikšmingu, kai $p < 0,05$.

Rezultatai. Atlikus tyrimą, nustatyta, kad sveikos mitybos įpročių kasdien laikėsi nedidelė dalis apklaustųjų. Tik trečdalis mokinių kasdien valgė šviežius vaisius ir daržoves bent 1 kartą per dieną. Daugiau nei pusė apklaustųjų 1-3 kartus per savaitę valgė greitą maistą ir saldumynus. Kasdien pusryčiauja tik 60 proc. mokinių. 30 proc. mokinių nevalgė pietų mokykloje. Didžioji dalis šių moksleivių ėjo į parduotuves, užkandines arba nešėsi savo maistą. Nustatyta, kad 9 proc. mokinių turi viršsvorį, iš jų 1 proc. mokinių yra nutukę.

Išvados. Sveika mityba – vienas svarbiausių sveikos gyvensenos komponentų, užtikrinantis, kad mokinys augs ir vystysis tinkamai. Sveiki mitybos įpročiai susiformuoja vaikystėje ir paauglystėje, todėl ypatingai svarbu juos diegti ir formuoti tiek šeimoje tiek mokykloje. Tokiu būdu visuomenėje mažėtų ligų, susijusių su netinkama mityba (cukrinio diabeto, širdies ir kraujagyslių, onkologinių ir kt.), susirgimo rizika, išsispęstų viršsvorio ir nutukimo problema.

Reikšminiai žodžiai: moksleiviai, mityba, įpročiai, sveikata

Literatūra:

Coelho G., Candido C., Machado-Coelho G., Freitas S. 2012. Association between nutritional status, food habits and physical activity level in schoolchildren. *Jornal de Pediatria*. No 88 (5). 406-412 p.

Mentes E., Mendes B., Karacabey K. 2014. The investigation of physical activity levels and eating habits in adolescents. *European Journal of Experimental Biology*, No 4 (1). 693-698 p.

Umbrasienė U., Varvuolienė R., Krupskienė A., Narkauskaitė L., Beržanskytė A., Kranauskas A., 2011. Mokinių mitybos įpročiai. *Visuomenės sveikata*, Nr. 2 (53), 76-82 p.

World Health Organization. 2016. Adolescents Dietary Habits. 2013/2014 Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) survey. WHO Regional Office for Europe.

VAIKO SOCIALINĖ GEROVĖ SOCIALINIO DARBUOTOJO POŽIŪRIU

Žibutė Milienė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis šeimų, kurioms reikalinga socialinė pagalba auginant vaikus, skaičius nemažėja, todėl išlieka aktualus profesionalios pagalbos šeimai poreikis. Valstybės sukurtoje pagalbos šeimai, auginančiai vaiką, sistemoje svarbus vaidmuo tenka socialiniui darbuotojui veikiančiam konkrečioje bendruomenėje.

Tikslas – atskleisti socialinių darbuotojų vaiko socialinės gerovės sampratą.

Metodika. Atliktas kokybinis (individualizuotas pusiau struktūruotas interviu, turinio analizė) tyrimas. Tyrimo pamatas - socialinio konstruktyvizmo teorijos nuostatos kuriomis siekiama išsiaiškinti kaip socialinis darbuotojas konstruoja vaiko socialinę gerovę šeimoje ir sistemų teorijos nuostatos pabrėžiančios žmogų supančios aplinkos svarbą. Tyrimui atlikti sudaryta interviu struktūra remiasi mokslininkų (J. Bardshaw, 2009, A. Poviliūno, 2013, M. Mockaitytės-Cicilionienės, 2014, A. Bučinsko, A. Sakalauskaitės, 2016) išskirtais esminiais vaiko socialinės gerovės sampratos komponentais. Tyrimas atliktas 2019 metų sausio – vasario mėnesiais. Tyrimo imtis – 7 respondentai. Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. Tyrimas atskleidė, kad socialiniai darbuotojai vaiko socialinę gerovę linkę sieti su šeimos aplinka tėvams suteikdami didžiausią svarbą. Socialiniai darbuotojai pastebi, kad vaiko socialinei gerovei ne mažiau svarbus artimų žmonių vaidmuo suteikiantis natūralią pagalbą. Reikšmingiausiai vaiko socialinės gerovės šeimoje komponentais socialiniai darbuotojai laiko vaiko saugumo užtikrinimą, sveikatos apsaugą, namų aplinką ir vaiko santykius su jam svarbiais asmenimis. Mažiausiai aktualiais vaiko socialinės gerovės šeimoje komponentais laikomi materialinės šeimos sąlygos ir vaiko subjektyviai suvokiama gerovė.

Išvados. Dauguma socialinių darbuotojų vaiko socialinę gerovę supranta kompleksiskai t.y. išskiria daugiau nei vieną vaiko gerovės komponentą. Socialiniai darbuotojai svarbiausią vaidmenį vaiko socialinės gerovės užtikrinime suteikia tėvams, tuo pačiu teigiamai vertina vaikui artimų asmenų pagalbą. Tyrimas atskleidė, kad socialiniai darbuotojai pageidautų aktyvesnio vietos bendruomenės vaidmens užtikrinant vaiko socialinę gerovę šeimoje.

Reikšminiai žodžiai: socialiniai darbuotojai, šeima, vaiko socialinė gerovė

Literatūra:

Bradshaw, J., Richardson D. 2009. An index of chil wel-being in Europe. *Child indicators research*. ISSN 1874-8988. Nr. 2 (3): 319-351.

Bučinskas A., Sakalauskaitė A. 2016. Vaikystės socialinio saugumo iššūkiai gerovės valstybės projekte. *Regional formation and development studies*. ISSN 2351-6542. Nr. 1(18): 23-42.

Mockaitytė-Cicilionienė M. 2014. Vaiko paėmimo iš šeimos legitimavimo prieštaravimai: socialinio darbuotojo perspektyva. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. ISSN 2029-5820. Nr. 14(2):79-97.

Poviliūnas A. 2014. Investicijos į vaikus: padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties. Nacionalinių strategijų tyrimas. Vilniaus universitetas.

PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PRADŽIA IR MOTYVAI

Doc. dr. Dalia Miniauskienė

Šiaulių universitetas, Edukologijos institutas

Kaip rodo Lietuvos ir užsienio autorių darbai, moksleivių amžius, kai pradeda vartoti alkoholį, rūkyti ir bandyti narkotikus, jaunėja, o narkotikai, kaip prekė pasiūloma vis jaunesnio amžiaus vaikams. Tai yra pavojingos tendencijos, nes kuo jaunesniame amžiuje narkotikų pavartojama pirmą kartą, tuo didesnė tikimybė, kad ateityje šis paauglys vartos ir kitus narkotikus.

Tikslas – įvertinti Šiaulių rajono/apskrities mokinių psichoaktyvių medžiagų vartojimo pradžią ir vartojimo motyvus.

Metodika. Anketinė apklausa raštu atlikta Šiaulių apskrities bendrojo ugdymo mokyklose. Apklausoje dalyvavo 1137 mokiniai, iš jų 494 vaikinai ir 643 merginos. Tyrimui buvo panaudota anketa, sudaryta pagal tarptautinį ESPAD klausimyną. Mokinių amžius buvo nuo 16 iki 19 metų. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant SPSS programos paketą (SPSS 21.0). Parinktas reikšmingumo lygmuo, kai $p < 0,05$.

Rezultatai. Mūsų tyrimo duomenimis 20,7 proc. mokinių pirmą cigaretę surūkė, būdami 11 ir mažiau metų. Iš viso pabandžiusių rūkyti, būnant 13 ir mažiau metų, Šiaulių regione buvo 47,7 proc. Šis rodiklis kiek žemesnis, nei Lietuvos rodiklis. Pagal pabandžiusių rūkyti 13 metų ir jaunesnių berniukų dalį (60–65 proc.) tarp ESPAD šalių pirmauja Baltijos šalys (Latvija, Estija, Lietuva). Baltijos šalyse daugiausia ir pabandžiusių anksti rūkyti mergaičių (44 proc.).

2011 m. vidutiniškai 7 proc. moksleivių Europos šalyse teigė, kad jie pradėjo rūkyti cigaretes kasdien būdami 13 metų ar jaunesni. Šiuo klausimu Lietuvos rodiklis – 10 proc. Šiaulių regiono moksleiviai pradėjo rūkyti kasdien būdami 13 metų – 10,7 proc., o būdami 12 metų ir jaunesni – 8,8 proc.

Alkoholiniai gėrimai, ypač lengvieji, ragaujami labai jauname amžiuje. Ketvirtadalis respondentų alaus, penktadalis – vyno ar šampano paragavo būdami 11 ar mažiau metų. Tiek merginos, tiek vaikinai, laiko alkoholio vartojimą neblogu būdu atsipalaiduoti, pasijausti laimingais, užmiršti savo problemas ir pan.

Kaip pagrindinę nelegalių narkotikų vartojimo priežastį daugiau kaip pusė respondentų nurodė smalsumą ir draugų įtaką. Visos kitos priežastys, kodėl buvo išbandytos psichoaktyvios medžiagos, sudarė nuo 5,4 iki 15,2 proc.

Išvados: Rūkymas ir alkoholio vartojimas padidina riziką, jog bus pradėtos vartoti ir nelegalios psichoaktyviosios medžiagos. Kuo jaunesniame amžiuje moksleiviai pirmą kartą pavartoja bet kokio alkoholio arba pabando rūkyti, tuo galimybė išbandyti nelegalius narkotikus yra didesnė.

Reikšminiai žodžiai: mokiniai, alkoholio, tabako, nelegalių narkotikų vartojimo pradžia, motyvai

Literatūra:

1. Miniauskienė D., Jurgaitienė D., Strukčinskiene B. Self-reported cannabis products and other illicit drugs consumption in older school-age children in Northern Lithuania: a comparison between 2006 and 2012. *Medicina*, 2014: Nr.50(3), 162 -168p.
2. Raposo, J., Costa, A., Valença, P., Zarzar, P., Diniz, A., Colares, V., & Franca, C. (2017). Binge drinking and illicit drug use among adolescent students. *Revista De Saude Publica*, 51, 83.
3. ESPAD Report 2015. *Results from the European school survey project on alcohol and other drugs. The ESPAD group, Luxembourg, 2015; 39-87.*

ŠIRDIES IR KRAUJAGYSLIŲ SISTEMOS LIGŲ GYDYMAS LIETUVOJE AUGANČIAIS VAISTINIAIS AUGALAIS

prof. habil.dr. Vida Motiekaitytė, doc. dr. Zenonas Venckus

Šiaulių valstybinė kolegija, Biomedicinos mokslų katedra, Darnaus vystymosi institutas

Vaistiniai augalai skirstomi į fitoterapines grupes pagal jų gydomąsias savybes, poveikį ir tinkamumą ligoms gydyti. Pranešime analizuojamos savaime augančios ir auginamos Lietuvoje vaistinių augalų rūšys, rekomenduojamos širdies ir kraujagyslių sistemos ligoms gydyti.

Tikslas. Remiantis Lietuvos medicinos ir farmacijos specialistų parašytais leidiniais apie vaistinius augalus, sudaryti Lietuvos vaistinių augalų rūšių, rekomenduojamų širdies ir kraujagyslių sistemos ligoms gydyti, sąrašą.

Metodika. Mokslo informacijos šaltinių analizė. Mokslo informacijos šaltiniuose gydymui rekomenduojamų rūšių dažnis įvertintas taikant *rekomendacinę balą* (skaičius leidinių, kuriuose rūšis rekomenduota gydyti ligoms, priskiriamoms tai pačiai fitoterapinei grupei). Augalų rūšių lotyniški vardai pateikiami pagal Tarptautinės botaninės nomenklatūros reikalavimus.

Rezultatai. Lietuvos medicinos ir farmacijos specialistai rekomenduoja: 1) hipertenzijai gydyti – 31 vaistinių augalų rūšį, dažniausiai – 12 rūšių: *Crataegus monogyna*, *Gnaphalium uliginosum*, *Leonurus cardiaca*, *Viscum album*, *Anethum graveolens*, *Aronia melanocarpa*, *Calendula officinalis*, *Capsella bursa-pastoris*, *Fucus vesiculosus*, *Ruta graveolens*, *Valeriana officinalis*, *Vinca minor*; 2) aterosklerozės gydymui ir profilaktikai – 41 rūšį, dažniausiai – 6 rūšis: *Crataegus monogyna*, *Viscum album*, *Allium sativum*, *Aronia melanocarpa*, *Fragaria vesca*, *Taraxacum officinale*; 3) širdies ir kraujagyslių sistemos ligoms (širdies neurozė, širdies veiklos nepakankamumas, širdies permušimai, aritmija, stenokardija ir kt.) gydyti 74 rūšis, dažniausiai – 10 rūšių: *Crataegus monogyna*, *Leonurus cardiaca*, *Convallaria majalis*, *Melissa officinalis*, *Valeriana officinalis*, *Calendula officinalis*, *Polygonum aviculare*, *Aesculus hippocastanum*, *Lamium album*, *Mentha piperita*.

Išvados. Remiantis Lietuvos medicinos ir farmacijos specialistų parašytų 14-kos leidinių apie vaistinius augalus duomenimis, sudaryti 3 sąrašai Lietuvoje augančių vaistinių augalų, rekomenduojamų sveikatos apsaugai: hipertenzijai gydyti – 31 rūšis, aterosklerozės gydymui ir profilaktikai – 41 rūšis, kitų širdies ir kraujagyslių sistemos ligų gydymui – 74 rūšys.

Reikšminiai žodžiai: vaistiniai augalai, fitoterapija, širdies ir kraujagyslių ligos

Literatūra:

Budnikas V., Obelevičius K. (2015). *Vaistažolės*. Kaunas, 239 p.

Dagilis P., Dagilytė B., Juocevičius B., Mackevičienė B., Mackevičius A. (2002). *Fitoterapija (Vaistinių augalų receptų žinynas)*. Vilnius, 323 p.

Karnickienė B. (sud.) (2015). *E. Šimkūnaitės receptų rinkinys*. Vilnius, 208 p.

Vasiliauskas J. (2015). *Žolininkas pataria. 140 receptų sveikatai, grožiui, maistui*. Vilnius, 320 p.

SOCIALINIS DARBAS SU ŠEIMA, GLOBOJANČIA NEĮGALŲ SUAUGUSĮ ASMENĮ: SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO PERSPEKTYVA BENDRUOMENĖJE

Aušra Motuzaitė, doc. dr. Asta Kiaunytė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Neįgalaus vaiko gimimas neišvengiamai paveikia visą tolimesnį šeimos gyvenimą. Remiantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis 2017 metais Lietuvoje gyveno 227 tūkst. neįgalių suaugusių asmenų. Pasak R. Černovaitės ir L. Bulotaitės (2014) suaugusių vaikų globos ypatumai pradėti nagrinėti tik prieš keletą dešimtmečių, ši sritis mažai tyrinėta. Šeimos nariai, globojantys suaugusius asmenis su negalia, sensta, susiduria su finansiniais sunkumais, jaučia nuolatinį nerimą, dėl neįgalaus asmens ateities. Nacionaliniuose bei tarptautiniuose dokumentuose numatyti siekiai kurti pagalbos šeimai sistemą bendruomenėje.

Bendruomenė - svarbus institutas, galintis suteikti šeimai reikiamą pagalbą, palaikymą, jog ji ir toliau funkcionuotų ir išliktų kaip sistema. Pasak V. Ivanauskienės (2008), įgudęs socialinis darbuotojas dirbdamas su šeima kaip sistema, palaikydamas ramią ir konstruktyvią atmosferą, gali paskatinti daugelį palankių pokyčių. R. Kočiūnas (1998), teigia, kad svarbiausias socialinio darbuotojo uždavinys dirbant su šeima – kurti sąlygas, kuriomis maksimaliai atsiskleistų šeimos jėga.

Tikslas - atskleisti socialinių paslaugų teikimo perspektyvą šeimai, globojančiai suaugusį asmenį su negalia, bendruomenėje.

Metodika. 2019 metų sausio- vasario mėnesiais atliktas kokybinis tyrimas, taikant iš dalies struktūrizuotą interviu metodą. Tyrimas organizuotas Telšių mieste bei rajone, jame dalyvavo socialiniai darbuotojai, teikiantys pagalbą šeimoms, bei globėjai, kurie rūpinasi neįgaliais suaugusiais asmenimis. Tyrimo imtis- 14 respondentų. Duomenys apdoroti taikant turinio analizę. Vykdam tyrimą vadovautasi pagrindiniais etikos principais.

Rezultatai. Tyrimas atskleidė, kad šiandieninėje visuomenėje, egzistuojančioje pagalbos sistemoje šeimai, yra nemažai trūkumų. Nėra išplėta pagalbos į namus sistema, stinga laikino „atokvėpio“ tarnybų, trūksta grupinių gyvenimo namų, dienos socialinės globos centrų. Šeima, spręsti savo problemas vis dar dažnai paliekama viena. Socialiniai darbuotojai šiame pagalbos procese tampa advokatais, tarpininkais, skatinančiais tinkamą individo ir aplinkos sąveiką, ieškoma naujų perspektyvų bendruomenėje. Dažna šiuolaikinių bendruomenių silpnybė yra ta, kad joje trūksta socialinių darbuotojų, stinga specialistų, galinčių koordinuoti bendruomenės veiklas.

Išvados. Lietuvoje egzistuoja pakankamai išplėta teisinė bazė, reglamentuojanti įvairias neįgaliųjų gyvenimo sritis, tačiau trūksta individualios, šeimos poreikius, atitinkančios pagalbos bendruomenėje. Visuomenėje vyrauja stigmatizuojantis požiūris į neįgaliuosius, būtina stiprinti bendruomenės narių švietimą.

Reikšminiai žodžiai: šeima, suaugęs asmuo su negalia, globa, bendruomenė

Literatūra:

Černovaitė R., Bulotaitė L. 2014. Motinių globojančių suaugusius vaikus, turinčių intelekto sutrikimą, patirtis. Specialusis ugdymas, 1 (30), p. 137-168.
Ivanauskienė, V. 2008. Socialinio darbo su šeima teoriniai ir praktiniai aspektai. Iš *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 2(2), p. 77-86.

SOCIALINIO DARBUOTOJO MOTYVACIJA, KAIP EFEKTYVAUS PROFESINIO FUNKCIONAVIMO PRIELAIDA

Edita Nikolajenko, doc. dr. Valdas Rimkus

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Socialinio darbuotojo profesinė realybė, veikiamą žinių, įgūdžių ir vertybių kaitos, turi tendenciją transformuotis į labiau profesionalią, kūrybišką ir socialinių permainų aktualijas atliepiančią profesinę veiklą. Profesinio potencialo raiška kasdienėje veikloje atspindi socialinio darbuotojo bendrus, ir individualius motyvacijos bruožus. Socialinio darbuotojo kaip asmens kryptingumas, pastangos ir aktyvumo procesas vardan tikslo, iliustruoja motyvaciją kaip svarbų darbinį aspektą, leidžianti traktuoti žmogų kaip kuriantį savo asmeninę, unikalią patirtį kaupiančią asmenybę. Siekiant stiprinti socialinio darbuotojo profesinės veiklos motyvaciją tikslinga tirti ir analizuoti efektyvaus profesinio funkcionavimo prielaidas, sutelkiant dėmesį į individualią socialinio darbuotojo perspektyvą.

Tikslas - Teoriškai pagrįsti socialinių darbuotojų motyvaciją, kaip efektyvaus profesinio funkcionavimo prielaidą.

Metodika. Mokslinės literatūros analizė. Ieškant šaltinių, kurie atskleistų efektyvaus profesinio funkcionavimo prielaidas, yra nagrinėjama: asmeninių nuostatų įtaka motyvacinio proceso eigoje, individuali motyvacinių veiksnių turinio hierarchija ir jos ryšys su socialinio darbuotojo poreikių charakteristika, motyvacinių veiksnių turinio adaptacijos fazė asmeninės interpretacijos lauko struktūroje. Rengiantis empiriniam tyrimui pasitelkta M. F. Ford *Motyvacijos sistemų teorijos efektyvaus funkcionavimo koncepcija* (M. F. Ford, 1992), kuria remiantis galima tirti socialinio darbuotojo nuostatas į savo gebėjimus ir aplinką – kaip motyvaciją skatinantį ir stiprinantį veiksnių efektyvaus profesinio funkcionavimo kontekste. Taip pat yra pateikiama C. Handy *Motyvacijos skaičiavimo teorija* (C. Handy, 1993), kuria remiantis dėmesys koncentruojamas į asmeninės interpretacijos lauką, formuojantį tam tikro laipsnio motyvacijos progresiją. Šių teorijų pagalba siekiama teoriškai pagrįsti teigiamų/neigiamų įtakų, tokių kaip asmeninių socialinio darbuotojo nuostatų į savo gebėjimus, aplinką, ir motyvacinių veiksnių turinio hierarchijos, kaip asmeninės interpretacijos lauko abipusę koreliaciją.

Išvados. Teorinė apžvalga atskleidė, kad socialinio darbuotojo nuostatos, suvokimas ir motyvavimas reikalauja holistinio požiūrio. Siekiant ištirti motyvacijos įtaką efektyvaus profesinio funkcionavimo kontekste, šį procesą reikia nagrinėti ne atskirų kintamųjų kontekste, bet kaip tam tikrą nedalomą visumą.

Reikšminiai žodžiai: socialinio darbuotojo nuostatos / motyvacija, efektyvus profesinis funkcionavimas, asmeninės interpretacijos laukas

Literatūra:

Ford M. F. 1992. *Motivating Humans. Goals, Emotions and Personal Agency Beliefs*. New Delhi: Sage Publications. 130-139 p. ISBN 0-8039-4528-0.

Handy C. 1993. *Understanding Organizations*. Harmondsworth, Middlesex, England: Penguin Book Ltd. 29-59 p. ISBN 978-0195087321.

Kavaliauskienė V. 2013. *Socialinių darbuotojų nuostatų dėl savo gebėjimų ir aplinkos raiška profesinėje veikloje*. *Andragogika* nr. 1 (4): 187-190. ISSN 2029-6894.

NEFORMALIAUS IR SAVIŠVIETOS BŪDU ĮGYTŲ KOMPETENCIJŲ VERTINIMO IR PRIPAŽINIMO GALIMYBĖS UNIVERSITETE

Doc. dr. Sigutė Norkienė, prof. dr. Birutė Jatkauskienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Neformalaus ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo praktika pasaulyje žinoma jau nuo 1945-ųjų metų, kai JAV nusprendė pripažinti, įvertinti savo kareivių, grįžusių po karo į savo šalį, kare įgytą patirtį. Priklausomai nuo to, kokio sudėtingumo veiklos funkcijas kariai atliko, jų įgyta patirtis ir kompetencijos buvo prilygintos mokymosi studijų rezultatams. Šalis atsilygino savo piliečiams už pagalbą, ištikimybę ir, įvertinus jų patirtį, kariai buvo priimti studijuoti į įvairių koledžų bei universitetų aukštesnius kursus. Ši JAV patirtis „perplaukė“ vandenyną ir išplito Europos šalyse. Klaipėdos universitete, kaip ir kituose Lietuvos universitetuose, kolegijose, profesinio mokymo institucijose ir kt. neformalaus ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų vertinimas bei pripažinimas yra Senato patvirtinta procedūra. Problema ta, kad ši procedūra nėra pakankamai žinoma nei darbdaviams, nei įvairiose organizacijose dirbantiems, turintiems patirtį, bet neturintiems universiteto ar kitos institucijos formalaus išsilavinimo (diplomo) asmenims.

Tikslas – viešinti Klaipėdos universiteto, Sveikatos mokslo fakulteto bakalauro studijų programų teikiamas galimybes, vertinant, pripažįstant neformalaus bei savišvietos būdu įgytas kompetencijas, pritraukiant į studijas motyvuotus, turinčius patirtį ir dirbančius asmenis.

Metodika. Dauguma Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto studijų programų turi parengtus ir fakulteto Taryboje patvirtintus kompetencijų aprašus, parengtas neformalaus ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų vertinimo bei pripažinimo metodikas. Metodikų ir konsultantų teikiama pagalba padeda pretendentams pasiruošti kompetencijų vertinimo bei pripažinimo procedūrai.

Rezultatai. Specialių metodikų pagalba įrodžius savo kompetencijas, patirtį, jos yra vertinamos universiteto rektoriaus sudarytoje vertinimo komisijoje. Patirtis rodo, kad po pokalbio su vertinimo komisijos nariais, pretendentui gali būti užskaityta iki 50 proc. pasirinktos studijų programos kreditų. Taigi, žmonės sutaupo laiką (ženkliai sumažėja studijų trukmė), finansus (sumažėja mokestis už studijas) ir ...džiaugiasi gautu bakalauro studijų diplomu.

Išvada. Lietuvoje ir Vakarų Europoje kompetencijų, įgytų įvairiose mokymosi aplinkose (neformalioje, profesinėje, neprofesinėje, savanoriškoje), vertinimas bei pripažinimas nestokoja nei mokslininkų, nei praktikų, nei ekspertų dėmesio. Tarptautiniai ekspertai pabrėžia, kad savišvietos ir neformaliojo būdu įgytų kompetencijų pripažinimas gali pagerinti daugelyje Europos Sąjungos valstybių susidariusią nepalankią ekonominę ir socialinę padėtį. Tam itin svarbu skatinti visus suinteresuotus subjektus įsitraukti ir dalyvauti savišvietos ir neformaliojo būdu įgytų kompetencijų pripažinimo procesuose, kad jie suvoktų pripažinimo teikiamą naudą. Kompetencijų pripažinimo pranašumai rodo, kad procedūra itin reikšminga dviem aspektais: siekiant tolesnio mokymosi ir (arba) turint tikslą padidinti galimybes konkurencingoje darbo rinkoje. Siekiantiesiems toliau mokytis kompetencijų pripažinimas gali būti naudingas, nes sudaro sąlygas asmenims, neįgijusiems aukštojo išsilavinimo, bet turintiems formaliojo būdu nepripažintų kompetencijų, įgytų dirbant ar savarankiškai mokantis, jas formalizuoti. Galima teigti, kad kompetencijų vertinimo bei pripažinimo reiškinys yra ne tik pagrįstas moksliskai, įgyvendinamas praktiskai, bet tuo pačiu jo teikiamos galimybės ir nauda yra akivaizdi visoms suinteresuotoms šalims: pavieniems asmenims, organizacijoms, universitetams.

Reikšminiai žodžiai: neformalus mokymasis, savišvieta, kompetencijų vertinimas, pripažinimas.

ŽMONIŲ LIGAS SUKELIANČIŲ PRIEŽASČIŲ VALDYMAS

Algimantas Mečislovas Olšauskas, Aurelija Algimanta Urbonaitė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Holistinės medicinos ir reabilitacijos katedra; LCC tarptautinis universitetas

Sveikas gyvenimo būdas ir subalansuota mityba yra pagrindiniai svertai palaikantys gerą žmonių sveikatą. Kadangi žmogaus organizmas yra savireaguliacinė bioenergetinė sistema, gaudama optimalų kiekį maistinių medžiagų, pati sugeba apsisaugoti nuo ligų ir sėkmingai funkcionuoti iki 100 ar net 120 metų. Tačiau mes išgyvename ne ką daugiau kaip pusę šio kalendorinio laiko. Žmonių populiacijos sveikam gyvenimui trukdo užterštas oras ir vanduo, cheminės medžiagos: pesticidai, konservantai, sunkieji metalai, smulkiosios kietosios dalelės ir kiti toksinai. Cheminių medžiagų patekimas ir kaupimasis žmogaus organizme sukelia įvairias neigiamas pasekmes:

Tikslas. Nustatyti pagrindines priežastis sukeliančias ligas ir jų valdymo galimybes.

Metodai. Anketinė apklausa, atlikta sveikatingumo mokyklos klausytojams (n=50).

Rezultatai. Pasaulinės sveikatos apsaugos organizacijos dokumentuose teigiama, kad kiekvieno suaugusio žmogaus kūnas per parą turi įsisavinti iki 500 gr. šviežių vaisių ir apie 700 gr. šviežių daržovių. Tada organizmas 100 % aprūpinamas gyvojo (ląstelinio) skysčio prisodrinto optimalaus kiekio vitaminų, mikroelementų, fermentų ir kitų veikliųjų medžiagų. Jos dalyvaudamos įvairiose organizme vykstančiose biocheminėse reakcijose yra laikomos veiksmingomis gyvybės nešėjomis.

Moksliskai įrodyta, kad vaisius ir daržoves virškinantis organizmas sunaudoja mažiausiai energijos, o virškinant riebalus ir baltymus-daugiausiai energijos. Vaisiai ir daržovės sintetina ne tik angliavandenius, bet ir pektinus, taninus, ląstelių ir kitas naudingas medžiagas. Jos sugeba neutralizuoti su maistu į virškinimo traktą patekusius pesticidus, konservantus, sunkiuosius metalus ir kitus toksinus. Optimalus vaisių ir daržovių kiekis žmogaus suvartotas per parą, puikiai aprūpina organizmą reikalingomis veikliosiomis medžiagomis, įgalinančiomis apsaugoti organizmą nuo daugelio grėsiąčių ligų: širdies ir kraujotakos sistemos, virškinimo trakto, šlapimo ir lyties organų, piktybių auglių, diabeto ir kitų negalavimų. Be to dienos racione vyraujantis augalinis maistas leidžia žmonėms išvengti antsvorio ir nutukimo, palaikyti šarminę kraujo reakciją. Terminiškai apdoroti ar konservuoti vaisiai ir daržovės netenka žymios dalies veikliųjų medžiagų taip reikalingų žmogaus geros sveikatos palaikymui.

Sveikata labai priklauso ir nuo žmogaus organizmo biologinio laikrodžio, kuris valdo reguliarius paros ritmus ir prie kurių privalome prisitaikyti ir jiems paklusti. Žmogaus organizmo fiziologiniai paros ritmai reguliuojami pagal 24 valandų ciklą. Biologinis laikrodis reguliuoja genus, fiziologinius procesus, biocheminių reakcijų vyksmą organizme, priklausomai nuo paros laiko.

Daug Lietuvos gyventojų serga dėl to, kad dažnai pažeidžia natūralius organizmo ciklus ir nesilaiko organizmo biologinio laikrodžio, reguliuojančio fiziologinius procesus, signalų.

Biologinis žmogaus organizmo paros laikrodis susideda iš 3 ciklų: valgymas ir virškinimas, maisto medžiagų pasisavinimas ir atliekų pašalinimas. Svarbi taisyklė - nesumaišyti ciklų eilės, nes nuolatinis jų trikdymas pasireiškia virškinimo sistemos diskomfortu, sutrikusia medžiagų apykaitos pusiausvyra, išsiderinusia organizmo veikla ir prasidedančiomis įvairioms ligoms.

Išvados. Lietuvos žmonės nenoriai keičia savo senus mitybos įpročius į subalansuotą mitybą ir nesistengia pereiti prie sveiko gyvenimo būdo, garantuojančio gerą sveikatą ir ilgus gyvenimo metus. Svarbiausia mūsų užduotis - formuoti jaunosios kartos įpročius į subalansuotą mitybą ir sveiką gyvenimo būdą ir taip apsaugoti nuo įvairių ligų.

Reikšminiai žodžiai: priežasčių šalinimas, subalansuota mityba, sveikas gyvenimo būdas.

PROFESIONALIOS PAGALBOS POREIKIS ŠEIMOJE GLOBOJAMO VAIKO GLOBĖJUI (RŪPINTOJUI): SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ PATIRTIS

Simona Paulauskienė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Lietuvoje kasmet šimtai vaikų praranda tėvų globą ir atsiduria vaikų globos namuose. Dauguma vaikų netenka tėvų globos dėl netinkamo tėvų elgesio: smurto, nesirūpinimo, nepriežiūros. Tėvams negalint arba nenorint užtikrinti vaiko teisių, šios prievolės imasi valstybė, pirmiausia teisinio reguliavimo priemonėmis garantuodama globos teikimą kiekvienam be tėvų likusiam vaikui (Burvytė, Kocai, 2017).

Vaikas turi prigimtine teisę augti ir vystytis šeimos aplinkoje, todėl šiuo metu, sprendžiant socialinės vaiko globos klausimus, prioritetas teikiamas vaiko globai šeimoje.

Teikiant socialinę pagalbą vaikams globojantiems asmenims, atsiskleidžia svarbus socialinio darbuotojo vaidmuo: ieškant globėjų (rūpintojų), juos parengiant ir mokant, teikiant globėjams (rūpintojams) socialinę pagalbą, konsultuojant juos įvairiais vaiko globos klausimais, bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, kurie padeda užtikrinti vaiko globos normas šeimoje.

Tikslas – ištirti profesionalios socialinio darbuotojo pagalbos poreikį šeimoje globojamo vaiko globėjui (rūpintojui).

Metodika. 2019 m. sausio – vasario mėn. atliktas kokybinis tyrimas. Įgyvendinant tyrimo tikslą, taikyti šie tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, pusiau struktūruotas interviu, kokybinė turinio (*content*) analizė. Respondentai – aštuoni GIMK socialiniai darbuotojai.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad visi tyrime dalyvavę GIMK specialistai iš esmės pritaria vaikų globos sistemos pertvarkai, tačiau daugelis pastebi deinstitutionalizacijos proceso neigiamus aspektus bei iš to kylančias kai kurias grėsmes: skubėjimą, sisteminio požiūrio nebuvimą, pasitaikančią specialistų nekompetenciją, kuri skaudžiai atsiliepia globojamiems vaikams ir globėjų (rūpintojų) šeimoms. Tyrime dalyvavusių socialinių darbuotojų nuomonės išsiskyrė dėl globos ir įvaikinimo perspektyvos: vieni tikisi, kad vaikų globos sistemos pertvarka paskatins visuomenę aktyviau pažvelgti į šią problemą ir daugės žmonių, norinčių globoti ar įsivaikinti, kiti - baiminasi, kad dėl reformos spragų daliai vaikų - globėjų (rūpintojų) rasti nepavyks ir jiems vis tiek teks augti vaikų globos namuose. Tyrimas atskleidė, kad globėjams (rūpintojams) reikalinga ne tik profesionali socialinio darbuotojo, gydytojo, logopedo, mokytojo-korepetitoriaus ir ypač, psichologo, pagalba. Šeimoje globojamo vaiko globėjui (rūpintojai) pasigenda ir tikisi didesnio visuomenės ir šeimos aplinkos – kaimynų, draugų, bendradarbių palaikymo ir supratimo.

Išvados. Profesionali socialinio darbo pagalba turėtų apimti ne tik socialinio darbo paslaugų teikimą, bet ir visuomenės nuomonės formavimą, padėti vienijant, koordinuojant ir apjungiant kitų profesionalų teikiamų paslaugų tinklą, kuris pasiektų kiekvieną pagalbos laukiančią šeimą.

Reikšminiai žodžiai: *be tėvų globos likę vaikai, socialinis darbas, socialinė pagalba*

Literatūra:

Burvytė, S., Kocai, E. 2017. Socialinių darbuotojų požiūris į vaikų globos namuose augančių vaikų ryšius su biologiniais tėvais // Socialinis ugdymas. T. 45, Nr. 1, p. 62–79.

SLAUGOS PERSONALO, PRIKLAUSANČIO ĮVAIRIOMS KOHORTOMS, PROFESINIO GYVENIMO KOKYBĖS VERTINIMAS

Olga Pavlova, prof. dr. Aurelija Blaževičienė, dr. Beth A. Brooks

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas Slaugos katedra

University of Illinois Chicago, College of Nursing Chicago, USA

Profesinio gyvenimo kokybė apibrėžiama kaip subjektyvi darbuotojų patirtis susijusi su slaugytojų darbo aplinka. Tyrimų duomenimis dauguma slaugytojų profesinio gyvenimo kokybės sričių lieka neišspręstos ir blogėja toliau, todėl darbuotojai nesugeba gerai atlikti savo darbą.

Tikslas. Įvertinti slaugos personalo, priklausančio įvairioms kohortoms, profesinio gyvenimo kokybę.

Metodika. 2018m. lapkričio – 2019m. sausio mėnesiais atliktas kiekybinis tyrimas, naudojant anketinės apklausos raštu metodą. Tyrimas atliktas dvejose Kauno miesto ligoninėse. Tyrimo metu slaugytojoms buvo išdalinti 262 klausimynai, pilnai užpildyti ir tinkantys vertinimui grįžo 226 klausimynai. Tyrimui naudota standartizuota Slaugytojų profesinio gyvenimo kokybės vertinimo anketa. Tyrimo duomenys apdoroti SPSS 21 kompiuterine programa. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Daugiau nei pusės respondentų profesinio gyvenimo kokybė vidutinio lygio. Įvairiose kohortose nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai. “Kūdikio bumo” atstovu teigimu, jų darbo aplinkoje dažniau sudaromos karjeros kilimo galimybės. Taip pat jų nuomone darbas pamainomis dažniau neigiamai įtakoja asmeninį gyvenimą, palyginus su “Y” kartos atstovais. Nustatyta, kad “Ikseriai” statistiškai reikšmingai dažniau, nei “Y” karta pritaria, kad jų darbo krūvis yra per didelis ir kad jie atlieka daug užduočių, nesusijusių su pacientų priežiūra.

Išvados. Slaugytojų profesinio gyvenimo kokybė – subjektyvus darbuotojų suvokimas, kuris gali skirtis priklausomai nuo to, kuriuo laikotarpiu formavosi darbuotojo vertybės, įtakojančios požiūrį į profesinį gyvenimą.

Reikšminiai žodžiai: *profesinio gyvenimo kokybė, vertinimas, kohorta*

Literatūra:

Brooks B., Storfjell J., Omoike O. 2007 Assessing the quality of nursing work life. *Nursing administration quarterly*, 19 (3), p. 269 - 275

Julie A. 2010 Five Generations in the Nursing Workforce. *Journal for Nurses in Professional Development*, 29 (4), p. 205-210

Nowrouzi B., Giddens E., Gohar B. 2016 The quality of work life of registered nurses in Canada and the United States: a comprehensive literature review. *International Journal of Occupational and Environmental Health*, 22 (4), p.341–358

Nowrouzi B., Lightfoot N., Carter L. 2015 Work ability and work-related stress: a cross-sectional study of obstetrical nurses in urban northeastern Ontario. *Work*, 52 (1), p. 115–122

MEDICININIŲ APŽIŪRŲ NEPILNAMEČIŲ APSVAIGIMUI NUSTATYTI REZULTATŲ YPATUMAI 2014-2018 METAIS

Rožė Perminienė

Klaipėdos miesto savivaldybės Sveikatos apsaugos skyrius

Priklausomybę sukeliančių medžiagų vartojimo jaunimo tarpe problema Lietuvoje sprendžiama jau ne vieną dešimtmetį. Sistemingai atliekami tarptautiniai (ESPAD, HBSC) bei periodiškai regioninio lygio tyrimai rodo, kad šių medžiagų vartojimo problema tebėra aktuali. Šie jaunimo sveikos gyvensenos tyrimai parodo priklausomybę sukeliančių medžiagų vartojimo paplitimą populiacijoje. Valstybinės ligonių kasos duomenimis, kasmet stacionariai gydomi ne tik suaugę asmenys, bet ir vaikai dėl apsinuodijimų, vartojant alkoholį ar narkotines medžiagas. Taip pat nepilnamečiams, įtariamais, kad yra apsvaigę, asmens sveikatos priežiūros įstaigoje gali būti atliekama medicininė apžiūra, t.y. nustatoma, ar vaikas pavartojo psichiką veikiančias medžiagas, yra apsvaigęs nuo šių medžiagų, apsinuodijęs jomis. Ką rodo šių apžiūrų rezultatai?

Tikslas – įvertinti medicininių apžiūrų asmens sveikatos priežiūros įstaigose nepilnamečių (0-17 m.) apsvaigimui nustatyti rezultatų ypatumus 2014–2018 m.

Metodika. Atliktas retrospektyvinis tyrimas Klaipėdos vaikų ligoninėje. Tyrimo grupę sudarė nepilnamečiai, kuriems 2014-2018 m. šioje ligoninėje buvo atlikta medicininė apžiūra apsvaigimui nustatyti. Vaikai buvo suskirstyti pagal amžių, lytį, apsvaigimą sukėlusios medžiagos grupę. Atlikta statistinė ir aprašomoji duomenų analizė (SPSS 21, MS Excel 2010). Tyrimas atliktas laikantis etinių principų.

Rezultatai. Nepilnamečių, kuriems atlikta medicininė apžiūra apsvaigimui nustatyti, skaičius 2014-2018 m. sumažėjo nuo 28 proc. 2014 m. iki 10 proc. 2018 m. Medžiagos, sukėlusios apsvaigimą, buvo alkoholis, narkotinės medžiagos, klėjai ir medikamentai. Tiriamuoju laikotarpiu dažniausiai vartota medžiaga, sukėlusios apsvaigimą, buvo alkoholis. Nuo jo dažniau buvo apsvaigę berniukai nei mergaitės. Apsvaigimas nuo alkoholio dažniausiai nustatytas 12-17 m. vaikams. Apsvaigimai nuo narkotinių medžiagų nustatyti tiek berniukams, tiek mergaitėms 12-17 m. grupėje.

Išvados. Nepilnamečių, kuriems atlikta medicininė apžiūra apsvaigimui nustatyti, skaičius 2014-2018 m. mažėjo. Tačiau pagal medžiagas, sukėlusias apsvaigimą, matyti, kad narkotinių medžiagų vartojimas tiriamuoju laikotarpiu buvo tolygus, kasmet mažėjo tik apsvaigimas nuo alkoholio. Išryškėjo tendencija, kad jaunėja apsvaigimą sukeliančių medžiagų (tiek alkoholio, tiek narkotinių medžiagų) vartojančių vaikų amžius – kasmet daugiau nustatyta apsvaigimų nuo šių medžiagų 12-15 m. vaikams nei 16-17 m. Nuo alkoholio kasmet dažniau buvo apsvaigę berniukai nei mergaitės, tačiau nuo narkotinių medžiagų – tolygiai abi lytys.

Reikšminiai žodžiai: nepilnamečiai, apsvaigimas, medicininė apžiūra.

Literatūra:

Izokaitis M, Stonienė L. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas, rizikos veiksniai bei ankstyvosios intervencijos ir prevencijos vykdymas tarp bendrojo ugdymo mokyklų mokinių. Visuomenės sveikata. 2017;2(77):64-73.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. Metinis pranešimas 2018. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 1 d.]. Prieiga per internetą: <[http://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/NTAKD_ataskaita\(1\).pdf](http://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/NTAKD_ataskaita(1).pdf)>

Perminienė R, Istomina N, Drugilienė D, Razbadauskas A. Europos jaunimas – narkomanijos prevencijos programa: Klaipėdos atvejis Europos miestų kontekste. Sveikatos mokslai. 2013;23(1):13-20.

NACIONALINĖS VANDENS TURIZMO TRASOS PRITAIKYMAS VIEŠIESIEMS POREIKIAMS: NERIES UPĖS ATVEJIS

Greta Pielikytė, lekt. Edgaras Vaškaitis

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Išaugęs domėjimasis vandens turizmo paslaugomis, dar 2005 metais paskatino Valstybinį Turizmo Departamentą inicijuoti nacionalinių vandens turizmo trasų specialiojo plano parengimą. Planą, kurio tikslas buvo suformuoti vientisą turizmo trasų tinklą, skatinant aktyvų vandens turizmą Lietuvoje – 2009 metais vasario 23 d. (Nr. 4-67) patvirtino ir Lietuvos Respublikos Ūkio ministras. Nacionalinės vandens turizmo trasos yra privalomojo pobūdžio ir įgyvendinamos per 10 metų laikotarpį, todėl šiuo metu šios trasos turėtų būti įrengtos kartu su infrastruktūra, kurią sudaro: kempingai, stovyklavietės, poilsio vietos, atokvėpio vietos, prieklauskos ir automobilių stovėjimo aikštelės) ir kiti objektai (trasų ženklavimas stendais ar ženklais, lankytini objektai, dirbtinės ir natūralios kliūtys) įrengti įtakos zonoje (1 km nuo kranto linijos).

Tikslas - išanalizuoti Neris upės viešą infrastruktūrą bei pateikti su vandens turizmo ištekliams dirbančioms institucijoms Neris upės viešosios infrastruktūros plėtros tobulinimo galimybes.

Metodika. Empirinis tyrimas, kurio tikslas – išsiaiškinti, ar Neris upėje yra įrengta viešoji vandens turizmo infrastruktūra, įvertinti neigiamus aspektus jų įgyvendinime ir kontrolėje bei pateikti galimas tobulinimo kryptis, buvo pradėtas 2018 metais turizmo parodoje „Adventur“, bendraujant su turizmo informacijos centrais bei 2018 metais, dalyvaujant ekspedicijoje „Baidarė upėje“, kurioje buvo nuplaukti 236 km Neris upe. Taigi tyrimui atlikti pasirinkti šie tyrimo metodai: atvejo analizė, strateginių ir teisinių dokumentų analizė, pusiau struktūrizuotas interviu.

Rezultatai ir išvados. Empiriniu tyrimu nustatyta, kad Neris upėje vandens turizmo infrastruktūra nėra sukurta. Nacionalinių vandens turizmo trasų specialiajame plane nurodyti reikalavimai vandens trasų bei jų viešosios infrastruktūros kūrimui - neatitinka esamos situacijos.

Reikšminiai žodžiai: turizmo trasa, viešoji vandens turizmo infrastruktūra, Neris.

Literatūra:

Nacionalinių vandens turizmo trasų specialusis planas. 2009. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą:

https://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/imported/lt/veikla/veiklos_sritys/turizmas/aktai/vandens%20turizmo%20aiskinamasis-sprendiniai.pdf;

Indriūnas G. 2015. *Turizmo planavimas*: mokomoji knyga. Vilniaus kolegijos Turizmo katedra, 185 p. ISBN 978-609-436-038-1

Paulauskienė L. 2013. Turizmo valdymo tobulinimo perspektyvos Lietuvoje: nacionalinio ir savivaldybių lygmenų sąveika. *Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas*.

FIZIŠKAI AKTYVIŲ TURIZMO KELIONIŲ RINKINIŲ PASIŪLA IR PAKLAUSA LIETUVOJE

Laura Piešinaitė, lekt. Edgaras Vaškaitis

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Į dabartinį žmonių gyvenimą įsiliejusios išmaniosios technologijos keičia žmonių mąstymą, potyrius, tarpusavio bendravimą. Mokslininkai pastebėjo, kad XX a. pab. pasikeitė turistų bruožai, o kartu keitėsi turistų požiūris į keliavimą. Šiandien, vis daugiau žmonių renkasi bei išbando naujas keliones, kuriose gali patirti naujų emocijų, „pagauti“ adrenalino gurkšni, ar keliauti aktyviai ir nenuobodžiai. Allied Market Research (2018) savo ataskaitoje teigia, kad nuotykių turizmo rinka 2016 m. buvo įvertinta 444,850 milijonų JAV dolerių, o 2023 m. pasieks 1,335,738 mln. JAV dolerių.

Pastebima, kad turistai vis dažniau renkasi aktyvų turizmą ne tik, kaip laisvalaikio praleidimo galimybę, bet ir kaip sveikatos, fizinių bei dvasinių jėgų atgavimą, nes aktyvios kelionės reikalauja daugiau ištvermės, fizinių jėgų arba specialaus išankstinio pasirengimo. Lietuvoje turizmo veiklą vykdo daug turizmo organizatorių, tačiau didžioji dalis atvykstantiems bei vietiniams šalies turistams siūlo įprastus turizmo kelionių rinkinius, o tik maža dalis Lietuvos kelionių organizatorių teikia aktyvų turizmą siūlydami kelionių rinkinius, pramogas, kuriuose turistai patirtų naujų emocijų, potyrių bei fizinio aktyvumo.

Tikslas - ištirti aktyvaus turizmo pasiūlą bei paklausą Lietuvoje bei pateikti rekomendacijas ir pasiūlymus aktyvaus turizmo plėtros optimizavimo galimybėms.

Metodika. Teisinių plėtros dokumentų apžvalga, mokslinės literatūros, straipsnių analizė, internetinių šaltinių analizė. Analizuojant duomenis taikyti kokybinio tyrimo metodai – aprašomoji duomenų analizė ir anketavimas.

Rezultatai. Išanalizavus mokslinę literatūrą, išsiaiškinta aktyvaus turizmo samprata bei ryšiai su kitomis turizmo rūšimis; apibendrinta, kaip kuriami kelionių rinkiniai bei išsiaiškinta, kas yra fiziškai aktyvūs kelionių rinkiniai. Išanalizuota, kokių turizmo išteklių reikia aktyviam turizmui.

Išvados. Lietuvoje teikiamų fiziškai aktyvių kelionių rinkinių pasiūla yra labai maža. Iš 245 kelionių organizatorių tik 26 užsiima fiziškai aktyviomis kelionėmis, pramogomis bei siūlomomis veiklomis, o tai sudaro tik 11 proc. Išanalizavus internetinius tinklalapius pastebima, kad likusieji kelionių organizatoriai dažniausiai teikia poilsines-pažintines keliones, kuriose yra aktyvaus turizmo vienkartinį pramogų, todėl negalima teigti, kad jie vysto bei užsiima fiziškai aktyviomis kelionėmis.

Reikšminiai žodžiai: aktyvus turizmas, fiziškai aktyvūs kelionių rinkiniai, fizinis aktyvumas, turizmo ištekliai.

Literatūra:

UNWTO. 2014. Global Report on Adventure Tourism. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. Vasario 1 d.]. Prieiga per internetą :< <https://skift.com/wp-content/uploads/2014/11/unwto-global-report-on-adventure-tourism.pdf>>.

Cision Communication Cloud. 2018. Global Adventure Tourism Market. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. Vasario 1 d.]. Prieiga per internetą:< <https://www.prnewswire.com/news-releases/global-adventure-tourism-market-expected-to-reach-1335738-million-by-2023-allied-market-research-672335923.html>>.

Baležentis A. 2012. *Turizmo vadyba*: tarptautinio turizmo administravimo įvadas: mokomasis leidinys. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 190 p. ISBN 9789955194675.

THE HCEU PROJECT SUPPORTS THE TRANSPARENCY AND RECOGNITION OF QUALIFICATIONS IN THE HEALTHCARE SECTOR IN EUROPE

Plaszewska –Żywko Lucyna, Gabryś Teresa, Malinowska –Lipień Iwona, Kózka Maria
Jagiellonian University Medical College, Faculty of Health Sciences, Krakow, Poland

Many countries have been struggling with the lack of an adequate number of nurses. On a global scale, the nursing staff's deficit is estimated in the range from 22% to 29% [1,2,3]. Although about 7.3 million nurses work in the WHO European Region, this number is not suitable to meet current and anticipated future needs due to demographic changes in the general population and in the group of nursing staff [1]. At the same time, the phenomenon of nurses' migration in the European Union and other countries is observed [4,5,6]. Recognition of qualifications or proof of its comparability is the basis for employment in the EU countries. However, the recognition process is complicated, time-consuming and not always transparent. Moreover, it does not include informal and non-formal qualifications of a person undertaking work outside the home country. The HealthCareEurope (HCEU) project funded by the European Commission (co-funded by Erasmus +) was therefore implemented to facilitate the recognition process.

The aim of the project (2015-2018) involving 10 institutions from five European countries was to develop tools to facilitate the transparency and recognition of migrant workers' qualifications within the health care sector in Europe.

Methods. The HCEU project was based on the European Qualifications Framework (EQF), European Credit System for Vocational Education Training (ECVET) and European Classification of Skills / Competencies, Qualifications and Occupations (ESCO). The Vocational Qualifications Transfer System (VQTS) model and matrix was also used. The experts from partner countries analysed the systems and programs of nursing education, the certificates / diplomas of formal recognition of qualifications and opinions of stakeholders (educators, employers and employed nurses).

Results. The Competence Matrix - Nursing was developed with additional tools to facilitate their transfer to European countries and combined with the Competence Matrix - Elderly Care creating the "Competence Matrix - Professional Care" [7]. It takes into account both formal qualifications and qualifications obtained in non-formal/informal learning.

Conclusions. The results of the project could facilitate the nurses and elderly caregivers to move freely around the European labor market in terms of their qualifications.

Keywords: HCEU, nurse, elderly caregiver, recognition of qualifications, VQTS model, matrix, competence profiles.

References:

- International Council of Nursing, Nurses: Pielęgniarki siłą na rzecz zmian, kluczowymi zasobami na rzecz zdrowia, ICN, Geneva, 2014.
 - International Council of Nursing, Nurses: Pielęgniarki są siłą na rzecz zmian, Efektywna opieka i racjonalne koszty, ICN, Geneva, 2015.
 - International Council of Nurses, ICN Fact Sheet on Positive Practice Environments, 2013.
 - Buchan J., Parkin T., Sochalski J., International nurses mobility, Trends and policy implications, Bulletin of the WHO, Geneva 2003.
 - Bradby, H., International medical migration: a critical conceptual review of the global movements of doctors and nurses. Health (London), 2014; 18(6): 580-96.
 - Valizadeh S., Hasankhani H., Shojaimotlagh V.: Nurses' immigration: Causes and problems. International Journal of Medical Research & Health Sciences 2016,5 9S: 486-491.
- <https://www.project-hceu.eu>

MOTIVATION AND INFECTION CONTROL IN NURSE PRACTICE

Diana Platace, Kristaps Circenis, Kristine Puzirevska, Amanda Kreile, Zanna Sedova, Inga Millere

Rīga Stradiņš University, Latvia

The human resources base and the financial distribution of medicine play a key role in controlling infections. A prerequisite of a well-functioning system is a well-motivated workforce. The study of hospital staff motivation is therefore vital in the practice of infection control. Moreover the motivation of nurses is the main precondition for qualitative patient care. To improve motivation and thereby increase staff performance, attention should be given to motivating factors, for example by increasing the individual's sense of achievement and to demonstrate recognition of that achievement (Dieleman et al., 2003). Thus, the motivation of nurses can be affected by some psychological factors, e.g. attitudes, habits, stress, tolerance.

Aim. The aim of the study is to find out the motivation factors in nurse practice to provide infection control in the intensive care units and in the department of internal medicine and in the surgery departments.

The study used a quantitative study method- survey (n=210). The study results were acquired by quantitative study method- survey (nurses in the intensive care units, n=60 and in the department of internal medicine, n=100 and in the surgery department, n=60), where was used the authors' devised and approved questionnaire. The research questions were based on Abraham Maslow's theory illustrated as "Maslow's Pyramid of Needs" and Frederick Erling Herzberg's two-factor theories. The questionnaire includes both closed and semi-closed questions with multiple answer options used the Likert scale. Validity of the structured questionnaire was determined by internal coordination coefficient of Alpha Cronbach test significance calculation and it was higher than 0,6.

Results. The survey showed that the greatest motivator of infection control for nurses is fear of infection. Primarily nurses are motivated by patient safety and the prevention of spread of infection. Mostly, the motivation of nurses is promoted by non material or internal factors than by material factors. The data from the study show that the material factors that mostly motivate nurses in the hospitals in Latvia to work in patients care and to provide infection control are the maintenance of workplace (64%), the premium for quality of work (41%), the premium for night work and overtime (41%). There are also material factors that does not affect nurses' motivation, such as salary and outside of work activities (sports games, excursions, work ballet), as well as health insurance and social guarantees in nurses practice of the intensive care units and in the department of internal medicine. The results of the study show that the non material factors that mostly motivate nurses to work in patient care are relationships with colleagues (59%), the attitude of the supervisor (66%), to be respectful of your workplace (71%) and acknowledgment for the work done (54%). Also, pride and respect for the work to be done and challenges, interesting of job and and variety in work tasks mostly to motivate nurses to work in the chosen profession.

Conclusions. The study suggests that nurses are motivated by both a material and non material motivating factors. Mostly, the motivation of nurses is promoted by non material or internal factors (the fear of infection, the relations with colleagues, the attitude of the supervisor, to be respectful of your workplace, acknowledgment for the work done, the responsibility at work, the pride and respect for the work to be done, the challenges, interesting of job and variety in work tasks, as well as the growth and development in the workplace) than by material factors (possibility to attend courses and training, the premium of work quality, maintenance of workplace, the premium for night work and overtime, the premium for work on holidays, vacation pay, as well as environment of work).

Keywords: motivation, infection control, nurse

STUDENTŲ KOMUNIKACINĖS KOMPETENCIJOS GEBĖJIMAI

Greta Pociūtė, dr. Vytė Kontautienė, Karolina Zapalskiene

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Lietuvos verslo kolegija

Vienas iš svarbiausių veiksnių, laiduojančių profesinės veiklos bei pedagoginio bendravimo sėkmę yra komunikacinė kompetencija. Kad specialistas galėtų efektyviai dalyvauti veiklose, susijusiose su žmonių tarpusavio ryšiais, turi būti išsiugdęs komunikacinę kompetenciją (Fominienė, 2006). Todėl komunikacinės kompetencijos ugdymas turėtų būti prioritetiniu aukštosios mokyklos, rengiančios šiuolaikinius specialistus, tikslu. Moksliniai tyrimai atskleidė, jog, vertinant komunikacinę kompetenciją, yra svarbi dvejų kompetencijų – vidinės kompetencijos, t.y. bendravimo gebėjimų, bei išorinės kompetencijos, t.y. gebėjimo pasirinkti tam tikrus elgesio būdus skirtingose situacijose, sąveika (Glotova, Wilhelm, 2014).

Tikslas – atskleisti pirmo kurso studentų komunikacinės kompetencijos gebėjimus.

Metodika. Tyrimas atliktas 2018 m. Tyrimo imtį sudarė 112 tiriamųjų: 45 Klaipėdos universiteto ($n = 45$) ir 67 Lietuvos verslo kolegijos pirmo kurso studentai, iš kurių 51 proc. buvo vaikinai, 49 proc. – merginos, studijuojantys nuolatine (51 proc.); 34 proc. – nuolatinesesijine ir 15 proc. išėstine studijų forma. Tyrime taikyti šie metodai: mokslinės literatūros šaltinių analizė; anketinė apklausa; matematinė statistika. Bendravimo kompetencijos lygis nustatytas remiantis F. Malureano ir L. Enachi-Vasluianu (2012) išskirtais 4 lygmenimis. Duomenų analizė atlikta naudojant SPSS Statistics (20 versija) programą.

Rezultatai. Nustatyta, kad dauguma (77,15 proc.) studentų yra linkę ramiai, be susierzinimo bei pykčio reaguoti į konstruktyvią kritiką savo atžvilgiu dėl žinių ar gebėjimų trūkumo, tačiau gana dažnai (44,3 proc.) praranda savitvardą, kai nesilaikoma tvarkos ir drausmės. Didesnė dalis (64,4 proc.) tyrime dalyvavusių studentų mano, kad jiems reikėtų patobulinti gebėjimus valdyti situaciją konfliktų metu. 48,9 proc. studentų nėra patenkinti savo retorikos įgūdžiais; 46,6 proc. – bendravimo situacijos valdymu; 42,2 proc. – kalbos gramatika. Trečdalis (28,9 proc.) studentų mano, kad jiems dar reiktų patobulinti kalbos etiką, o penktadalis (20,0 proc.) – norėtų tobulinti bendradarbiavimo įgūdžius. Statistinių skirtumų lyties aspektu nenustatyta ($p > 0,005$). Tyrimo rezultatai atskleidė, kokiose situacijose studentams trūksta komunikacinių gebėjimų: vyrauja situacijos, susijusios su konfliktais (68,2 proc.), bandymu įtikinėti (44,65 proc.), suvaldyti situaciją, sudrausminti (37,0 proc.) bei kalbant prieš didelę auditoriją (45,3 proc.).

Išvados. Tyrimo rezultatai rodo, kad tiek Klaipėdos universiteto, tiek Lietuvos verslo kolegijos studentai pripažįsta komunikacinės kompetencijos reikšmę profesinėje veikloje, akcentuodami jos svarbą kuriant gerus santykius, darant įtaką bei motyvuojant siekti geresnių rezultatų, o turimus komunikacinės kompetencijos gebėjimus įsivertina pakankamai gerai: tiek kalbos vartojimo gebėjimų, tiek komunikavimo su mokiniais gebėjimų vertinimo balai viršija 4 balų ribą penkiabalėje sistemoje. Merginų įverčiai aukštesni negu vaikinių abiejose aukštosiose mokyklose, ($p < 0,05$). Tobulinti bendravimo gebėjimus, studentų nuomone, reikėtų sprendžiant konfliktus ir siekiant jų išvengti, itinamai išreikiant savo nuomonę bei kalbant prieš didelę auditoriją.

Reikšminiai žodžiai: studentai, komunikacinė kompetencija, komunikacijos ugdymas.

Literatūra:

Fominienė, V. 2006. Komunikacinė kompetencijos ugdymas rengiant būsimuosius kūno kultūros mokytojus. Ugdymas. Kūno kultūras. Sportas, Nr. 1 (60), p. 3-9.

Glotova, G., Wilhelm, A. 2014. Teacher's self-concept and self-esteem in pedagogical communication [inetarktyvus]. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 132, p. 509-514.

ETINIAI KONFLIKTAI INTENSYVIOJE SLAUGOJE

Lina Radzevičienė, Danguolė Drungilienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Specifinė intensyvios slaugos skyriaus infrastruktūra lemia tam tikrus, tik intensyviai slaugai būdingus etinius konfliktus. Didelė darbo dinamika lemia vidinę įtampą, kuriai didelės įtakos turi nuolatinis moralinių dilemų sprendimas.

Darbas intensyvios terapijos skyriuje reikalauja iš slaugytojo gebėjimo nuolat prisitaikyti prie kintančių aplinkybių, greito patofiziologinių procesų, vykstančių paciento organizme supratimo ir reagavimo į juos. Didele darbo dinamika lemia vidinę įtampą, kuriai didelės įtakos turi nuolatinis moralinių dilemų sprendimas (Scholtz et al., 2016).

Išlieka trūkumas tyrimų, nagrinėjančių intensyvios slaugos etinių konfliktų atsiradimą, slaugos etikos principų supratimą ir taikymą šiuolaikinėje medicinos praktikoje Lietuvoje.

Tyrimo tikslas: ištirti etinius konfliktus intensyvioje slaugoje.

Metodika: literatūros analizė ir atliktas kiekybinis tyrimas. Tyrimas organizuotas ir vykdytas taikant anketinės apklausos metodą. Tyrimo instrumentas: Anna Falcó-Pegueroles, Teresa Lluch - Canut ir Joan Guàrdia - Olmos (2014) etinio konflikto slaugoje įvertinimo klausimynas. Tyrimo imtis - 271 slaugytojas.

Rezultatai. Nustatytas įvairių etinių konfliktų intensyvioje slaugoje pobūdis ir pasireiškimo dažnis. Ne rečiau kaip kartą per savaitę ketvirtadalis slaugytojai susidurdavo su priemonių (patalpų) ir/arba išteklių (laiko) trūkumu, kuris leistų medikų komandai apsvastyti etines problemas, su kuriomis jie susiduria; ne rečiau kaip kartą per mėnesį išsiskyrė tokios situacijos kaip suvokimas, kad analgezija ir/ar raminančių priemonių skyrimas pacientui nėra pakankamai efektyvus ir pacientas vis tiek kenčia, procedūrų kritiniam, sąmoningam pacientui, kuris nesuvokia/ nežino gydymo tikslų ir pasekmių atlikimas, nesugebėjimas tinkamai gerbti paciento kūno privatumą, atliekant procedūras ir/ar diagnostinius tyrimus, nebūtinų procedūrų nes jos paprasčiausiai tik prailgina nepagydomą ligą atlikimas; ne rečiau kaip kartą per šešis mėnesius procedūrų/intervencijų nepranešus paciento šeimai apie gydymo tikslus, naudą ir su gydymu susijusią riziką ar kurios yra pernelyg agresyvios paciento būklei ir sukelia jam papildomas kančias ar prieš tai neturėjus patirties priimti sprendimą tokioje situacijoje atlikimas; iš rečiausiai pasireiškiančių situacijų išsiskyrė nesugebėjimas išlaikyti paciento klinikinių duomenų konfidencialumo, pasidalinant duomenimis su trečiaisiais asmenimis ar žmonėmis, kurie nėra tiesiogiai susiję su paciento slauga, rūpinimasis pacientu nežinant ar ji/jis parašė rašytinį prašymą nepalaikyti gyvybės dirbtinai, arba tuo atveju, jei toks prašymas egzistuoja nežinant jo turinio, darbas su nekompetentingu medicinos personalu, procedūrų ir/ar intervencijų atlikimu pagal šeimos pageidavimus, nors ir žinant, kad jos nesutampa su paciento interesais atlikimas.

Išvados. Įvairių etinių konfliktų intensyvioje slaugoje pobūdis ir pasireiškimo dažnis yra skirtingas. Dažniausiai susiduriama su priemonių ir išteklių trūkumu, rečiausiai - nesugebėjimas išlaikyti paciento klinikinių duomenų konfidencialumo, darbas su nekompetentingu medicinos personalu ir procedūrų ir/ar intervencijų atlikimu pagal šeimos pageidavimus.

Reikšminiai žodžiai: etika, intensyvi terapija, etiniai konfliktai, etika slaugoje

RADIOLOGIJOS TECHNOLOGŲ PROFESINIAI RIZIKOS VEIKSNIAI IR JŲ ĮVERTINIMAS

Vitalija Rakauskienė, doc. dr. Diana Šopagienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Radiologijos klinika

Radiologijos technologų pareigybiniai nuostatai apibrėžia kaip medicinoje naudojamų radiologinių procedūrų atlikimo specialistą, dirbantį su medicinoje naudojamais jonizuojančios ir nejonizuojančios spinduliuotės šaltiniais bei pagalbine įranga, susijusią su asmenų medicinine apšvita. Be to, šis specialistas yra tiesiogiai atsakingas už paciento fizinę, psichologinę ir socialinę gerovę radiologinės diagnostinės procedūros metu.

Tikslas - Išaiškinti radiologijos technologų darbe galimus žalingus profesinius veiksnius.

Metodika. 2019 m. sausio mėnesį atliktas kiekybinis tyrimas 3 Klaipėdos ligoninėse. Tyrimo imtis – visi radiologai technologai, kurie dirbo tuo metu. Iš viso apklausoje dalyvavo 54 radiologijos technologai iš 3 didžiausių Klaipėdos ligoninių: Klaipėdos Respublikinės ligoninės – 30 darbuotojų (55,6 proc.), Klaipėdos Jūrininkų ligoninės -15 darbuotojų (27,8 proc.), Klaipėdos Vaikų ligoninės - 9 darbuotojai (16,7 proc.). Daugiausiai respondentų buvo moterys. Be to, dauguma radiologijos technologų buvo vyresnio amžiaus – nuo 51 ir vyresni. 48,1 proc. darbuotojų turėjo aukštesnįjį išsilavinimą, likusieji aukštąjį ir universitetinį išsilavinimą. Didžioji dalis (38,9 proc.) dalyvavusiųjų apklausoje turėjo darbo stažą iki 10 metų (radiologijos srityje), beveik visi dirbo 1,0 etato krūviu. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant SPSS programos paketą (SPSS 21.0). Laikyta kaip statistiškai reikšminga, kai $p < 0,05$.

Rezultatai. Dauguma respondentų, net 70,4 proc., pasirinko atsakymą, jog radiologijos technologo darbo aplinką vertina kaip kenksmingą dėl jonizuojančios spinduliuotės. Net 75,9 proc., teigė, jog radiologijos technologo darbe iš dažniausiai pasitaikančių profesinių rizikos veiksnių pagrindinis yra sunkių pacientų kilnojimas. 57,4 proc. apklausos dalyvių teigė, jog radiologo darbe daugiausia problemų kelia agresyvūs pacientai; antroje vietoje (53,7 proc.), - jonizuojanti aplinka, trečioje (25,9 proc.) – apsaugos priemonių trūkumas. 59,3 proc. respondentų savo sveikatą vertina vidutiniškai. Likusieji (40,7 proc) savo sveikatą įvertino gerai. Nei vienas respondentas savo sveikatos neįvertino blogai. Net 59,4 proc. respondentų teigė, jog sklandžiam darbo organizavimui trūksta galimybės kelti kvalifikaciją; antroje vietoje (57,4 proc) - laiko, dėl didelio darbo krūvio, trečioje (37,0 proc.) – praktinių mokymų ir seminarų.

Išvados. Radiologijos technologai darbe nuolat susiduria su psichologiniais ir fiziniais žalingais faktoriais, tačiau daugelis nelaiko jų svarbiais sveikatą žalojančiais veiksniais.

Reikšminiai žodžiai: radiologijos technologai, žalingi profesiniai veiksniai, darbo sąlygų pagerinimas

Literatūra: Roberts W. T., Bax J. J., David L. C. 2008. Cardiac CT and CT coronary angiography: technology and application [interaktyvus]. BMJ Publishing Group and British Cardiovascular Society. 2. Vanckavičienė A., Macijauskienė J., Basevičius A., Blaževičienė, A. (2015). Radiographer Training in Lithuania: Prospects of the Planning for the Number of Entrants. Health Sciences, 25(2 (99)), 70-75.

VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SISTEMOS PERTVARKOS ASPEKTAI

Inga Raupienė, prof. dr. Vanda Kavaliauskienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Pastaruoju metu įsigaliojo nauja, siekianti labiau apsaugoti mažųjų interesus, sistema. Pertvarkos esmė – sukurti bendrą ir aiškią sistemą, kuri padėtų greitai ir profesionaliai reaguoti į pranešimus apie vaikų nepriežiūrą, smurtą, kryptingai dirbti su šeimomis, kurioms kyla problemos ar krizės, stiprinti globėjų paiešką ir pagalbą jiems, sukurti vienodą, atpažįstamą, draugišką vaikui tarnybos aplinką, ugdyti ir didinti visuomenės nepakantumą visuomenės teisių pažeidimams. Pertvarkos proceso metu vykstanti socialinė transformacija daro įtaką vaiko teisių apsaugos sistemai, specialistų profesinei veiklai, nes keičiasi darbo veiklos kontekstas. Todėl aktualu tirti ir analizuoti sunkumus, kurie yra patiriami besikeičiančioje ir tuo pačiu metu vis dar inertiškoje vaiko teisių apsaugos sistemoje.

Tikslas. Atskleisti vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos aspektus.

Metodai. Mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė.

Vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkai Lietuvoje teikiama daug dėmesio. Šia tema atlikta teorinių ir empirinių tyrimų, tačiau ne tiek daug prisidėjusių prie vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos. Jonynienė (2005) tyrė smurto prieš vaikus šeimoje, vaiko socialinės adaptacijos sąsajų bei vaiko teisių įgyvendinimo Lietuvoje aktualijas. Sakalauskas ir Ūselė (2007) nagrinėjo fizinių bausmių taikymo vaikams socialinę, teisinę problematiką. Vaiko teisių apsaugos reguliavimo administracinės teisės priemonėmis problematiką analizavo Kietytė (2004). Dromatienė ir Šalaševičiūtė (2006) apibūdino vaiko gerovės politiką, vaiko teisių apsaugą Lietuvoje. Vaikai turi teisę būti ginami nuo smurto ir prievartos, o valstybė bei visuomenė privalo įsipareigoti apsaugoti vaikus. Pagal iki pertvarkos galiojusį reguliavimą vaiko paėmimas iš šeimos Lietuvoje buvo vykdomas savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui priėmus vienasmenišką sprendimą. Tai neatitiko tarptautinės teisės normoms, nustatančioms, kad sprendimas dėl vaiko išskyrimo su tėvais turėtų būti priimtas kompetentingos institucijos, išnagrinėtas teisme. Sistema tapo nelanksti, atsakomybė išsiskaidžiusi, praktika skirtinga, pažeidžianti šeimos, vaiko, kaip privataus subjekto, teises.

Išvados. Siekiant užtikrinti tinkamą vaiko teisių apsaugą, vykdoma struktūrinių vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarka. Formuojama nuosekli, koordinuota institucijų sistema, užtikrinanti tinkamą vaiko teisių, jo teisėtų interesų apsaugą ir atstovavimą jiems. Apibrėžiami ministerijų, kitų institucijų, susijusių su vaiko teisių apsauga, konkretūs uždaviniai, funkcijos, jų vieta institucinėje sistemoje, nustatomos konkrečios atsakomybės ribos ir specialieji kvalifikaciniai reikalavimai specialistams. Vykdoma pertvarka iliustruoja vaiko teisių apsaugos svarbą, atsinaujinančios sistemos kultūros aktyvinimą ir jos plėtotę.

Reikšminiai žodžiai: vaiko teisės, vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarka

Literatūra:

Dromantienė, L., Šalaševičiūtė, R. 2006. Vaiko teisių apsauga Lietuvoje: socialinių darbuotojų vaidmuo. *Socialinis darbas*, Nr. 5 (1), p. 79-88.

Jonynienė, V. Ž. 2005. Vaiko teisių įgyvendinimo Lietuvoje aktualijos. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr.15, p. 29-142.

Kietytė, L. 2004. Vaiko teisių apsaugos reguliavimo administracinės teisės priemonėmis problematika [žiūrėta 2009 m. balandžio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.teise.org/admin/docs/upload/2004%203%20Laura.doc>

Sakalauskas, G., Ūselė, L. 2007. Smurto prieš vaikus socialiniai ir teisiniai aspektai. *Teisės problemos*. Nr. 2 (56), p.7-54.

AKTYVAUS LAISVALAIKIO SMILTYNĖJE PASIŪLA IR PLĖTROS GALIMYBĖS

Berta Rynkevičiūtė, lekt. Jūratė Barauskaitė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Spartėjant gyvenimo tempui ir didėjant stresui būti sveikais ir gyventi sveikoje aplinkoje tampa vis aktualiau. Žmonės ieško tradicinių ir netradicinių sveikatos šaltinių, vis rimčiau žiūri į aktyvų laisvalaikį, o tas skatina kaip sveikatos turizmo taip ir sveikatingumo paslaugų plėtrą.

Pasaulinė Sveikatos Organizacija teigia, jog 2013–2015 m. sveikatingumo ekonomika augo 10,6 % ir viršijo 7,6 trilijonus JAV dolerių (TVF, Pasaulio ekonominės perspektyvos duomenų bazė, 2016). Šis augimas nesustoja. Ir, nors Lietuvoje tikslios statistikos nėra, susidomėjimas sveikatos turizmu mūsų šalyje yra akivaizdus. Gausiai apgyvendintos sanatorijos, itin mėgiamas poilsis kurortuose, SPA ir kitų sveikatingumo paslaugų populiarumas yra neginčijami to įrodymai. Pažymėtina, kad švari gamtinė aplinka yra viena iš didžiausių teigiamą poveikį mūsų organizmui daranti dedamoji.

Smiltynė - unikalia gamta pasižyminti Kuršių nerijos dalis, priklausanti Klaipėdos miestui. Per metus čia apsilanko daugiau nei 2 mln. lankytojų, didžiausioji jų dalis – vasaros sezono metu (D. Butvydas, 2018). Būtent čia miestiečiai ir miesto svečiai ieško galimybių atgauti savo fizinės, psichinės ir emocinės jėgas, čia tikisi rasti sveikatos šaltinį gamtos apsuptyje. Ši tema yra aktuali ir analizuojama todėl, nes būtent aktyvaus laisvalaikio plėtros galimybės vis dar nėra išnaudojamos šioje gamtos apsuptyje teritorijoje.

Tikslas – argumentuoti aktyvaus laisvalaikio paslaugų plėtros galimybes Smiltynėje.

Metodika. Be teorinės literatūros analizės, taikoma ekspertinė apklausa, kurios tikslas išsiaiškinti aktyvaus laisvalaikio plėtros Smiltynėje perspektyvas ir trukdžius, bei žvalgomoji anketinė apklausa, kuria siekiama sužinoti Smiltynės lankytojų aktyvaus laisvalaikio pasiūlos vertinimą ir pageidavimus. Laikantis tyrimo etikos reikalavimų, buvo atliktos numatytosios apklausos. Gauta informacija apdorota ir susisteminta kompiuterine programa SPSS.

Rezultatai. Mokslinės literatūros analizės pagrindu argumentuota aktyvaus laisvalaikio svarba žmogaus rekreaciniams procesams, apžvelgta aktyvių laisvalaikio formų įvairovė bei nusakyti aktyvių laisvalaikio paslaugų plėtros rinkodariniai aspektai (tolimoji aplinka). Smiltynės lankytojų apklausa patvirtino prielaidą, kad aktyvaus laisvalaikio paslaugas Smiltynėje plėtoti apsimoka, o ekspertai nusakė esmines problemas bei jų sprendimo prioritetus.

Išvados. Remiantis preliminariais duomenimis (šiam tyrimo etape), galima teigti, kad Smiltynė yra labai palanki teritorija aktyvaus laisvalaikio ir sveikatingumo paslaugoms plėtoti. Platūs smėlio paplūdimiai, rekreacinės paskirties miškas, jau esama infrastruktūra yra patrauklūs lankytojams, tačiau kurortinės teritorijos teisinio statuso nebuvimas sąlygoja būtinųjų, sveikatingumo bei rekreacinių paslaugų trūkumą.

Reikšminiai žodžiai: Smiltynė, aktyvus laisvalaikis, sveikatingumo paslaugos.

Literatūra:

Buivydas, D. 2018. Smiltynės perkėla – 2018-ųjų rekordai ir naujovės. *Vakaryų ekspresas*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 12d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ve.lt/naujienos/jura/smiltynes-perkela---2018-uju-rekordai-ir-naujoves-1679025/>
EUCC Baltijos biuras. (2006). Turistų srautų kuršių marių regione analizė. [žiūrėta 2019-01-14]. Prieiga per internetą: https://www.neringa.lt/get_file.php?;

Global Wellness Economy Monitor. 2017. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 16d.] Prieiga per internetą: <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/global-wellness-economy-monitor-2017/>

INTERRELATIONS OF STUDENTS' COMPETENCES AND RELIABLE PROFESSIONAL ACTIVITY

Dita Role

Riga Stradins University, Liepaja Affiliate

Over the last ten years, conceptual transition to a competence-based educational model has happened in the field of medical training. This is a generally recognized practice both in individual countries - USA, Canada, the United Kingdom, Australia and at European level. However, there is less understanding how to apply this obtained competence in the clinical practice. There is often a trend to reduce the competence required for performing complex tasks in simple and perhaps unimportant activities. So, the new experts, when starting their work in the clinical practice, encounter problems how to integrate the skills acquired during studies in clinical practice (Kwan et al 2016).

Theoretical review. Every day millions of patients trust in the health-care system and experts, expecting a safe and qualitative health-care. The entrustable professional activities (EPA) are recognized as an approach to eliminate the gap between the theoretical aspects related with competence education and the real clinical practice (Kwan et al, 2016).

The framework of entrustable professional activities (EPA) was developed to develop instructions for determination, development and approval of reliable professional skills after assessing the choice of competences to be mastered during the study process. By means of matrix mapping approach, to combine the entrustable professional activities with competences, not losing the link with present ideas, such as competences reference points. By means of EPA, assessment at workplace is interpreted as entrustment of decision-making process to the specified levels of restores autonomy, starting from activity under complete supervision till provision of supervision to a younger student (Ten Cate et al 2015).

Development of an entrustable professional activity model is related with the promotion of development of trust – application of proper decision in all levels of supervision, and increase of student's participation in the application process of assessment and all available information sources and technologies, to have a reason to regard at the end about the readiness of a student for larger autonomy (Peters et al, 2017).

Transition from a study process in the medicine to practical professional activity is a complicated period for the graduates, because there is no competence system that would facilitate vertical integration of competences. Methods need to be introduced that concurrently with the general instructions in process descriptions would give a more detailed information for more efficient and consistent activity (Kwan et al 2016).

Conclusions

The entrustable professional activities (EPA) are recognized as an approach to eliminate the gap between the theoretical aspects related with the obtained volume of competences during the studies and real activity in the health-care clinical practice.

The framework of entrustable professional activities (EPA) should be developed in all study levels of medical education to get a conviction about the professionalism and proper action of students when assessing the competences.

Keywords: competences, entrustable professional activities, student

Bibliography sources

Ten Cate et al. (2015). Curriculum development for the workplace using entrustable professional activities (EPAs): AMEE guide no. 99. *Medical teacher*, 37(11), 983-1002.

Kwan J. et al. (2016). Bridging the gap: a five stage approach for developing specialty-specific entrustable professional activities. *BMC medical education*, 16(1), 117.

Peters H. et al. (2017). Twelve tips for the implementation of EPAs for assessment and entrustment decisions. *Medical teacher*, 39(8), 802-807.

SLAUGOS STUDENTŲ PATIRIAMAS STRESAS IR JO ĮVEIKOS STRATEGIJOS

Rūta Rubavičiūtė, doc. dr. Aelita Skarbalienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

Studentai – specifinė socialinė grupė, dažnai susidurianti su stresu akademiniam gyvenime. Atlikti tyrimai atskleidžia, kad paramos trūkumas, aplinkinių spaudimas, kompetencijos stoka praktikos metu bei realus slaugos studijų studentų susidūrimas su mirtimi turi įtakos stipresnei streso raiškai. Studentų patiriamas stresas sąlygoja depresijos, nerimo atsiradimą, psichotropinių medžiagų vartojimą bei didina asmenybės sutrikimų riziką. Studentų elgesio sutrikimai susiję su netinkamai pasirinkta streso įveika. Taikant tinkamas streso įveikos strategijas, gerėja emocinė būklė ir subjektyvi gerovė (Cestari et al, 2017; Dudaitė, Ustilaitė, 2014; Mikaliūkštienė, Gendvilaitė, Kalibatienė, 2016; kt.).

Tikslas - išanalizuoti slaugos studentų patiriamą stresą ir jo įveikos strategijas.

Metodika. Tyrimas atliktas Klaipėdos universitete 2018 m. balandžio mėn. bei Lenkijos universitete 2018 m. gruodžio – 2019 m. sausio mėn. Atliktas kiekybinis tyrimas, anketinė apklausa raštu, naudojant Slaugos studentų patiriamo streso skalę ir Keturių faktorių streso įveikos klausimyną. Duomenų analizės metodas – statistinė ir aprašomoji duomenų analizė („Microsoft Excel 2016“, „SPSS 17 for Windows“). Tyrimo imtis – 207 respondentai. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Rezultatai. Tyrime nustatyta, kad reikšmingai stipresnį stresą Lietuvos ir Lenkijos studentams sukeldavo stresoriai, susiję su akademinio krūviu, mažiausią – asmeninės problemos. Patiriamo streso susijusio su akademinio krūviu, dažniausi stresoriai buvo: egzaminai ir žinių įvertinimai, baimė, kad nepavyks sėkmingai užbaigti kurso ir mokomosios medžiagos apimtis sukeldavo didelį stresą. Tyrime nustatyta, kad studentai streso mažinimui dažniau naudoja socialinę paramą ir problemų sprendimą nei emocinę iškvopą ir vengimą. Rezultatai parodė, kad streso šalinimo būdų, susijusių su emocine iškvopa, naudojimas itin reikšmingai siejosi su bendro streso stiprumo patyrimu bei su visomis jo sukėlimo priežastimis – stipriausiai su akademinio krūviu ir problemomis klinikos aplinkoje.

Išvados. Tyrimas parodė, kad abiejų valstybių slaugos studentai patiria vidutiniškai stiprų stresą, o dažniausiais stresorius – akademinis krūvis. Nustatyta, kad slaugos studentai streso mažinimui dažniausiai naudoja socialinę paramą ir problemų sprendimą. Rezultatai parodė, kad studentai, patiriantys stipresnį stresą, dažniau emociškai išsikraudavo, nei studentai, kurie patirdavo silpnesnį stresą.

Reikšminiai žodžiai: slaugos studentų stresas, streso įveika, akademinis stresas

Literatūra:

Cestari V.R.F., Barbosa I.V., Florêncio S.R., Mendes V.L., Moreira T.M.M. 2017. Stress in nursing students: study on sociodemographic and academic vulnerabilities. Acta Paul Enferm, 30 (2), p. 190 – 196.

Dudaitė J., Ustilaite S. 2014. Mykolo Romerio universiteto studentų patiriamo streso įveikos strategijos. Socialinių mokslų studijos, 6 (3), p. 633–647. ISSN 2029–2244.

Mikaliūkštienė A., Gendvilaitė V., Kalibatienė D. 2016. Studentų psichoemocinės būklės ir miego kokybės sąsajos. Medicinos teorija ir praktika, 4 (22), p. 291 – 300.

NUTRITIONAL PROBLEMS OF A GERIATRIC PATIENT IN AN INTENSIVE CARE UNIT - CASE STUDY

Aurelia Segal, Natalia Zaremba, Katarzyna Wojnar – Gruszka, Marcelina Podstawa, Lucyna Płażewska-Żywko, Stanisław Wojtan, Maria Kózka
Jagiellonian University Collegium Medicum, Poland

Geriatric patients are an increasingly statistically significant group of people hospitalized in Intensive Care Departments, which is caused by the extension of life expectancy and the development of medicine in recent years. For a geriatric patient burdened with multi-morality and decreasing compensation possibilities, it is important to provide the factors that are most beneficial for conducting therapy. Favorable conditions to optimize the results of treatment of geriatric patients in ICUs at work are an appropriate nutritional condition and provide the necessary nursing care.

Aim: Case study of geriatric patient in ICU, presentation of care plan.

Materials and methods: The work was created using a case study method based on the observation of a geriatric patient hospitalized in ICU.

Results and conclusions: The influence of the patient's nutritional status on hospitalizations was described. A plan of geriatric patient care in an ICU for each day of observation is presented. Evaluation of the nutritional status of a geriatric patient showed that despite enteral nutrition through the gastric tube there is a deterioration of the nutritional status progressing along with the length of ICU hospitalization.

Keywords: nutritional status, geriatric patient, case report, ICU

„ACTIVE TRIPS“ E-RINKODAROS GALIMYBIŲ ATVEJO STUDIJA

Ieva Serapinaitė, lekt. Edgaras Vaškaitis

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Interneto, informacinių ir komunikacijos technologijų naudojimas turizmo pramonėje yra labai svarbus, siekiant palengvinti sąveiką tarp tiekėjų, tarpininkų ir vartotojų visame pasaulyje (Buhalis, Jun, 2011). Interneto revoliucija turi didelę reikšmę verslui, ji iš esmės pakeitė požiūrį į tradicines rinkodaros priemones ir jų veikimą (Middleton et al., 2009). „Besiplečiančios rinkos, kintantys vartotojų poreikiai aktualizuoja naujas rinkodaros funkcijas, formas, priemones bei instrumentus“ (Dzemyda, Jurgaitytė, 2014). Cituojamų autorių nuomone, šių dienų organizacijos priverstos įdiegti kitokią rinkodaros modelį, kad sugebėtų prisitaikyti prie naujų pasikeitimų, todėl vis daugiau dėmesio skiriama elektroninei rinkodarai. L. Moutinho, R. Ballantyne (2011) apie turizmo ateitį dar rašo, kad bus daugiau dėmesio skiriama individualioms ir savarankiškai organizuotoms atostogoms bei šviečiamojo ir aktyvaus poilsio reikmėms. Kadangi nagrinėjama organizacija yra aktyvaus laisvalaikio propaguotoja, šios prognozės ypač aktualios ir tokių organizacijų kaip „Active Trips“ ateičiai. Lyginant su pasaulyje esančiomis tokio pobūdžio organizacijomis, išryškėja problema, kad dar ne visos e-rinkodaros galimybės yra išnaudojamos „Active Trips“ veikloje.

Tikslas – remiantis atvejo studija iširti, kokios e-rinkodaros priemonės dar gali būti panaudotos „Active Trips“ veikloje ir pateikti rekomendacinį e-rinkodaros planą.

Metodika. mokslinių šaltinių pagalba išanalizuota e-rinkodaros samprata, priemonės ir jų panaudojimo būdai bei aktyvaus turizmo samprata. Atlikta „Active Trips“ atvejo studija: naudojant internetinės paieškos instrumentus ir remiantis pasaulio turizmo organizacijų, susijusių su aktyviu turizmu, pavyzdžiais, atrinktos veiksmingiausios e-rinkodaros priemonės tinkančios „Active Trips“; Išanalizuoti Lietuvos Respublikos teisiniai dokumentai, susiję su aktyviu turizmu bei e-rinkodara.

Rezultatai ir išvados. E-rinkodara moksliniuose šaltiniuose apibrėžiama, kaip interneto ir susijusių skaitmeninių technologijų derinys, siekiant rinkodaros tikslų. E-rinkodaros priemonės apima interneto svetaines, reklaminius skydelius, el. pašta, paieškos svetaines, naujienų\diskusijų grupes, nuorodas, santykių su klientais valdymo programas, mobilias komunikacijos formas, televiziją. Atlikus duomenų analizę nustatyta „Active Trips“ prekės ženklo naudojamų e-rinkodaros priemonių esama situacija. Lyginant su e-rinkodaros priemonių įvairove, naujausių technologijų tendencijomis ir panašaus pobūdžio Pasaulio organizacijų pavyzdžiais ne visos e-rinkodaros galimybės yra išnaudojamos „Active Trips“ veikloje.

Reikšminiai žodžiai: e-rinkodara, aktyvus turizmas

Literatūra:

Araujo Vila N. ir kt. 2012. *El turismo activo como modalidad turistica en expansion. Analisis de la oferta de turismo activo en Espana* : Contabilidad y Negocios. Pontificia Universidad Católica del Perú. p. 59-70.

Buhalis D., Jun S. H. 2011. E-Tourism. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. spalio 1 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.goodfellowpublishers.com/free_files/Contemporary-Tourism-Review-Etourism-66769a7ed0935d0765318203b843a64d.pdf>

Dzemyda I., Jurgaitytė G. 2014. *Elektroninė rinkodara plėtojant tarptautinio turizmo paslaugas* : mokslinis straipsnis. Vilnius. p. 198.

Kotler P. 2010. *Rinkodara pagal Kotlerį : kaip susikurti sėkmę rinkoje ir joje dominuoti*. Vilnius : Alma littera. p. 296.

Middleton T. C. Victor, Fyall A. ir kt. 2009. *Marketing in Travel and Tourism*.

EMOCINĖS KOMPETENCIJOS PROFILIS (PECLT): EMOCINĖS KOMPETENCIJOS ĮSIVERTINIMO INSTRUMENTO VALIDAVIMAS

Aelita Skarbalienė, Egidijus Skarbalius, Moira Mikolajczak

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas

Université Catholique de Louvain, Belgija

Per pastaruosius du dešimtmečius emocinės kompetencijos (EK) nagrinėjimui skiriama vis daugiau dėmesio. Pasaulyje ir Lietuvoje neretai sutinkama emocinio intelekto (EI) sąvoka. EI apibrėžia asmens gebėjimą spręsti klausimus, susijusius su asmenine ir/ar tarpasmenine emocine informacija, t.y. atskleidžia, kaip individas identifikuoja, išreiškia, supranta, reguliuoja ir geba panaudoti savo ir/ar kitų emocijas. Tačiau vis dar neturima emocinės kompetencijos tyrimo instrumento lietuvių kalba. Instrumento trūkumas lemia spragas tiek teoriniu, tiek praktiniu lygmeniu, t.y. negalėjo būti suprasti emocinių kompetencijų įtakos asmenybei procesai ir negalėjo būti kuriamos konkrečią įtaką darančios ugdomosios intervencijos.

PEC (angl. *Profile of Emotional Competence*) yra daugiau nei 10 metų emocinių kompetencijų tyrimų rezultatas. Brasseur ir Mikolajczak instrumentą sukūrė siekiant išmatuoti atskirai asmeninį ir tarpasmeninį emocinį intelektą įvertinant penkias pagrindines emocinio intelekto kompetencijas (emocijų atpažinimą, emocijų supratimą, emocijų raišką, emocijų valdymą ir emocijų panaudojimą). PEC validuotas vykdant eilę mokslinių studijų ir į jas įtraukiant beveik 22 tūkst. respondentų.

PEC yra išverstas ir validuotas naudojimui prancūzų, olandų, japonų kalbomis, validavimo procesas vykdomas lenkų, rumunų, ispanų, baskų ir portugalų kalbomis. Skalė naudota ne vienoje mokslo studijoje tiriant skirtingų tautybių, amžiaus grupių, išsilavinimo ir pan. asmenų emocines kompetencijas

Tikslas - validuoti emocinės kompetencijos įsivertinimo instrumentą PEC lietuvių kalba.

Metodai. Validavimo tyrimas vykdytas 2018 metų rugsėjo - lapkričio mėnesiais nacionaliniu mastu. Originalus PEC klausimynas susidedantis iš 50 teiginių pateikiamų 5 balų Likert'o skalėje (po penkis teiginius kiekvienai iš dešimties emocinių kompetencijų) buvo išverstas iš anglų kalbos bei padarytas atgalinis vertimas. Tyrimo respondentai - Lietuvos sveikatos priežiūros institucijų medicinos ir sveikatos priežiūros darbuotojai (n=1154).

Rezultatai. Kadangi instrumentas yra pagrįstas teoriniu modeliu, koncepto validumas tikrinamas faktorine analize. Buvo nagrinėjamos 10 subskalių. Analizės rezultatai atskleidžia, kad du išskirti faktoriai paaiškina 74,02 proc. bendrosios dispersijos. KMO indekso reikšmė 0,79 nurodo, kad išskirtų faktorių kiekis yra patenkinamas. Abiejų faktorių koreliacijos koeficientai su tiriamomis kompetencijomis yra pakankamai geri, todėl laikoma, kad modelį paaiškina du faktoriai. Jų tarpusavio koreliacija yra 0,656. Devynių iš dešimties subskalių Cronbach'o alfa koeficientas yra didesnis nei 0,7, tai rodo stiprų jų vidinį suderinamumą ir patikimumą. Asmeninės ir tarpasmeninės emocinės kompetencijos bei visuminės emocinės kompetencijos skalių alfa didesnis nei 0,85, kas demonstruoja jų labai stiprų vidinį suderinamumą ir patikimumą.

Išvada. Atliktas tyrimas skirtas PECLt - emocinių kompetencijų skalės - validavimui lietuvių kalba. Tai pirmoji Lietuvoje validuota skalė, skirta emocinių kompetencijų įvertinimui. Neilgai trunkantis klausimyno užpildymas ir stiprus vidinis suderinamumas suteikia galimybę ne tik naudoti klausimyną skirtinguose kontekstuose ir skirtingiems respondentams, bet naudoti ir ieškant koreliacijos su skirtingais žmonių veiklos aspektais.

Reikšminiai žodžiai: emocinis intelektas, emocinės kompetencijos, PECLt

MOKINIŲ NUOMONĖ APIE JŲ FIZINIO AKTYVUMO MOTYVUS KŪNO KULTŪROS PAMOKOSE

Ramunė Skroblienė, dr. Vytė Kontautienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Kūno kultūros katedra

Moksleiviams vis daugiau laiko praleidžiant prie kompiuterių ir kitų technologijų, kyla grėsmė jų emocinei ir fizinei sveikatai, taip pat mažėja elementarus susidomėjimas sportu ir aktyvaus laisvalaikio leidimo būdo galimybėmis. Todėl siekiant išsiaiškinti veiksnius, kurie daro įtaką mažėjančiam paauglių fiziniam aktyvumui ir norint skatinti sveiko gyvenimo įpročių taikymą, reikėtų detaliau išanalizuoti motyvacinius veiksnius, kurie skatintų aktyviau dalyvauti kūno kultūros pamokose (Lizikevičiūtė, Rutkauskaitė, 2017).

Tikslas – atskleisti mokinių nuomonę apie motyvus, lemiančius jų fizinį aktyvumą kūno kultūros pamokose.

Metodika. Tyrimui pasirinkta Klaipėdos X mokykla, 9-ą klasių grupė, nes šiose klasėse yra blogiausias kūno kultūros pamokų lankomumas. Mokykloje yra dvi 9 klasės, todėl nuspręsta apklausti visus šių klasių mokinius (20 vaikinių ir 25 merginos, n=45). Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, matematinė statistinė analizė. Tyrimui atlikti naudota anketa, sudaryta iš 13 klausimų, įtrauktų remiantis išanalizuota mokslinė/metodine literatūra. Tyrimo duomenų analizė atlikta naudojant SPSS Statistics (20 versija) programą. Tyrimas atliktas 2018 m., laikantis tyrimo etikos reikalavimų.

Rezultatai. Nustatyta, kad pagrindinės priežastys, kurios lemia norą lankyti kūno kultūros pamokas – užduočių įvairovė ir gerai organizuotos pamokos (n=18).

Mokiniai mankština kūno kultūros pamokose todėl, kad fizinis aktyvumas yra vienas iš svarbiausių sveikos gyvensenos veiksnių (n=21), fizinis aktyvumas stiprina sveikatą (n=19). Kad fizinis aktyvumas gerina gyvenimo kokybę, stiprina žmogaus fizinį pajėgumą bei ugdo ir stiprina visas organizmo sistemas ir jo funkcijas - visiškai sutinka po 17 visų apklaustų respondentų.

Pagrindiniai motyvai, skatinantys dalyvauti kūno kultūros pamokose yra – poilsis nuo protinės veiklos (n=23), tai reikalinga kūnui ir sveikatai stiprinti (n=20), noras judėti (n=19). Paminėta, kad kūno kultūra - privalomas dalykas mokykloje (n=18). Viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl nepatinka kūno kultūros pamokos - nepatinka persirengti, kita – šios pamokos nuobodžios (n=9).

Pagrindinės priežastys, kurios dažnai arba kartais trukdo mankštintis ar būti fiziškai aktyviems kūno kultūros pamokose yra šios – skausmas (n=13), ligos (n=10), pernelyg didelis nuovargis (n=8).

Išvados. Fizinio aktyvumo motyvacija yra svarbus faktorius, nulemiantis moksleivio fizinio aktyvumo sėkmę. Potencialiai kiekvienas moksleivis yra motyvuota asmenybė, veikiamą vidinių ir išorinių motyvų. Gerai organizuotos kūno kultūros pamokos, tarpdalykinė integracija, papildomos kūno kultūros ir sporto pratybos bei renginiai, mokyklos tradicijos, aktyvi mokytojų ir administracijos pozicija, fizinė mokyklos aplinka bei kiti su mokykla susiję edukaciniai veiksniai gali pozityviai veikti mokinių motyvaciją, fizinės saviugdos procesą ir padėti formuoti teigiamą požiūrį į kūno kultūrą.

Reikšminiai žodžiai: fizinio aktyvumo motyvai, kūno kultūros pamoka, mokiniai.

Literatūra:

Lizikevičiūtė J., Rutkauskaitė G. 2017. Mokinių fizinis aktyvumas. Situacijos Lietuvoje analizė. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 kovo 11 d.]. Prieiga per internetą:<<http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2017/04/galutine.pdf> . Vilūnienė A., Trinkūnienė L. 2014. Šiuolaikinė kūno kultūros pamoka: žaidimai. Kaunas:LSU

MOKSLO, MENO IR DOROS SAMPRATA VYDŪNO FILOSOFIJOJE

Prof. habil (hp) dr. Stančienė Dalia Marija
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas,
Sveikatos tyrimų ir inovacijų mokslo centras

Mokslas, menas ir dora Vydūno koncepcijoje yra žmoniškumo reiškimosi formos individo ir visuomenės gyvenime. Mokslas, kurio galia yra protas, žmogaus gyvenimą padaro sąmoningą ir skaidrą. Mokslo dėka žmogus pažįsta ir įvaldo gamtos galias bei kuria savo ir visuomenės gyvenimą: „Mokslu, kurį žmonės kuria, reiškiasi iš tikrųjų ta pati pasaulį statančioji galia kaip ir gamtoje.“ (1, p. 115–116) Tačiau mokslinė veikla, pasak Vydūno, neatskleidžia visų žmogaus kūrybinių galių, jų dvasinės esmės. Kaip kuriantis dvasinis subjektas, žmogus pasireiškia mene: „Kiekvienas menas gimsta iš žmoniškumo esmės, kada ji ryžtasi daiktų pasaulyje kurti vaizdus ir pavidalus.“ (1, p. 118). Mokslas ir menas, kaip būtiškoji raiška, kūrybinėms galioms suteikia dvasingumą ir žmogaus elgsena yra sudvasinama. Dvasingumas, gludintis asmenybės viduje, yra doros reiškimosi sfera: „Doroje žmogaus esmė laikosi lyg atsitraukusi nuo jo, tarsi prižiūredama visas kitas asmenybės galias iš aukšto.“ (1, p. 144).

Tikslas – atskleisti mokslo, meno ir doros sintezę Vydūno filosofijoje.

Metodika. Atliktas interpretacinis, lyginamasis ir fenomenologinis Vydūno tekstų tyrimas.

Rezultatai. Susipažinęs su Vakarų filosofija, Rytų religijomis ir teosofų idėjomis, Vydūnas ypatingą dėmesį skiria dvasinių veiklos sferų analizei. Filosofiniame veikale „Sąmonė“ jis analizuoja intelektinių, estetinių ir etinių vertybių sintezę per žmoniškumo reiškimosi formas: mokslą, meną, dorą. Mokslo procesas prasideda pažinimu, kurio įrankis yra protas, dirbantis su juslių pateikta medžiaga: „kūnas skirtingomis savo juslėmis pasitinka pasaulį ir jo jėgas, jų veiksmus savaip apstabina, toliau žmogaus sąmonumas (savimonė – D. M. S.) dvasiškai veikia, visam tam uždėdamas antspaudą, kurdamas vaizdinius ir mintis, ir jos virsta daiktais žmogaus jėgomis.“ (1, p. 114). Tikrasis pažinimas yra nukreiptas į būties esmę, kuri yra grynosios dvasios apraiška. Ją žmogus gali pažinti dėka išminties galios, kuri reiškiasi per sąmonę (savimonė – D. M. S.) sąmonę, tačiau ji nėra vienoda visiems žmonėms. Sąmonė turi būti šviesinama ir tai yra mokslo uždavinys. (1, p. 96). Tačiau, kaip pastebi V. Bagdonavičius, „Nusakydamas aukštą mokslo ontologinį ir praktinį statusą, Vydūnas kartu išreiškė ir didžiulį susirūpinimą dėl negatyvių padarinių, kilusių iš mokslo galios pervertinimo, jo laimėjimų suabsoliutinimo, išrūkimo iš žmoniškumo kontrolės.“ (2, p. 426). Todėl, šalia mokslo, Vydūnui svarbią vietą užima kita dvasinės kultūros žmoniškumo raiška – menas. Meno reiškimosi sfera yra grožis, kuris stiprina žmogaus kūrybines galias. Pripažindamas įvairių meno rūšių paskirtį skaidrinti žmogaus dvasią, Vydūnas pabrėžia, kad „Visi meno kūriniai turi gimi giliai iš pačios žmoniškumo esmės.“ (1, p. 132). Žmoniškumo esmė neatsiejama nuo doros, kuri, pasak Vydūno, reiškiasi dvasios-sielos balsu. (1, p. 145), įsigalėdamas „asmenybės jėgų tarpe.“ (1, p. 145).

Išvados. Žmogaus dvasingumo požymiai Vydūno filosofijoje siejami su kūryba, kuri reiškiasi moksle, mene ir dorovėje. Kūryba, valdoma „sąinės“ sąmonės, tobulina ir įprasmina žmoniškumo apraiškas: mokslą, meną ir dorą.

Reikšminiai žodžiai: Vydūnas, mokslas, menas, dora, kūryba, sąmonė, žmoniškumas

Literatūra:

Vydūnas, 1936. Sąmonė. Tilžė: Rūta. 199 p. ISBN 978-609-419-154-1

Bagdonavičius V., Martišiūtė-Linartienė A., 2017. Vydūnas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 728 p. ISBN 978-5-420-01796-8

GYDŪNIŠKOSIOS PEDAGOGIKOS ĮKVĖPTI: SVARBIAUSIAS BŪTIES TIKSLAS – ŽMONIŠKUMAS

Rita Staršelskienė, Dana Lukauskienė

NVO Klaipėdos krizių įveikimo centras, draugija „Veikiam.lt“

Mokymo – mokymosi procesas yra labai įvairus. Jis siejamas ir su formaliosiomis švietimo veiklomis, ir su asmenybės tapsmu. Mokyti, tobulėti, šviesti ir siekti prasmingos būties – niekada ne vėlu. Neformalusis suaugusiųjų švietimas – švietimo sistemos dalis. Jo paskirtis yra sudaryti sąlygas asmeniui mokytis visą gyvenimą, tenkinti pažinimo poreikius, tobulinti įgytą kvalifikaciją, įgyti papildomų žinių ir gebėjimų. Klaipėdos miesto savivaldybės finansuojamos Neformalaus suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programos sudarė sąlygas inicijuoti prasmingas mokymo – mokymosi veiklas Klaipėdos mieste gyvenantiems suaugusiesiems. Veiklas iniciavo Klaipėdos Krizių įveikimo centras bei Draugija „Veikiam.lt“. Pristatyta programa „Žvelk plačiau: komunikacijos gebėjimų ugdymo mokykla suaugusiesiems“, sulaukė susidomėjimo, programoje dalyvavę asmenys reflektuodami įgytas žinias pastebi ir Vydūniškosios pedagogikos principus neformaliajame ugdyme.

Ugdymą, šiandien suprantamą kaip visų žmogaus prigimtinių galių plėtotę, Vydūnas vadina auklėjimu. Auklėjimo tikslą siejo su žmogaus esme, jo prigimties jėgomis, paskirtimi gyvenime. Vydūnui žmogus – didžiausia vertybė. Jis gimsta, kad taptų tikru žmogumi, kad subrandintų savyje žmoniškumą, t. y., kad kasdien stiprėtų jo teisingumas, veiklumas ir visa kita, ką jis gera ir gražu turi. Be to žmogus gimsta su tam tikromis psichinėmis galiomis – gabumais, mąstymu, polinkiais. Šias galias irgi reikia ugdyti, lavinti, brandinti. O juk žmogus ateina į pasaulį turėdamas dar ir fizinių kūną, fizines galias, kurias taip pat reikia stiprinti. Taigi ugdymą Vydūnas suprato kaip visapusį procesą, t. y. žmogaus dvasinių, protinių ir fizinių galių plėtojimą. Klaipėdos krizių įveikimo centro bei Draugijos „Veikiam.lt“ surengta komunikacijos gebėjimų mokykla „Žvelk plačiau“, leido pagyvinti kultūrinės, edukacinės veiklos galimybes Lietuvos Raudonojo kryžiaus Klaipėdos skyriaus draugijos nariams bei Klaipėdos socialinių dienų paslaugų centro „Danė“ lankytojams.

Tikslas: apžvelgti esminius Vydūniškosios pedagogikos principus, neformaliojo suaugusiųjų švietimo veiklose. Publikacijoje analizuoti Klaipėdos miesto Savivaldybės finansuojamos neformalaus suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programos „Žvelk plačiau: komunikacijos gebėjimų ugdymo mokykla suaugusiesiems“ dalyvių atsiliepimus.

Tyrimo imtis: 51 dalyvis.

Metodai: anketinė apklausa, grupinės refleksijos. Programos poveikis dalyviams buvo stebimas ir nauji įgūdžiai fiksuojami susitikimų metu, stebint aktyvumą pokalbiuose, diskusijose, kūrybiniuose psichologijos žaidimuose.

Rezultatai: Programoje dalyvavę asmenys reflektuodami įgytas žinias pastebi ir Vydūniškosios pedagogikos principus neformaliajame ugdyme. Savo atsiliepimuose jie teigiamai vertino mokymo – mokymosi veiklas, akcentavo jų prasmę ir būtinybę.

Išvados. Įvertinus dalyvių atsiliepimus išryškėjo labai svarbi nevyriausybinių sektoriaus ir visuomeninių organizacijų funkcija, kurios bendradarbiaudamos su savivaldybe, noriai įsilieja į projektines veiklas, kurios akcentuoja Vydūniškosios filosofijos principus.

Reikšminiai žodžiai: neformalusis suaugusiųjų švietimas, refleksijos, komunikacija.

REKLAMOS PRIEMONĖS BEI JŲ PASIRINKIMO GALIMYBĖS ODONTOLOGIJOS KLINIKOJE

Asist. Diana Stonkutė, lekt. Lijana Dvarionaitė

Klaipėdos valstybinė kolegija, Burnos priežiūros ir mitybos katedra

Šiais laikais sparčiai didėja paslaugų pasiūla, gerokai pralenkianti vartotojų perkamosios galios augimą. Siekdamas pritraukti kuo daugiau vartotojų, paslaugų įmonės, tarp jų ir odontologijos klinikos, imasi įvairių priemonių: gerina aptarnavimo kokybę, paslaugų teikimo ir pardavimo sąlygas, mažina jų kainas ir pan. Viena iš tokių priemonių, kurios skatina vartotojų pritraukimą, yra reklama bei reklamos priemonės, ypač padedanti informuoti ir įtikinti vartotoją siūlomų paslaugų nauda ir privalumais. Reklama atlieka svarbų informuojamąjį vaidmenį apie naujovių atsiradimą, kainos kitimą, apie rinkoje esančių prekių ir paslaugų kokybę.

Tikslas. Nustatyti reklamos priemones bei jų pasirinkimo galimybes odontologijos klinikoje.

Metodika. Apklausa raštu, kurios metu buvo naudotas klausimynas, siekiama išsiaiškinti, ar odontologijos klinikos naudojamos reklamos priemonės yra efektyvios. Vartotojų nuomonė yra labai svarbus veiksnys, nes vartotojas ir yra visų reklamos komplekso veiksmų tikslas. Norint, kad reklama būtų efektyvi, reikia išsiaiškinti vartotojų poreikius bei lūkesčius. Kiekybiniai duomenys buvo standartizuojami. Naudota „SPSS“ programos 17 versija. Pasirinktas reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$, kokybinių požymių homogeniškumo vertinimui buvo naudojamas χ^2 kriterijus.

Rezultatai. Dažniausiai odontologijos klinikoje naudojamos reklamos priemonės: reklama internete, socialiniuose tinklapiuose, spaudoje, radijuje, specializuotuose leidiniuose, demonstracinė reklama ir reklama „iš lūpų į lūpas“. Didžioji dauguma respondentų (62,8 proc.) dažnai ieško informacijos pažįstamų rekomendacijose, internete (44,2 proc.) ir socialiniuose tinklapiuose (36,3 proc.). Naudingiausia odontologijos klinikai skatinti pacientus po procedūrų dalintis teigiamais išspūdžiais su artimaisiais, nes būtent iš pažįstamų pacientai gauna didelį kiekį informacijos apie kliniką ir jos paslaugas. Daugiausiai respondentų (57,5 proc.) labiausiai atkreipia dėmesį į reklamą gaunamą trumposiomis sms žinutėmis. 48 proc. pacientų teigė, kad reklama neturėjo įtakos apsisprendimui pasirinkti kliniką. Respondentai kliniką renkasi dėl kvalifikuotų specialistų (67,3 proc.), dėl gauto dėmesio (47,8 proc.) ir patogios vietos (41,6 proc.).

Išvados. Reklamos priemonės, kurios sulaukia daugiausiai žmonių dėmesio, yra šios: reklama gaunama trumposiomis žinutėmis, tiesioginio atsako reklama, reklama radijuje, televizijoje. Dažniausiai apie odontologines klinikas pacientai sužino iš pažįstamų ir interneto. Respondentai gana vangiai naudojami „X“ odontologijos klinikos siūlomomis akcijomis. „X“ odontologijos kliniką renkasi dėl kvalifikuotų specialistų, juos paskatintų apsilankyti odontologijos klinikoje ir naudotis jos teikiamomis paslaugomis – asmeninis pakvietimas. Pacientus labiausiai žavi šios odontologijos klinikos Facebook paskyra.

Reikšminiai žodžiai: Reklamos priemonės, pasirinkimo galimybė, odontologijos klinika

Literatūra:

Grideanu N., 2014. *Advertising Management, Review of General Management*. Volume 19, Issue 1, Year, 95, Faculty of Management, Spiru Haret University.
Shobika A., Sindhu J. 2014. *A Study on Effective Advertising Management Strategy*. II BBA CA, Department of Bachelor of Business Administration with CA, Sri Krishna Arts and Science College ISSN (Print): 2319–5479.

ORNITOLOGINIO TURIZMO PLĖTRA ŠILUTĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Gabrielė Strelčiūnaitė, lekt. Jurgita Raišutienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

Ornitologinis turizmas sparčiai auganti turizmo rūšis visame pasaulyje, ypač Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV). Daugybė veiksnių skatina šio turizmo populiarėjimą. Ornitologinio turizmo pelningumas yra didesnis, lyginant su kitomis ekonominėmis veiklomis. Dauguma užsiimančių paukščių stebėjimu, savo pajamas skiria šiam pomėgiui tam kad pamatyti – retai sutinkamas paukščių rūšis (American Birding Association Digital Marketing Analysis Report, 2017). Ornitologinis turizmas yra laikomas pagrindiniu laukinės gamtos turizmo segmentu. Šalies ekonomikai daro įtaką gaunamos pajamos iš paukščių stebėjimo turų ir kitų paslaugų (Understanding the Birdwatching Tourism Market in Queensland, Australia, A. Kyoungjin Kim ir kt. 2010). Remiantis “Turizmo verslo skatinimo sistemos sukūrimo Šilutės rajono savivaldybėje, 2015” dokumentu, vienos labiausiai sutinkamų/ didžiausią potencialą turinčių turizmo rūšių: šioje teritorijoje yra – Ornitologinis turizmas, paukščių stebėjimas. Nemuno deltos regioninis parkas yra svarbiausia vieta Europoje migruojantiems paukščiams, tai ir sudaro prielaidą išsamesniam tyrimui.

Tikslas – išanalizuoti esamą ornitologinio turizmo situaciją Šilutės rajono savivaldybėje ir pateikti pasiūlymus ornitologinio turizmo plėtrai skatinti.

Metodika. Mokslinės literatūros; teminių strateginių dokumentų; statistinių duomenų apie teikiamas paslaugas Vakarų Lietuvos regione analizė; regioninių ir nacionalinių parkų tikslinė svetainių analizė; paslaugų teikėjų kokybinis tyrimas (interviu); turinio analizės ir SSGG analizės metodai.

Rezultatai. Mokslinės literatūros ir tikslinių strateginių dokumentų bei statistinių duomenų analizės pagrindu argumentuota ornitologinio turizmo reikšmė, o Lietuvoje yra nemažai ornitologinio turizmo paslaugų teikėjų. Tyrimo rezultatai leidžia konstatuoti, kad lankytojai naudojasi ne tik vietinių gidų, bet ir paslaugų teikėjų, kurie plukdo laivais po Nemuno deltos regioninio parko upes ir Kuršių marias, nepaisant to dauguma renkasi ir savarankiškas bei nemokamas paukščių stebėjimo ekskursijas, kurios rengiamos Nemuno deltos regioninio parko direkcijos iniciatyva. Populiarios vietos: Rusnės saloje esantys paukščių stebėjimo bokšteliai; Ventės rago ornitologinė stotis; plaukimai laivu po Kuršių marias; taip pat plaukimai po Nemuną ir Minijos upes; ekskursijos po Nemano deltos regioninį parką.

Išvados. Palankiausias prielaidas paukščių stebėjimui Šilutės rajono savivaldybėje sudaro tokios patrauklios paukščiams vietos ir išteklių/objektai, kaip: Nemuno deltos regioninio parko teritorija, užliejamos pievos, upės, ežerai, Kuršių Marios, Krokų lanka, Nemunas ir kt.. Teritorija, pasižyminti retų perinčių paukščių ir migruojančių paukščių gausa. Analizuotoje teritorijoje yra nemažai vietų ir maršrutų stebėti paukščiams, kaip kad – Sausgalvių pievos, Žalgirių miškas, Skirvytės sala ir kt.

Reikšminiai žodžiai: ornitologas, ornitologinis turizmas, ekologinis turizmas.

Literatūra:

American Birding Association Digital Marketing Analysis Report, 2017. Prieiga internetu: <https://www.slideshare.net/DeminDamianWang/american-birding-association-digital-marketing-analysis-report>

Nemuno deltos regioninio parko direkcijos internetinė svetainė. <http://www.nemunodelta.lt/>
Šilutės informacijos centro internetinė svetainė. <http://siluteinfo.lt/>

Nacionalinės turizmo plėtros 2014-2020 metų programa. 2014 m

Karlonas M. Paukščių stebėtojo gidas, Nemuno deltos regioniniame parke, 2017, Vilnius. Leidykla (Lietuvos Ornitologų draugija).

MITAI APIE SAVIŽUDYBES, VISUOMENĖS INFORMUOTUMAS IR SAVIŽUDYBIŲ PREVENCIJA

Prof. dr. Birutė Strukčinskienė, doc. dr. Alona Rauckiene-Michaelsson, Dileta Tervydytė
Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Visuomenės sveikatos katedra

Nors per beveik tris dešimtmečius mirtingumas nuo savižudybių pasaulyje sumažėjo trečdaliu, savižudybės išlieka svarbia visuomenės sveikatos problema. Pagal PSO, 15-29 metų amžiaus jaunimo grupėje savižudybės užima antrą vietą mirties priežasčių struktūroje. Anot Aukštuolytės (2013), „...gyventi ar negyventi renkasi pats žmogus. Tačiau specialistų, politikų ir valstybės tarnautojų rūpesčiu ištiesta pagalbos ranka padėtų jam pasirinkti gyvenimą, o ne mirtį“. Visuomenės informavimas, švietimas apie savižudybės reiškinį ir vyraujančius mitus, padeda mažinti stigmatizavimą ir efektyviau vykdyti prevencinę savižudybių veiklą.

Tikslas - analizuoti mitus apie savižudybės reiškinį ir didinti visuomenės informuotumą.

Metodika - taikyta mokslinės literatūros analizė.

Rezultatai. Ypač paplitę mitai apie savižudybes yra sekantys teiginiai:

– „Jeigu kas nors yra savižudiškas, jis visada liks savižudišku“;

(Iš tikro, tai nors mintys apie savižudybę gali sugrižti, jos nėra nuolatinės, ir asmuo su suicidine praeitimi, gali atsitiesti ir pragyventi ilgą gyvenimą).

– „Kalbėtis apie savižudybę yra netinkama idėja, kuri gali paskatinti savižudybei“;

(Iš tikro, tai dėl paplitusios stigmos, žmonės, galvojančys apie savižudybę, nežino su kuo pasikalbėti. Atviras pokalbis gali suteikti laiko ir paskatinti permąstyti savo sprendimą.

– „Suicidiški yra tik žmonės, turintys psichikos sutrikimų“;

(Iš tikro, tai po suicidiniu elgesiu gali slypėti gili nelaimė, bet nebūtinai psichikos sutrikimas. Daugybė žmonių, gyvenančių su psichikos sutrikimu, nekelia prieš save rankos, ir ne visi savižudžiai turi psichikos sutrikimų).

– „Dauguma savižudybių įvyksta staiga, be įspėjimo“;

(Iš tikro, tai prieš daugumą savižudybių buvo pasireiškę įspėjamieji ženklai – verbaliniai arba elgesio. Įspėjamieji ženklai yra, tad reikia juos stebėti ir suteikti pagalbą).

– „Jeigu kažkas žudosi, jis yra nusprendęs numirti“; (Priešingai, savižudžiai pasižymi ambivalentiškumu, jie nori gyventi. Pagalba tinkamu laiku galėtų užkirsti kelią savižudybei).

– „Žmonės, kurie kalba apie savižudybę, neketina to daryti“.

(Atvirkščiai, žmonės, kurie kalba apie savižudybę, siekia pagalbos ir paramos).

Išvados. Savižudybės reiškinio suvokimas, informuotumas apie mitus ir realybę, visuomenės žinių gilinimas įgalintų veiksmingiau vykdyti savižudybių prevenciją ir išgelbėti žmonių gyvybes.

Reikšminiai žodžiai: savižudybės, mitai, informuotumas.

Literatūra. 1.Naghavi M. et al. Global, regional, and national burden of suicide mortality 1990 to 2016: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *BMJ* 2019;364:l94. doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.l94>

2.World health statistics 2016: Monitoring health for the SDGs, sustainable development goals. Geneva: World Health Organization, 2016.

3.Aukštuolytė N. Savižudybė kaip žmogaus apsisprendimo aktas ir jį sąlygojantys veiksniai. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 2013; 9: 34-44.

POPIEŽIAUS PRANCIŠKAUS „ŽINIA“ PASAULINĖS LIGONIŲ DIENOS PROGA (2014-2019 m.). ASMENS, VISUOMENĖS SVEIKATOS KONTEKSTAS

doc. dr. Saulius Stumbra

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Slaugos katedra

1992-aisiais metais popiežius Jonas Paulius II vasario 11-tąją dieną paskelbė Pasauline ligonių diena. Nuo tos datos šią dieną kasmet mini visas krikščioniškasis pasaulis, o popiežius kasmet skelbia „Žinių Pasaulinės ligonių dienos proga“ (toliau „Žinia“) vis kita tema. Šiandien jau yra paskelbti 27 Katalikų Bažnyčios dokumentai šių popiežių: Jono Pauliaus II „Žinia“ 1-osios – 13-osios (1993-2005 m.), popiežiaus Benedikto XVI – 14-osios – 21-osios (2006-2013 m.) ir Pranciškaus – 22-osios – 27-osios (2014–2019 m.) Pasaulinės ligonių dienos proga. Šie dokumentai – vertingi šaltiniai teologinių, socialinių, sveikatos mokslų aspektais. Svarbu moksliniu keliu ieškoti asmens, visuomenės sveikatos – fizinės, psichinės, socialinės gerovės – problemų sprendimų, pasitelkiant teologų darbus. Deja, šių problemų tyrinėjimų mokslininkų darbuose stokojama.

Tikslas – analizuoti popiežiaus Pranciškaus dokumentus („Žinia“ 22-osios – 27-osios Pasaulinės ligonių dienos proga) asmens, visuomenės sveikatos kontekste.

Metodika. Atliktas kokybinis tyrimas, naudojant dokumentų turinio analizės metodą. Analizuoti 6 popiežiaus Pranciškaus dokumentai – „Žinios“. (Kokybinė turinio analizė – metodologinis tekstų nagrinėjimas šių tekstų rėmuose, remiantis metodologiškai pagrįstais analizės principais).

Rezultatai. Popiežiaus Pranciškaus „Žinių“ adresatas – ligoniai ir kenčiantys, taip pat tie, kurie jais rūpinasi – sveikatos priežiūros specialistai (gydytojai, slaugytojai), savanoriai, šeimos nariai, sielovados atstovai. Kiekviena „Žinia“ yra įvardinta atskira tema, pagrįsta Evangelijoje skelbiamo Žodžio citata. Keletas iš jų: Tikėjimas ir meilė (išskiriamos potėmės: Gerasis Samarietis ir meilė; liga ir kančia – nauja gyvenimo pilnatvė; kančios prasmė; Kristaus kryžius ir meilė artimui; ir kt.). *Sapientia cordis* (Širdies išmintis) – visos Pasaulinės ligonių dienos prasmės apibendrinimas (tarnystė artimui, buvimas prie artimo, išėjimas iš savęs link artimo, laikymasis solidarumo su artimu jo neteisiant; kančios patirtis *sapientia cordis* įgyti ir stiprinti). Kitos potėmės – tikėjimas ligos situacijoje; kančia ir jos prasmės suvokimas; ligonio orumas; Bažnyčios tarnystė ir pašaukimas; dovana ir dovanojimas; gyvybė, gyvenimas; didžiadvasiškumas ir Motina Teresė; solidarumas. Ir kt.

Išvados. Atliktas tyrimas padeda nužymėti dabartinio Katalikų Bažnyčios popiežiaus Pranciškaus poziciją asmens, visuomenės sveikatos aspektais; patvirtinamos šv. Jono Pauliaus nužymėtos nuostatos, jog: krikščionių pareiga yra rūpinimasis žmogaus orumą atitinkančia sveikata; sveikata neapsiriboja vien biologiniu tobulumu, kančioje nugyventas gyvenimas taip pat gali suteikti galimybę augti ir įgyvendinti savo siekius bei parodyti kelią, kuriuo einant atrandamos naujos vertybės; sveikatos samprata, pagrįsta žmogaus asmenybės integralumą gerbiančia antropologija, nėra tapati vien tik ligos nebuvimui, ji pasirodo kaip tobulesnės harmonijos ir pusiausvyros fiziniu, psichiniu, dvasiniu ir socialiniu lygmeniu siekimas. Šioje perspektyvoje pats žmogus yra kviečiamas sutelkti visas jėgas savo pašaukimui ir kitų žmonių gėriui įgyvendinti (Popiežius šv. Jonas Paulius II (Žinia 8-osios Pasaulinės ligonių dienos proga)).

Reikšminiai žodžiai: Pasaulinė ligonių diena, žinia, sveikata, liga, kančia, tikėjimas ir meilė, dovana

MOTERŲ INFORMUOTUMAS APIE RANKOS LIMFEDEMA

Kristina Šakytė³, Agnė Čižauskaitė^{2,3}, Dainius Šimčikas^{2,3}, Lina Gedrimė^{1,3,4}, Aelita Skarbalienė³

¹Respublikinė Klaipėdos ligoninė, ²Klaipėdos universitetinė ligoninė, ³Klaipėdos universitetas, ⁴Klaipėdos valstybinė kolegija

Krūties vėžys – dažniausia moterų onkologinė liga Lietuvoje ir daugelyje išsivysčiusių pasaulio šalių. Dažna krūties vėžio gydymo pasekmė – limfedema. Limfedema tai limfos tėkmės sutrikimas, kai skystis iš audinių negali pasišalinti, tad sukelia tinimą. Esant limfedemai pasireiškia vienos rankos apimties didėjimas, pilnumo, sunkumo jausmas, odos tempimas rankoje.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti moterų, kurioms nustatyta rankos limfedema po krūties vėžio gydymo, informuotumą.

Tyrimo metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, naudotas duomenų rinkimo metodas - apklausa raštu, naudotas instrumentas - klausimynas. Taikytas statistinis duomenų apdorojimas metodas. Imtį sudarė: 63 pacientės. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Tyrimo rezultatai. Respondentėms, kurioms nustatyta rankos limfedema po krūties vėžio gydymo, trūko informacijos apie limfedemos rizikos faktorius tokius, kaip didelį kūno masės indeksą, hipertenziją, mažą fizinį aktyvumą. Nedidelė dalis respondenčių žinojo tokius limfedemos požymius, kaip odos tempimą rankoje, sumažėjusių judesių amplitudę sąnariuose ir odos spalvos pasikeitimą rankoje. Informacijos trūko apie negydomos limfedemos pasekmes: celiulitą, opas, audinių nekrozę. Maža dalis respondenčių, kurioms nustatyta rankos limfedema, informaciją gavo iš slaugytojų. Slaugytojai nesuteikė pakankamai informacijos respondentėms, kurioms nustatyta rankos limfedema, apie kreipimąsi pas specialistus iškilus problemoms, skausmo valdymo būdus, galimas komplikacijas, limfedemos kontrolę. Respondentės negavo tinkamos slaugos. Nedidelei daliai respondenčių slaugytojai padėjo kontroliuoti pykinimą, silpnumą, vertino jų skausmą naudodami skausmo vertinimo skales, suteikė informaciją respondenčių artimiesiems. Mažai daliai respondenčių slaugytojai padėjo maitinimosi metu ir atliekant asmens higieną.

Išvada. Moterims trūksta informacijos apie ligos rizikos faktorius, požymius, negydomos ligos pasekmes. Slaugytojų indėlis į informuotumo didinimą yra nedidelis

Reikšminiai žodžiai: krūties vėžys, limfedema, informuotumas, pooperacinė slauga

MOTERŲ KOSMETIKOS GAMINIŲ VARTOJIMO ĮPROČIAI: SVARBŪS FAKTORIAI SUSIJĘ SU NEPAGEIDAUJAMAIŠ POVEIKIAIS

Gražina Šniepienė, Judita Jonuševičienė, Loreta Žulpienė
Klaipėdos valstybinė kolegija

Dauguma dabartinių moterų kasdien naudoja asmens priežiūros ir dekoratyvinės kosmetikos priemones. Kosmetikos gaminių poveikis, taip pat ir nepageidaujamų reakcijų pasireiškimas arba nepasireiškimas priklauso nuo jų naudojimo įpročių.

Tikslas – išanalizuoti moterų kosmetikos priemonių naudojimo įpročius ir sąsajas su nepageidaujama poveikiais.

Metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas, naudotas originalus mokslo informacijos šaltiniais grįstas klausimynas, taikytas duomenų rinkimo metodas – apklausa raštu. Tyrimo imtis – 301 moteris. Duomenų analizė atlikta taikant socialiniams tyrimams skirtą statistikos programą SPSS 25.0. Skaičiuoti procentiniai dažniai, ranginiams kintamiesiems – vidurkiai ir standartiniai nuokrypiai. Statistiškai reikšmingų skirtumų nustatymui taikytas Chi Square testas bei neparametriniai Kruskal Wallis ir Mann Whitney testai. Pasirinktas reikšmingumo lygmuo, kai $p < 0,05$.

Rezultatai. Atliktas tyrimas parodė, kad didžioji dalis moterų kasdien naudoja nuo 5 iki 10 asmens higienos ir kosmetikos gaminių. Daugiau nei trečdalis respondenčių (35 proc.) prieš pirkdamos neskaito kosmetikos priemonių sudėties, nurodytos etiketėse. 62 proc. moterų neklausia pardavejo ir/ar gamintojo apie kenksmingų cheminiu medžiagų buvimą. Daugiau nei pusė (51 proc.) respondenčių neįsimena, kada pradėjo naudoti gaminį. Apie 20 proc. tyrime dalyvavusių moterų naudoja kosmetikos priemones, kurių galiojimo terminas pasibaigęs. Dauguma moterų (69,8 proc.) prieš naudodamos kosmetikos priemones neatlieka jautrumo testo. Apie 80 proc. tyrime dalyvavusių moterų buvo pasireiškę nepageidaujamų poveikių, susijusių su asmens priežiūros ir dekoratyvinės kosmetikos priemonių naudojimu. Dažniausiai pasireiškę nepageidaujami poveikiai buvo odos iritacinės ir alerginės reakcijos. Moterys, kurioms pasireiškė nepageidaujamų poveikių statistiškai reikšmingai dažniau ($p < 0,05$) neatliko jautrumo testo ir ($p < 0,05$) naudojo gaminius, kurių galiojimo terminas pasibaigęs.

Išvados. Tyrimas atskleidė faktorius, susijusius su moterų patiriamais kosmetikos gaminių nepageidaujama poveikiais. Moterys turėtų prisiimti atsakomybę už savo sveikatą ir saugiai naudoti kosmetikos priemones.

Reikšminiai žodžiai: moterys, kosmetikos priemonės, nepageidaujami poveikiai

Literatūra:

Zirwas M. J. 2019. Contact Dermatitis to Cosmetics. *Clinical Reviews in Allergy & Immunology* 56, p. 119–128.

Kaličanin B., Velimirovic D.A. 2016. Study of the Possible Harmful Effects of Cosmetic Beauty Products on Human Health. *Biol Trace Elem Res*, 170 (2), p. 476-84.

Cho S., Oh S., Kim N. I., Ro Y. S, Kim J. S, Park Y. M, Park C. W, Lee W. J., Kim D. K., Lee D. W., Lee S. J. 2017. Knowledge and Behavior Regarding Cosmetics in Koreans Visiting Dermatology Clinics. *Ann Dermatol*, 29 (2), p.180–186.

ANTIOXIDANT VITAMIN SERUM LEVELS IN GYNAECOLOGICAL CANCERS

Katarzyna Maria Terlikowska¹, Bożena Dobrzycka², Beata Mackowiak-Matejczyk³, Maciej Kinalski⁴, Sławomir Jerzy Terlikowski²

¹Department of Food Biotechnology, Medical University of Białystok, Poland

²Department of Obstetrics, Gynaecology and Maternity Care, Medical University of Białystok, Poland

³Department of Gynaecologic Oncology, Maria Skłodowska-Curie Memorial Białystok Oncology Center, Poland

⁴Department of Gynecology and Obstetrics of the Independent Public Healthcare Facility Regional Complex Jan Sniadecki Hospital, Poland

Chronic diseases such as neoplasms are global health problems that affect quality of life and cause premature deaths. Endometrial cancer (EC) is the sixth most common malignancy among middle age females with an 88,000 new cases registered in the European Union annually [1]. In contrast, ovarian cancer (OC) is the prevailing malignant tumor in elder women. Each year about 190,000 new cases and 114,000 deaths from ovarian cancer are estimated worldwide [1]. The protective role of fruits, vegetables, seeds, nuts and whole grains against cancer development is well established [2]. Few studies report on serum levels of major fat-soluble antioxidants in gynaecological cancers.

Aim. The purpose of this study was to establish serum concentrations of retinol, α -tocopherol, lycopene and β -carotene with RP-HPLC method, in 55 patients with epithelial ovarian cancer and 72 with endometrial cancer compared regard to age, weight, cancer stage, grade and applied therapy.

Results. The $\mu\text{mol/L}$ serum concentration ranges of antioxidants in endometrial cancer were as follows: 0.004–0.62 for β -carotene, 0.29–3.16 for retinol 0.003–0.36 for lycopene and 0.79–34.00 for α -tocopherol. In patients with endometrial cancer there was a statistically important difference between α -tocopherol levels depending on tumour grade (G1-2 vs G3, $p=0.001$). On the other hand the $\mu\text{mol/L}$ serum concentration ranges of antioxidants in ovarian cancer were for β -carotene 0.007–0.47, for retinol 0.34–2.84 for lycopene 0.004–0.33 and for α -tocopherol 4.76–182.56, respectively. In patients with ovarian cancer, β -carotene levels varied significantly according to tumour grade (G1-2 vs G3 $p<0.05$). There were no statistically important differences with FIGO stage compared to antioxidant concentrations in both groups. Only α -tocopherol levels were statistically lowered in endometrial cancer ($p<0.05$), when applied therapy was analysed.

Conclusions. Both in endometrial and ovarian cancer serum concentration of antioxidants were low regard to cancer grade and stage, suggesting that antioxidant deficiencies are involved in carcinogenesis process and cancer progression.

Keywords: endometrial cancer, ovarian cancer, retinol, α -tocopherol, lycopene, β -carotene

References:

<http://globocan.iarc.fr> (accessed on 02.01.2019)

Ray A.L., Semba R.D., Walston J., Ferrucci L., Cappola A. R., Ricks M. O., Xue Q.L., Fried L.P. Low serum selenium and total carotenoids predict mortality among older women living in the community: the women's health and aging studies. *J. Nutr.* 2006, Jan 136(1), 172–176.

CLINICAL VALUE OF PREOPERATIVE SERUM MARKERS OF ANGIOGENESIS, INFLAMMATION, INSULIN RESISTANCE AND OBESITY IN TYPE 1 ENDOMETRIAL CANCER

Katarzyna Maria Terlikowska¹, Bożena Dobrzycka², Robert Terlikowski³, Anna Sienkiewicz², Maciej Kinalski⁴, Sławomir Jerzy Terlikowski²

¹Department of Food Biotechnology, Medical University of Białystok, Poland

²Department of Obstetrics, Gynaecology and Maternity Care, Medical University of Białystok, Poland

³Department of Rehabilitation, Medical University of Białystok, Poland

⁴Department of Gynecology and Obstetrics of the Independent Public Healthcare Facility Regional Complex Jan Sniadecki Hospital, Poland

Epidemiological studies have revealed that the risk for endometrioid endometrial cancer (type 1 EC) development is strongly associated with obesity [1]. In the present study, we looked into the relationship of markers such as obesity, insulin resistance, neoangiogenesis and inflammation with advancement of the type 1 EC and survival.

Aim. The studies were conducted in a group of 176 patients with type 1 EC. Preoperative serum samples were analyzed by immunoassay to measure adiponectin, C-reactive protein (CRP), vascular endothelial growth factor-A (VEGF-A), angiopoietin-2 (Ang-2), insulin-like growth factor-1 (IGF-1), insulin and also C-peptide.

Results. The VEGF-A levels were higher when lymphatic vascular space invasion (LVSI) as well as myometrial invasion $\geq 50\%$ was present ($P=0.013$ and $P=0.002$; respectively). Angiopoietin-2 levels increased with age ($P=0.005$), myometrial invasion ($P=0.009$) and LVSI ($P<0.001$), but did not correlate to a large extent of FIGO stage ($P=0.082$). The levels of CRP increased with age ($P=0.01$), FIGO stage ($P<0.001$) and higher grade ($P=0.012$) and also with myometrial invasion ($P<0.001$). Kaplan-Meier survival analysis displayed that patients with high serum CRP levels ($P=0.03$) and Ang-2 ($P=0.015$) presented a worse outcome. Cox regression analysis of individual predictors revealed that Ang-2, CRP, FIGO stage ($P<0.001$, respectively) and age ($P=0.013$) were significant overall survival predictors. By means of a multivariate analysis their predictive significance was confirmed.

Conclusion. The present study provide evidence that serum levels of Ang-2 and CRP might serve as a predictor for staging of type 1 EC and were significantly associated with poor prognosis. It appears that obesity-related angiogenesis and inflammation, more than only obesity itself, is related to type 1 EC progression and survival.

Keywords: obesity, insulin resistance, angiogenesis, inflammation, endometrial cancer

References:

Felix A.S., Scott McMeekin D., Mutch D., Walker J.L., Creasman W.T., Cohn D.E., Ali S., Moore R.G., Downs L.S., Ioffe O.B., Park K.J., Sherman M.E., Brinton L.A. Associations between etiologic factors and mortality after endometrial cancer diagnosis: the NRG Oncology/Gynecologic Oncology Group 210 trial. *Gynecol Oncol.* 2015 Oct, 139(1), 70-6.

SOCIALINIO DARBUOTOJO PADĖJĖJO RENGIMO NAŠIAM DARBUI ASPEKTAI: ATVEJO ANALIZĖ

dr. Kęstutis Trakšėlys, doc. dr. Dalia Martišauskienė

Klaipėdos universitetas, Botanikos sodas, Visuomenės sveikatos katedra

Šiuolaikinėje, įvairias transformacijas išgyvenančioje visuomenėje ypatingai didelis dėmesys skiriamas socialiai jautriems visuomenės klausimams, tame tarpe ir socialinei politikai. Todėl susidaro gera niša atsirasti ir išsiplėtoti naujoms profesijoms, kurios būtent ir sprendžia arba dalyvauja sprendžiant, mažinant bei šalinant socialines problemas. Tokios profesijos yra: socialinio darbuotojo, socialinio darbuotojo padėjėjo, slaugytojo padėjėjo, lankomosios priežiūros specialisto bei socialinių paslaugų teikėjo. Visi asmenys ketinantys įgyti šias profesijas, išskyrus socialinio darbuotojo, yra rengiami profesinėse mokyklose arba profesinio mokymo centruose. Šių specialistų paklausa yra didžiulė, pvz. Klaipėdos Ernesto Galvanausko profesinio mokymo centras, beje vienintelis Vakarų Lietuvoje, kuris rengia šiuos specialistus, per 2018 metus tokių specialistų parengė 354 asmenis, o kvalifikacijos tobulinimo seminaruose per praėjusius metus minėtame profesinio mokymo centre apsilankė 478 dirbantys socialinį darbą asmenys. Taip pat būtina pabrėžti, kad visi asmenys baigę minėtas programas 100 proc. įsidarbino. Tad kyla probleminis klausimas – kaip parengti socialinio darbuotojo padėjėją našiam darbui, kad patenkintų klientų poreikius bei atitiktų šiuolaikinės visuomenės lūkesčius.

Tikslas- išanalizuoti socialinio darbuotojo padėjėjo rengimo našiam darbui aspektus.

Metodika. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, kuri laiduoja socialinių darbuotojų padėjėjo parengimo našiam darbui aspektus, rengimo profesinio mokymo centre kokybės principus bei reikalavimus. Taip pat Klaipėdos Ernesto Galvanausko profesinio mokymo centre atlikta besimokančiųjų anketinė apklausa, kurios metu siekta nustatyti jų pasitenkinimą mokymosi metu, įgyjamų žinių praktinį pritaikomumą bei pasirengimą būsimai profesinei veiklai. Iš viso apklausta 165 tyrimo dalyviai (asmenys kurie mokosi socialinių darbuotojų padėjėjų, lankomosios priežiūros ir socialinių paslaugų mokymo programose).

Rezultatai. Atlikus mokslinės literatūros, dokumentų bei statistinę analizę nustatyta, kad socialinio darbuotojo padėjėjo profesinis rengimas atitinka ISO 9001:2015 kokybės standartus. Šių specialistų rengime vadovaujamas Socialinio darbuotojo padėjėjo mokymo programa, kuri patvirtinta LR Švietimo ir mokslo ministerijos. Taip pat atlikus empirinį tyrimą nustatyta, kad dauguma besimokančiųjų yra motyvuoti įgyti profesiją, tinkamai pasirengę įgytas žinias demonstruoti praktikoje, bei našiai atlikti jiems pavestą darbą. Taip pat dalis besimokančiųjų pateikė mokymo įstaigai ir pageidavimus bei pastabas, kurių įgyvendinimas mokymo procese prisidėtų prie būsimų specialistų rengimo kokybės.

Išvados. Socialinėje srityje dirbančiųjų specialistų (socialinių darbuotojų, socialinių darbuotojų ir slaugytojų padėjėjų, lankomosios priežiūros ir socialinių paslaugų teikėjų specialistų) poreikis nuolat didėja, o tai šių specialistų rengimo įstaigas įpareigoja juos parengti kokybiškai, kad galėtų tinkamai atlikti būsimas pareigas ir gebėtų našiai dirbti. Atlikus dokumentų analizę nustatyta, kad socialinių darbuotojų, lankomosios priežiūros ir socialinių paslaugų teikėjo specialistų rengimas vyksta pagal ISO 9001:2015 kokybės standartus bei atitinka Socialinio darbuotojo padėjėjo mokymo programą, kuri patvirtinta LR Švietimo ir mokslo ministerijos. Atlikus tyrimą nustatyta, kad besimokantieji yra motyvuoti mokytis minėtų profesijų, nori įgyti jiems reikalingų žinių bei gebėti jas taikyti praktinėje veikloje. Taip pat besimokantieji pageidautų daugiau praktinių įgūdžių, jų demonstravimo praktiniuose užsiėmimuose. Nustatyta, kad beveik visi tyrime dalyvavę respondentai pabaigę mokymo programą ir įgyję specialybę ketina įsidarbinti socialines paslaugas teikiančiose įstaigose.

Reikšminiai žodžiai: socialinis darbas, socialinio darbuotojo padėjėjas, profesinis rengimas.

PATIENT SAFETY AND HOSPITAL ACQUIRED INFECTIONS

Elīna Vikštrēma, Lilija Antoņēviča, Liāna Deklava
Rīga Stradiņš University, Department of Nursing and Midwifery

Healthcare-associated infections is a very important aspect of patient safety, whilst patient safety is one of the most popular topics in health care and it consists of many different aspects which interacting either provoke or prevent patients to develop healthcare-associated infections. Patient safety in conjunction with healthcare-associated infections is promoted by infection control, which includes – health care workers optimal hand hygiene, appropriate use of personal protective equipment, and optimal management of isolation precautions.

Aim.

- To estimate patient safety in conjunction with preventing healthcare-associated infections.
- Determine, if optimal hand hygiene is being performed to prevent healthcare-associated infections.
- To determine the healthcare worker's methods in using personal protective equipment while taking care of infected patients.

Methods. The study was being completed using a qualitative research method – an observation. A total of 20 observations were completed, including three observation protocols, which determined if the participants of the study adhered to the evidence based literature and guidelines in taking care of patients with healthcare-associated infections, and also – if the patients environment is appropriately customized – isolation precautions.

Results. The biggest flaws in infection control was in providing separate reusable items necessary in health care, rare hand washing after removing gloves when taking care of a patient with C.Difficile caused infection and incorrect order in which the personal protective equipment was put on.

Conclusion. Patient safety is partly provided in connection with health care. Hand hygiene is partly respected. Staff use personal protective equipment in accordance with the procedure.

Keywords: Patient safety, healthcare-associated infections, infection control, hand hygiene, personal protective equipment, isolation precautions.

INDIVIDO SĄMONĖS PERSPEKTYVOS BIOTECHNOLOGIJŲ BEI DIRBTINIO INTELEKTO TOBULĖJIMO FONE

prof. dr. Gintautas Vyšniauskas

Klaipėdos universitetas, Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas,
Filosofijos ir kultūrologijos katedra

Genų inžinerija žada galimybę taip ženkliai patobulinti įgimtus fizinius ir protinius palikuonių gebėjimus, kad nepatobulintų žmonių atžvilgiu pastarieji atrodys kaip naujos žmonių rūšies atstovai: antžmogiai arba dievai. Jeigu tokio tobulinimo galimybės tiesiogiai priklausys nuo tėvų turtinės padėties, tai savaime susiformuos tos, idealiai valstybei būtinos valdovų, sargybinių ir dirbančiųjų kastos, apie kurias rašė Platonas.

Tikslas – Sparti dirbtinio intelekto ir biotechnologijų raida reikalauja iš naujo apmąstyti seną, Aristotelio duotą žmogaus apibrėžimą ir pamėginti atspėti galimas individo sąmonės perspektyvas

Metodika. Atliktas interpretacinis, lyginamasis tekstų tyrimas.

Rezultatai. Aristotelis žmogų apibrėžia dvejopai: kaip protingą gyvūną ir kaip politinį gyvūną. Gyvūnas – tai biologija. Politika glūdi biologijoje. Skruzdžių ir bičių bendruomenės veikia pagal idealios Platono valstybės principus: jose kiekvienas individas atlieka tą darbą, kuriam labiausiai tinka. Tad proto politikai nereikia, pakanka instinktų. Karlas Raimundas Popperis Platono valstybės projektą pamerkė kaip totalitarinį ir pasiūlė alternatyvų atvirosios visuomenės projektą. Tačiau pastarųjų dešimtmečių pasiekimai dirbtinio intelekto ir biotechnologijų srityse skatina manyti, kad ateityje triumfuos ne Popperio, o Platono projektas. Ideologiniam žmogiškųjų resursų suskirstymo įteisinimui Platonas pasitelkė mitą apie skirtingų metalų priemaišas individų prigimtyje. Jo sekėjai melą apie metalus dabar gali pakeisti mokslu apie skirtingus genetinius kodus. Tačiau kaprizingas genetinio kodo kintamumas ir neišvengiamas susidėvėjimas individo tobulėjimui stato kliūtis. Didžiausia iš jų – individo mirtis. Ją įveikti būtų galima žmogaus sąmonę iš biologinio substrato perkėlus į neorganinį: iš smegenų audinio į silicį.

Išvada. Jeigu toks perkėlimas pavyktų, žmogaus apibrėžime „protingą mirtingą gyvūną“ pakeistų „protingas (potencialiai) nemirtingas robotas“. Robotizuotas individualias sąmones būtų galima sujungti į globalios sąmonės tinklą, kuriame jos unifikotųsi ir susilietų į vieningą žmonijos sąmonę. Vieningos žmonijos sąmonės ir atskiros individo sąmonės skirtingumas išnyktų kartu su „aš“ ir „jie“ perskyra.

Reikšminiai žodžiai: žmogus, sąmonė, individas, genetinis kodas, biologinis substratas

Litertūra:

- Harari, Y. N. 2018. *Homo deus. Glausta rytojaus istorija*. Iš anglų kalbos vertė T. Juras. Vilnius: Kitos knygos. ISBN 978-609-427-319-3.
- Kurzweil, R. 2005. *The Singularity is Near. When Humans Transcend Biology*. New York: Viking Press. ISBN 0-670-03384-7.
- Kurzweil, R. 1999. *The Age of Spiritual Machines*. New York: Viking press. ISBN 0-670-88217-8.
- Platonas. 2000. *Valstybė*. Vilnius: Pradai. ISBN 9986-943-26-4.
- Popper, K. R. 1998. *Atvirosi visuomenė ir jos priešai*. Iš anglų kalbos vertė A. Šliogeris. Vilnius: Pradai. ISBN: 998-677-679-1.

COPING STRATEGIES AND THE QUALITY OF LIFE OF PATIENTS AFTER AUTOLOGOUS AND ALLOGENEIC HEMATOPOIETIC STEM CELL TRANSPLANTATION

Wojnar – Gruszka Katarzyna, Krystera Monika, Płaszewska – Żywko Lucyna, Segal Aurelia, Podstawa Marcelina, Wojtan Stanisław, Nowak – Kózka Ilona, Kózka Maria
Clinical Nursing Department, Institute of Nursing and Midwifery, Faculty of Health Sciences,
the Jagiellonian University, Krakow, Poland

Hematopoietic stem cell transplantation (HSCT) is the method most often used in the treatment of hematopoietic neoplastic diseases. It increases the survival rate of patients and gives them a chance for a complete cure. The transplantation procedure may affect the patient's quality of life (QOL) and coping strategies.

The aim of the study was to determine the relationship between coping strategies and the QOL of the patients after autologous stem cell transplantation (allo-SCT) and allogeneic stem cell transplantation (allo-SCT).

Materials and methods. The study was conducted by using diagnostic survey. The FACT - BMT quality assessment of life questionnaire, the Scale of Mental Adaptation to Cancer Disease - Mini-MAC and the authors' questionnaire were used. The study group consisted of 60 patients, including 30 subjects after auto-SCT and 30 after allo-SCT in the period ≥ 3 months after the procedure.

Results. QOL in allo-SCT patients was higher than in auto-SCT patients ($p = .031$). Persons using constructive styles of coping with the disease assessed the QOL higher than those who exhibited destructive behaviors ($p = .01$). Time after surgery (3-12 months and > 12 months) did not affect the coping strategies or QOL. Those for whom spirituality/beliefs were of great importance, assessed QOL better and constructively dealt with the disease.

Conclusions. The wide social network of young people, most often subjected to allo-SCT could influence higher QOL scores in this group. Holistic care of patients before and after HSCT, including spiritual aspects, can determine their assessment of QOL and adoption of constructive coping strategies after transplantation.

Keywords: hematopoietic stem cell transplantation, quality of life, coping strategies.

References:

- Brice L et al: Haematopoietic stem cell transplantation survivorship and quality of life: is it a small world after all?. *Support Care Cancer*, 2017, 25: 421-427.
- EBMT Activity Survey 2015.
https://www.ebmt.org/Contents/Research/TransplantActivitySurvey/Results/Documents/Survey_2015_mini_set_for_distribution.pptx. 9.
- Frödin U: Health-related quality of life during and after stem cell transplantation. LiU-Tryck, Linköping, Sweden, 2013, 7-36.
- Giebel S: Postępy w przeszczepianiu krwiotwórczych komórek macierzystych. *Hematologia, Via Medica*, 2015, 6(1): 85-89.
- Hung Y et al: Changes in nutritional status, body composition, quality of life, and physical activity levels of cancer patients undergoing autologous peripheral blood stem cell transplantation. *Support Care Cancer*, 2013, 21: 1579-1586.
- Kroemeke A., Sobczyk-Kruszelnicka M., Kwissa-Gajewska Z.: Everyday life following hematopoietic stem cell transplantation: decline in physical symptoms within the first month and change-related predictors. *Qual. Life Res.*, 2018, 27: 125-135.
- Kulpa M., Owczarek K., Stypuła-Ciuba B.: Przystosowanie psychiczne do choroby nowotworowej a jakość życia uwarunkowana stanem zdrowia u chorych onkologicznych. *Medycyna Paliatywna*, 2013, 5(3): 106-113.

VYDŪNO DVASINĖ JĖGA IR ŠIUOLAIKINIAI MOKSLO ĮRODYMAI

dr. Vilimantas Zablockis

Lietuvos menų ir mokslo asociacijos „Vydūno šviesa“

Jeigu žmogus sukuria naują technologiją arba mašinas, įrenginius, tuo pačiu jiems steigiami aptarnavimo ir priežiūros centrai, servizai. Jeigu gamta sukūrė žmogų, tai atsižvelgiant į jo sudėtingą fizinio kūno struktūrą, turi būti savireguliuojamo ir harmoningo suderinimo su gamta mechanizmai. Tačiau, dėl sparčios žmonijos evoliucijos ir technologinės pažangos užmiršome, kad kiekvienas iš mūsų turime savo viduje dvasinį kūną, kurio nesistengiamo išgirsti ar pajusti. Nors fizinis kūnas ir protas yra jo buveinė ir ląstelėse egzistuoja akivaizdi tvarka. Peršasi mintis, ką pirmiau, o gal net ir lengviau reikia gydyti savyje: išlaikyti dvasinio kūno energinį stabilumą ar nuolat lankytis gydymo klinikose tvarkant fizinį kūną.

Tikslas. Mes suprantame, kad genuose yra milžiniškas informacijos kiekis. Mokslas nežino, kaip ta informacija galėtų atsirasti savaime. Tam reikia proto; ji negali atsirasti atsitiktinai. Žodžiai neatsiranda vien sumaišius raides. Norint paremti hipotezę, kad gyvybė atsirado savaime, reikia iškraipyti faktus. Ar mus tenkina tokia logika? Kuo daugiau sužinai apie gamtos stebuklus, tuo logiškesnė išvada: gyvybė turėjo kilti iš protingo šaltinio. Kokio?

Metodika. interpretacinis, lyginamasis tekstų tyrimas.

Rezultatai. Beveik kiekvienas žmogus yra pastebėjęs, kad palikti nenaudojami daiktai ilgai sulūžta ar suyra. Mokslininkai vadina šią tendenciją „antruoju termodinamikos dėsniu“. Ne visada įveikti ligas padeda net šiuolaikinės medicinos diagnostiniai ir operaciniai įrenginiai, vaistai. Ar yra kokia alternatyva ligų gydymui, žmogaus išlikimui? Alternatyvinė ir papildoma medicina šiuo metu praeina ypatingą etapą visame pasaulyje. Iki šiol ir Lietuvoje buvo nemažai žmonių, kurie dirbo individualiai ar nedidelėse grupėse propaguodami įvairias dvasines praktikas. Jau atėjo laikas apjungti dvasines praktikas ir medicinos mokslo pasiekimus į bendrą visumą, perkeliant žinias į akademinį lygį. Vieni iš pirmųjų šios idėjos vykdytojų Lietuvoje ėmėsi Kaipėdos universiteto sveikatos mokslų fakultetas ir jo mokslininkai, nes jų pastangomis jau įkurta holistinės medicinos katedra. Pačiu laiku atsirado šios srities žinovai, kvalifikuoti specialistai, kurie perėmė iniciatyvą organizuoti išplėstinę švietėjišką veiklą, padėti gyventojams ir pacientams prevenciškai rasti dvasinius kelius į savo vidų. Žvelgiant plačiau, visi mums atsitinkantys „blogi“ dalykai – tai mūsų pačių pasirinkimas. Klaida yra ne ta, kad tuos dalykus pasirenkame, bet tai, kad juos vadiname blogais. Vadindami dalykus blogais, šitai įvertiname save, nes patys juos kuriame. Visas materialusis gyvenimas klostosi pagal gamtos dėsnius. Tai kas atrodo bausmė – arba tai, ką mes vadiname nelaime, piktu likimu – iš tikrųjų tėra natūralių dėsnių pasireiškimas. Tik asmeninė malda, meditacija, nesavanaudiškas tarnavimas artimui ir teigiamos mintys apie save, kitus ir pasaulį, kuriame gyvename, gali atitolinti mus nuo artėjančios katastrofos. Tomis akimirkomis, kai užgrius tai, kas mes neesame, nepamirškime, kas mes esame. Žinokime, kad tai, kaip mes elgsimės nuožmiausių išbandymų metu, gali tapti mūsų didžiausia pergale. Pasąmonė nieko nepamiršta, sąmonė įgauna įspūdžius iš išorės ir perkelia visas mintis į pasąmonę. Ten jos išlieka net tada kai sąmonė sunaikinama.

Išvados. Nors šiuolaikinė medicinos mokslo pažanga yra stubbinančiai pažengusi į priekį, tačiau akivaizdu, kad alternatyvinė ir papildoma medicina yra neatsiejama nuo prigimtinio dvasinio žmogaus kūno. Tik pats žmogus gamtos jam suteiktomis savybėmis, gali manipuluoti savo ar paciento kūno ląstelių ir visatos informacija, šalinant ligos priežastį.

Reikšminiai žodžiai: Vydūnas, genetika, mokslas, pasąmonė

Literatūra:

Herbert B. Puryear, 1982. The Edgar Cayce primer discovering the path to self-transformation. New York: Bantam.

Klizovskis A. 1991. Psichinė energija. Kaunas: Argumentas. 58 p.

SISTEMINĖ VAIKO GLOBOS PERTVARKA: SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ LŪKESČIAI PARAMAI

Jolanta Zaburienė, doc. dr. Asta Kiaunytė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Socialinio darbo katedra

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje pasirašytas bendradarbiavimo memorandumas dėl institucinės globos sistemos pertvarkos įgyvendinimo, 2014–2020 metams numatant veiksmus, pereinant nuo institucinės socialinės globos prie paslaugų šeimoje ir bendruomenėje. Šioje pertvarkos sistemoje dalyvaujantys socialiniai darbuotojai neretai jaučiasi stokojantys palaikymo, patiria įtampą, išgyvena emocinį ir psichologinį stresą, jiems trūksta paramos bei palaikymo. Socialiniame darbe streso rizika iškyta sudėtingose daugiamatėse situacijose, kurių neįveikus ilgainiui prastėja darbo kokybė, blogėja ar nepasiekiami numatyti darbo rezultatai, dingsta motyvacija darbui, iškyta „perdegimo sindromo“ grėsmė.

Tikslas – atskleisti sisteminės vaiko globos pertvarkos procesus bei joje dalyvaujančių socialinių darbuotojų lūkesčius paramai.

Metodika. Mokslinės literatūros, dokumentų analizė.

Rezultatai. Remiantis Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu (2014), šalies vyriausybė pasiryžusi stebėti ir vertinti pertvarkos procesą, nuolat informuoti visuomenę apie vykdomus procesus. Vis tik Lietuvoje vykstanti sisteminė vaiko globos pertvarka vyksta pernelyg lėtai ir dažnai neveiksmingai. Siekiant pagreitinti perėjimą nuo institucinės vaiko globos prie paslaugų vaikui globėjų šeimoje ir bendruomenėje, būtina tuo pat metu skirti daugiau dėmesio socialinių darbuotojų savijautos analizei, jų socialiniam palaikymui, įvairiapusei paramai – tarpasmeninei, kolektyvinei ir profesionaliai. V. Rimkus (2010) pažymi, kad socialinis palaikymas yra įvairialypis reiškinys, apimantis asmens psichinių struktūrų veiklą, ypatumus tarpasmeniniuose santykiuose bei sąsajas tarp asmens ir jį supančios aplinkos sistemų. Streso įveikoje vienodai svarbus tiek gaunamas, tiek suvokiamas palaikymas. Laiku gautas socialinis palaikymas socialiniam darbuotojui gali suteikti priemones stresinei situacijai įveikti ar jos poveikiui sumažinti. I. Dirgėlienė, N. Večkienė (2009) pažymi, kad profesinėje veikloje susidūrę su abejonėmis ar tam tikrais sunkumais, profesinės situacijos sudėtingumu, socialiniai darbuotojai turėtų turėti galimybę aptarti visa tai su kolegomis ir kitais specialistais. Supervizija kaip profesionali pagalba gali padėti socialiniams darbuotojams suvokti savo vaidmens ir funkcijų kaitą sisteminių pokyčių kontekste.

Išvada. Nors vyriausybės patvirtintuose dokumentuose numatyti pertvarkos siekiai – koordinuoti, nuoseklūs ir konkretūs, tačiau praktiškai jie sunkiai įgyvendinami, savaip interpretuojami. Socialiniai darbuotojai retai gauna jiems būtiną kokybišką, jų lūkesčius atitinkančią paramą.

Reikšminiai žodžiai: institucinės globos pertvarka, socialinis darbas, stresas, parama, supervizija.

Literatūra:

Dirgėlienė I., Večkienė N. 2009. Streso rizika ir paramos lūkesčiai: socialinių darbuotojų profesinės patirties analizė. Tiltai, Nr. 1, p. 143-162, ISSN 1392-3137.

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministras įsakymas „Dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“. 2014 m. vasario 14 d. Nr. A1-83, Vilnius. [žiūrėta 2019-01-01]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c90d41f097de11e3bdd0a9c9ad8ce1bf>>.

Rimkus V. 2010. Socialinis palaikymas socialiniame darbe. Klaipėda: KU 1-kl. p. 18-23.

SLAUGOS PROFESIJOS PRESTIŽO NUOMONĖS TYRIMAS LIETUVOJE

Andželika Zavackienė^{1 3 4}, Lina Gedrimė^{1 3 4}, Daiva Didvalė², Aelita Skarbalienė³

¹ Respublikinė Klaipėdos ligoninė, ²Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos, ³Klaipėdos universitetas, ⁴Klaipėdos valstybinė kolegija

Slaugytojai vaidina pagrindinį ir vis svarbesnį vaidmenį, padedant visuomenei susidoroti su visuomenės sveikatos iššūkiais ir teikiant saugias, kokybiškas, veiksmingas bei efektyvias sveikatos priežiūros paslaugas. Ši profesija yra gyvybiškai svarbi, siekiant užtikrinti sveikatos priežiūros prieinamumą ir tęstinumą. Tačiau matoma problema, jog slaugos kokybei ir pacientų saugumui užtikrinti įtakos turi nepakankamas slaugytojų skaičius ir naujų darbo vietų trūkumas, dideli darbo krūviai, mažas darbo užmokestis, maža darbo vietų diferenciacija pagal slaugytojų įgytą išsilavinimą ir kompetencijas, neužtikrinta darbų sauga, žemas profesijos prestižas. Lietuva įvardijama kaip viena iš ES šalių, kuriose slaugytojų skaičius mažėja. Prognozuojama, kad slaugytojų trūkumas didės, nes dirbančių bendrosios praktikos slaugytojų, kurie sudaro didžiausią slaugos specialistų dalį, amžiaus vidurkis šiuo metu siekia 45,3 metus, o slaugytojo profesija tarp abiturientų nėra populiari. Nors abiturientai slaugos specialybę renkasi dėl galimybės įsidarbinti, tačiau slaugos prestižas visuomenėje išlieka žemas. Todėl svarbu rasti būdus ir priemones slaugos prestižui kelti. Palanki visuomenės nuomonė didina slaugytojų profesijos autoritetą, stiprina slaugytojų profesinį tapatumą, motyvuoja kokybiškai atlikti savo darbus, skatina jaunos žmonės rinktis slaugytojo profesiją. Visuomenės nuomonės konstatavimas ir veiksnių, lemiančių nuomonės su(si)darymą identifikavimas, leistų kryptingai veikti, formuojant slaugytojo profesijos prestižą.

Tikslas – atskleisti Lietuvos visuomenės nuomonę apie slaugos profesijos prestižą.

Metodika. 2018 metų sausio - vasario, gegužės mėnesiais buvo atliktas kiekybinis tyrimas Lietuvos universitetinio, respublikinio ir regioninio lygmens ligoninėse, taip pat aukštojo mokslo institucijose, kuriose vykdomos sveikatos mokslų studijų programos. Tyrime dalyvavo 829 respondentai (slaugytojai, gydytojai, pacientai ir jų artimieji, studentai). Tyrimo instrumentas – anketinė apklausa raštu, užpildant Slaugytojo įvaizdžio klausimyną. Klausimyno teiginiai buvo atžymimi 5 balų Likert'o skalėje. Duomenims apdoroti naudota SPSS 21.0 programa.

Rezultatai. Respondentai slaugos profesijos prestižą vertina vidutiniškai (rangų vidurkis 4.12). Pritariama nuomonei, kad slauga yra sunkus ir sudėtingas darbas (rangų vidurkis 4.48), slauga laikoma svarbia ir reikalinga profesija (rangų vidurkis 4.46), kelianti aukštus kvalifikacijos reikalavimus (rangų vidurkis 4.50), pasižyminti svarbiomis ir didelėmis atsakomybėmis (rangų vidurkis 4.66). Taip pat pritariama, jog slaugos profesija yra pašaukimas (rangų vidurkis 4.22). Tyrimo dalyviai nepritarė teiginiui, jog slaugytojams nereikia daug išsilavinimo (rangų vidurkis 2.09), tačiau sutinka, jog slauga yra prastai apmokamas darbas (rangų vidurkis 4.74).

Slaugos profesiją labiau teigiamai vertina jaunesnio amžiaus respondentai. Jie labiau pritaria teiginiui, kad slaugytojams reikia daug išsilavinimo, jog slauga yra aukštus kvalifikacijos reikalavimus kelianti profesija su didelėmis atsakomybėmis. Vyresnio amžiaus respondentai, atvirkščiai, linkę manyti, kad slaugytojams ypatingo išsilavinimo nereikia, ir labiau linkę palaikyti nuomonę, kad slaugytojo darbas yra tik mechaninis konkrečių pareigų atlikimas.

Išvados. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad jaunoji karta labiau linkusi slaugos profesiją laikyti prestižine. Jaunesnio amžiaus žmonės labiau suvokia profesinio pašaukimo svarbą ir reikšmę, išsilavinimą ir kompetentingumą, profesines atsakomybes. Tai yra veiksniai, darantys įtaką slaugytojų profesionalumui, keliantys slaugytojų veiklos kokybę bei gerinantys visuomenės nuomonę apie slaugą. Visgi turi būti dedamos pastangos ir ieškoma priemonių slaugytojų nematerialiam motyvavimui ir materialiam atlyginimui, kadangi visuomenėje tai stipriai siejama su profesijos prestižu.

Reikšminiai žodžiai: slaugytojai, profesijos prestižas, įvaizdis.

TAIKOMŲ LOGOTERAPIJOS METODŲ IR PRATIMŲ VEIKSMINGUMAS ESANT KALBOS SKLANDUMO IR RIJIMO FUNKCIJOS SUTRIKIMAMS

Virginija Zaveckienė¹, Adelaide Dias²

VŠĮ Palangos vaikų rehabilitacijos sanatorija "Palangos gintaras"¹
Klaipėdos universiteto holistinės medicinos ir rehabilitacijos katedra, Lietuva¹
Pedro Hispano ligoninė, Matosinhos, Portugalija²

Viena iš pasitaikančių sveikatos grėsmių kelionėse yra Šigeliozė (lot. Shigella). Užsikrėtus šia bakterija išskiriami toksinai sukelia bendrą organizmo intoksikaciją. Išryškėja neurologinės simptomatikos požymiai: pakinta kalbėjimo, balso, rijimo funkcija. Sutrikus balso klosčių, minkštojo gomurio, liežuvio ir lūpų, veido mimikos raumenų įnervacijai pasireiškia kalbėjimo motorikos, rijimo sutrikimai bet kurioje nurijimo fazėje. Susirgus Šigelioze pablogėja sergančiojo ir jo artimųjų gyvenimo kokybė, nukenčia darbinė veikla, maitinimosi ir bendravimo įpročiai. Šeimos įprastas gyvenimas lieka išbalansuotas. Dėl susirgimo ir esamo nedarbingumo patiriama didelių finansinių nuostolių.

Tyrimo tikslas. Nustatyti taikomų logoterapijos metodų ir pratimų veiksmingumą esant kalbėjimo, balso ir rijimo funkcijos sutrikimams.

Uždaviniai:

1. Įvertinti komunikacijos ir rijimo funkcijos galimybes prieš logoterapijos taikymą.
2. Įvertinti taikomų logoterapijos metodų ir pratimų efektyvumą kalbėjimo ir rijimo funkcijos sušvelninimui.

Metodika. Darbe atliktas atvejo analizės tyrimas su 35 metų kliente, kuri 2017 m. spalio mėn. pradžioje atostogų Etiopijoje metu užsikrėtė Šigelos infekcija. Medicininės ligos diagnozė- Cerebellar sindromas. Kairės balso klosties paralyžius.

Nustatyta logoterapeuto išvada: Ryški smegenėlinė dizartija. Fonastenija. Disfagija.

Darbe taikyta vizualinis, akustinis, kinestetinis metodai. Tyrimo pradžioje moteris įgarsino 200 žodžių tekstą. Tą patį tekstą ji įgarsino kiekvieną mėnesį. Kalbėjimo, rijimo, balso funkcijai sušvelninti nuo rehabilitacijos pradžios buvo dirbama su logopede portugale kartą savaitėje. Po penkių mėnesių rehabilitacijos į komandą nutarta priimti logoterapeutę iš Lietuvos.

Rezultatai. Gauti rezultatai įvertinami po aštuonių mėnesių darbo susitinkant du kartus savaitėje po 30 minučių sesijos per Skype programą. Apžvelgiant gautus rezultatus pastebima, kad klientė gali sklandžiau bendrauti su šeima ir per Skype programą. Aiškiau taria žodžius. Sakinio viduryje daro prasmingą pauzę. To paties kontrolinio teksto skaitymo laikas sutrumpėjo per pusę. Balse komunikuojant jaučiasi švelni intonacija, nuotaika. Švelnesnė veido raumenų mimika.

Produktyvus skysčių vartojimas išlieka dalinai priklausomas nuo kūno padėties. Išlieka vidutinė parezinė dizartija. Liežuvio raumenų motorika kairės pusės pilnai neatsistatė.

Išvados. Nustatyta, kad klientei teisingai identifikavus kalbos, kalbėjimo ir balso bei rijimo funkcijos sutrikimus buvo atrinkti ir pritaikyti efektyvūs logoterapijos metodai ir pratimai. Jų pagalba pavyko sušvelninti kalbos sklandumo bei rijimo proceso esamus sutrikimus. Gauti duomenys leidžia patvirtinti, jog pasirinkti logoterapijos metodai veiksmingi.

Reikšminiai žodžiai: Bakterija, dizartija, disfagija, logoterapija, fonastenija.

Literatūra:

www.medguru.lt/ligos/dizenterija-sigelioze/

Ivoškuvienė R., Bružaitė V., Matusevičienė V., Pečiulienė O., 2004. Rijimo sutrikimų šalinimas. Mokomoji knyga. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla p.77-135.

Garšvienė A., Ivoškuvienė R., 1993. Logopedija. Vadovėlis. Kaunas. Leidykla Šviesa

Pečeliūnas R., 2011. Taisyklingo kvėpavimo elementorius dainininkams, kalbėtojams. Metodinė priemonė. Šiauliai: Lucilijus leidykla 103p.

KINEZITERAPIJOS POVEIKIS ASMENS, SERGANČIO ACHILO SAUSGYSLĖS TENDINOPATIJA, APATINĖS GALŪNĖS FUNKCINEI BŪKLEI: ATVEJO ANALIZĖ

Indrė Žymančiūtė, lekt. Eglė Radzevičienė

Klaipėdos universitetas, Sveikatos mokslų fakultetas, Holistinės medicinos ir reabilitacijos katedra

Žmogus – nuolat judanti, sudėtinga būtybė, kurią gali paveikti įvairios patiriamos traumos. Nuolatinis judėjimas, sportas ir kita veikla turi daugybę teigiamos įtakos mūsų organizmui, tačiau poveikis būna ir neigiamas. Netinkami veiksmai ir veiklos traumuoja mūsų organizmą, taip pat ir Achilo sausgyslę. Pernelyg dažnai pasikartojančios Achilo sausgyslės perkrovos yra laikomos pagrindiniu patologiniu stimulu, kuris veda į Achilo sausgyslės tendinopatiją [1]. Todėl Achilo sausgyslės tendinopatija dažniau pasitaiko vyresniems žmonėms ir užsiimantiems aktyvia fizine veikla [2]. Tobulėjant pasauliui gyvenimo tempas pasidarė itin greitas, tad patirtos traumos, ligos yra itin didelis trukdis kiekvieno gyvenime. Greitas pasveikimas, tinkamas gydymas ir visiškas atsigavimas vienas svarbiausių aspektų kiekvieno gyvenime, tad Achilo sausgyslės tendinopatija ne išimtis. Nagrinėti šią temą aktualu, nes greitas pasveikimas turi įtakos kiekvieno asmens gyvenimui ir sveikatai.

Tyrimo tikslas - nustatyti kineziterapijos poveikį asmens, sergančio Achilo sausgyslės tendinopatija, apatinės galūnės funkcinėi būklei.

Metodika. Darbui atlikti buvo naudotas kiekybinis ir kokybinis tyrimo metodas. Kiekybinio tyrimo duomenis buvo gauti pasitelkus testavimą ir statistinę duomenų analizę. Kokybinio tyrimo duomenys surinkti duomenų analizės, stebėjimo, pusiau struktūrizuoto individualaus interviu metodais. Į tyrimą buvo įtraukta 60 metų moteris, serganti Achilo sausgyslės tendinopatija. Taikyti tyrimo instrumentai: raumenų jėgai vertinti – manualinis raumenų jėgos vertinimas pagal Lovett, skausmui įvertinti – vizualinė analoginė skausmo skalė, judesių amplitudei vertinti – goniometrija, Achilo sausgyslės tendinopatijos sunkumui įvertinti – VISA-A klausimynas, čiurnos edemai vertinti – apimtis centimetrine juostele aštuoniukės metodu, apatinės galūnės funkcijai įvertinti – apatinės galūnės funkcinė skalė, čiurnos stabilumui vertinti – šuolių aštuoniuke testas. Tiriamajai buvo skirta 3 savaitės kineziterapijos užsiėmimų salėje (vieno trukmė - 60 min.). Įvertinimai atlikti keturis kartus, t.y. prieš užsiėmimus, po pirmos savaitės, po antros savaitės ir po trečios savaitės.

Rezultatai. Gauti tyrimo rezultatai rodo, jog taikant ekscentrinus, tempimo bei pusiausvyros pratimus, galima pasiekti geresnių rezultatų, siekiant pagerinti Achilo sausgyslės tendinopatija sergančio asmens apatinės galūnės funkcinę būklę.

Išvados. Po visų kineziterapijos užsiėmimų pastebėtas žymus pažeistos kojos funkcinės būklės pagerėjimas. Padidėjo pažeistos kojos raumenų jėga, judesių amplitudė, pagerėjo abiejų kojų čiurnos sąnario stabilumas, tendinopatijos sunkumo vertinimo rodikliai, apatinės galūnės funkcinės skalės vertinimo rodikliai, sumažėjo skausmas ir pažeistos kojos čiurnos sąnario edema.

Reikšminiai žodžiai: Achilo sausgyslės tendinopatija, ekscentriniai pratimai, kineziterapija.

Literatūra:

1. Kader, D., Saxena, A., Movin, T. et al. 2002. Achilles tendinopathy: some aspects of basic science and clinical management. *British Journal of Sports Medicine* [interaktyvus], 36 (4) 239–249 <http://bjsm.bmj.com/content/bjsports/36/4/239.full.pdf>
2. Rees, J. D., Maffulli, N., Cook, J. 2009. Management of tendinopathy. *The American Journal of Sports Medicine* [interaktyvus], 37 (9), 1855–1867 <http://ezproxy.biblioteka.ku.lt:4365/doi/pdf/10.1177/0363546508324283>

GYDYTOJŲ PSICHOSOCIALINIŲ DARBO APLINKOS VEIKSNIŲ IR SUBJEKTYVIOS SVEIKATOS ĮVERTINIMAS

Rasa Žutautienė¹, prof. Ričardas Radišauskas¹, dr. Jolita Kirvaitienė²

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Medicinos akademija, Visuomenės sveikatos fakultetas, Aplinkos ir darbo medicinos katedra¹, Kauno kolegija, Medicinos fakultetas²

Psichosocialiniai darbo aplinkos veiksniai yra pagrindiniai, sąlygojantys pasitenkinimą darbu, o tuo pačiu ir darbo kokybę. PSO pabrėžia, kad darbuotojo sveikata turėtų būti nagrinėjama holistiniu požiūriu. Psichosocialinė rizika gydytojų darbe nustatyta kaip viena pagrindinių sveikatos problemų sukeliančių veiksnių visame pasaulyje. Lietuvoje pastaraisiais metais tarp sveikatos priežiūros darbuotojų stresas ir psichosocialiniai veiksniai tampa vis labiau aktualesne problema.

Tikslas. Nustatyti ir įvertinti gydytojų psichosocialinius darbo aplinkos veiksnius ir jų sąsajas su sveikata.

Metodika. 2018 m. sausio – vasario mėnesiais atliktas kiekybinis tyrimas Kauno apskrities (Raseinių, Kėdainių, Prienų, Jonavos, Kaišiadorių) ligoninėse, naudojant anketinės apklausos metodą. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant “SPSS Windows 20”. Tyrimo imtis – visi gydytojai (n=340), dirbantys minėtose Kauno apskrities ligoninėse. Atsako dažnis 67,64 proc. Gydytojų konfidencialumas buvo garantuotas, nes anketa anoniminė. Tyrimui vykdyti buvo gautas Kauno regioninio biomedicinių tyrimų etikos komiteto leidimas Nr. BE-2-41.

Rezultatai. Vertinant patiriamo elgsenos streso lygį gydytojų tarpe nustatytas vidutinio lygio stresas, kuris pasireiškė nenorėjimu bendrauti, pažeidžiamumo jausmu, iniciatyvos trūkumu. Kauno apskrities gydytojų profesinio perdegimo lygis buvo vidutinis, perdegimą darbe patyrė kas trečias (32,2 proc.) gydytojas. Fizinė sveikata priklausė nuo amžiaus ir darbo stažo (p<0,001).

Išvados. Kauno apskrities ligoninėse dirbančių gydytojų darbe vyravo psichosocialiniai rizikos veiksniai, dėl kurių gydytojai patyrė profesinį perdegimą, stresą. Tai neigiamai veikė jų sveikatą ir darbo kokybę.

Reikšminiai žodžiai: gydytojų sveikata, psichosocialiniai veiksniai, stresas.

Literatūra

Aalto, A. M., Heponiemi, T., Josefsson, K., Arffman, M., Elovainio, M. 2018. Social relationships in physicians' work moderate relationship between workload and wellbeing—9-year follow-up study. *European Journal of Public Health*. Vol.28, No. 5, 798 – 804.

Kudasz F., Hupke M. 2014. Psychosocial risks and workers health, Institute for Occupational Safety and Health of the German Social Accident Insurance.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro į s a k y m a s. Dėl psichosocialinių rizikos veiksnių tyrimo metodinių nurodymų patvirtinimo 2005 m. rugpjūčio 24 d. Nr. V-699/A1-241 Vilnius.

Klaipėdos universiteto leidykla

Į SVEIKĄ GYVENSENĄ IR SKAIDRIĄ BŪTĮ VYDŪNO KELIU
Vydūno tarptautinė mokslinė konferencija
skirta Sveikatos mokslų fakulteto veiklos 20-mečiui paminėti
Konferencijos medžiaga

Klaipėda, 2019

SL 1335. 2019 03 15. Apimtis 16 sąl. sp. l.

Išleido ir spausdino Klaipėdos universiteto leidykla, Herkaus Manto g. 84, 92294 Klaipėda
Tel. (8 46) 398 891, el. paštas: leidykla@ku.lt; interneto adresas: <http://www.ku.lt/leidykla/>